

Ontwerp Vlaams GLB Strategisch Plan 2023–2027

Dit ontwerp is opgesteld volgens de sjablonen van de Europese Commissie
en wordt samen met het Milieu Effecten Rapport (MER) in openbaar
onderzoek gebracht.

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling:
Europa investeert
in zijn platteland

INHOUD

1	Strategisch statement	6
2	Nodenanalyse en interventiestrategie	9
2.1	Nodenanalyse en interventiestrategie	9
2.1.1	Horizontale doelstelling: Kennisstimulering en –deling; Innovatie en digitalisering in de landbouw en de plattelandsgebieden.....	21
2.1.2	SpD. a: Steun bieden voor een leefbaar landbouwinkomen en veerkracht in de hele Unie om voedselzekerheid te vergroten.....	29
2.1.3	SpD. b: Het concurrentievermogen en de marktgerichtheid vergroten, onder meer door te focussen op onderzoek, technologie en digitalisering.....	38
2.1.4	SpD. c: De positie van de landbouwers in de waardeketen verbeteren	43
2.1.5	SpD. d: Bijdrage tot matiging van en aanpassing aan de klimaatverandering en tot duurzame energie.....	48
2.1.6	SpD. e: Duurzame ontwikkeling en efficiënt beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals water, bodem en lucht bevorderen	59
2.1.7	SpD. f: Bijdrage tot de bescherming van biodiversiteit, versterken van ecosysteemdiensten en in stand houden van habitats en landschappen.....	72
2.1.8	SpD. g: Jonge landbouwers aantrekken en bedrijfsontwikkeling vergemakkelijken in plattelandsgebieden.....	83
2.1.9	SpD. h: De werkgelegenheid, groei, sociale inclusie en lokale ontwikkeling in plattelandsgebieden bevorderen, met inbegrip van bio-economie en duurzame bosbouw	89
2.1.10	SpD. i: Inspelen op de maatschappelijke verwachtingen inzake voedsel en gezondheid, onder meer wat betreft veilig, voedsaam en duurzaam voedsel, verspilling en dierenwelzijn	94
2.2	Contextindicatoren.....	99
2.3	Streefindicatoren.....	100
2.4	Consistentie met en bijdrage tot de EU streefdoelen voor 2030 zoals uitgezet in de Farm to Fork strategie en de biodiversiteit-strategie voor 2030.	109
3	Samenhang van de strategie en complementariteit	110
3.1	Overzicht van de groene architectuur	110
3.1.1	Beschrijving van de globale bijdrage van conditionaliteit aan de specifieke GLB-doelstellingen gelinkt aan milieu en klimaat (SpD d, e, f).....	110
3.1.2	Overzicht van de complementariteit tussen de relevante basisvoorwaarden, als bedoeld in artikel 31, lid 5, en artikel 70, lid 3, de conditionaliteit en de verschillende interventies ter verwezenlijking van milieu- en klimaatgerelateerde doelstellingen als bedoeld in artikel 6, lid 1, onder d), e), en f);.....	110
3.1.3	Toelichting over de wijze waarop de in artikel 105 bedoelde grotere totale bijdrage kan worden verwezenlijkt	111
3.1.4	Toelichting over de wijze waarop de groene architectuur van het GLB-strategisch plan zal bijdragen tot reeds vastgestelde nationale langetermijndoelstellingen die zijn bepaald in of voortvloeien uit de in bijlage XIII bedoelde wetgevingsinstrumenten.....	113

3.1.5	Toelichting over de wijze waarop de interventies onder gekoppelde steun zoals vermeld in Subsectie 1 van Sectie 3 van Hoofdstuk II - Titel III in lijn zijn met de Kaderrichtlijn Water 2000/60/EC	118
3.2	Overzicht van de strategie rond generatiewissel	118
3.3	Overzicht met betrekking tot een eerlijkere verdeling en meer efficiënte en effectieve targeting van de inkomenssteun	119
3.4	Overzicht van de sectorgerelateerde interventies	119
3.5	Overzicht van de interventies die bijdragen aan een coherente en geïntegreerde benadering van risicobeheer, indien relevant.	122
3.6	Overzicht van de wijze waarop het GLB Strategisch Plan bijdraagt tot de doelstelling rond het verbeteren van dierenwelzijn en het verminderen van antimicrobiële resistentie, zoals vermeld in punt (i) van Artikel 6 lid 1, inclusief de randvoorwaarden en complementariteit.....	123
3.7	Vereenvoudiging en vermindering van administratieve last.....	124
3.8	Conditionaliteit.....	126
3.8.1	Hoofdthema: klimaatverandering (mitigatie en adaptatie).....	126
3.8.2	Hoofdthema: water.....	128
3.8.3	Hoofdthema: bodem (bescherming en kwaliteit)	128
3.8.4	Hoofdthema: biodiversiteit en landschap (bescherming en kwaliteit).....	130
4	Gemeenschappelijke elementen voor verschillende interventies.....	134
4.1	Definities en minimumvereisten.....	134
4.1.1	Landbouwactiviteit	134
4.1.2	Landbouwareaal.....	135
4.1.3	Subsidiabele hectare.....	138
4.1.4	Actieve landbouwer	140
4.1.5	Jonge landbouwer	140
4.1.6	Nieuwe landbouwer	141
4.1.7	Minimumvereisten voor het ontvangen van directe betalingen.....	141
4.1.8	Andere definities die worden gebruikt in het GLB-plan.....	141
4.2	Elementen in verband met directe betalingen	142
4.2.1	Beschrijving van de vaststelling van de betalingsrechten, indien van toepassing, en de werking van de reserve	142
4.2.2	Verlaging van de rechtstreekse betalingen.....	146
4.2.3	Toepassing op het niveau van de leden van rechtspersonen of groepen/op het niveau van de groep van verbonden juridische entiteiten (artikel 110, eerste alinea, onder d), iii)).....	146
4.2.4	Bijdrage aan risicobeheersinstrumenten	147
4.3	Technische bijstand.....	147
4.3.1	Doelstellingen.....	147
4.3.2	Toepassingsgebied en indicatieve planning van de activiteiten	148
4.3.3	Begunstigden	148

4.3.4	Percentage	149
4.4	GLB-netwerk.....	149
4.4.1	Samenvattend overzicht en doelstellingen van het nationale GLB-netwerk, inclusief activiteiten ter ondersteuning van EIP en kennisstromen binnen AKIS, en netwerkactiviteiten voor Plaatselijke Groepen LEADER	149
4.4.2	Structuur, beheer en werking van het nationale GLB-netwerk	151
4.5	Coördinatie, afbakening en complementariteit tussen het ELFPO en andere EU-fondsen die actief zijn in plattellandsgebieden.....	153
4.5.1	Binnen het <i>GLB-plan</i>	153
4.5.2	Coördinatie met andere Europese fondsen.....	154
4.5.3	Andere	154
4.6	Financiële instrumenten	155
4.6.1	Omschrijving van het financieel instrument	155
4.7	Gemeenschappelijke elementen voor types interventies rond plattellandsontwikkeling	155
4.7.1	Lijst van niet-subsidiabele investeringen	155
4.7.2	Definitie van plattellandsgebied en toepassing ervan.....	156
4.7.3	Aanvullende elementen.....	157
5	Interventies rechtstreekse betalingen, sectorale interventies en plattellandsontwikkelingsinterventies.....	158
6	Financiële tabel.....	160
6.1	Algemeen	160
6.2	Rechtstreekse betalingen.....	161
6.3	Pijler 2.....	164
7	Beheer- en coördinatiesystemen.....	166
7.1	Identificatie van beheerinstanties	166
7.1.1	Korte omschrijving van de opzet en organisatie van de bevoegde autoriteit....	168
7.1.2	Andere entiteiten.....	170
7.2	Beschrijving van de monitorings- en rapportagesystemen	171
7.3	Informatie over de controlesystemen en sancties (cf. Titel IV van Verordening (EU) 2021/2116)	172
7.3.1	GBCS - Geïntegreerd beheers- en controlesysteem	172
7.3.2	Niet-GBCS	177
7.4	Conditionaliteit	180
7.4.1	Controlesysteem voor de conditionaliteit.....	180
7.4.2	Sanctiesysteem voor de conditionaliteit.....	181
7.5	Sociale conditionaliteit.....	184
8	Modernisering	185
8.1	Modernisering: AKIS and digitale technologieën	185
8.1.1	Algemene beoogde organisatorische opzet van het AKIS verbeterd.....	185

8.1.2	Beschrijving van de wijze waarop adviesdiensten, onderzoek en GLB-netwerken zullen samenwerken in het kader van het AKIS (artikel 114, onder a), ii).....	190
8.1.3	Beschrijving van de organisatie van alle bedrijfsadviseurs volgens de in artikel 15, leden 2, 3 en 4, bedoelde voorschriften.....	191
8.1.4	Beschrijving van de wijze waarop innovatieondersteunende diensten worden verleend als bedoeld in artikel 114, onder a), ii)	192
8.1.5	Digitaliseringsstrategie (Art. 114(b).....	193
8.1.6	Wat is de aanpak om de digitale kloof tussen regio's, soorten bedrijven en bevolkingsgroepen te voorkomen of te verkleinen?	197
9	Bijlagen.....	199
9.1	Bijlage 1: Lijst met gebruikte afkortingen	199
9.2	Bijlage 2: SWOT analyse.....	199
9.3	Bijlage 3: Consultatie met de partners.....	199

1 STRATEGISCH STATEMENT

Vlaanderen streeft naar de ontwikkeling en rechtzekere toekomst voor alle vormen van duurzame land- en tuinbouw, waarbij ecologische, economische én sociale elementen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Een duurzaam inkomen voor duurzaam werk

We blijven inzetten op een dynamische, weerbaardere en duurzame land- en tuinbouwsector, waaruit de landbouwer een leefbaar inkomen kan halen.

Voor het ontvangen van basisinkomenssteun voor duurzaamheid moet de landbouwer voldoen aan de verhoogde conditionaliteit. Voor de gekoppelde steun komt een duurzaam alternatief waarbij de betrokken vleeveehouders klimaatinspanningen leveren. Vlaanderen voorziet ook in mechanismen om de rechtstreekse inkomenssteun aan landbouwers gelijkmatiger en doelgerichter te verdelen, via een definitie actieve landbouwer, interne convergentie, verlaging van betalingen ('capping') en een aanvullende herverdelende inkomenssteun.

In de aanbevelingen die de Europese Commissie eind 2020 leverde voor de strategische GLB-plannen van België staat het verbeteren van de veerkracht van de landbouwsector en het tegengaan van de inkomensdaling als eerste aanbeveling.

De sterkste schakel in onze voedselketen

Het Vlaamse GLB-plan ondersteunt landbouwers in hun zoektocht naar duurzame opportuniteiten voor hun bedrijf. Het geeft hen kansen om te investeren, te innoveren en veerkrachtige en toekomstgerichte landbouw verdienmodellen te ontwikkelen in samenhang met de omgeving, maatschappij en de kansen en uitdagingen van de markt.

Het GLB-plan voorziet financiële steun voor de opstart van en de omschakeling naar toekomstgerichte verdienmodellen.

Het vernieuwde systeem van vraag- en aanbodgestuurde opleiding en advies ondersteunt en begeleidt landbouwers bij het maken van duurzame bedrijfskeuzes op korte en (middel)lange termijn.

Via het hervormde Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) worden actieve landbouwers aangemoedigd om hun bedrijfsstructuren te verduurzamen, zodat ze enerzijds beter aan de toenemende noden inzake milieu, klimaat en dierenwelzijn tegemoet kunnen komen en anderzijds weerbaarder worden tegen marktschokken.

Het GLB-plan stimuleert bovendien extra inspanningen voor dierenwelzijn of vermindering van antibioticagebruik.

Samenwerking kan lonen. Een nieuwe GLB-interventie ondersteunt een brede waaier aan samenwerkingsprojecten die zich op één of meerdere duurzaamheidspijlers focussen.

Via de GMO groenten en fruit wordt reeds lang ingezet op samenwerking. Dit zorgt voor meer marktmacht tegenover de afnemers, maar ook de lat voor kwaliteit, voedselveiligheid en ecologische voetafdruk wordt steeds hoger gelegd.

Het bijenteeltprogramma beoogt de verdere professionalisering van de sector en de bevordering van de regionale bijenteelt.

De Europese Commissie beveelt België aan om de modernisering en transformatie van landbouwbedrijven voort te zetten en om de positie van de landbouwers in de voedselketen te verbeteren. Ook beveelt ze beste praktijken in de veehouderij aan met oog op dierenwelzijn te

bevorderen en refereert ze naar de Green Deal doelstellingen om de verkoop van antimicrobiële stoffen terug te dringen.

Innovatie en kennis maken grensverleggende ambities waar

Kennis en duurzame innovatie zijn essentieel voor de toekomst van landbouw. Het GLB-plan biedt een breed pallet aan advies, vorming en demonstratie voor een nog betere informatiedoorstroming. Co-creatie van kennis door landbouwers en onderzoekinstellingen kan een gamechanger zijn. Daarom versterkt het GLB-plan de ondersteuning van Europese Innovatiepartnerschappen (EIP), waarin landbouwers samen met onderzoekers en andere actoren innovatieve oplossingen ontwikkelen, en de demonstratieprojecten. Innovatieve investeringen worden gestimuleerd via het VLIF.

In de aanbevelingen van de Europese Commissie wordt België aangemoedigd om het kennis- en innovatiesysteem voor de landbouw beter te integreren.

Met het GLB willen we nog méér voor onze omgeving zorgen

Omdat Vlaanderen kampt met heel wat uitdagingen op vlak van bodem, lucht, water, biodiversiteit en landschapskwaliteit, biedt dit GLB-plan een groot pakket aan diverse tools aan, waarmee de landbouwer deze uitdagingen kan aanpakken.

Naast de verhoogde conditionaliteit, kiezen we voluit voor een stimulerend beleid.

De introductie van de ecoregelingen binnen Pijler 1, waarbij landbouwers vergoed worden voor vrijwillige inspanningen, is een beloftevolle katalysator om vooruitgang te boeken richting milieu- en biodiversiteitsdoelen. Voorbeelden zijn de aanleg van bufferstroken, precisielandbouw, erosiebestrijding, gewasrotatie, ecologisch beheerd grasland, mechanische onkruidbestrijding ...

Via pijler 2 worden meerjarige verbintenissen ondersteund via beheerovereenkomsten ten dienste van soortenbescherming en agromilieu-klimaatmaatregelen ter bevordering van lokale landbouwdierrassen, milieuvriendelijke teelten, ...

De biologische landbouw neemt in Vlaanderen toe, maar heeft zeker nog een mooi groeipotentieel. Daarom wordt de biologische landbouw verder ondersteund.

Het investeringsbeleid richt zich op innovatieve en klimaat- en milieuvriendelijke landbouw. Via een bijgestuurde selectiemethode worden investeringen die het meest bijdragen aan het verlagen van de omgevingsdruk het hoogst gerangschikt. Een deel van het VLIF-budget wordt gereserveerd om niet-productieve investeringen aan te moedigen, zoals bvb. de aanleg van landschapselementen, erosiedammen, waterinfiltratie,

In de operationele programma's groenten en fruit worden via producentgerichte milieuacties duurzaam water-, bodem-, afval-, en energiebeheer gestimuleerd, alsook het gebruik van resistente en gecoate zaden, biologische gewasbescherming en functionele agrobiodiversiteit.

Buiten de landbouwsector worden in het kader van soorten- en habitatbescherming investeringen in Natura2000 of in gebieden met hoge natuurwaarden ondersteund. Biodiversiteit en landschapskwaliteit is tevens één van prioritaire thema's binnen LEADER.

De Green Deal doelstellingen om de nutriëntenverliezen en het gebruik en de risico's van pesticiden te verminderen, de biodiversiteit te versterken, de biologische landbouw te bevorderen worden ook aangestipt in de aanbevelingen van de Europese Commissie jegens België. Ook beveelt de Europese Commissie duurzaam bosbeheer en bebossing aan: dit wordt voornamelijk via Vlaamse middelen (buiten GLB) aangepakt.

Landbouw paraat voor het klimaat

Volgens het Vlaams Energie- en Klimaatbeleidsplan 2021-2030 moet de landbouwsector tegen 2030 een broeikasgasreductie van 31,3 % realiseren ten opzichte van 2005. Ook moeten we het koolstofverlies uit landbouwbodems terugdringen en moet onze landbouwsector zich wapenen tegen de gevolgen van de klimaatverandering.

Ook in de aanbevelingen van de Europese Commissie zijn deze drie elementen opgenomen (reductie van niet-CO₂-emissies, koolstofopslagcapaciteit en adaptatie van de landbouw).

Binnen de conditionaliteit en het stimulerend beleid van ecoregelingen en agromilieuklimaatverbintenissen worden een aantal specifieke klimaatacties opgenomen rond meerjarig grasland, organisch koolstof in de bodem en voedermanagement bij rundvee.

Het VLIF is een cruciaal instrument om de klimaatuitdagingen aan te gaan. De landbouwer kan investeringen aangaan om de emissie van broeikasgassen te reduceren, energie te besparen, hernieuwbare energie op te wekken, zich te beschermen tegen extreme weersomstandigheden... Investerings die een duidelijke meerwaarde hebben op klimaatvlak, en ook een lange terugverdientijd hebben, worden gesubsidieerd aan de hoogste steunpercentages.

Generatiewissel - start to boer

Ook morgen zal Vlaanderen nood hebben aan boeren, niet alleen voor lokale voedselproductie, maar ook voor de land- en maatschappelijke diensten die ze leveren. Een gekend en toenemend probleem is de beperkte instroom van jonge landbouwers. Startende ondernemers hebben een extra duwtje in de rug nodig om de eerste hordes te nemen. Een verhoogde top-up bij de inkomenssteun moet jonge landbouwers helpen in de eerste jaren na hun start. Daarnaast wordt de opstart- en overnamesteun voor jonge landbouwers versterkt. Ook worden jonge landbouwers extra ondersteund wanneer zij duurzame investeringen doen op het bedrijf. Omdat begeleiding essentieel is om te groeien tot een toekomstbedrijf, krijgen jonge en nieuwe landbouwers extra aandacht bij de opleidingen en advies.

In de GLB-aanbevelingen van de Europese Commissie aan België wordt het aanmoedigen van jongeren om over te stappen op landbouw en andere activiteiten op het platteland, opgenomen.

Het platteland beleven en de diverse functies verweven

Met dit GLB-plan willen we de vitaliteit van het platteland versterken door de LEADER methode versterkt toe te passen. Elk LEADER-gebied bepaalt in zijn lokale ontwikkelingsstrategie op welke uitdagingen en noden men wil inzetten, door invulling te geven aan de prioritaire thema's 'innovatieve en duurzame lokale landbouwproductie en -afzet en valorisatie van biomassa-resten', 'leefbare en levendige dorpen' en 'biodiversiteit en landschapskwaliteit'. Projecten die kaderen in deze strategie kunnen gefinancierd worden.

2 NODENANALYSE EN INTERVENTIESTRATEGIE

2.1 Nodenanalyse en interventiestrategie

Identificatie van de noden

(in thematische volgorde; niet in volgorde van prioriteit)

Code van de nood (MS)	N1
Titel van de nood	Opleiding en kennisstimulering
Beschrijving/formulering van de nood	Kennis is van groot belang, zowel in de landbouw als op het bredere platteland. Kennis helpt landbouwers hun bedrijf succesvol te managen, zich aan te passen aan nieuwe verwachtingen vanuit de maatschappij en de keten, hun risico's te beperken/beheersen, hun positie in de keten te versterken en hun omgevings- en klimaatimpact te verkleinen. Landbouwworming en -advies moeten aandacht hebben voor alle aspecten van landbouw, waaronder innovatief ondernemerschap, de keten, technische, economische en omgevingsaspecten van bedrijfsvoering.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Zeer hoge prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	● Ja ○ Deels ○ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	Horizontale doelstelling: Het moderniseren van de sector door kennisstimulering en -deling, innovatie en digitalisering in de landbouw en de plattelandsgebieden en door bevordering van de benutting daarvan door landbouwers via betere toegang tot onderzoek, innovatie, kennisuitwisseling en scholing

Code van de nood (MS)	N2
Titel van de nood	Innovatie (inclusief digitalisering)
Beschrijving/formulering van de nood	De landbouwsector is voortdurend in beweging. Innovaties (inclusief systeeminnovaties), nieuwe technieken en praktijken moeten ontwikkeld worden als antwoord op nieuwe verwachtingen van maatschappij en keten. Pioniers moeten de ruimte krijgen om nieuwe ideeën uit te werken en uit te testen. Technieken en praktijken met bewezen doeltreffendheid moeten breder ingang vinden in de landbouw. Daarnaast moeten ook de vele data die verzameld worden dankzij moderne technologieën op de bedrijven nog beter gebruikt worden voor optimalisatie van de bedrijfsvoering en kennisdeling.

Prioritering op niveau van het strategisch plan	Hoogste prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	● Ja ○ Deels ○ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	Horizontale doelstelling: Het moderniseren van de sector door kennisstimulering en -deling, innovatie en digitalisering in de landbouw en de plattelandsgebieden en door bevordering van de benutting daarvan door landbouwers via betere toegang tot onderzoek, innovatie, kennisuitwisseling en scholing

Code van de nood (MS)	N3
Titel van de nood	Inkomenszekerheid
Beschrijving/formulering van de nood	Het inkomen in de landbouwsector is volatiel en over het algemeen laag in vergelijking met andere economische sectoren (gemiddeld slechts 40% van de gemiddelde lonen in de EU-28). De productiekosten in Vlaanderen blijven hoog. Vooral de arbeidskosten zijn hoog, de weinig beschikbare grond is duur, de energiekosten stijgen, er is een trend naar stijgende prijzen voor de toelevering van inputs en financiering blijft moeilijk. Er is een nood aan verschillende strategieën die hier een antwoord op kunnen bieden.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Hoogste prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	● Ja ○ Deels ○ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. a: Het bieden van steun met het oog op een leefbaar bedrijfsinkomen en veerkracht van de landbouwsector in de hele Unie, ten behoeve van een grotere voedselzekerheid voor de lange termijn, van een meer diverse landbouw, en van een economisch duurzame landbouwproductie in de Unie

Code van de nood (MS)	N4
Titel van de nood	Risicobeheer door, onder andere, diversificatie van economische activiteiten
Beschrijving/formulering van de nood	Toenemende schaalvergroting en specialisatie leidt vaak tot meer efficiëntie, maar brengt grote risico's met zich mee. Verschillende sectoren zijn dan ook kwetsbaar voor crisissen die elkaar snel opvolgen. Diversificatie van productie en van inkomsten kan het risico spreiden en bedrijven veerkrachtiger maken. Ook preventie is belangrijk.

Prioritering op niveau van het strategisch plan	Hoge prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	☐ Ja ☒ Deels ☐ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. a: Het bieden van steun met het oog op een leefbaar bedrijfsinkomen en veerkracht van de landbouwsector in de hele Unie, ten behoeve van een grotere voedselzekerheid voor de lange termijn, van een meer diverse landbouw, en van een economisch duurzame landbouwproductie in de Unie

Code van de nood (MS)	N5
Titel van de nood	Marktgericht ondernemerschap – lokaal en mondiaal
Beschrijving/formulering van de nood	De Vlaamse landbouwer stemt zijn teelt zo goed mogelijk af op de productieomstandigheden, maar door kleine marges, zijn huidige positie in de keten als prijsnemer, hoge grondprijzen en het marktfalen is de rentabiliteit vaak beperkt en zijn vele bedrijven beperkt flexibel in hun bedrijfsvoering en minder weerbaar in crisissituaties. Er moeten mogelijkheden voorzien worden voor meer flexibele bedrijfstvormen met het oog op productieomschakeling of aanpassing van verdienmodellen in functie van veranderende marktvragen.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Zeër hoge prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	☒ Ja ☐ Deels ☐ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. b: Vergroting van de marktgerichtheid en het concurrentievermogen van landbouw-bedrijven voor zowel de korte als de lange termijn, onder meer door meer aandacht voor onderzoek, technologie en digitalisering

Code van de nood (MS)	N6
Titel van de nood	Ketenpositie versterken door samenwerking
Beschrijving/formulering van de nood	Vaak zijn land- en tuinbouwers prijsnemers in de keten. Ze zijn sterk afhankelijk van de markt en de overige schakels in de keten en hebben een zwakke onderhandelingspositie. Dit leidt tot een neerwaartse druk op de prijzen waardoor veel landbouwers ze als unfair ervaren. Zowel horizontale samenwerking tussen landbouwers onderling als verticale samenwerking binnen de keten biedt kansen. Samenwerking kan hun positie in de keten versterken, kan het delen van kennis en

	ervaringen stimuleren, kan leiden tot een correctere prijs en een kostenbesparing, kan de transparantie in de keten verhogen.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Hoge prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	● Ja ○ Deels ○ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. c: Verbetering van de positie van de landbouwers in de waardeketen

Code van de nood (MS)	N7
Titel van de nood	Koolstofopbouw en vermindering broeikasgassen
Beschrijving/formulering van de nood	Gezien de grote uitdagingen op gebied van klimaat, moet de landbouw gestimuleerd worden om de uitstoot van broeikasgassen en het energieverbruik te verminderen en om bij te dragen aan de koolstofsequestratie en de productie van energie. Er moet aandacht zijn voor het optimaliseren van de gewasrotatie, koolstofopbouw in de bodem en het realiseren van boslandbouwsystemen. Stimuleren van investeringen gericht op klimaat en energie moeten een prioriteit zijn voor beleid.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Hoogste prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	● Ja ○ Deels ○ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. d: Bijdragen tot matiging van en aanpassing aan klimaatverandering, onder meer door de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen en meer koolstof vast te leggen, en duurzame energie te bevorderen

Code van de nood (MS)	N8
Titel van de nood	Afhankelijkheid van externe hulpbronnen verminderen
Beschrijving/formulering van de nood	Landbouw is sterk afhankelijk van hulpbronnen, voornamelijk op vlak van energie, eiwithoudende grondstoffen en water,... Er moet nog meer ingezet worden om deze afhankelijk te minderen. Zo moet we meer inzetten op de productie van hernieuwbare energie, bijvoorbeeld door de valoriseren van nevenstromen uit landbouwproductie. Het gebruiken van alternatieve eiwitbronnen voor (meng)voeders moet gestimuleerd worden om de afhankelijkheid van import van eiwit van buiten Europa te verminderen. Ook de beschikbaarheid en

	recuperatie van water is een belangrijk aandachtspunt.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Zeer hoge prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	● Ja ○ Deels ○ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD, d: Bijdragen tot matiging van en aanpassing aan klimaatverandering, onder meer door de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen en meer koolstof vast te leggen, en duurzame energie te bevorderen

Code van de nood (MS)	N9
Titel van de nood	Adaptatie aan klimaatverandering
Beschrijving/formulering van de nood	De klimaatverandering zorgt voor grotere weersextremen, wat niet alleen de landbouwproductie onder druk zet, maar ook impact heeft op de omgeving door ondermeer verhoogde erosie en afspoeling. Ook veroorzaakt de klimaatverandering andere bedreigingen zoals introductie van invasieve exoten, ziekten en plagen. De landbouw moet zich aanpassen aan deze bedreigingen. De beleidsuitdaging is het anticiperen op deze verandering en niet wachten tot de effecten effectief voelbaar zijn. Via verschillende beleidsmaatregelen (vb. investeringssteun, areaalsteun...) kunnen adaptatiemaatregelen en nieuwe vormen van landbouw ondersteund worden.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Hoogste prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	● Ja ○ Deels ○ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD, d: Bijdragen tot matiging van en aanpassing aan klimaatverandering, onder meer door de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen en meer koolstof vast te leggen, en duurzame energie te bevorderen

Code van de nood (MS)	N10
Titel van de nood	Aanpassingen in functie van een integraal duurzaam landbouwbeheer (inclusief bio-landbouw)
Beschrijving/formulering van de nood	Vlaanderen heeft in vergelijking met het verleden en andere EU lidstaten een hoge eco-efficiëntie. Daarbij mag de draagkracht van het lokale ecosysteem evenwel niet worden overschreden. Duurzame productiemethoden moeten nog meer ingang vinden in de praktijk. Ook de

	(milieu)wetgeving noopt de landbouwer tot steeds verdere verduurzaming van zijn bedrijf.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Zeer hoge prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	● Ja ○ Deels ○ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. e: Bevordering van de duurzame ontwikkeling en het efficiënte beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals water, bodem en lucht, onder meer door de afhankelijkheid van chemische middelen te verkleinen

Code van de nood (MS)	N11
Titel van de nood	Zorg voor water
Beschrijving/formulering van de nood	Door toenemende verharding is er steeds minder plaats voor water, dit vermindert infiltratie en vergroot het risico op wateroverlast. Dit leidt op termijn tot een verminderde beschikbaarheid van water. Het belang hiervan neemt nog toe omwille van de klimaatverandering. De waterkwaliteit in verschillende regio's lijdt onder de uit- en afspoeling van nutriënten naar het grond- en oppervlaktewater. Ook gewasbeschermingsmiddelen zorgen voor een belasting van het oppervlaktewater.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Hoogste prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	● Ja ○ Deels ○ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. e: Bevordering van de duurzame ontwikkeling en het efficiënte beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals water, bodem en lucht, onder meer door de afhankelijkheid van chemische middelen te verkleinen

Code van de nood (MS)	N12
Titel van de nood	Zorg voor bodem
Beschrijving/formulering van de nood	Een gezonde bodem is het productiekapitaal voor een vruchtbare voedselproductie en is ook essentieel voor een groot aantal ecosysteemdiensten. Er is daarom nood aan duurzame beheerpraktijken. Er moet ingezet worden op het voorkomen van bodemdegradatie, -verdichting, -erosie, het verlies van bodemkoolstof en bodemverontreiniging.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Hoogste prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	● Ja ○ Deels ○ Nee

Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. e: Bevordering van de duurzame ontwikkeling en het efficiënte beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals water, bodem en lucht, onder meer door de afhankelijkheid van chemische middelen te verkleinen
---	---

Code van de nood (MS)	N13
Titel van de nood	Zorg voor natuur / biodiversiteit
Beschrijving/formulering van de nood	Landbouw en biodiversiteit zijn nauw met elkaar verbonden: veel biodiversiteit is afhankelijk van landbouwlandschappen en biodiversiteit levert de landbouwer heel wat voordelen op. Er moet ingezet worden op maatregelen die de instandhouding van deze biodiversiteit ten goede komen. Ook genetische diversiteit binnen soorten is belangrijk voor o.a. de veerkracht en aanpassingsmogelijkheden van teelten en rassen. Daarnaast hebben de genetische hulpbronnen ook een maatschappelijke relevantie. Het is belangrijk om in te zetten op het beschermen van deze genetische variëteit.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Zeer hoge prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	● Ja ○ Deels ○ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. f: Bijdragen tot het tot staan brengen en ombuigen van biodiversiteitsverlies, tot versterking van ecosysteemdiensten en tot de instandhouding van habitats en landschappen

Code van de nood (MS)	N14
Titel van de nood	Zorg voor landschap
Beschrijving/formulering van de nood	Landbouwers spelen een grote rol in het behouden en creëren van het landschap op het platteland. De multifunctionaliteit van landbouw biedt kansen voor landschapsbeheer. Uiteraard hangt dit ook samen met bescherming van biodiversiteit. Er is nood aan een betere ondersteuning van de bescherming, het herstel en het onderhoud van culturele en biologisch diverse landschappen. Hiertoe moeten ecologische maatregelen geïntegreerd worden in het verdienmodel.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Standaard prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	● Ja ○ Deels ○ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. f: Bijdragen tot het tot staan brengen en ombuigen van biodiversiteitsverlies, tot

	versterking van ecosysteemdiensten en tot de instandhouding van habitats en landschappen
--	--

Code van de nood (MS)	N15
Titel van de nood	Bevorderen van instroom en verjonging in de landbouwsector
Beschrijving/formulering van de nood	Instappers in de landbouw hebben het vandaag niet gemakkelijk: ze hebben een beperkte financiële buffer terwijl de grond- en de overnameprijzen hoog zijn. De over te nemen bedrijven zijn vaak groot, maar soms ook verouderd met bijgevolg hoge investeringskosten. Er is nood aan een doelgerichte ondersteuning van actieve jonge landbouwers om de instroom in de landbouw te bevorderen.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Zeer hoge prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	● Ja ○ Deels ○ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. g: Het aantrekken en vasthouden van jonge landbouwers en andere nieuwe landbouwers en bevordering van duurzame bedrijfsontwikkeling in plattelandsgebieden

Code van de nood (MS)	N16
Titel van de nood	Behoud van open ruimte en landbouw
Beschrijving/formulering van de nood	De verstedelijking van het platteland, de hogere gronddruk en het moeilijker verkrijgen van omgevingsvergunningen, kunnen een bedreiging voor de landbouw betekenen. Anderzijds biedt het verstedelijkte Vlaanderen ook kansen, door de nabijheid van de stad en koopkrachtige burgers. Er is nood aan een gebiedsgerichte en gedifferentieerde aanpak om de multifunctionaliteit van het platteland en de open ruimte te bewaren.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Standaard prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	○ Ja ● Deels ○ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. h: Bevordering van de werkgelegenheid, groei, gendergelijkheid, waaronder deelname van vrouwen in het boerenbedrijf, sociale inclusie en lokale ontwikkeling in plattelandsgebieden, ook in de circulaire bio-economie en de duurzame bosbouw

Code van de nood (MS)	N17
Titel van de nood	Leefbaarheid op het platteland
Beschrijving/formulering van de nood	Om te komen tot leefbare dorpen moet ingezet worden op sociale inclusie, participatie, kernversterking, digitale innovatie, etc. Het inzetten op initiatieven rond armoede (opsporen en aanpakken) en duurzame mobiliteit zijn hierin belangrijke elementen.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Hoge prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	☐ Ja ☒ Deels ☐ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. h: Bevordering van de werkgelegenheid, groei, gendergelijkheid, waaronder deelname van vrouwen in het boerenbedrijf, sociale inclusie en lokale ontwikkeling in plattelandsgebieden, ook in de circulaire bio-economie en de duurzame bosbouw

Code van de nood (MS)	N18
Titel van de nood	Diversificatie economische activiteiten en stimuleren van bio- en circulaire economie
Beschrijving/formulering van de nood	De diversificatie van de economische activiteiten is een belangrijke troef om in te zetten op een meer stabiel en duurzaam platteland. Er zijn veel verschillende activiteiten die hier toe kunnen bijdragen. Zo biedt het toerisme op platteland vele kansen voor het platteland en landbouw. Daarnaast kan het omschakelen naar een bio- en/of circulaire economie of het inzetten op houtproductie heel wat kansen bieden aan de landbouwsector om nieuwe activiteiten, waardeketens en inkomstenstromen op te bouwen.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Hoge prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	☐ Ja ☒ Deels ☐ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. h: Bevordering van de werkgelegenheid, groei, gendergelijkheid, waaronder deelname van vrouwen in het boerenbedrijf, sociale inclusie en lokale ontwikkeling in plattelandsgebieden, ook in de circulaire bio-economie en de duurzame bosbouw

Code van de nood (MS)	N19
Titel van de nood	Verbeteren imago van de landbouw (in lijn met maatschappelijke / consumentenverwachtingen)

Beschrijving/formulering van de nood	Door onvoldoende kennis over het complexe Vlaamse landbouwsysteem en zijn ruimtelijke context heeft de burger steeds minder affiniteit met de land- en tuinbouwsector. Door de betrokkenheid van de consument bij landbouw en voeding te vergroten, vergroot ook het wederzijdse begrip en het imago van de landbouw en kan de consument inzicht verschaffen in de prijsopbouw.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Standaard prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	☐ Ja ☒ Deels ☐ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. i: Beter inspelen door de landbouw van de Unie op de maatschappelijke verwachtingen inzake voedsel en gezondheid, onder meer wat betreft hoogkwalitatief, veilig en voedzaam voedsel dat op duurzame wijze is geproduceerd, en voorts vermindering van de voedselverspilling, verbetering van het dierenwelzijn, en bestrijding van antimicrobiële resistentie.

Code van de nood (MS)	N20
Titel van de nood	Verhogen dierenwelzijn in de landbouw
Beschrijving/formulering van de nood	Met betrekking tot dierenwelzijn is er druk vanuit de maatschappij, de consument en de distributie. Er zijn verschillen tussen het economisch optimum en een optimaal niveau van dierenwelzijn. Daarom moet er ondersteuning gegeven worden aan bovenwettelijke initiatieven en samenwerkingen in de keten die het dieren welzijn te goede komen. Ook onderzoek naar kosten-efficiënte systemen moet gestimuleerd worden, zodat die op termijn onderdeel uitmaken van het ondernemerschap
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Hoge prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	☒ Ja ☐ Deels ☐ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. i: Beter inspelen door de landbouw van de Unie op de maatschappelijke verwachtingen inzake voedsel en gezondheid, onder meer wat betreft hoogkwalitatief, veilig en voedzaam voedsel dat op duurzame wijze is geproduceerd, en voorts vermindering van de voedselverspilling, verbetering van het dierenwelzijn, en bestrijding van antimicrobiële resistentie.

Code van de nood (MS)	N21
Titel van de nood	Verlagen antibioticagebruik

Beschrijving/formulering van de nood	Landbouwsystemen met dierlijke productie zijn, kwetsbaar voor uitbraken van dierziektes. Echter, het huidige gebruik van antibiotica leidt steeds meer tot antimicrobiële resistentie. Er is nood aan meer aandacht voor bioveiligheid en preventie van ziektes.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Standaard prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	● Ja ○ Deels ○ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. i: Beter inspelen door de landbouw van de Unie op de maatschappelijke verwachtingen inzake voedsel en gezondheid, onder meer wat betreft hoogkwalitatief, veilig en voedzaam voedsel dat op duurzame wijze is geproduceerd, en voorts vermindering van de voedselverspilling, verbetering van het dierenwelzijn, en bestrijding van antimicrobiële resistentie.

Code van de nood (MS)	N22
Titel van de nood	Minder voedselafval en beter gebruik van reststromen
Beschrijving/formulering van de nood	De voedingsindustrie produceert een grote hoeveelheid voedselreststromen waarvan slechts een klein deel eetbaar (10%) is. Om voedselverlies te verminderen zou deze eetbare fractie ook aan een goede prijs verkocht moeten worden, zelfs als ze niet kan voldoen aan de kwaliteits- of cosmetische eisen. Voor de niet-eetbare fractie moet er nog meer ingezet worden op het valoriseren van de reststroom in 'biobased materials'. Deze nood hangt nauw samen met de ontwikkelingen in de circulaire en bio-economie.
Prioritering op niveau van het strategisch plan	Standaard prioriteit binnen het GLB
Nood wordt aangepakt in het strategisch plan	○ Ja ● Deels ○ Nee
Selectie van de GLB specifieke doelstellingen en de horizontale doelstellingen voor deze nood	SpD. i: Beter inspelen door de landbouw van de Unie op de maatschappelijke verwachtingen inzake voedsel en gezondheid, onder meer wat betreft hoogkwalitatief, veilig en voedzaam voedsel dat op duurzame wijze is geproduceerd, en voorts vermindering van de voedselverspilling, verbetering van het dierenwelzijn, en bestrijding van antimicrobiële resistentie.

Prioritering van de noden op niveau van het GLB-strategisch plan

De eerste stappen in de voorbereiding van het GLB Strategisch Plan waren de opmaak van een SWOT en een nodenanalyse. Hiertoe werden in 2018 twee publieke denkdagen georganiseerd rond de thema's landbouw, milieu gelinkt aan landbouw en platteland. De uitkomst van deze brainstormsessies leverde

samen met sectorale SWOT-analyses en literatuurstudie, uiteindelijk een lijst op van 131 noden. Er waren zowel sectorspecifieke noden als algemene noden.

Daarna werd een eerste prioritering uitgevoerd waarbij gevraagd werd om per specifieke doelstelling aan te duiden wat de belangrijkste noden waren. Daaruit werden de belangrijkste noden die relevant zijn voor het GLB gefilterd en de Vlaamse krachtlijnen en strategie voor het nieuwe GLB geformuleerd.

In de loop van 2020 werden, met het oog op een duidelijkere structuur, de 131 geïdentificeerde noden gegroepeerd in 22 geclusterde noden.

De eerste prioritering werd, zoals hierboven beschreven, in 2018 gemaakt. Sindsdien zijn er een aantal crisissituaties geweest (droogte, uitbraken van dierenziektes, COVID 19...). Daarnaast werden nieuwe initiatieven van de Europese Commissie zoals de Green Deal en Farm to Fork-strategie bekend gemaakt met nieuwe krachtlijnen voor het toekomstige beleid en heeft de Europese Commissie landen-specifieke aanbevelingen opgesteld. Bijgevolg was een nieuwe prioritering nodig, ditmaal op basis van de geclusterde noden. Bij deze prioritering werd rekening gehouden met de eerdere prioritering en met 6 verschillende criteria: urgentie (timing); potentiële GLB instrumenten; potentiële impact binnen het GLB / efficiëntie; potentiële indirecte impact / impact op meerdere algemene of specifieke doelstellingen; coherentie met andere beleidskeuzes dan GLB en link met de landenspecifieke aanbevelingen. Er werd gekozen om de 22 noden zo gelijkmatig mogelijk te verdelen in vier verschillende klassen:

- Hoogste prioriteit
- Zeer hoge prioriteit
- Hoge prioriteit
- Standaard prioriteit

Verantwoording waarom bepaalde noden niet worden aangepakt in het GLB strategisch plan:

Alle noden worden in het GLB-plan aangepakt

2.1.1 **Horizontale doelstelling:** Kennisstimulering en –deling; Innovatie en digitalisering in de landbouw en de plattelandsgebieden

2.1.1.1 Samenvatting van de SWOT-analyse

Sterktes

- Vlaanderen gaat prat op de uitstekende kwaliteit van de onderzoeks- en kennisinstellingen, van het land- en tuinbouwonderwijs en van goed functionerende landbouwkennis- en innovatiesystemen. Er is een goede mix van toegepast wetenschappelijk onderzoek en praktijkonderzoek.
- In Vlaanderen bestaan verschillende netwerken van AKIS-actoren waarbinnen kennis gedeeld wordt en samenwerking afgesproken wordt. Via EIP ervaren landbouwers het potentieel van intens samenwerken tussen de vraagzijde, namelijk de landbouwer als gebruiker, en de aanbodzijde, namelijk de onderzoekswereld en facilitatoren. Door de Europese uitwisseling via EIP-Agri komen operationele groepen in contact met operationele groepen in andere lidstaten die rond hetzelfde thema werken en er worden bruggen gemaakt met Horizon 2020-projecten.
- Vlaanderen biedt reeds jaren diverse (GLB) steunmaatregelen aan om kennisdeling en innovatie te bevorderen: naschoolse vorming (met een gedifferentieerd aanbod van startersopleidingen, stages en korte vorming), Kratos (advies op maat), EIP Operationele Groepen, VLIF-steun voor innovatie (waarbij ook begeleidingskosten en meetkosten in aanmerking komen) en demonstratieprojecten (om onderzoeksresultaten te vertalen naar de praktijk). De maatregelen zijn laagdrempelig en worden administratief eenvoudig gehouden (e-loket, vereenvoudigde kostenopties,...) De subsidie voor EIP-projecten dekt risico in: het project kan stopgezet worden op elk moment, wanneer blijkt dat de operationele groep niet tot een resultaat kan komen. Ook zonder direct resultaat zijn er waardevolle stappen gezet in het denkproces bij kennispartners en landbouwers.
- De begeleiding van de producenten is zeer goed, niet alleen via de hoger gemelde steunmaatregelen, ook via bijvoorbeeld proefcentra, landbouw- en producentenorganisaties of derden (toeleveringsbedrijven, dierenartsen, dienstverleners, ...).
- De Vlaamse landbouwer beschikt over een grote en brede technische kennis. De sector staat bekend om zijn efficiënte productie en veel bedrijven zijn technologisch hoogstaand en innovatiegericht.

Zwaktes

- De doorstroming van onderzoek naar praktijk kan soms nog beter. De resultaten van onderzoek bereiken te weinig de landbouwers en de know-how wordt te weinig op grote schaal toegepast. Innovatie komt nog te veel uit het onderzoeksverhaal, en is nog te weinig bottom-up, vanuit de sector. Om kennis en innovaties maximaal uit te dragen zijn er nog te weinig bruggen tussen onderzoek, advisering, naschoolse vorming, EIP, VLIF 'Innovatieve projectsteun' en demonstratieprojecten. Het is aangewezen om de instrumenten goed op elkaar af te stemmen en efficiënt te gebruiken.
- Doorstroming van kennis gebeurt vaak via erfbetreders. die vaak onvoldoende geïntegreerd zijn in het AKIS.
- Op managementniveau moeten het opleidingsniveau en de professionalisering omhoog. Veel bedrijfsleiders zijn te veel teler en te weinig manager. Naast vakkennis is er ook behoefte aan kennis van marktwerking, management, handel, digitalisering van werkprocessen, e-commerce

- AKIS-actoren zien elkaar dikwijls als concurrenten, wat samenwerking soms belemmert. Zo hebben privévoorlichters er weinig of geen belang bij om kennis te delen. Samenwerking tussen adviesdiensten is er te weinig.
- Onderzoek en innovatie vertonen een aantal onderbenutte onderwerpen. Voorbeelden zijn: innovatie met betrekking tot fruitrassen (investeren in nieuwe rassen vergt een groot financieel risico), te weinig aandacht voor duurzaamheid, certificatie en lastenboeken in vorming, onderzoek in de vleesveesector ...
- De hoger gemelde (GLB) steunmaatregelen (zie sterktes) kennen ook een aantal zwaktes: te weinig ondersteuning voor innovaties die weinig kans hebben om te slagen maar veel potentieel voor de sector, nog te weinig vereenvoudigde kostenopties, onvoldoende gekend bij de landbouwers, te weinig vat op de inhoudelijke kwaliteit van de vorming of adviezen (gratis aanbod zorgt er mede voor dat landbouwers weinig kritisch zijn ten opzichte van de geleverde dienst), het weinig flexibele systeem van Kratos (mede door gebondenheid aan overheidsopdrachten), pre-starters vallen uit de boot, moeilijkheid om een EIP operationele groep samen te stellen (landbouwer weet dikwijls niet bij welke actoren hij met zijn probleem terecht kan), VLIF innovatieve projectsteun legt de lat relatief hoog qua instapvoorwaarden, weinig zichtbare wisselwerking tussen EIP operationele groepen en VLIF-innovatie en het adviesstelsel KRATOS.
- De landbouwer is geïnteresseerd in een snelle oplossing voor zijn probleem; innovatie is een middel. EIP is te hoogdrempelig voor landbouwers. Ze hebben enkel behoefte aan een innovatieve oplossing terwijl de projectlogica boven hun hoofd blijft hangen. Innovatie via EIP-operationele groepen gaat bovendien te traag voor landbouwers.
- Innovatie en de impact van kennis zijn moeilijk meetbaar.

Kansen

- Professionalisering van bedrijfsleiders door meer inzicht te verwerven in technische kengetallen en economische resultaten,. Meer ondernemerschap bij onze land- en tuinbouwers moet bijdragen tot efficiëntere bedrijven die bovendien crisisbestendiger en veerkrachtiger worden.
- Door schaalvergroting beginnen grote bedrijven zelf kennis te ontwikkelen los van het onderzoek.
- Technologieën ter verbetering van informatie, logistiek en organisatie in de voedselketen zoals e-commerce en termijnmarkten kunnen een nieuwe impuls geven. Informatisering kan nog verder ontwikkeld worden bij het logistieke proces in de voedselketen met het oog op traceerbaarheid, markttransparantie en beschikbaarheid van gegevens. IT-toepassingen (blockchain, datamanagement, digitaliseren van de stromen, remote sensing (satelliet, drone) als hefboom voor precisielandbouw. Ook andere technologische vooruitgang, zoals robotisatie en mechanisatie, is zeker mogelijk.
- Op teelttechnisch vlak liggen er onderzoekskansen in de ontwikkeling van cultivars met een verbeterd wortelstelsel en kortere groeiperiode (bv. mais als tweede teelt), zoeken naar nieuwe moleculen in gangbare gewassen (bv. suikerbieten), klimaatadaptatie via vernieuwde producten, biologische gewasbescherming, nieuwe toepassingen zoals bioplastic, cosmetica, farmacie en isolatie.
- In het algemeen moeten we ervoor zorgen dat de verschillende schakels in de keten op een snelle manier correcte informatie van elkaar krijgen. Een deel van de oplossing ligt bij de digitalisering en het gebruik van digitale platformen om kwaliteitsvolle data snel beschikbaar te maken.

- Innovatieve verkoopsystemen moeten de vermarkting kunnen ondersteunen, zowel tussen boer en producentenorganisatie, tussen producentenorganisaties en handelaar of rechtstreeks naar de consument.
- Zero residu en het nulgebruik van gewasbeschermingsmiddelen kan als alternatief voor bio gezien worden als we erin slagen om dit vanuit het onderzoek technisch en economisch haalbaar te maken.
- Innovatieve leervormen (webinars, Podcast, blended learning, toelaten van zelfstudie, ...) kunnen ontwikkeld worden om een breder publiek te bereiken.
- Afstemming met andere overheden die onderzoek en innovatie in de landbouw ondersteunen is nodig om synergiën te zoeken en elkaar te versterken.
- Overleg met andere beleidsdomeinen, bv. Departement Onderwijs, voor wederzijdse erkenning en uitbouwen netwerk. Wederzijdse erkenning van installatieattesten en opname in LED-databank (Leeren Ervaringsbewijzendatabank) is een mogelijkheid.
- Het verder uitbouwen van netwerken tussen AKIS-actoren die nog niet afstemmen of samenwerken met elkaar kan gestimuleerd worden.

Bedreigingen

- Gebrek aan marktinzicht speelt in veel sectoren.
- Door de klimaatverandering bestaat er een groter risico op verschuiving van voor ons nieuwe soorten onkruid, ziekten en plagen. De fytosanitaire druk neemt zeker toe door de opkomst van bepaalde ziekten. Er is niet altijd een oplossing voorhanden. Er moet ook voorzichtig omgegaan worden met nieuwe teelten, zodat we geen invasieve soorten creëren.
- Er zijn ook vele uitdagingen met betrekking tot de omgeving (bodem- en waterkwaliteit, verlies bio- en genetische diversiteit, nieuwe (invasieve) soorten die geen natuurlijke vijanden hebben, ...), dierenwelzijn en voedselveiligheid. Onderzoek moet korter op de bal spelen en goede opleiding/advies hier rond is essentieel.
- Andere dan landbouwwetgeving werkt innovaties soms tegen.
- Er is veel risico en geduld nodig bij de innovatoren en de kans bestaat dat een project niet kan uitgevoerd kan worden.
- Het zelf ontwikkelen van kennis door grote bedrijven los van het onderzoek biedt kansen maar kan ook een bedreiging zijn.

2.1.1.2 Identificatie van de noden

N1 Opleiding en kennisstimulering

N2 Innovatie (inclusief digitalisering)

Andere opmerkingen met betrekking tot de nodenanalyse

Volgende landenspecifieke aanbevelingen van de Europese Commissie zijn gelinkt aan N1 en N2 en zullen, net zoals deze noden, worden aangepakt via het GLB:

- De modernisering en transformatie van de landbouwbedrijven (met inbegrip van de digitale transitie) voortzetten door investeringen rechtstreeks of door middel van financiële instrumenten te ondersteunen om de productiekosten te verlagen (bv. diervoeder, arbeid, grond) en grotere milieu- en dierenwelzijnsvoordelen te behalen. (gelinkt aan N2)
- Het kennis- en innovatiesysteem voor de landbouw (AKIS) beter integreren, met name door bevordering van de samenwerking tussen de actoren, het creëren van op de behoeften van landbouwers toegesneden oplossingen in interactieve EIP-AGRI-innovatieprojecten, het garanderen van een efficiënt coördinatieorgaan voor AKIS en de financiering van innovatieondersteunende diensten die aan de basis levende ideeën in innovatieve oplossingen kunnen omzetten. (gelinkt aan N1)

2.1.1.3 Interventiestrategie

Interventies ter verwezenlijking van de specifieke doelstelling/horizontale doelstelling

- Ecoregeling ‘Precisielandbouw’
- Vorming en advies op maat van de landbouwer (vraaggestuurd)
- Vorming op maat van de landbouwer (aanbodgestuurd)
- Demonstratieprojecten
- Projectoproep ‘Innovatie in kader van EIP’
- LEADER – realisatie LOS
- VLIF ‘Innovatieve investeringen op het landbouwbedrijven’
- Operationele programma’s groenten en fruit
- Nationaal Bijenteeltprogramma – technische bijstand voor bijenhoudersorganisaties
- Nationaal Bijenteeltprogramma – toegepast onderzoek

In het GLB strategisch plan wordt er via verschillende interventies bijgedragen aan deze horizontale doelstelling en wordt er ingespeeld op de noden die heersen rond opleiding en kennisstimulering en innovatie (inclusief digitalisering). Ook in de vorige GLB-periode werd hierop ingezet, deze noden blijven actueel aangezien landbouwers bij hun bedrijfsvoering geconfronteerd blijven met heel wat economische, ecologische en maatschappelijke uitdagingen naast veranderende regelgeving, technieken en uitdagingen. Kennisstimulering en innovatie blijven daarbij steeds belangrijk om op deze uitdagingen te kunnen inspelen.

Precisielandbouw wordt gestimuleerd via twee acties die het uitrollen van precisielandbouw stimuleren. In actie 1 wordt de uitrol van algemene precisielandbouw gestimuleerd terwijl in actie 2 nog een stap verder gegaan wordt door plaatsspecifieke toepassingen aan te moedigen. Deze precisielandbouwtechnieken spelen een cruciale rol in de technologische innovatie en het gebruik van data en deze helpen de landbouwer bij de verdere verduurzaming van zijn bedrijfsvoering.

De interventies vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies dragen bij aan de opleiding en kennisstimulering bij landbouwers. Er blijft veel nood aan onafhankelijke, correcte en betaalbare vorming en individueel advies over een groot aantal thema’s. Er is al veel kennis in de sector aanwezig maar die raakt nog niet vlot of niet gepersonaliseerd genoeg tot bij de landbouwers. Gesubsidieerde vorming en advies op maat van de landbouwers kunnen hiervoor oplossingen bieden. Via de vraaggestuurde interventie worden opleidingen en adviezen gesteund die op vraag zijn van de landbouwers. Daarnaast zullen er ook aanbodgestuurde opleidingen zijn via de vormingsprogramma’s. De aanbodgestuurde vormingen vormen een aanvulling op het vraaggestuurde gedeelte om de beleidsmatige hiaten die zouden ontstaan, indien enkel zou ingezet worden op het vraaggestuurde luik, op te vullen. Het doel van deze interventie is om meer landbouwers gebruik te laten maken van de vormings- en

adviseringsmogelijkheden. Daarbij wordt ook innovatie gestimuleerd; zo kan de landbouwer via het vraaggestuurde luik beroep doen op innovatie-ondersteunende diensten. Een brede waaier van thema's komt aan bod bij de opleidingen en advies, en dus draagt deze interventie onrechtstreeks bij tot de negen specifieke doelstellingen.

Via de interventie demonstratieprojecten, die ook in voorgaande programmaperiode een succesvolle maatregel was, worden projecten gesteund om resultaten van wetenschappelijk onderzoek te vertalen naar de praktijk. Op deze manier worden landbouwers bewust gemaakt van nieuwe mogelijkheden op vlak van duurzame praktijken en technieken. Het zwaartepunt van de interventie ligt op het versterken van de kennisbasis van de landbouwers en erfbetreders/adviseurs, en het toepasbaar maken van onderzoeksresultaten voor bedrijven. De hoofddoelstelling van deze interventie is dus het versterken van de kennis bij de landbouwers en via demonstraties nieuwe technieken en praktijken ingang laten vinden in de Vlaamse bedrijven. Deze gedemonstreerde technieken en praktijken zijn gelinkt aan de negen specifieke doelstellingen.

De EIP-interventie werd, met succes, reeds opgenomen in vorige GLB-periode. De impact van EIP wordt verder vergroot door het instrument nog laagdrempeliger te maken en meer bottom-up waarbij landbouwers nog meer als initiatiefnemers optreden. EIP staat garant voor een multidisciplinaire aanpak waarbij innovatie gestimuleerd wordt door samenwerking tussen onderzoek en praktijk. Een operationele groep bestaande uit verschillende actoren organiseren zich rond een concreet vraagstuk uit de praktijk om zo samen tot een innovatieve oplossing te komen. De projectresultaten worden achteraf verspreid over de gehele doelgroep. Via deze interventie worden innovatie en kennisdeling binnen de landbouwsector gestimuleerd. De EIP-thema's worden per oproep bepaald en zijn afhankelijk van de noden die zich op dat moment stellen. Om geen innovatieve ideeën te laten verloren gaan, kan de oproep ook gedaan worden zonder het opleggen van thema's. De interventie speelt dus in hoofdzaak in op de horizontale doelstelling en de bijbehorende noden rond opleiding en kennisstimulering en innovatie maar draagt ook bij tot de negen specifieke doelstellingen.

Innovatie is één van de zeven LEADER-principes en hier zal extra aandacht aan gegeven worden bij de uitvoering van de lokale ontwikkelingsstrategieën. Innovatieve oplossingen voor lokale uitdagingen en kansen vormen de basis van de interventie, waarbij innovatie kan gezocht worden in de activiteiten die ondersteund worden, de producten of diensten die ontwikkeld worden, maar ook in de manier waarop deze tot stand komen (nieuwe samenwerkingsverbanden,...). Om innovatie en kennisoverdracht te bevorderen zal de rol van de coördinator van de Plaatselijke Groep (PG) als animator en projectmakelaar voor zijn/haar LEADER-gebied versterkt worden. Er zal er meer aandacht zijn voor een evenwichtige samenstelling van de Plaatselijke Groep, met aandacht voor voldoende vertegenwoordiging van onafhankelijke experts, burgers en lokale ondernemers. Tevens zal in de methodiek voor projectbeoordeling innovatie als beoordelingscriterium een belangrijke rol innemen. Kennisoverdracht zal onder meer gestimuleerd worden via (grensoverschrijdende) samenwerking tussen LEADER-gebieden en via de organisatie van lerende netwerken door het GLB-netwerk en/of de beheersdienst.

Via het GLB strategisch plan wordt ook ingezet op innovatie door middel van de interventie VLIF 'Innovatieve investeringen' op landbouwbedrijven. In deze interventie wordt er ingezet op de nood innovatie (inclusief digitalisering). Deze investeringssteun, die ook al in PDPO 2014-2022 bestond, stimuleert pure vernieuwing op het landbouwbedrijf en vormt een aanvulling op de VLIF-investeringssteun voor productieve en niet-productieve investeringen. Via deze steunmaatregel worden innovatieve ideeën en concepten op het vlak van productie, verwerking en afzet van landbouwproducten gerealiseerd. Het betreft hier investeringen of prototypes van investeringen die voor een eerste maal binnen een bepaalde deelsector in Vlaanderen gerealiseerd worden. De verschillende investeringen hebben als gemeenschappelijk doel de innovatie in de Vlaamse landbouwsector ondersteunen. Daarnaast dragen deze investeringen ook bij aan de negen andere specifieke doelstellingen.

Ook in de sector bijenteelt wordt er aandacht besteed aan kennisstimulering en innovatie in de interventies ‘technische bijstand’ en ‘toegepast onderzoek’. Via de technische bijstand wordt er onder meer steun gegeven voor het organiseren van opleidingen, starterscursussen,... voor de Vlaamse imkers. Ook de uitbouw van laagdrempelige maar verplichte imkeropleidingen leiden tot verdere kennisstimulering en goed georganiseerde en technische imkerij. Daarnaast wordt ook de samenwerking gestimuleerd tussen instanties gespecialiseerd in toegepast onderzoek rond de bijenhouderij. In het toegepast onderzoek wordt de focus gelegd op de thema’s die van belang zijn voor de Vlaamse imkerij. Door de daaropvolgende demonstratie en kennisdeling, vinden de resultaten hun weg in de Vlaamse imkerij.

Ten slotte wordt er in de operationele programma’s groenten en fruit aandacht besteed aan kennisstimulering en innovatie via de interventies investeringen in materiële en immateriële activa, onderzoek en experimentele productie, adviesdiensten en technische bijstand en opleiding, incl. coaching en kennisuitwisseling. Via deze verschillende interventies wordt er aandacht besteed aan de opleiding van landbouwers, coöperaties,... door onder meer individuele teeltadviezen maar ook door het gebruik van innovatieve technieken en het onderzoek ernaar.

Er wordt dus een geheel aan interventies, gebaseerd op verschillende interventietypes, gebruikt om kennisstimulering en innovatie binnen de landbouwsector te verhogen. Naast kennis- en adviesacties in de vorm van opleidingen, adviezen en demonstratieprojecten, worden er ook samenwerkingen gesteund met het doel om innovatieve oplossingen te creëren die een antwoord zijn op actuele vraagstukken in de sector. Daarnaast kan een landbouwer gesteund worden bij innovatieve investeringen waarvoor via andere kanalen geen steun wordt gegeven. Het hoofddoel van al deze interventies is steeds innovatie en kennisdeling maar draagt ook bij aan verschillende andere specifieke doelstellingen.

Naast de hiervoor vermelde interventies, dragen er ook een aantal andere interventies indirect bij tot de specifieke doelstelling. Het gaat hier dan om de ecoregeling ‘Bodempaspoort’, de Projectoproep ‘Samenwerking’, Opstart of omschakeling naar een alternatief verdienmodel VLIF ‘Productieve investeringen op het landbouwbedrijf’ en VLIF ‘Investerings voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten’.

2.1.1.4 Selectie van de resultaatindicator(en)

Resultaatindicatoren	Streefwaarde
R.1 Verbetering van prestaties door kennis en innovatie	501.385 personen
R.2 Koppeling van advies- en kennissystemen	(600 personen)
R.3 Digitalisering van de landbouw	20,40% van de landbouwers
R.9 Modernisering van landbouwbedrijven	30,08% van de landbouwbedrijven
R.28 Milieu- en klimaatgerelateerde prestaties door kennis en innovatie	249.748 personen
R.40 Slimme transitie van de plattelandseconomie	Wordt aangevuld bij goedkeuring LOS

Verschillende interventies dragen bij aan opgenoemde resultaatindicatoren.

De interventies vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies, demonstratieprojecten, EIP en de sectorale interventies groenten & fruit zorgen voor een verbetering van de performantie door kennis en innovatie (R.1), ook op vlak van milieu en klimaat (R.28). Via de verschillende interventies worden zo’n 500.000 personen bereikt. Er wordt zo een aanzienlijke bijdrage geleverd aan de horizontale doelstelling

en de daarmee overeenkomende nood rond kennisstimulering en opleiding. Ongeveer de helft van deze deelnemers zal een opleiding, advies of andere kennisactie ontvangen.

Verder wordt er ook gewerkt aan een versterking van het AKIS-systeem door ook opleiding en adviezen bij adviseurs te stimuleren. Dit gebeurt via de interventies vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies, demonstratieprojecten en EIP. Van deze verschillende interventies wordt bijgehouden hoeveel adviseurs er deelnemen aan de kennis – en adviesacties (R.2). Er wordt beoogd om zo'n 600 adviseurs te bereiken in de volledige programmaperiode.

Het digitaliseren van de landbouw blijft een belangrijke nood in de Vlaamse landbouwsector. Via de VLIF 'Productieve investeringen' en de sectorale interventies groenten & fruit wordt er voorzien een investering te ondersteunen bij zo'n 20,4% van de landbouwbedrijven (R.3). Het gaat hier om investering gelinkt aan digitalisering, meer specifiek bij de VLIF productieve investeringen over investeringen rond precisielandbouw.

De modernisering van landbouwbedrijven (R.9) geeft ook weer hoe er via het GLB wordt ingezet op de horizontale doelstelling en de nood digitalisering en innovatie. VLIF productieve en innovatieve investeringen en de sectorale interventies groenten en fruit dragen bij tot het behalen van deze doelstelling en voorzien dat er zo'n 30,08% van de landbouwbedrijven gesteund worden bij een investering rond modernisering. Net zoals de voorgaande waarden werden deze berekend op basis van de cijfers uit de vorige programmaperiode en de vooropgestelde doelstellingen.

Verder wordt er via LEADER ingezet op de slimme transitie van de plattelandseconomie (R.40). Deze bijdrage wordt pas ingeschat wanneer de lokale ontwikkelingsstrategieën zijn goedgekeurd. Pas op dat moment is het geweten hoe de verschillende Plaatselijke Groepen hiermee zullen omgaan.

2.1.1.5 Motivering van de financiële allocatie

Elke producentenorganisatie (PO) krijgt een gedeelte van het budget voorzien voor de sectorale interventies groenten & fruit en de helft van dit budget wordt gefinancierd door de PO's. Het totale budget is afhankelijk van de productie van het voorgaande jaar. Een gedeelte van het jaarlijkse budget dat een PO ter beschikking heeft kan gebruikt worden voor onder meer opleidingen, adviezen en andere vormingsactiviteiten. De geplande uitgaves en acties worden verduidelijkt in het operationeel programma dat de PO jaarlijks opstelt. Dit programma moet ook worden goedgekeurd.

Voor het nationale bijenteeltprogramma ligt het totale budget vast. Op basis van de meest recente strategie werd een inschatting gemaakt voor de verdeling van het budget over de verschillende interventies. Deze strategie werd recent aangepast en wordt in grote mate verder gezet. Onder meer de interventie technische bijstand en toegepast onderzoek dragen bij aan de horizontale doelstelling. De interventies voor de bijenteeltsector worden echter uitsluitend meegerekend onder R.35.

Verschiedende interventies dragen via kennis en innovatie bij aan de andere specifieke GLB-doelstellingen, zoals het verhogen van de milieu en/of klimaatperformantie.

Voor de interventie EIP wordt het steunbedrag per project verhoogd ten opzichte van PDPO 2014-2022 op basis van de ervaringen uit het verleden. De totale financiële allocatie is gebaseerd op het verhoogde steunbedrag per project en de gemiddelde bedragen uit de vorige periode. Daarnaast werd er ook rekening gehouden met de doelstelling om zo'n tiental projecten van operationele groepen per jaar te selecteren. Voor de interventie demonstratieprojecten werd een gelijkaardige methodiek gevolgd. Ook hier is het steunbedrag verhoogd ten opzichte van PDPO 2014-2022. Dit om ervoor te zorgen dat er voldoende projecten worden ingediend aan een breed scala aan thema's. Het budget is gebaseerd op dit verhoogde steunbedrag en het aantal projecten dat we jaarlijks willen selecteren.

Via de interventies vorming en advies vraaggestuurd en aanbodgestuurd wordt er steun verleend aan opleidingen, adviezen, waarnemings – en waarschuwingssystemen en andere kennisacties. In het vraaggestuurde luik wordt er gewerkt met vouchers waarbij er ook een eigen bijdrage is van de landbouwer. De landbouwer kiest zelf waarover het advies of de opleiding gaat. De vouchers worden nadien vergoed aan de dienstverlener. Bij de aanbodgestuurde interventie wordt er een oproep gelanceerd voor het indienen van een vormingsaanbod. Beide interventies zorgen dus voor een combinatie van top-down en bottom-up. Voor beide interventies werd er budget voorzien om voldoende landbouwers te bereiken om zo de doelstelling te behalen. Op basis van een inschatting van het aantal bereikte landbouwers, het bedrag aan vouchers en de gemiddelde kost voor verschillende vormen van vorming en het waarnemings- en waarschuwingssysteem, werd het budget bepaald.

Voor de VLIF (productieve en innovatieve) investeringen werd er vertrokken van de historische data uit PDPO 2014-2022 voor het bepalen van het gemiddelde eenheidsbedrag per investering. Hierbij werden de wijzigingen aan steunpercentages in rekening gebracht. Op basis van de doelstellingen werd ingeschat hoeveel landbouwbedrijven we trachten en kunnen bereiken. Aan de hand van het steunbedrag, aantal bedrijven en de geschatte output werd dan het totale budget bepaald.

Voor LEADER wordt er een gemiddeld budget vastgelegd per PG. Het totale budget voor de LEADER interventie is hoger dan in PDPO 2014-2022, er wordt echter verwacht dat er 14 lokale ontwikkelingsstrategieën worden uitgevoerd. Dit zijn er meer in vergelijking met het vorige programma. De PG's bepalen zelf welk gedeelte van het budget naar kennisdeling gaat, de doelstellingen worden dan ook pas bepaald als de LOS is goedgekeurd.

2.1.2 **SpD. a:** Steun bieden voor een leefbaar landbouwincome en veerkracht in de hele Unie om voedselzekerheid te vergroten

2.1.2.1 Samenvatting van de SWOT-analyse

Sterktes

- De Vlaamse land- en tuinbouwers bezitten veel vakmanschap en tonen veel gedrevenheid en passie voor hun werk.
- Ondanks de schaalvergroting en intensivering worden onze bedrijven nog altijd gekenmerkt door een familiaal karakter. Dat maakt dat ze flexibel en wendbaar zijn.
- De bedrijven hebben een grote veerkracht en incasservermogen (weerbaarheid). Hierdoor kunnen ze relatief snel inspelen of reageren op verschillende markt- en consumentenbehoeften of na een crisis.
- Onze productie- en landbouwstructuren zijn sterk gediversifieerd. In Vlaanderen worden alle productievormen (groot of klein) vanuit het beleid gelijk benaderd.
- De gemengde bedrijfsstructuur is belangrijk als risico-spreidende factor.
- De specialisatie van sommige bedrijven zorgt voor kostenefficiëntie en een stijgende productiviteit. De rendementen van diverse teelten zijn relatief hoog.

Zwaktes

- Op Europese en zeker mondiale schaal zijn de bedrijven eerder kleinschalig, waardoor ze schaalvoordelen missen.
- De Vlaamse land- en tuinbouw is kapitaals- en arbeidsintensief (grond, gebouwen en stallen, machines, enz.). Het rendement op het bedrijfskapitaal en dure investeringen is laag.
- De productiekosten zijn hoog (arbeid, grond, milieu- en gezondheidsnormen, dierenwelzijn en voedselveiligheid). Daarbij vormen de vaste kosten nog steeds een hoog aandeel van de totale kosten. De marges per teelt zijn klein.
- De percelen zijn versnipperd, dat maakt het lastiger om te investeren in innovatieve technieken.
- De gebrekkige bedrijfsopvolging door de vergrijzing, en weinig instroom en verjonging. Er is soms weerstand tegen verandering, innovatie, het nemen van risico's.
- Er is een grote psychosociale problematiek bij de boeren: armoede en burn-outs nemen toe.

Kansen

- Initiatieven rond korte keten, thuisverwerking en –verkoop en lokale voedselstrategieën kunnen voor bepaalde bedrijven een rendabel model bieden. Zo kan er meer toegevoegde waarde gecreëerd worden
- De stijgende vraag naar voedsel door bevolkingsgroei (nationaal en internationaal), toegenomen koopkracht en een verschuiving in consumptiepatronen in vele delen van de wereld zijn opportuniteiten voor de Vlaamse landbouw om actiever te worden op de exportmarkten.

- Bottom-up initiatieven vanuit boeren zelf die zich richten op community vorming. Psychosociaal welzijn is in zowel media als beleid bespreekbaar geworden.
- Verbreding van landbouw- en plattelandsdiensten - socio-culturele activiteiten, verweving met andere economische sector (bio-economie) is een hulp om overeind te blijven.
- Professionalisering als bedrijfsleiders o.a. door meer inzicht te verwerven in technische kengetallen en economische resultaten kan nieuwe kansen bieden.

Bedreigingen

- Door de druk op het grondgebruik (o.a. door verstedelijking) is er minder beschikbaar, stijgt de prijs en worden de uitbreidingsmogelijkheden sterk beperkt (vooral voor jonge landbouwers). Ook dure seizoenspacht.
- Externe financiering is moeilijk.
- Vlaamse land- en tuinbouwers zijn prijsnemers en sterk afhankelijk van de volatiele markt. Het concurrentievermogen op de wereldmarkt wordt zeer sterk beïnvloed door andere factoren zoals omgevingsregelgeving, energieprijzen, inputkosten, beschikbare infrastructuur en wisselkoersen. Exportafhankelijkheid is gevaarlijk bij crisissen voor sommige sectoren.
- De opeenvolgende fasen van het milieuregelgeving en strengere normen in Vlaanderen werken kostprijsverhogend en resulteerden al in een productiedaling.
- Kwetsbaarheid voor externe shocks, gebrek aan reserves en collectieve acties/solidariteit deze op te vangen.

2.1.2.2 Identificatie van de noden

N3 Inkomenszekerheid

N4 Risicobeheer door, onder andere, diversificatie economische activiteiten

Andere opmerkingen met betrekking tot de nodenanalyse

Volgende landenspecifieke aanbevelingen van de Europese Commissie zijn gelinkt aan N3 en N4 en zullen, net zoals deze noden, worden aangepakt via het GLB:

- De veerkracht van de landbouwsector verbeteren en de inkomensdaling tegengaan door de GLB-steun doelgerichter te maken, en met name meer te richten op landbouwbedrijven van kleine of middelgrote fysieke omvang en op gebieden in Wallonië die als gebieden met natuurlijke beperkingen zijn aangemerkt, door verdere vooruitgang te boeken bij het interne convergentieproces en door bv. gebruik te maken van de aanvullende herverdelende inkomenssteun met het oog op duurzaamheid en verlaging van de betalingen. (gelinkt aan N3)
- Daarnaast moet ook het gebruik van risicobeheersinstrumenten worden ontwikkeld en bevorderd. (gelinkt aan N4)

2.1.2.3 Nodenanalyse rond een eerlijkere verdeling en een efficiëntere en effectievere doelgerichtheid van de rechtstreekse betalingen

Het inkomen in de landbouwsector is volatiel en over het algemeen laag in vergelijking met andere economische sectoren (gemiddeld slechts 40% van de gemiddelde lonen in de EU-28-economie).

De productiekosten in Vlaanderen blijven hoog. Vooral de arbeidskosten zijn hoog, de weinig beschikbare grond is duur, de energiekosten stijgen en financiering is moeilijk. Er is ook een trend naar stijgende prijzen voor de toelevering van inputs in de landbouw. Bedrijven moeten daarom de nodige ondersteuning krijgen om leefbaar te zijn.

Er is daarbij een nood aan een verkenning van verschillende strategieën die hier een antwoord op bieden.

Specifiek zijn volgende noden gedetecteerd met betrekking tot een eerlijke verdeling van rechtstreekse betalingen:

- Een verbeterde economische toolbox, om de landbouwer een beter inkomen en een perspectief op lange termijn te bieden op vlak van marktwerking, risicobeheer, en een behoorlijk inkomen uit maatschappelijke diensten. Landbouwers moeten in de eerste plaats via de markt vergoed kunnen worden voor de geleverde producten, waarbij alle kosten vergoed kunnen worden, ook degene die nodig zijn om aan standaard milieu- en natuurreglementering te voldoen. Dat inkomen kan aangevuld worden door een correcte vergoeding voor bijkomende maatschappelijke diensten. Zolang de markt de producten niet correct kan vergoeden, is aanvullend beleid noodzakelijk.
- De Europese middelen moeten gericht zijn op het ondersteunen van actieve landbouwers.

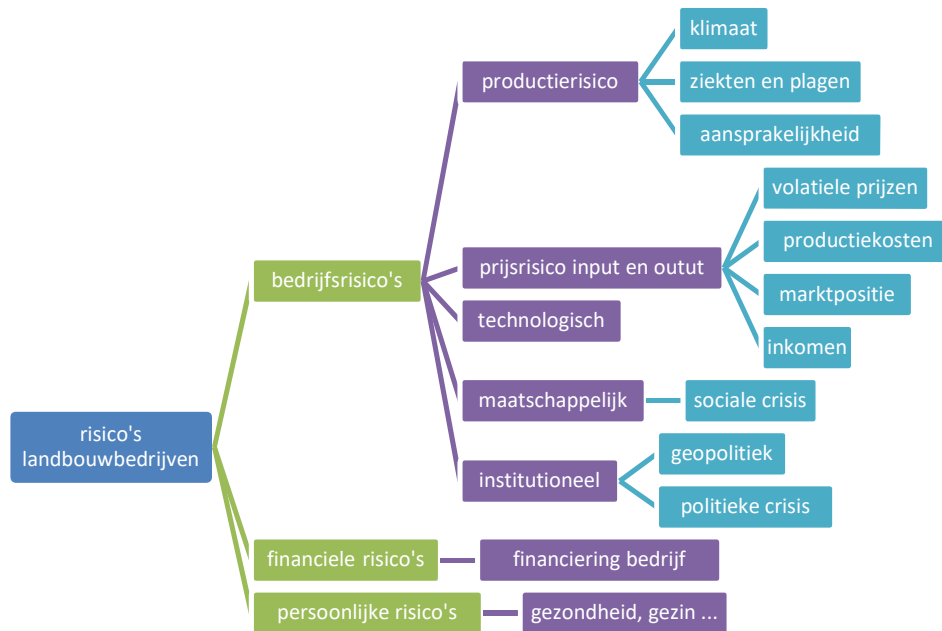
Een eerlijkere verdeling houdt volgens de noden vooral in dat de steun moet gaan naar de actieve landbouwer. Diverse stakeholders gaven aan dat landbouwers die niet afhankelijk zijn van landbouw voor hun inkomen en landbouwers die tegelijk ook een pensioen ontvangen, zoveel mogelijk uitgesloten moeten worden. Daarom voorziet Vlaanderen in een scherp afgebakende definitie voor actieve landbouwer (zie hoofdstuk 4).

De verschillen in de rechtstreekse betalingen (onder meer de waarde van de betalingsrechten) tussen de verschillende landbouwers, wordt minder als problematisch ervaren. Hoe hoger het areaal van een aan het GLB deelnemende landbouwer, hoe hoger het areaal waarop voldaan moet worden aan de conditionaliteit van het GLB. De nood aan herverdeling is in Vlaanderen minder groot dan in de rest van de EU. Waar op EU niveau 20% van de begunstigten 80% van de steun ontvangt is dit in België en Vlaanderen een stuk lager. In Vlaanderen ontvangt 20% van de landbouwers 56% van de steun, wat een stuk lager is dan het Europese cijfer van 80%. Het is ook zo dat voor de zeer lage arealen het aandeel van de oudere deelnemers groot is en een aanvullende herverdelende inkomenssteun negatief is voor de jonge landbouwers, een belangrijke doelgroep. Daarom werd voor de aanvullende herverdelende inkomenssteun een gebalanceerd systeem uitgewerkt. Ook wordt gebruik gemaakt van de verlaging van de betaling ('capping'), al treft dit relatief weinig landbouwers. Daarnaast zullen ook de betalingsrechten verder intern convergeren.

2.1.2.4 Nodenanalyse rond risicobeheer, gebaseerd op de SWOT-analyse

Risico is in zekere mate inherent aan de landbouwsector en landbouwers moeten o.a. strategieën ontwikkelen om een hogere prijsvolatiliteit, een toenemende druk op het inkomen en de risico's als gevolg van klimaatverandering, ziekten en plagen aan te pakken. Een grotere marktorientatie van het GLB leidde eveneens tot meer blootstelling aan marktrisico's. Dit alles brengt verhoogde economische (bijv. volatiliteit van de prijzen van de inputkosten, geopolitiek), milieu-, sanitaire (bijv. gezondheid van dieren en planten) of klimatologische (bijv. extreme weersomstandigheden, klimaatverandering) onzekerheden. Zulke crisissen kunnen daarnaast ook een grote maatschappelijke en economische impact hebben op de toeleveringssector, de verwerking, de handel én soms ook op de consumenten. De frequentie van crisissen lijkt alleen maar toe te nemen. Een aantal voorbeelden van crisis uit het verleden: BSE (1992), Dioxinecrisis (1999), Mond en klauwzeer (2001), Vogelpest (aviaire influenza) (2003), EHEC-crisis

(2009), Ruslandcrisis (2014-2017), Fipronil (2017), Aviaire Influenza (2019), Crisis pitfruit sector (combinatie embargo Rusland en slechte weeromstandigheden), Afrikaanse Varkenspest (2014-2020), COVID-19 (2020-2021). Ook de toenemende weersextremen zetten druk op de landbouwsector. De risico's voor het landbouwbedrijf zijn talrijk en gevarieerd. De aard van een crisis kan exogeen (veroorzaakt door factoren buiten sector(en)) zijn of endogeen. De soorten risico's die een land- of tuinbouwer ondervindt worden schematisch in onderstaand schema samengevat:

Figuur 1: Overzicht van de mogelijke risico's voor de landbouwer

De meest prominent risico's voor de Vlaamse landbouw zijn:

- Risico's gerelateerd aan landbouwmarktprijzen. Deze risico's kunnen onder meer worden beïnvloed door koppeling met andere hulpbronnen (bijv. olie, gas en mineralen), financiële markten en andere macro-economische factoren die invloed hebben op de dynamiek (bijvoorbeeld wisselkoersen, geopolitiek, wijzigende eetpatronen), op zowel de voorraad als de vraagzijde.
- Risico's verbonden aan landbouwproductie (opbrengsten en kwaliteit) die worden veroorzaakt door omgevingsfactoren (bijvoorbeeld dieren en planten gezondheid) en door het weer en klimaat.

Risicobeheersinstrumenten in Vlaanderen

De risicobeheersinstrumenten kunnen worden opgedeeld in drie groepen gebaseerd op, door de OESO gedefinieerde, risicolagen: normale risico's, catastrofale risico's en marktrisico's.

Normale risico's

Normale risico's worden gekenmerkt door gebeurtenissen die vaak voorkomen, maar met relatief weinig schade, en die op het bedrijf kunnen worden beheerd. Dergelijke risico's kunnen kleine veranderingen in prijzen of opbrengsten zijn die kunnen worden veroorzaakt door grillige weersomstandigheden (bijvoorbeeld wanneer een groeiseizoen met lage neerslag leidt tot lagere

opbrengsten). Dit kan op het bedrijf worden beheerd door bijvoorbeeld aanpassing en diversificatie van gewassen en dierlijke producties; contracten met verwerkers; marketingstrategieën en toekomst- en optiemarkten, preventieve vaccinatie, gebruik hagelkanon, Deze eerste laag wordt particulier beheerd.

Overdraagbaar/marktbaar risico/verzekerbaar risico

Minder frequent dan de normale risico's zijn verhandelbare of verzekerbare risico's die, wanneer ze zich voordoen, tot grotere verliezen leiden. Deze risico's zijn moeilijker te beheersen door boeren zelf en daarom moet het risico worden overgedragen met behulp van instrumenten voor de particuliere markt of het risico delen met andere boeren.

Een voorbeeld van een verhandelbaar risico is een grote prijsdaling die kan leiden tot een significante daling van het bedrijfsinkomen. Dit kan beheerd door producentenorganisaties, coöperaties of andere vormen van collectieve actie of ook door overheidstussenkomst. In het geval van marktrisico's (lage prijzen of lage inkomens), moet het belangrijkste instrument het aanbodbeheer zijn (bijv. Productieplanning, opslag...). Hier is er grote particuliere inbreng in het beheer maar er kan ook overheidssteun gegeven worden i.v.m. particuliere opslag, openbare interventie, werking van PO's etc. Voor een doeltreffend en efficiënt risicobeheer is het noodzakelijk om de markten transparanter te maken (o.a. Europese observatoria voor marktprijzen) en een betere structurele kennis van de sector, van boeren tot detailhandelaren.

De nog iets hogere categorie van opbrengstrisico's moeten beheerd worden via gewasverzekeringen of onderlinge fondsen.

Catastrofale risico's

Op het hoogste risiconiveau komen ten slotte catastrofale of systemische risico's welke niet vaak voorkomen, maar veroorzaken ze veel landbouwers grote schade. Omdat catastrofale risico's tot zeer hoge kosten kunnen leiden, is het voor particuliere bedrijven te duur om instrumenten te bieden om deze verliezen te dekken. Vanwege dit marktfalen wordt overheidssteun verleend om de verliezen van landbouwproducenten te dekken. Voorbeelden van catastrofale risico's zijn grootschalige droogte of overstromingen die een heel land of regio treffen, of een wijdverspreide besmettelijke ziekte, marktcrisis, De crisis moet worden beheerd via overheidsinterventie en –financiering, als laatste redmiddel voor het beheer van landbouwriscio's. In Vlaanderen staan een aantal instrumenten ter beschikking voor dergelijke schokken: de crisisreserve; de EU-vangnetten, het Rampenfonds, ad-hoc betalingen (al dan niet (mede)gefinancierd vanuit de EU) en het veterinaire fonds.

De onzekerheid over de omstandigheden die aanleiding geven tot crisismaatregelen heeft gevolgen voor de perceptie van landbouwers over waar de grenzen aan hun eigen verantwoordelijkheid op het gebied van risicobeheer liggen. Ook de aanwezigheid van steuninstrumenten speelt een rol: hoe vaker overheidssteun wordt geboden tijdens of na een crisis, des te minder landbouwers geprikkeld worden om zelf gebruik te maken van risicobeheersinstrumenten zoals verzekeringen. In de VS, waar oogstverzekeringen wijdverbreid zijn en ook met overheidsmiddelen worden gesteund, heeft een studie aangetoond dat verzekerde mais en soja aanzienlijk gevoeliger zijn voor extreme hitte dan niet verzekerde gewassen (lagere opbrengst). In de studie werd geconcludeerd dat de landbouwers minder geprikkeld worden om hun gewas- of productiekeuze aan te passen, omdat zij rekenen op verzekeringsuitkeringen.¹ Bij elke maatregel die wordt ingesteld is het van belang te kijken welk effect dit op het risicogedrag van de landbouwer kan hebben. De impuls voor het ontwikkelen van eigen risicobeheer strategieën mag niet

¹Francis Annan en Wolfram Schlenker, "Federal Crop Insurance' and the disincentive to adapt to extreme heat", 2015

wegvallen. Men mag m.a.w. niet onvoorzichtiger worden als men toch verzekerd is. Ondersteuning mag niet tot gevolg hebben dat men niet duurzame risico's gaat nemen.

Tijdens een risico-evaluatieproces (intern met sectorexperten van Departement Landbouw en Visserij) werd voor elke potentieel incidentscenario de ernst van mogelijke schade en de waarschijnlijkheid van voorkomen ingeschat. De schalen die gebruikt worden komen uit het algemene risicobeheersproces en lopen van 1 tot en met 5 zowel voor impact als frequentie.

			Effect (impact)	
	• Uitbraak plantenziekten (incl. virussen en bacteriën) • Invasieve ziekten	5	3	15
	• Plagen, ongedierte • Invasieve organismen	5	3	15
	Uitbraak dierenziekten (vb. vogelgriep, blauwtong ...)	5	3	15
	Wildschade (vb. vogels, everzwijnen, knaagdieren, reeën, dassen....) en meer recent terug wolven	3	3	9
	hittegolf, droogte (deficit aan regen)	3	3	9
	te veel regen	3	3	9
	Hagel (dikwijls gelokaliseerd)	3	3	9
	• Uitzonderlijk lage prijzen (eventueel beneden kostprijs) • Uitzonderlijk hoge kostprijzen inputs • Bovenwettelijke normen van retail voor residu's • Ophaling niet verzekerd door afgelegen sector (melk, dier en plant)	3	3	9

In Vlaanderen werden volgende noden gedetecteerd m.b.t. risicobeheer gedetecteerd bij stakeholderbevragingen en literatuurstudie:

- Een integraal en evenwichtig beleidskader voor risicobeheer.
- Voldoende specifieke informatie over alternatieven (cijfers, kosten, wetgeving, ...).
- Ondersteuning om landbouwers te helpen hun bedrijfsmodel aan te passen of om te schakelen naar andere, meer duurzame en gediversifieerde productievormen.
- Mechanisme om op een succesvolle manier op extreme en langdurige crisissen in de markt te reageren, mits in achtneming van de concurrentieregels.
- Middelen voor risicobeheersing en de weerbaarheid van land- en tuinbouwbedrijven tegen risico's en het creëren van een preventief kader. (Incl. marktinformatie om strategische beslissingen mogelijk te maken, de toegang tot termijnmarkten, het opzetten van samenwerkingen tussen boeren).
- Verzekeringssystemen en/of onderlinge fondsen
- Oplossingen voor onverzekerbare risico's.
- Een opvangbeleid of vangnet voor landbouwers die stoppen na een faillissement. Ze hebben daarbij correct advies nodig, mogelijkheid tot omscholing, ... (nazorg)
- Begeleiding bij de opstart/overname van een bedrijf. Naast de zakelijke kant van een overname moet ook voldoende aandacht besteed worden aan het sociale aspect van een (familiale) bedrijfsovername

- Stimuleren van minder kapitaalintensieve landbouwtrajecten
- Steun bij het ontwikkelen en opzetten van een systeem voor korte ketenverkoop. Naast de logistiek is er zeker ook aandacht nodig voor de regelgeving m.b.t. ondersteuning korte keten.
- Stimuleren van biologische productie.
- Het opzetten van samenwerkingen tussen boeren

2.1.2.5 Interventiestrategie

Interventies ter verwezenlijking van de specifieke doelstelling/horizontale doelstelling

- Basisinkomenssteun voor duurzaamheid
- Aanvullende herverdelende inkomenssteun
- Aanvullende inkomenssteun jonge landbouwer
- Gekoppelde inkomenssteun voor gespecialiseerde vleesveehouderij
- Operationele programma's groenten en fruit

Deze specifieke doelstelling wordt gekoppeld aan twee noden; inkomenszekerheid en risicobeheer. Verschillende interventies spelen in op deze noden en ondersteunen zo de doelstelling om een leefbaar landbouwinkomen te bieden en de veerkracht voor voedselzekerheid te vergroten.

In tegenstelling tot private goederen zijn publieke diensten niet-exclusief en niet-uitsluitbaar wat er toe leidt dat (het gros van de) consumenten de levering ervan niet vrijwillig vergoedt. Via de liberalisering van de handel zijn bovendien competitieve private goederen op de interne EU-markt beschikbaar gekomen, afkomstig uit productieregio's waar lokale overheden geen of minder publieke diensten eisen van de landbouwers en/of waar de productiekosten lager liggen. Via de basisbetaling voor duurzaamheid wordt specifiek gestreefd naar het corrigeren van het marktfalen voor levering van publieke diensten op de interne markt en naar het compenseren van het ongelijke speelveld met producenten uit derde landen. Dit gebeurt aan de hand van productie ontkoppelde rechtstreekse inkomenssteun op basis van verhandelbare betalingsrechten. Deze basisinkomenssteun kan worden ontvangen door alle landbouwers die voldoen aan de definitie van actieve landbouwer en de conditionaliteit naleven.

De verdeling van middelen in Vlaanderen is vrij goed in vergelijking met andere lidstaten. Toch is er nog verbetering mogelijk. Zo is de grootte van het landbouwbedrijf omgekeerd evenredig met de leeftijd van de landbouwer waardoor, zonder differentiatie in de aanvullende herverdelende inkomenssteun, de steun verleend via de basisinkomenssteun voor duurzaamheid gemiddeld genomen eerder bij oudere landbouwers zou terechtkomen. Via de interventie 'aanvullende herverdelende inkomenssteun' willen we zorgen voor een doeltreffendere verdeling van de middelen en nog verder bijdragen aan een adequaat landbouwbedrijfsinkomen voor alle landbouwers.

Instappers in de landbouw hebben het vandaag niet gemakkelijk: ze hebben een beperkte financiële buffer terwijl de grond- of pachtprizen hoog zijn, de over te nemen bedrijven vaak groot zijn en de kapitaalsintensiviteit hoog is. Dit maakt het financieel problematisch voor jonge landbouwers om nieuwe economische activiteiten in de landbouwsector op te zetten en tot ontwikkeling te brengen. Via een aanvullende inkomenssteun voor jonge landbouwers willen we de ontwikkeling van nieuwe economische activiteiten stimuleren. Dit gebeurt aan de hand van een ontkoppelde rechtstreekse jaarlijkse inkomenssteun die gedurende vijf jaar, na vestiging of toetreden van de jonge landbouwer, kan worden verleend.

De premie voor het behoud van de gespecialiseerde zoogkoeienhouderij is vandaag een rechtstreekse inkomenssteun voor zoogkoeienhouders gebaseerd op het aantal kalvingen met als doel om inkomenszekerheid te voorzien. Maar tegelijk is het voor zoogkoeienhouders moeilijk om in te spelen op

markttendenzen. Als de zoogkoeienhouderij verdwijnt, zal er onvermijdelijk grote druk ontstaan op het behouden van de graslanden, o.a. belangrijk voor koolstofopslag, erosiebestrijding en biodiversiteit. Om dit te voorkomen en tegelijk te zorgen voor een grotere ondernemingsvrijheid voor zoogdierhouders, wordt gewerkt aan een inkomensondersteuning aan de betrokken veehouders via een gekoppelde inkomenssteun voor gespecialiseerde vleesveehouderij welke een duurzame lokale rundsvleesproductie combineren met inspanningen onder meer op vlak van lokale eiwitvoorziening en langdurig graslandbeheer.

Via de operationele programma's groenten en fruit wordt er sterk ingezet op de noden inkomenszekerheid en risicobeheer. Zo kunnen er via de verschillende operationele programma's acties ondernomen worden rond risicopreventie en risicobeheer. Naast deze acties kunnen er ook andere interventies gepland worden, al is de bijdrage hiervan op de noden en doelstellingen eerder indirect.

Naast de hiervoor vermelde interventies, dragen er ook een aantal andere interventies indirect bij tot de specifieke doelstelling. Het gaat hier dan om de AMKM 'Omschakeling bio', coregeling 'Voortzetting bio', vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies op maat van de landbouwer, demonstratieprojecten, projectoproep 'Samenwerking, projectoproep 'Innovatie i.k.v. EIP', VLIF 'Innovatieve investeringen op het landbouwbedrijf', Opstart of omschakeling naar een alternatief verdienmodel, VLIF 'Productieve investeringen op het landbouwbedrijf', VLIF 'Investerings voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten', Steun voor het onderhoud van boslandbouwsystemen en Nationaal Bijenteeltprogramma – Bestrijding van de Varroa-mijtziekte en andere bedreigingen.

2.1.2.6 Selectie van de resultaatindicator(en)

Resultaatindicatoren	Streefwaarde
R.4 Koppeling van inkomenssteun aan normen en goede praktijken	99,73% van het landbouwareaal
R.5 Risicobeheer	14,58% van de landbouwbedrijven
R.6 Herverdeling naar kleinere landbouwbedrijven	95% bijkomende directe betalingen per ha
R.8 Steunverlening gericht op landbouwbedrijven in specifieke sectoren	10,94% van de landbouwbedrijven

Binnen deze doelstelling wordt er voornamelijk via de basisinkomenssteun voor duurzaamheid ingezet op het verbinden van inkomenssteun aan standaarden en goede praktijken (R.4). Er wordt ingeschat dat er via deze interventie ongeveer 580.000 hectare landbouwgrond zal bereikt worden.

De mate van herverdeling van de rechtstreekse betalingen wordt uitgedrukt via R.6: % aanvullende rechtstreekse betalingen per hectare voor in aanmerking komende landbouwbedrijven onder de gemiddelde omvang van het landbouwbedrijf (ten opzichte van het gemiddelde). Er wordt gepland om inkomenssteun te voorzien voor 217.231 hectare van kleinere bedrijven. De indicator R.6 houdt rekening met de verdeling van alle rechtstreekse betalingen, inclusief coregelingen. De achterliggende data tonen dat de herverdeling naar kleinere bedrijven positief is voor de basisinkomenssteun voor duurzaamheid en de aanvullende herverdelende inkomenssteun voor duurzaamheid. Voor de coregelingen, die vrijwillig zijn voor de landbouwer en een grotere onzekerheid hebben naar opname toe, is de inschatting gebaseerd op de huidige kennis van de agromilieu- en klimaatmaatregelen: zo blijken jongere landbouwers, welke een groter bedrijfsareaal hebben, meer agromilieu- en klimaatmaatregelen opnemen. Dit alles maakt dat de indicator R.6 op 95% wordt geraamd.

Er wordt verwacht dat er ongeveer 2.550 landbouwerbedrijven, goed voor 10.94% van alle bedrijven (R.8), bereikt zullen worden met via de gekoppelde inkomenssteun voor gespecialiseerde vleesveehouderij tegen het einde van de programmaperiode (2028). Dit werd bepaald op basis van de dalende trends, aanpassing van de interventie en de historische data.

Via de operationele programma's groenten en fruit worden er acties voorzien rond risicopreventie en risicobeheer (R.5). Op basis van de cijfers uit de lopende en voorgaande programma's en het aantal leden van de PO's werd er een doelstelling opgelegd dat zo'n 14,58% van de landbouwbedrijven een actie onderneemt rond risicopreventie en risicobeheer. Deze acties bestaan onder meer uit investeringen en verzekeringen.

2.1.2.7 Motivering van de financiële allocatie

Voor de interventies van Pijler I-rechtstreekse betalingen werd de verdeling van het budget bepaald door eerst voor alle interventies de steunbedragen vast te leggen en verwachte outputs in te schatten. Dit gebeurde op basis van historische cijfers (waar beschikbaar) of deze werden berekend op basis van de gemaakte kosten/gederfd inkomen. De verdeling van het budget werd dan gemaakt op basis van de bekomen allocatie voor de verschillende interventies. Waar nodig werden er aanpassingen in de interventies, steunvoorwaarden, steunbedragen en/of verwachte outputs doorgevoerd om een gebalanceerde budgetverdeling te bereiken. Hierbij werd steeds voorop gesteld dat beschikbare middelen optimaal worden ingezet om de verschillende doelstellingen te behalen.

Elke producentenorganisatie (PO) krijgt een gedeelte van het budget voorzien voor de sectorale interventies groenten & fruit en de helft van dit budget wordt gefinancierd door de PO's. Het budget dat een producentenorganisatie uitgeeft aan crisispreventie en risicobeheer wordt vastgelegd in de operationele programma's. Zo'n operationeel programma wordt jaarlijks opgesteld en goedgekeurd op basis van de noden binnen de PO.

2.1.3 **SpD. b:** Het concurrentievermogen en de marktgerichtheid vergroten, onder meer door te focussen op onderzoek, technologie en digitalisering

2.1.3.1 Samenvatting van de SWOT-analyse

Sterktes

- Familiale bedrijven met gedreven en hardwerkende bedrijfsleiders. Er is enige bereidheid tot samenwerking tussen landbouwers in producentenorganisaties of coöperatieven. De bedrijven bewijzen ook dat ze flexibel zijn om nieuwe wetgeving te implementeren.
- Door de grote technische knowhow van de telers kunnen we een hoge productiviteit per hectare of per dier halen.
- Vlaanderen gaat prat op de uitstekende kwaliteit van de onderzoeks- en kennisinstellingen, van het land- en tuinbouwonderwijs en van goed functionerende landbouwkennis- en innovatiesystemen.
- De begeleiding van de producenten is zeer goed. Daarnaast is er goede toegang tot diensten en omkadering die geleverd worden door proefstations of producentenorganisaties of derden. Het gaat niet alleen om de teelten, maar ook bijvoorbeeld om fiscale aspecten en kwaliteitssystemen.
- We beschikken over zeer goede kwaliteitssystemen, certificering en traceerbaarheid via privaat-publieke samenwerking. Dankzij deze systemen kunnen er verregaande garanties inzake traceerbaarheid en voedselveiligheid geboden worden, wat de concurrentiepositie versterkt.
- Centrale ligging van de Vlaamse landbouw ten opzichte van afnemers.

Zwaktes

- Kleinschalige familiale bedrijven met structurele, kleine winstmarges, onvoldoende om voor het eigen bedrijf onderzoek en ontwikkeling te financieren.
- Er is in Vlaanderen wel veel knowhow, maar die wordt te weinig op grote schaal toegepast.
- Er is nog een grote behoefte aan kennis van management (ondernemerschap) marktwerving, business en verdienmodellen management, handel, enz. Veel bedrijfsleiders zijn te veel teler en te weinig manager.
- Informatisering is nog zwak ontwikkeld bij het logistieke proces in de voedselketen, de markttransparantie en de beschikbaarheid van gegevens.
- Hoge kapitaals- en arbeidsintensiviteit en afhankelijkheid van premies (vooral zwakte bij vleesvee).
- Beperkte flexibiliteit door kleine winstmarges en hoge grondprijzen.
- Landbouwers beschikken meestal niet over de correcte marktinformatie.
- Er zijn weinig onderzoeks- en demonstratieprojecten ter ondersteuning van de vleesveesector.

Kansen

- Meer ondernemerschap bij onze land- en tuinbouwers moet bijdragen tot efficiëntere bedrijven die bovendien crisisbestendiger en veerkrachtiger zijn.
- Technologieën ter verbetering van informatie, logistiek en organisatie in de voedselketen kunnen een nieuwe impuls geven zoals digitalisering, e-commerce en termijnmarkten (gebruik big data voor bv. risicobeheer).
- De landbouw moet technologie, digitalisatie en innovatie inzetten op het vlak van precisielandbouw, het gebruik van big data (block chain) en het inzetten van remote sensing (satelliet, drone) om o.a. de bodemkwaliteit in kaart te brengen. Hierdoor kan de landbouwer meer gericht en efficiënter planten, bemesten en oogsten.
- Ook op het vlak van meer doorgedreven robotisering en mechanisatie zijn er nog veel kansen.
- Er zijn nog kansen voor de ontwikkeling van nieuwe producten uit landbouwproducten en de vermarkting ervan zoals bioplastic, cosmetica, farmacie en isolatie voor productie, handel of voor producentenorganisaties.
- Export naar groeiemarkten, globalisering.

Bedreigingen

- In de productie is er een gebrek aan goed opgeleid personeel.
- Druk op de ruimte en toegang tot landbouwgrond.
- Ernstige marktverstoringen (natuurlijke hulpbronnen, klimaat, dier- en plantenziekten, zoönoses, dierenwelzijn, geopolitiek).
- De onderzoeksinstellingen krijgen onvoldoende structurele ondersteuning vanuit de Vlaamse overheid om het noodzakelijke onderzoek uit te voeren.
- Zal het wetgevend kader de snelle technologische ontwikkelingen kunnen volgen, zoals drones en zelfrijdende tractors?

2.1.3.2 Identificatie van de noden

N5 Marktgericht ondernemerschap – lokaal en mondiaal

2.1.3.3 Interventiestrategie

Interventies ter verwezenlijking van de specifieke doelstelling/horizontale doelstelling

- VLIF ‘Innovatieve investeringen op het landbouwbedrijf’
- VLIF ‘Opstart van of omschakeling naar een toekomstgerichte duurzame ondernemingsstrategie op een landbouwbedrijf’
- VLIF ‘Productieve investeringen op landbouwbedrijven’
- Operationele programma’s groenten en fruit
- Nationaal Bijenteeltprogramma – Maatregelen voor het herstel van het bijenbestand in de Unie
- Nationaal bijenteeltprogramma – Kwaliteitsanalyse van producten uit de bijenteelt door laboratoria
- Nationaal Bijenteeltprogramma – Bestrijding van de Varroa-mijtziekte en andere bedreigingen

Voor een toekomstbestendige landbouwsector is er nood aan marktgericht ondernemerschap. Via het GLB-strategisch plan worden er verschillende interventies gepland om het concurrentievermogen en de marktgerichtheid te vergroten. Het geheel aan interventies bestaande uit verschillende interventietypes maakt dat er op verschillende aspecten van de nood wordt ingezet.

Via de interventie VLIF ‘Opstart van of omschakeling naar een toekomstgerichte duurzame ondernemingsstrategie op een landbouwbedrijf’ wordt een eenmalige steun voorzien aan landbouwbedrijven. Deze steun ondersteunt de bedrijven voor het implementeren van een vernieuwde niet-gangbare bedrijfsstrategie op maat van het bedrijf, die gepaard gaat met inkomens- en succesrisico’s in de eerste jaren van de implementatie. De vernieuwde bedrijfsstrategie moet hun bedrijf veerkrachtig en toekomstgericht maken, de economische leefbaarheid van het bedrijf waarborgen en bijdragen aan het leveren van belangrijke diensten aan de samenleving. Hiermee stimuleren we bedrijfsleiders die een antwoord willen bieden en meewerken aan de maatschappelijke, ecologische en economische doelstellingen waarbij economie en ecologie hand in hand kunnen gaan. Eén van deze doelstellingen is het omschakelen naar meer marktgerichte en veerkrachtige bedrijfsmodellen. Ook vernieuwende bedrijfsmodellen worden aangemoedigd. Er wordt dus rechtstreeks ingespeeld op de marktgerichtheid en het concurrentievermogen van de landbouwsector in Vlaanderen.

De interventie VLIF ‘Innovatieve investeringen’ stimuleert pure innovatie en vernieuwing op het landbouwbedrijf. Het betreft investeringen/prototypes van investeringen die voor een eerste maal binnen een bepaalde deelsector gerealiseerd worden en nog niet subsidieerbaar zijn onder de VLIF ‘Productieve investeringen’. Het is de interventie bij uitstek waarbij, startende van resultaten uit onderzoek, de link wordt gelegd naar vernieuwende methoden en technologie, en digitalisering. De resultaten van het onderzoek worden omgezet in investeringen op maat van een landbouwbedrijf. De interventie draagt bij aan het vergroten van de marktgerichtheid en het concurrentievermogen.

De VLIF ‘Productieve investeringssteun’ aan landbouwbedrijven wordt ook in de nieuwe GLB periode verdergezet. Via deze interventie worden investeringen gesteund die noodzakelijk zijn voor, en kansen bieden aan een sterk ondernemerschap, via een diversiteit aan bedrijfsmodellen. Deze investeringen zijn nodig voor het behoud van het concurrentievermogen in een speelveld dat niet op alle vlakken gelijk is. Zo worden bijvoorbeeld om bepaalde milieu- en klimaatdoelen te bereiken verplichtingen opgelegd die niet in andere lidstaten/regio’s of derde landen gelden. Om het concurrentievermogen te behouden, is het belangrijk dat deze investeringen financieel ondersteund worden vanuit de overheid. Daarnaast kunnen bepaalde investeringen de marktgerichtheid verhogen zoals investeringen in bovenwettelijke, maatschappelijke wensen op het vlak van milieu, klimaat en dierenwelzijn of investeringen in een kortere keten. Het is belangrijk dat landbouwers voldoende worden aangemoedigd om die investeringen uit te voeren die de marktgerichtheid verhogen.

In de sector groenten en fruit wordt er via de operationele programma’s ingezet op verschillende noden en doelstellingen. Zo wordt er via de interventies investeringen in materiële en immateriële activa, investeringen en andere acties rond onder meer milieu en arbeidsvoorwaarden- en omstandigheden aandacht besteed aan de marktgerichtheid en concurrentievermogen van de landbouwer. Ook via de interventies biologische of geïntegreerde productie en acties ter verhoging van de duurzaamheid en efficiëntie van transport en opslag wordt er bijgedragen aan het bereiken van de doelstellingen. Via deze interventies kan een landbouwer, coöperatie, ... steun krijgen voor bepaalde investeringen.

Ook in de sector bijenteelt wordt aandacht besteed aan de marktgerichtheid en het concurrentievermogen, via de interventies herstel van het bijenbestand, analyses van producten afkomstig van de bijenteelt door laboratoria en de bestrijding van de Varroa-mijtziekte en andere bedreigingen. In de interventie ‘herstel van het bijenbestand’ worden er verschillende acties opgenomen bedoeld om de bijenpopulatie te beschermen via onder meer het verbeteren van de genetische diversiteit en het inzetten van

selectiemethode om de weerstand te verhogen tegen de Varroa-mijtziekte. Door het bijenbestand in stand te houden, blijft ook de productie op peil en wordt er een hogere productiviteit gehaald. In het programma voor de bijenteeltsector worden ook analyses gesteund waarin de kwaliteit van de producten afkomstig van de bijenteelt wordt bekeken. Door de verbetering van de kwaliteit van honing en bijenwas, wordt het concurrentievermogen van het bedrijf versterkt. Ten slotte worden er ook acties ondernomen ter bestrijding van de Varroa-mijt en andere bedreigingen die kunnen leiden tot Colony-collapse. Ook hier is de doelstelling het beschermen en versterken van het bijenbestand en kan de productie op peil worden gehouden.

Naast de hiervoor genoemde interventies zijn er nog een aantal andere interventies die ook indirect bijdragen tot het verhogen van het concurrentievermogen en de marktgerichtheid van de Vlaamse landbouwsector. Deze interventies spelen niet direct in op de noden maar dragen indirect wel bij en zijn daarom belangrijk om te vermelden. Het gaat hier over: AMKM ‘Omschakeling bio’, ecoregeling ‘Voortzetting bio’, de vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies op maat van landbouwers, demonstratieprojecten, projectoproep ‘Samenwerking’, projectoproep ‘Innovatie i.k.v. EIP’, VLIF ‘Opstart en overname door jonge landbouwers’ en VLIF ‘Investeringssteun voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten’.

2.1.3.4 Selectie van de resultaatindicator(en)

Resultaatindicatoren	Streefwaarde
R.3 Digitalisering van de landbouw	20,40% van de landbouwbedrijven
R.9 Modernisering van landbouwbedrijven	30,08% van de landbouwbedrijven

Via de VLIF productieve en innovatie investeringen en de operationele programma’s groenten en fruit wordt er onder meer ingezet op de digitalisering van de landbouwsector. Dit draagt ook bij tot de marktgerichtheid en het concurrentievermogen van de landbouwbedrijven. Er wordt vooropgesteld om zo’n 20,40% van de landbouwbedrijven te ondersteunen bij investeringen binnen dit thema (R.3). Deze cijfers zijn gebaseerd op de doelstellingen voor de interventies en de verdeling van de investeringssteun over de verschillende thema’s binnen PDPO 2014-2022.

De modernisering van het landbouwbedrijf (R.9) geeft de verbetering van het concurrentievermogen en de marktgerichtheid van de bedrijven weer. Via de VLIF productieve en innovatieve investeringen en de operationele programma’s groenten en fruit wordt er vooropgesteld dat 30,08% van de landbouwbedrijven investeringssteun ontvangen in de GLB-periode. Dit is gebaseerd op de cijfers van bedrijven die in vorige programmaperiode investeringssteun ontvingen en de doelstellingen die gelden voor dit GLB. Er werd hierbij rekening gehouden met de dubbeltelling. Er wordt namelijk voorzien dat een bedrijf voor meerdere investeringen steun ontvangt in de programmaperiode.

2.1.3.5 Motivering van de financiële allocatie

Elke producentenorganisatie (PO) krijgt een gedeelte van het budget voorzien voor de sectorale interventies groenten & fruit en de helft van dit budget wordt gefinancierd door de PO’s. Het totale budget is afhankelijk van de productie van het voorgaande jaar. Een gedeelte van het jaarlijkse budget dat een PO ter beschikking heeft kan gebruikt worden voor onder meer investeringen die kunnen leiden tot een hogere marktgerichtheid. De geplande uitgaves en acties worden verder verduidelijkt in het operationeel programma dat de PO jaarlijks opstelt. Dit programma moet ook worden goedgekeurd. Hierin wordt aangegeven welk aandeel van het budget gaat naar de opgenomen interventies, hierbij wordt er dan steeds vertrokken vanuit de noden van de PO.

Voor het nationale bijenteeltprogramma ligt het totale budget vast. Op basis van de meest recente strategie werd een inschatting gemaakt voor de verdeling van het budget over de verschillende interventies. Deze strategie werd recent aangepast en wordt in grote mate verder gezet. Onder meer de interventies herstel van het bijenbestand en bestrijding van vijanden dragen bij aan deze specifieke doelstelling. De interventies voor de bijenteeltsector worden echter uitsluitend meegerekend onder R.35.

Op basis van de historische data van de VLIF productieve en innovatieve investeringen is er een inschatting gemaakt van het gemiddeld eenheidsbedrag per investering. Aan de hand van dit cijfer en het aantal bedrijven die investeringen doen ter modernisering werd de financiële allocatie bepaald. Verder werd er bij de berekening van de unit amount ook rekening gehouden met de verhoging van het steunpercentage voor bepaalde investeringen.

2.1.4 **SpD. c**: De positie van de landbouwers in de waardeketen verbeteren

2.1.4.1 Samenvatting van de SWOT-analyse

Sterktes

- In verschillende sectoren kunnen we spreken van een sterk ketenverbondenheid met structureel overleg en samenwerking in de productiekolom.
- De producentenorganisaties zorgen ook voor ketenverkorting. Samen naar de markt gaan en zeker naar de retail maakt een verschil in tijd. In andere sectoren groeit een bereidheid tot samenwerking tussen boeren in producentenorganisaties of coöperatieven.
- In de groente- en fruitsector en de zuivelsector hebben we een lange traditie van samenwerking in het coöperatieve model van producentenorganisaties. Deze PO's concentreren het aanbod (voortrekkersrol in EU) en bezitten een performant commercieel en logistiek apparaat. De grote coöperaties hebben een zekere invloed op de prijzen.
- De positieve effecten van de landbouw op de stroomopwaartse (inputs: kunstmest, gewasbeschermingsmiddelen, machines) en stroomafwaartse sectoren (outputverwerking, verpakking, transport) creëren een belangrijk agrobusinesscomplex.

Zwaktes

- De sectoren hebben te weinig grip op de markt of op de keten en beschikken over een zwakke onderhandelingspositie in de afzetketen tegenover de retail, de industrie en de handel.
- De landbouwer is afhankelijk op zijn afnemers zoals slachthuizen, melkerijen, ...
- De organisatiegraad en concentratiegraad in de landbouw blijft in het algemeen laag. Er bestaat een zekere aarzeling en gemiddeld gezien werken landbouwers eerder op individueel niveau en niet altijd even marktgericht. Hierdoor is er voor sommige sectoren nog een versnipperde afzetstructuur.
- Het coöperatieve gedachtengoed en de bereidheid tot engagement en discipline (leverplicht en loyaliteit) kan nog beter.
- In de verwerkingsketen is er ook nog onvoldoende schaalvoordeel en creatie van toegevoegde waarde en worden exportmogelijkheden nog onvoldoende benut.
- Sommige sectoren blijven te veel gericht op bulkproductie, waardoor er te weinig toegevoegde waarde gecreëerd wordt.
- De verticale ketenbenadering kan nog verbeteren. De schakels zijn onvoldoende gestructureerd en georganiseerd. Er wordt te weinig aan marktinnovatie en marktprospectie gedaan. In sommige sectoren is er een spanningsveld tussen telers die zelf rechtstreeks exporteren en exporteurs.
- De dierlijke sectoren zijn eerder zwaar ondersteund door het GLB en zijn daarom mogelijk te weinig marktgericht.

Kansen

- Horizontale samenwerking binnen de sectoren moet de onderhandelingspositie van de individuele landbouwers in de afzetketen versterken en zorgen voor concentratie van het aanbod met een grotere

onderhandelingsmarge en het inperken van prijschommelingen. Bestaande PO's kunnen ook samenwerken in unies om samen sterker te staan.

- Verticale samenwerking binnen de keten kan nog meer win-winsituaties creëren voor een duurzame relatie met afnemers door ketenoverleg en –transparantie.
- De centrale geografische ligging in een van de dichtbevolkte gebieden biedt mogelijkheden door de nabijheid van kopers, consumenten, logistiek, toelevering, verwerkers, enz.
- De stijgende vraag naar voedsel door bevolkingsgroei, toegenomen koopkracht en een verschuiving in consumptiepatronen in vele delen van de wereld zoals Azië en Afrika zijn opportuniteiten voor de Vlaamse landbouw om actiever te worden op de exportmarkten.
- Ook traditionele exportmarkten blijven belangrijk.
- Digitalisatie van de traceerbaarheid, markttransparantie logistiek o.a. met blockchaintechnologie en het gebruik van digitale platformen om kwaliteitsvolle data snel beschikbaar te maken. E-commerce is nog niet ingeburgerd in de sector.
- Initiatieven rond korte keten (hoeveverkoop, boerenmarkten etc.) en lokale voedselstrategieën kunnen voor bepaalde bedrijven een rendabel model bieden. Bewuste consumenten zijn bereid om meer geld te betalen. Ook biologische productie zou een opportuniteit kunnen worden.
- Inzetten op aanbodbeheersing en door de afzet (deels) op voorhand te regelen (contractwerking), alsook risicobeheersing en informatiedoorstroming van boven naar beneden in de keten over de specifieke eisen (variëteiten en kwaliteit van de grondstoffen) vanuit de verwerkende industrie.
- Samenwerking op kleinere schaal zoals rond machines, perceelruil en groepsaankopen moet nieuwe kansen creëren.
- Samenwerking met partners buiten de sector, zoals natuur of scholen.

Bedreigingen

- De land- en tuinbouw zelf heeft een zwakke positie in de keten. Er zijn duidelijke onderhandelings-asymmetrieën met beperkte macht voor individuele landbouwers in de afzetketen. De prijsoverdracht is ook niet altijd perfect. Door de afhankelijkheid van de wereldmarkt en van de retail bestaat er gevaar voor een oneerlijke prijs voor de land- en tuinbouwers.
- Vanuit de retail en de consument zijn er steeds toenemende eisen omtrent de interne en externe kwaliteit en cosmetische kenmerken, maar ook de duurzaamheid van de productie, waar niet altijd een bijkomende vergoeding tegenover staat. De verdeling van de marges in de keten blijft een heikel punt.
- Er kunnen zich ernstige marktverstoringen voordoen, gezien de toegenomen druk op natuurlijke hulpbronnen, extremere klimatologische gebeurtenissen, mogelijke uitbraken van dier- en plantenziekten en geopolitieke instabiliteit (bv. Rusland-crisis) en mondialisering v.d. voedselproductieketens.
- Handelsakkoorden kunnen een belangrijke impact hebben op in- en uitvoer. Door het afbouwen van de Europese handelsbeschermingen onder invloed van de WTO zal de invoer vanuit derde landen toenemen. De concurrentiepositie van de Europese Unie op de internationale markten kan

verslechteren als gevolg van de liberalisering van de wereldmarkt ten voordele van de ‘nieuwe’ exporteurs.

- Prijstransparantie is geen garantie op een betere prijsvorming bij de prijs voor verse producten. De concurrentie gebruikt onze prijzen als referentie om eronder te gaan.

2.1.4.2 Identificatie van de noden

N6 Ketenpositie versterken door samenwerking

Andere opmerkingen met betrekking tot de nodenanalyse

Volgende landenspecifieke aanbevelingen van de Europese Commissie zijn gelinkt aan N6 en zullen, net zoals deze noden, ook worden aangepakt via het GLB:

- De positie van de landbouwers in de voedselketen verbeteren met gerichte acties in het kader van de twee GLB-pijlers, zoals het versterken en ontwikkelen van producentenorganisaties en coöperaties, vooral in de sectoren waar die minder actief zijn, alsmede door het bevorderen van innovatieve korte voedselvoorzieningsketens en door te focussen op producten met een hogere toegevoegde waarde, zoals biologische producten en biobaseerde producten. (N6)

2.1.4.3 Interventiestrategie

Interventies ter verwezenlijking van de specifieke doelstelling/horizontale doelstelling

- Projectoproep ‘Samenwerking’
- VLIF ‘Investerings voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten’
- Operationele programma’s groenten en fruit

De positie van de landbouwers in de waardeketen is eerder zwak aangezien zij de prijsnemers zijn. Ze zijn sterk afhankelijk van de markt en de overige schakels in de keten en hebben een zwakke onderhandelingspositie. Meer samenwerking om de positie in de keten te versterken is dus een reële nood in de Vlaamse landbouwsector. Onder samenwerking wordt zowel de horizontale samenwerking verstaan tussen landbouwers onderling als de verticale samenwerking binnen de keten.

In de projectoproep samenwerking wordt samenwerking ondersteund tussen verschillende stakeholders uit de agrovoedingssector en eventuele andere partijen. Eén van de partners is steeds een landbouwer. De interventie biedt een oplossing om de economische weerbaarheid van individuele landbouwers te verhogen door meer samenwerking. Er zijn eveneens via samenwerking winsten te boeken op het vlak van kwaliteit van de producten, milieu (bodem, lucht en water), energievoorziening, voedselverspilling, circulaire economie, dierenwelzijn, biodiversiteit en landschap,.... Een brede waaier aan thema's komt aan bod. Door deze ruime opzet wordt er ingezet op een ruime selectie aan specifieke doelstellingen. Via de samenwerking wordt de ketenpositie van de landbouwers versterkt. Een voorbeeldproject is hier de oprichting van een brancheorganisatie die als doel stelt om verdeling van marges in de keten te onderzoeken en objectiveren. Verder zijn ook projecten rond de opschaling van korte keten mogelijk.

De interventie VLIF ‘Investerings voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten’ is gericht op bedrijven die actief zijn in het agrobusinesscomplex. De interventie ondersteunt investeringen om de duurzaamheid te verhogen en om toegevoegde waarde aan de producten bij de verwerking te creëren en/of behouden. De Vlaamse landbouwsector is traditioneel sterk verweven met de historische sterke aanwezigheid van de voedingsindustrie in Vlaanderen. Deze aanwezigheid wordt gezien als een sterkte en een kans om blijvend in te zetten op de verdere verduurzaming en het creëren van toegevoegde waarde

bij de eerste verwerking en afzet van primaire land- en tuinbouwproducten. De toegevoegde waarde kan ook gecreëerd worden tussen land- en tuinbouwbedrijven en ketenpartners, andere dan voedingsbedrijven. De focus ligt niet enkel binnen de agrovoedingsketen, maar ook binnen de biogebaseerde economie, en niet alleen in grotere bedrijven, maar ook in korte ketenverband. De samenwerking tussen de verschillende ketenpartners maakt dat de positie van de landbouwer versterkt wordt. Om geselecteerd te kunnen worden moet het project namelijk aantonen dat ook de landbouwers zullen profiteren op economisch vlak van het project. Dit is een belangrijk selectiecriteria.

Samenwerking in de keten is een belangrijk aspect binnen deze doelstelling. Ook via de operationele programma's groenten en fruit wordt dit gerealiseerd. De verschillende producentenorganisaties versterken de collectieve onderhandelingspositie van hun leden, de landbouwers. Via operationele programma's worden er interventies gepland en kunnen de leden steun ontvangen voor verschillende acties. De interventies dragen bij aan het realiseren van de verschillende specifieke doelstellingen.

Naast de hiervoor genoemde interventies zijn er nog een aantal andere interventies die ook indirect bijdragen tot het verbeteren van de positie van de landbouwer in de waardeketen. Deze interventies spelen niet direct in op de noden maar dragen indirect wel bij en zijn daarom belangrijk om te vermelden. Het gaat hier over: de vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies op maat van landbouwer, demonstratieprojecten, projectoproep 'Innovatie i.k.v. EIP', VLIF 'Innovatieve investeringen op het landbouwbedrijf', VLIF 'Opstart en omschakeling naar een alternatief en duurzaam verdienmodel' en VLIF 'Productieve investeringssteun op het landbouwbedrijf'.

2.1.4.4 Selectie van de resultaatindicator(en)

Resultaatindicatoren	Streefwaarde
R.10 Betere organisatie van de voorzieningsketen	27,32% van de landbouwbedrijven
R.11 Concentratie van de voorziening	107,14% van de marktproductiewaarde

De samenwerking tussen landbouwers en andere betrokkenen vormt een belangrijk onderdeel van de doelstelling om de positie van de landbouwer in de keten te verbeteren. Via de interventies LEADER, projectoproep samenwerking en de operationele programma's groenten en fruit wordt er hiertoe bijgedragen. In de interventie Projectoproep samenwerking wordt samenwerking tussen landbouwers maar ook tussen landbouwers en andere stakeholders gestimuleerd.

Tegen 2029 wordt voorzien dat 27,32% van alle landbouwbedrijven betrokken is in een samenwerkingsinitiatief (R.10). De bijdrage van LEADER wordt ingeschat wanneer de lokale ontwikkelingsstrategieën zijn goedgekeurd.

De indicator rond de concentratie van de voorziening (R.11) is gebaseerd op de inschatting van de productiewaarde door de PO's groenten en fruit en de productiewaarde voor de ganse sector in 2019. Deze cijfers worden echter op verschillende manieren berekend en omvatten ook niet dezelfde arealen, bedrijven,... Op basis van deze cijfers komen we uit dat 107% van de productiewaarde van de ganse sector via de PO's wordt geproduceerd.

2.1.4.5 Motivering van de financiële allocatie

Elke producentenorganisatie krijgt een gedeelte van het budget voorzien voor de sectorale interventies groenten & fruit en de helft van dit budget wordt gefinancierd door de PO's. Het budget dat een producentenorganisatie uitgeeft aan de diverse maatregelen wordt vastgelegd in de operationele

programma's. Zo'n operationeel programma wordt jaarlijks opgesteld en goedgekeurd op basis van de noden binnen de PO. Daarnaast dragen ook alle andere acties die de PO's opnemen in hun operationele programma's bij aan deze doelstelling. Alle PO-leden zijn betrokken bij de samenwerking en dragen bij aan het budget.

Verskillende interventies dragen bij aan de indicator R.10 (betere organisatie van de voorzieningsketen). Er wordt hier dus rekening gehouden in de mijlpalen met het aantal landbouwbedrijven dat deelneemt aan een samenwerking via de sectorale interventies groenten en fruit, de projectoproep samenwerking en LEADER. De bijdrage van LEADER wordt pas ingeschat wanneer de lokale ontwikkelingsstrategieën zijn goedgekeurd. Het aantal leden van de PO's groenten en fruit is een relatief stabiele waarde, het budget voor de operationele programma's is daarbij voldoende en ligt in lijn met de werking in het verleden. De projectoproep samenwerking is een nieuwe interventie. Er wordt als doelstelling gesteld om jaarlijks zo'n tien projecten te selecteren. Er wordt voldoende budget voorzien voor dergelijke projecten waarbij meerdere landbouwers bereikt kunnen worden.

2.1.5 **SpD. d:** Bijdrage tot matiging van en aanpassing aan de klimaatverandering en tot duurzame energie

2.1.5.1 Samenvatting van de SWOT-analyse

Sterktes

- De landbouw in Vlaanderen is sterk geoptimaliseerd qua rendement in functie van de productieomstandigheden. Door een hoge efficiëntie, kan met een bepaalde input (energie, grondstoffen...) een hoge output (opbrengsten) gerealiseerd worden, maar er zijn uiteraard verschillen tussen regio's en landbouwbedrijven onderling.

Zwaktes

- Afhankelijkheid van het weer, klimaat, ziektes en plagen
- Landbouwproductie heeft impact op het klimaat, mede omwille van de biologische processen eigen aan landbouw (vb. uitstoot broeikasgassen)
- Afhankelijkheid van geïmporteerde eiwitten

Kansen

- De klimaatverandering biedt kansen voor nieuwe teelten, afzetmarkten en adaptatie.
- Het ontwikkelen van landbouwvormen met een beperktere ecologische voetafdruk
- De ontwikkeling van biogebaseerde circulaire economie biedt kansen op nieuwe agrodiensten en bedrijfsmodellen (naast voeding en voeder ook materialen, chemie en energie op basis van biomassa). Dit kan een nieuwe impuls aan de sector geven, en landbouw een deel van de oplossing maken, eerder dan het probleem
- Er zijn diverse steunmiddelen beschikbaar voor klimaatdoelen

Bedreigingen

- Klimaatverandering en weersextremen kunnen een sterke invloed hebben op de oogstzekerheid, de productiemogelijkheden de ruwvoederproductie, de kosten, dierenwelzijn, productiviteit.
- Verhoogde kans op de introductie en verspreiding van nieuwe ziekten en plagen en ook onkruiden, waarvoor niet altijd een oplossing voorhanden is
- Openluchtteelten zijn zeer weersafhankelijk en slechts een aantal teelten kunnen beschermd (hagelnetten, irrigatie, enz.) of verzekerd worden (hagel).
- De lagere beschikbare waterkwantiteit en -kwaliteit of omgekeerd wateroverlast wordt een probleem.

2.1.5.2 Identificatie van de noden

N7 Koolstofopbouw en vermindering broeikasgassen

N8 Afhankelijkheid van externe hulpbronnen verminderen

N9 Adaptatie aan klimaatverandering

Andere opmerkingen met betrekking tot de nodenanalyse

Volgende landenspecifieke aanbevelingen van de Europese Commissie zijn gelinkt aan N7, N8 en N9 en zullen, net zoals deze noden, ook worden aangepakt via het GLB:

- “De niet-CO2-emissies van veehouderij en bodembemesting verminderen en de koolstofopslagcapaciteit handhaven en verbeteren door instandhouding van grasland en niet-kerende/geen bodembewerking te ondersteunen via methoden uit de koolstoflandbouw en de overschakeling op een biogebaseerde en circulaire economie. De GLB-interventies moeten onder meer de overgang naar emissiearmere veeteeltsystemen ondersteunen door ook te kijken naar duurzaam mestbeheer in overeenstemming met de methaanstrategie.” (gelinkt aan N7)
- “Duurzaam bosbeheer en bebossing bevorderen; hiertoe moeten de multifunctionaliteit, de bescherming van bossen en het herstel van bosccosystemen worden versterkt om te komen tot boshabitats en -soorten die zich in een goede staat bevinden, moeten de ecosysteemdiensten worden ondersteund en de voorraden in stand worden gehouden, moeten de koolstofputten in bossen, hun bodems en de geoogste houtproducten worden vergroot, moet de bio-economie worden ondersteund en moet weerbaarheid worden opgebouwd tegen bedreigingen zoals de gevolgen.” (gelinkt aan N7, maar ook aan N12, N13 en N18)
- “De aanpassing van de landbouw aan toekomstige klimaatveranderingen, die zijn vermogen om voedsel te leveren en zijn bijdrage aan de levering van ecosysteemdiensten, die rechtstreeks afhankelijk zijn van de klimaatomstandigheden, in gevaar kunnen brengen, ondersteunen door het bevorderen van adaptieve landbouwpraktijken, oplossingen op landschapsniveau en investeringen (herstel van natuurlijke waterretentie, aanmoediging van de productie van materialen waarvoor biomassa uit de landbouw wordt gebruikt, introductie van waterefficiëntere irrigatie/gewassen enz.).” (gelinkt aan N9)

2.1.5.3 Nodenanalyse, rekening houdend met de nationale milieu- en klimaatplannen die voortvloeien uit de in bijlage XI van Verordening (EU) 2021/2115 bedoelde wetgevingsinstrumenten

De relevante EU wetgevende instrumenten, zoals vermeld in bijlage XI, met betrekking tot specifieke doelstelling d zijn:

- Verordening (EU) 2018/841 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 inzake de opname van broeikasgasemissies en -verwijderingen door landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw in het klimaat- en energiekader 2030, en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 525/2013 en Besluit nr. 529/2013/EU;
- Verordening (EU) 2018/842 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 betreffende bindende jaarlijkse broeikasgasemissiereducties door de lidstaten van 2021 tot en met 2030 teneinde bij te dragen aan klimaatmaatregelen om aan de toezeggingen uit hoofde van de Overeenkomst van Parijs te voldoen, en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 525/2013;
- Richtlijn (EU) 2018/2001 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 ter bevordering van het gebruik van energie uit hernieuwbare bronnen;

- Richtlijn 2012/27/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 betreffende energie-efficiëntie, tot wijziging van Richtlijnen 2009/125/EG en 2010/30/EU en houdende intrekking van de Richtlijnen 2004/8/EG en 2006/32/EG;
- Verordening (EU) 2018/1999 van het Europees Parlement en de Raad van 11 december 2018 inzake de governance van de energie-unie en van de klimaatactie, tot wijziging van Richtlijn 94/22/EG, Richtlijn 98/70/EG, Richtlijn 2009/31/EG, Verordening (EG) nr. 663/2009, Verordening (EG) nr. 715/2009, Richtlijn 2009/73/EG, Richtlijn 2009/119/EG van de Raad, Richtlijn 2010/31/EU, Richtlijn 2012/27/EU, Richtlijn 2013/30/EU en Richtlijn (EU) 2015/652 van de Raad, en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 525/2013;

Het Vlaamse Energie- en Klimaatplan 2021-2030 (VEKP) werd eind 2019 door de Vlaamse Regering goedgekeurd. Dit VEKP kadert onder meer in de bovenstaande verordeningen, die herzien worden in kader van het 'Fit for 55' pakket.

Met dit VEKP bouwt Vlaanderen verder op de afspraken gemaakt in het Kyoto-protocol, het akkoord van Parijs (2015) en de Effort sharing Regulation (EU 842/2018). Vlaanderen engageert zich voor de volgende doelstellingen voor de non-ETS sector, waaronder ook landbouw valt:

- Broeikasgasreductie in de niet-ETS sectoren: -35% BKG-uitstoot in 2030 ten opzichte van 2005;
- LULUCF-sector: voor de periode 2021-2030 voldoen aan de no-debit rule;
- Energiebesparing (artikel 7 van de energie-efficiëntierichtlijn): 84,062 TWh
- Hernieuwbare energie productie: 28.512 GWh in 2030.

Specifiek voor de Vlaamse landbouw en visserij wordt een reductie tegen 2030 van -25% t.o.v. 2005 vooropgesteld. Hiervoor worden onder meer reducties verwacht van de energetische emissies, de emissies uit mestopslag en –management, de lachgasemissies uit de bodem en de emissies uit verteringsprocessen (enterische emissies). Voor deze laatste werd in 2019 het Convenant Enterische Emissies Rundvee afgesloten. Hiermee engageren 16 partners uit de overheid, het onderzoek en de rundveeketen zich tot een reductie van de enterische emissies met -19% t.o.v. 2005 tegen 2030. Daarnaast dient de Vlaamse landbouw ook bij te dragen aan de LULUCF no-debit rule via behoud van koolstofstocks en extra koolstofopslag.

Uit de nodenanalyse voor het GLB-plan komen dezelfde elementen naar voren. N7 sluit volledig aan bij de doelstellingen rond de broeikasgasreductie en LULUCF. N8 heeft in grote mate betrekking op de afhankelijkheid van externe energie en de nood aan de productie van hernieuwbare energie. N9 zal aansluiten bij het Vlaamse Adaptatie plan 2021-2030, waarvan het ontwerp op goedkeuring wacht.

Meer in detail werden volgende noden gedetecteerd bij stakeholderbevragingen en studie:

- Reductie van de enterische emissies door optimalisering van voederrantsoenen, voederefficiëntie en verbetering van het bedrijfsmanagement, gecombineerd met een aanpassing van de veestapel ten gevolge van een veranderende vraag naar vleesproducten. Hiervoor zijn werkbare en technisch, economisch en functioneel haalbare maatregelen nodig.
- Reducties van de emissies ten gevolge van mestmanagement (pocketvergisting, externe opslag van vloeibare dierlijke mest, precisielandbouw, bemestingsadviezen en mestanalyses, het in kaart brengen van de input-outputbalans op bedrijfsniveau, (praktijk)onderzoek i.v.m. smartfarming of precisielandbouw..).
- Reductie bodememissies door verhoogde stikstofefficiëntie van de voedselproductieketen, incl. . nader (praktijk)onderzoek.

- Reductie energetische emissies door energiebesparing en inzet van hernieuwbare energie (energiescan, warmtenetten, kasisolatie, warmterecuperatie, restwarmte, rest-CO₂, dampwarmtepompen, energieopslagsystemen, geothermie, ...).
- Verhoogde koolstofopslag in landbouwbodems, in bos en natuur, en in houtproducten en circulaire economie.
- Beperken voedselkilometers.
- no-debit rule: de bestaande koolstofvoorraden op zijn minst behouden.
- Meer aandacht bij het milieu- en klimaatbeleid voor de mogelijkheden die bossen bieden om klimaatopwarming en de impact ervan te bestrijden.
- Investerings gericht op de productie en opslag van hernieuwbare energie.
- Ondersteunen van samenwerking in kader van valorisatie van nevenstromen (vb. bio-energie halen uit reststromen van de akkerbouw).
- Verminderen van de import van eiwit van buiten Europa; het veilig stellen van de beschikbaarheid van voldoende eiwit met de gewenste kwaliteitskenmerken.

Specifiek met betrekking tot adaptatie werden volgende detailnoden opgenomen:

- Onderzoek en maatregelen zijn nodig om te werken aan de adaptatie van de landbouwsector.
- Beperken van de weersafhankelijkheid van de openluchtteelten (vb. hagelnetten, efficiënt waterbeheer, verzekeringen).
- Samenwerking tussen landbouwers en met andere operatoren (vb. tussen verwerkende industrie en landbouw), met beheerders van natuurgebieden die i.p.v. water af te voeren, water opslaan en laten gebruiken voor landbouw).
- Inperken van het verdwijnen van bloembestuivende insecten.
- Oplossingen voor de nieuwe insecten die de zachtere winters kunnen overleven en geen natuurlijke vijanden hebben, voor nieuwe ziekten en plagen die, voor het verdwijnen van natuurlijke vijanden ...
- Benutten van kansen voor en ondersteunen van nieuwe (droogteresistentere) teelten, afzetmarkten en adaptatie.
- Wapenen van bossen tegen een toenemende frequentie en intensiteit van klimaatextremen. Onderzoek en kennisontwikkeling moeten op dit vlak gestimuleerd worden. De weerbaarheid van bossen moet verhoogd worden (vb via hogere variatie in soorten, leeftijd en structuur, behoud en herstel van goede bosbodems...).
- Gepaste informatie en technisch advies over de klimaatmaatregelen en het effect ervan, bevordert de deelname aan dergelijke maatregelen.

Voor een kwantitatieve status wordt verwezen naar de omgevingsanalyse.

2.1.5.4 Interventiestrategie

Interventies ter verwezenlijking van de specifieke doelstelling/horizontale doelstelling

- Basisinkomenssteun voor duurzaamheid
- Aanvullende herverdelende inkomenssteun
- Gekoppelde inkomenssteun voor gespecialiseerde vleesveehouderij
- Ecoregeling 'Behoud meerjarig grasland'
- Ecoregeling 'Ecologisch beheerd grasland'
- AMKM 'Tijdelijk grasland naar blijvend grasland'
- Ecoregeling 'Organisch koolstofgehalte bodem in akkerland'

- Ecoregeling ‘Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen’ (‘ecoteelten’)
- AMKM ‘Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen’ (‘ecoteelten’)
- AMKM ‘Aanpassingen in voedermanagement op bedrijfsniveau bij rundvee om emissies broeikasgassen te verminderen’
- AMKM ‘Omschakeling biologische landbouw’
- Ecoregeling ‘Voorzetting biologische landbouw’
- Ecoregeling ‘Bodempaspoort’
- AMKM ‘Onderhoud van boslandbouwsystemen’
- Beheerovereenkomst ‘Onderhoud van houtige kleine landschapselementen’
- VLIF ‘Innovatieve investeringen op landbouwbedrijven’
- VLIF ‘Productieve investeringen op landbouwbedrijven’
- VLIF ‘Niet-productieve investeringen voor milieu- en klimaatdoelen’
- Operationele programma’s groenten en fruit

Deze specifieke doelstelling is in Vlaanderen gekoppeld aan drie noden: koolstofopbouw en vermindering broeikasgassen; afhankelijkheid van externe hulpbronnen verminderen; adaptatie aan klimaatverandering.

Via de basisinkomenssteun voor duurzaamheid wordt een van productie ontkoppelde rechtstreekse inkomenssteun op basis van verhandelbare betalingsrechten aan landbouwers toegekend. Door deze te koppelen aan het naleven van de conditionaliteit (vnl. GLMC 1 t.e.m. 3, zie hoofdstuk 3.9) wordt hiermee ook ingezet op het behalen van de doelstellingen rond klimaat. Ook de ‘aanvullende herverdelende inkomenssteun’ wordt gekoppeld aan de conditionaliteit. Hierdoor wordt naast een goede verdeling van middelen ook een positief effect op het klimaat behaald.

De premie voor het behoud van de gespecialiseerde zoogkoeienhouderij is vandaag een rechtstreekse inkomenssteun voor zoogkoeienhouders gebaseerd op het aantal kalvingen met als doel om inkomenszekerheid te voorzien. Maar tegelijk is het voor zoogkoeienhouders moeilijk om in te spelen op markttendenzen. Als de zoogkoeienhouderij verdwijnt, zal er onvermijdelijk grote druk ontstaan op het behouden van de graslanden, o.a. belangrijk voor koolstofopslag, erosiebestrijding en biodiversiteit. Om dit te voorkomen en tegelijk te zorgen voor een grotere ondernemingsvrijheid voor zoogdierhouders, wordt er gewerkt aan een inkomensondersteuning aan de betrokken veehouders via een gekoppelde inkomenssteun voor gespecialiseerde vleesveehouderij welke een duurzame lokale rundsvleesproductie combineren met inspanningen onder meer op vlak van lokale eiwitvoorziening en langdurig graslandbeheer.

Verschillende ecoregelingen en agromilieu-klimaatmaatregelen zetten voornamelijk in op de mitigatie van klimaatverandering door het vergroten van het koolstofopslag in of op landbouwgrond. Door opslag van atmosferische koolstof in de bodem als organische stof kunnen landbouwbodems dienen als carbon sink of zogenaamde. ‘negatieve emissies’. Het behalen van de Europese en Vlaamse klimaatdoelstellingen zal niet mogelijk zijn zonder verhoogde koolstofopslag in onder andere de (landbouw)bodems, alsook bovengronds.

Het is bekend dat grasland kan fungeren als een belangrijke koolstofsink. De verklaring hiervoor ligt in de combinatie van een constante aanvoer van organisch materiaal onder de vorm van wortels, wortellexudaten en grasresten en de afwezigheid van intensieve bewerkingen waardoor het organisch materiaal minder snel wordt afgebroken. Het hoge koolstofopslagpotentieel in combinatie met een aanzienlijk areaal (in Vlaanderen ligt bijna 30% van het landbouwareaal onder grasland) maakt dat grasland een belangrijke rol kan spelen in de strijd tegen de klimaatsverandering. Het belang van blijvend grasland werd reeds onderstreept in het vorige GLB via het statuut ‘Blijvend grasland’. Via de ecoregeling

‘Behoud meerjarig grasland’ willen we landbouwers verder stimuleren en vergoeden om hun graslanden langer aan te houden op hetzelfde perceel en deze niet vroegtijdig te vernieuwen. Er wordt een jaarlijkse premie uitbetaald voor langdurig grasland (dat in de laatste 6 jaar niet vernieuwd is geweest). Via de AMKM ‘Tijdelijk grasland naar blijvend grasland’ willen we landbouwers verder stimuleren en vergoeden om hun tijdelijke graslanden langer aan te houden op hetzelfde perceel en zo aan te houden als blijvend grasland. Zo worden landbouwers aangezet hun tijdelijk grasland aan te houden en om te buigen naar blijvend grasland (in plaats van te scheuren om het statuut blijvend grasland te vermijden). De ecoregeling ‘Ecologisch beheerd grasland’ stimuleert een ecologisch beheer op blijvend grasland via sterke voorwaarden rond bemesting en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Het beperken van de nutriëntenaanvoer en beperking op gebruik van gewasbeschermingsmiddelen geeft de mogelijkheid te evolueren naar een botanisch meer divers grasland. Dit type grasland heeft een grote weerbaarheid tegen klimaatverandering en vermindert de algemene klimaatimpact.

Ook op akkerland kan de koolstofopslag nog verhoogd worden. De ecoregeling ‘Organisch koolstofgehalte in bouwland zet specifiek in op het stimuleren van organische koolstofopslag in akkerland. Dit gebeurt aan de hand van verschillende sub-maatregelen:

- 1) Stimuleren van teeltplannen die het organische stof gehalte in de bodem verhogen. Hierbij wordt een uitkering toegekend op bedrijfsniveau gebaseerd op de effectieve organische koolstof waarden van het geplande gewas en de totale aanvoer.
- 2) Stimuleren en faciliteren van het gebruik van producten met hoog koolstofgehalte (zoals compost, houtsnippers, stalmest). Hierbij wordt op perceelsniveau (per hectare) een vergoeding voorzien voor het gebruik van producten die de opslag van organische koolstof in de bodem verhogen. De waarde van de vergoeding is afhankelijk van de bijdrage van het gebruikt product.
- 3) Landbouwers belonen voor percelen met goede resultaten met betrekking tot bodem OC-gehalte en bodem pH-waarde. Deze sub-maatregel beloont landbouwers die de streefzone bereikt hebben zorgt er voor dat landbouwpercelen met een gunstig OC-gehalte behouden blijven. Dit wordt gedaan aan de hand van een vergoeding die éénmalig per vijf jaar op perceelsniveau kan worden aangevraagd.

Via de AMKM ‘Omschakeling biologische landbouw’ en de ecoregeling ‘Voorzetting biologische landbouw’ wordt de bio-landbouw gestimuleerd. Deze productiemethode is gebaseerd op ecologische systemen waarbij het gebruik van niet-hernieuwbare hulpbronnen en externe productiemiddelen wordt beperkt tot een minimum. De systemen en cycli van de natuur worden geëerbiedigd en de gezondheid van de bodem, water, planten en dieren, alsmede het evenwicht daartussen wordt verbeterd. Binnen de biologische landbouw geldt het beginsel van de instandhouding en de bevordering van het bodemleven en de natuurlijke bodemvruchtbaarheid, de bodemstabiliteit en de bodemdiversiteit, de voorkoming en bestrijding van bodemverdichting en erosie en voeding van de gewassen hoofdzakelijk via het bodemecosysteem. Door oordeelkundig gebruik van bemesting en gewasbescherming worden de negatieve invloeden op water, bodem en lucht vermeden.

Via de ecoregeling ‘Bodempaspoort’ willen we goed landbouwbodembeheer nog verder stimuleren. Het bodempaspoort bundelt op perceelsniveau alle informatie over de bodem. Door in te zetten op het gebruik van een bodempaspoort in het bedrijfsbeheer kunnen we verder bijdragen tot een duurzaam bodembeheer. Dit komt de bodemkwaliteit ten goede wat zal leiden tot een meer efficiënte opslag van atmosferische koolstof.

Via de interventie ‘Onderhoud van boslandbouwsystemen’ wordt ook ingezet op houtige componenten in het teeltsysteem. Deze kunnen bijdragen aan koolstofopslag in zowel de bodem als bovengronds via langdurig kwaliteitshout. Een correct en tijdig onderhoud van de boomcomponent is essentieel om de

ecosysteemdiensten en andere voordelen die het boslandbouwsysteem kan bieden te optimaliseren. In deze interventie worden vijfjarige verbintenissen aangegaan waarbij landbouwers een jaarlijkse vergoeding ontvangen per hectare goed onderhouden boslandbouwsysteem. Hierbij moet de landbouwer voldoen aan een aantal voorwaarden voor het onderhoud van de bomen en het omliggend gebied.

Om verder te ontwikkelen naar een duurzaam, klimaatbewust landbouwproductiesysteem is een geïntegreerde aanpak nodig. Verschillende gewassen kunnen bijdragen aan klimaatmitigatie en klimaatadaptatie (bv. droogteresistentie, wateroverlast). Het potentieel van deze gewassen is momenteel nog onderbenut. Via de interventies 'Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen' ('ecoteelten') willen we teelten die (min of meer) praktijkrijp zijn, en waarvoor een marktwerking is, ondersteunen. Teelten voor klimaatmitigatie en -adaptatie zorgen onder andere voor: kort(er)e cyclische CO₂ kringlopen (bv. miscanthus en korte omloophout), de vervanging van synthetische materialen (op basis van aardolie) door biogebaseerde grondstoffen (bv. hennep), droogtetolerante gewassen door een diepere beworteling of een andere fysiologie, of net beter bestand tegen wateroverlast of verzilting. Afhankelijk van de teelt kunnen vergoedingen eenjarig (ecoregeling) of meerjarig (AMKM) worden toegekend.

Naast de teelttechnische areaalgebonden interventies zijn er ook steunmaatregelen nodig voor het realiseren van energiebesparing en reductie van broeikasgasemissies als het gevolg van biologische processen met name de productie van methaan en lachgas. De interventie 'Aanpassingen in voedermanagement op bedrijfsniveau bij rundvee om emissies van broeikasgassen te verminderen' tracht de methaanuitstoot, afkomstig uit de verteringsprocessen van runderen, te verminderen door het optimaliseren van voederrantsoenen en voederefficiëntie. Hiervoor geven we rundveehouders een keuze uit mitigatiestrategieën gericht op voedermanagement op bedrijfsniveau die opgenomen zijn in het actiekader van het convenant enterische emissies rundvee.

De beheerovereenkomst voor het onderhoud van houtige kleine landschapselementen beoogt het herstel en het behoud van de ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische waarde van de resterende kleine houtige landschapselementen (hagen, heggen, struwelen, kaphagen, houtkanten, houtwallen, houtsingels, knotbomen, taluds en holle wegen met houtige vegetatie). Goed onderhouden landschapselementen produceren een grootte hoeveelheid biomassa (zowel boven- als ondergronds). Dit zorgt voor een significante bijdrage aan zowel klimaatadaptatie als klimaatmitigatie (onder andere door de opslag van koolstof).

Ook wordt er via verschillende interventies investeringssteun voorzien in kader van de matiging van en aanpassing aan de klimaatverandering en om het aandeel duurzame energie in de landbouwsector te verhogen.

Via de VLIF 'Productieve investeringssteun op landbouwbedrijven', specifiek de acties VLIF investeringen voor verdere verduurzaming en VLIF groene investeringen, wordt er bijgedragen aan de klimaatdoelstelling en de hieraan gekoppelde noden. Via deze interventie kunnen investeringen in de reductie van broeikasgasemissies en energieverbruik (via best beschikbare technieken) ondersteund worden. Ook precisielandbouw en emissiearme bemestingstechnieken kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het behalen van de klimaatdoelstellingen op vlak van uitstoot en het gebruik van natuurlijk hulpbronnen. Daarnaast kunnen landbouwbedrijven ook een steentje bijdragen in de productie van hernieuwbare energie met name door de vergisting van mest en de productie van windenergie. Ook investeringen die bijdragen aan klimaatadaptatie komen in aanmerking: het gaat hierbij bijvoorbeeld om investeringen in waterbesparing en bodemkwaliteit. Conform het regeerakkoord zal de selectiemethode zo ingesteld worden dat investeringen die het meest bijdragen aan het verlagen van de omgevingsdruk en het meest bijdragen aan klimaatmitigatie en -adaptatie het hoogst gerangschikt worden.

De interventie VLIF ‘Innovatieve investeringen op landbouwbedrijven’ en dan specifiek de actie VLIF innovatie groene investeringen, stimuleert pure innovatie en vernieuwing op het landbouwbedrijf en is een aanvulling op de VLIF productieve investeringssteun. Het betreft investeringen/prototypes van investeringen die voor een eerste maal binnen een bepaalde deelsector gerealiseerd worden en nog niet beschikbaar zijn voor de VLIF productieve investeringen. In deze interventie wordt een incentive gecreëerd om klimaatvriendelijke en innovatieve praktijken en investeringen door te voeren, alsook de implementatie van nieuwe technologieën in het kader van duurzame energie.

Naast de VLIF productieve en innovatieve investeringen kan een landbouwer ook steun ontvangen voor niet-productieve investeringen voor milieu – en klimaatdoelen. Deze interventie draagt ook bij tot klimaatadaptatie en mitigatie. Bij klimaatadaptatie gaat het over investeringen om het waterbergend vermogen van landbouwgrond te verhogen, peilgestuurde drainage, enz. Klimaatmitigatie wordt bereikt door o.a. de aanplant van kleine landschapselementen en boslandbouwsystemen.

Tenslotte wordt er ook via de operationele programma’s groenten en fruit ingezet op klimaatmitigatie – en adaptatie en wordt er bijgedragen aan duurzame energie. Via de steun voor investeringen in andere acties zoals milieu, biologische of geïntegreerde productie en acties rond klimaatmitigatie – en adaptatie kunnen de verschillende producentenorganisaties inzetten op dit thema. Op deze manier wordt de afhankelijkheid van externe hulpbronnen verminderd en de adaptatie aan klimaatverandering verder gerealiseerd in de groenten- en fruitsector.

Binnen de landbouwsector worden er dus verschillende mogelijkheden gecreëerd om in te zetten op klimaat. Buiten deze interventies met een direct effect op de doelstelling, zijn er ook verschillende interventies die indirect bijdragen tot het verwezenlijken van de klimaatdoelstelling en -noden. Dit zijn: Aanvullende inkomenssteun jonge landbouwer, ecoregeling ‘Bufferstroken’, ecoregeling ‘Gewasrotatie’, Precisielandbouw, Beheerovereenkomsten voor het bufferen van kwetsbare natuur of natuurlijke elementen of het creëren van ecologische verbindingen, Beheerovereenkomsten ter bescherming van fauna en flora gebonden aan landbouwactiviteiten is de instandhouding van fauna en flora, Vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies, Demonstratieprojecten, projectoproep ‘Samenwerking’, projectoproep ‘Innovatie i.k.v. EIP’, Omschakeling en opstart van een alternatief en duurzaam verdienmodel en VLIF ‘Investerings voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten’.

2.1.5.5 Is er een GLB-bijdrage aan het LIFE-programma gepland?

Nee

2.1.5.6 Selectie van de resultaatindicator(en)

Resultaatindicatoren	Streefwaarde
R.4 Koppeling van inkomenssteun aan normen en goede praktijken	99,73% van het landbouwareaal
R.9 Modernisering van landbouwbedrijven	30,08% van de landbouwbedrijven
R.12 Adaptatie aan klimaatverandering	37,52% van het landbouwareaal
R.13 Lagere emissies in de veehouderijsector	2,86% van de totale GVE
R.14 Koolstofopslag in bodems en biomassa	18,98% van het landbouwareaal
R.15 Hernieuwbare energie uit landbouw, bosbouw en andere hernieuwbare bronnen	4.404 MegaWatt (MWh/j)

R.16 Klimaatgerelateerde investeringen	12,55% van de landbouwbedrijven
R.17 Beboest land	362,31 ha
R.19 Verbetering en bescherming van de bodem	18,54% van het landbouwareaal
R.20 Een betere luchtkwaliteit	2,80% van het landbouwareaal
R.25 Milieuprestaties in de veehouderijsector	0,21% van het totale aantal GVE
R.26 Investerings met betrekking tot natuurlijke hulpbronnen	12,78% van de landbouwbedrijven
R.28 Milieu- en klimaatgerelateerde prestaties door kennis en innovatie	249.748 personen
R.29 Ontwikkeling van biologische landbouw	1,77% van het landbouwareaal

Het linken van inkomenssteun aan standaarden en goede praktijken (R.4) wordt binnen deze doelstelling via verschillende manieren en via verschillende specifieke doelstellingen bereikt. Op deze specifieke doelstelling zetten de interventies basisinkomenssteun voor duurzaamheid, als ook de ecoregelingen ‘Behoud meerjarig grasland’, ‘Ecologisch beheerd grasland’, ‘Organisch koolstofgehalte bodem in akkerland’ en ‘Steun voor het telen van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen a.k.a. ‘ecoteelten’ in. Percelen die ingezet worden voor deze ecoregelingen, zullen meestal ook in aanmerking komen voor basisinkomenssteun voor duurzaamheid. Er wordt m.a.w. veel overlap verwacht tussen de basisinkomenssteun voor duurzaamheid en de verschillende ecoregelingen. In totaal wordt voorzien dat ongeveer 99,73% van het landbouw areaal via deze interventies zal bijdragen aan standaarden en goede praktijken.

Vanuit deze specifieke doelstelling wordt via de interventies ecoregeling ‘Behoud meerjarig grasland’, AMKM ‘Tijdelijk grasland naar blijvend grasland’, ecoregeling ‘Organisch koolstofgehalte bodem in akkerland’, de ecoregeling en AMKM ‘Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen a.k.a. ‘ecoteelten’ en ‘Onderhoud van boslandbouwsystemen’ ingezet op een betere adaptatie aan klimaatveranderingen (R.12). Met deze interventies worden zowel graslanden, akkerlanden en boslandbouwsystemen bereikt. Er wordt geschat dat via deze interventies ongeveer 37,52% van het landbouwareaal bereikt zal worden. Ook hier verwachten we een aanzienlijke overlap tussen sommige van de interventies. De meest van de bovenstaande interventies (met uitzondering van ‘Steun voor het onderhoud van boslandbouwsystemen’) dragen bij aan klimaatadaptatie door het verhogen van de koolstofopslag potentieel in bodems. Hierdoor zetten deze interventies (en ook interventies onder andere specifieke doelstellingen) rechtsreeks in op het verbeteren van de koolstofopslag en het verminderen van emissies (R.14). Voor deze indicator wordt verwacht dat 18,98% van het unieke landbouwareaal bereikt zal worden.

Hiernaast zullen ook enkele interventies inzetten op het verbeteren van de bodemkwaliteit en hiermee bijdragen aan het verbeteren en beschermen van de bodems (R.19). Vanuit deze specifieke doelstelling gebeurt dit via de ecoregeling ‘Organisch koolstofgehalte bodem in akkerland’, de ecoregeling en AMKM ‘Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen a.k.a. ‘ecoteelten’, de ecoregelingen ‘Bodempaspoort’ en de ‘Onderhoud van boslandbouwsystemen’. Samen met de maatregelen ingepland onder SpD e (nl. de ecoregelingen ‘bufferstroken’, ‘teelttechnische erosiebestrijding’ en ‘gewasrotatie’ en de steun voor biologische landbouw) wordt er verwacht dat er 18,54% van het landbouwareaal zal bijdragen aan maatregelen ter verbetering en bescherming van de bodem.

Door het verminderen van bemesting kan ook de emissie van ammoniak afnemen, en bijgevolg zal ook de luchtkwaliteit verbeteren (R.20). Via de ecoregeling ‘Ecologisch beheerd grasland’ wordt de bemesting

in graslanden sterk aan banden gelegd. Dit zal dus een sterke invloed hebben op de emissie van ammoniak. Er wordt getracht om met deze maatregel ongeveer 2,80% van het landbouwareaal te bereiken.

De modernisering van een landbouwbedrijf (R.9) gaat vaak gepaard met een verminderde afhankelijkheid van natuurlijke hulpbronnen en het installeren van bijkomende capaciteit voor duurzame energie. Via de VLIF productieve en innovatieve investeringen en de operationele programma's groenten en fruit wordt hiertoe bijgedragen. Tegen 2029 wordt er voorzien dat zo'n 30,08% van de Vlaamse landbouwbedrijven een investering uitvoert voor de modernisatie van het bedrijf.

Naast investeringen ter modernisering zijn er ook investeringen mogelijk op vlak van klimaat. Deze investeringen zijn mogelijk via de interventies VLIF productieve investeringen en innovatieve investeringen. Daarnaast wordt er ook via de operationele programma's groenten en fruit bijgedragen tot deze indicator en de adaptatie en mitigatie aan klimaatverandering. In totaal wordt geschat dat de interventies ertoe kunnen leiden dat 12,55% van de landbouwbedrijven een investering doet rond klimaat en duurzame energie (R.16). Er wordt verwacht dat er zo'n 4.400 MegaWatt aan hernieuwbare energie capaciteit gecreëerd wordt (R.15).

Ook de VLIF niet-productieve investeringen dragen bij tot deze doelstelling. De investeringen die hieronder vallen hebben onder meer te maken met klimaat en natuurlijke hulpbronnen. Ook VLIF productieve investeringen, innovatieve investeringen en de operationele programma's groenten en fruit maken investeringen mogelijk door landbouwbedrijven voor natuurlijke hulpbronnen (R.26). In totaal wordt verwacht dat 12,78% van de landbouwbedrijven dergelijke investeringen zal maken en hiervoor steun krijgt. Bij de VLIF niet-productieve investeringen wordt er ook steun gegeven voor de aanleg van boslandbouwsystemen en houtige landschapselementen. Dergelijke systemen dragen bij tot de adaptatie en mitigatie aan klimaatverandering. Op basis van de doelstellingen en de vooruitgang van de interventie in PDPO III verwachten we dat er tegen 2029 zo'n 362,31 ha boslandbouw en houtige landschapselementen bijkomend wordt aangelegd (R.17).

Bij investeringssteun wordt rekening gehouden met dubbel telling, er wordt namelijk voorzien dat een bedrijf voor meerdere investeringen steun ontvangt in deze programmaperiode.

Via de vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies, EIP, demonstratieprojecten, LEADER en de operationele programma's groenten en fruit wordt de performantie op vlak van milieu en klimaat verhoogd (R.28). Tegen 2029 wordt getracht 249.748 personen van dergelijke opleiding of advies te laten genieten. De impact van LEADER op deze doelstelling wordt ingeschat wanneer de lokale ontwikkelingsstrategieën zijn goedgekeurd.

Er is een link tussen de interventies bij deze specifieke doelstellingen en de resultaatindicatoren R.21 (Beschermen van waterkwaliteit) en R.22 (Duurzaam nutriëntenbeheer). Deze worden verder besproken bij specifieke doelstelling e.

2.1.5.7 Motivering van de financiële allocatie

Voor de interventies van Pijler I-rechtstreekse betalingen werd de verdeling van het budget bepaald door eerst voor alle interventies de steunbedragen vast te leggen en verwachte outputs in te schatten. Dit gebeurde op basis van historische cijfers (waar beschikbaar) of deze werden berekend op basis van de gemaakte kosten/gederfd inkomen. De verdeling van het budget werd dan gemaakt op basis van de bekomen allocatie voor de verschillende interventies. Waar nodig werden er aanpassingen in de interventies, steunvoorwaarden, steunbedragen en/of verwachte outputs doorgevoerd om een gebalanceerde budgetverdeling te bereiken. Hierbij werd steeds voorop gesteld dat beschikbare middelen optimaal worden ingezet om de verschillende doelstellingen te behalen.

Ook voor de AMKM onder deze doelstelling werd een steunbedrag bepaald op basis van gedeerde inkomsten/extra kosten en transactiekosten als gevolg van de aangegane verbintenissen. Hier werd – met het oog op een optimale besteding van overheidsmiddelen voor het behalen van de doelstelling - voor sommige acties de keuze gemaakt om niet het volledige bedrag uit te betalen als steunbedrag. Voor de beheerovereenkomsten werden de steunbedragen per sub-maatregel berekend op basis van extra kosten gelinkt aan het uitvoeren van het opgelegde beheer en transactiekosten. Gebaseerd op het steunbedrag, de steunvoorwaarden en historische cijfers werd een inschatting gemaakt van de output en de totale financiële allocatie.

Elke producentenorganisatie (PO) krijgt een gedeelte van het budget voorzien voor de sectorale interventies groenten & fruit en de helft van dit budget wordt gefinancierd door de PO's. Het totale budget is afhankelijk van de productie van het voorgaande jaar. Een gedeelte van het jaarlijkse budget dat een PO ter beschikking heeft kan gebruikt worden voor onder meer investeringen binnen de thema's milieu en klimaat of andere acties hieraan gerelateerd. De geplande uitgaves en acties worden verder verduidelijkt in het operationeel programma dat de PO jaarlijks opstelt. Dit programma moet ook worden goedgekeurd. Hierin wordt aangegeven welk aandeel van het budget gaan naar de opgenomen interventies, hierbij wordt er dan steeds vertrokken vanuit de noden van de PO.

Op basis van de historische data van de VLIF 'Productieve investeringen', 'Innovatieve investeringen' en 'Niet-productieve investeringen' is er een inschatting gemaakt van het gemiddeld eenheidsbedrag per investering. Deze drie interventies dragen bij aan verschillende indicatoren en dus ook doelstellingen rond klimaat en duurzame energie. Voor de VLIF 'Productieve investeringen' wordt er gekeken naar de VLIF groene investeringen en de VLIF investeringen voor verdere verduurzaming. Binnen deze interventie wordt er ook gebruik gemaakt van een duurzaamheidskader. Op basis van onder meer de duurzaamheid van een investering wordt het subsidiepercentage bepaald. Zo is de hoogste subsidiecategorie, 50%, voorbehouden voor de meeste groene investeringstypes waar er een uitgesproken milieuvoordeel is en slechts een beperkte of geen bijdrage aan de winstgevendheid van het bedrijf. Bij de berekening van de eenheidsbedragen voor de VLIF groene investeringen werd er rekening gehouden met dit verhoogde percentage. Op basis van de geldende doelstellingen in onder meer het Vlaams energie – en klimaatplan en de data uit PDPO 2014-2022 werd bepaald hoeveel landbouwbedrijven we met deze interventie willen bereiken. Hieruit volgt dan de output die gerealiseerd kan worden. De financiële allocatie is het gevolg van de eenheidsbedragen en de verwachte output.

De kennis- en adviesinterventies (EIP, demonstratieprojecten en vorming en advies) hebben een rechtstreekse invloed op de horizontale doelstelling. Echter, ze dragen ook bij tot het realiseren van de doelen op vlak van milieu- en klimaatperformantie. Bij het bepalen van de financiële allocatie voor de verschillende interventies werd er rekening gehouden met de doelstellingen rond het aantal landbouwers dat we willen bereiken. We streven ernaar dat ongeveer de helft van de landbouwers die deelneemt aan kennis- of adviesacties, dit doet rond het thema milieu en klimaat. Hiervoor zijn voldoende middelen voorzien op basis van de benodigde output om deze doelstelling te realiseren en het gemiddelde eenheidsbedrag voor de verschillende interventies en acties.

2.1.6 **SpD. e**: Duurzame ontwikkeling en efficiënt beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals water, bodem en lucht bevorderen

2.1.6.1 Samenvatting van de SWOT-analyse

Sterktes

- Onze landbouwsector scoort relatief goed wat betreft het gebruik van grondstoffen (inputs), emissies en efficiëntie/productiviteit. Door de hoge productie en de aanwezige kennis krijgen we een relatief kleine uitstoot per productie-eenheid.
- Onze bedrijven zijn het gewoon om rekening te houden met strenge normen en milieu-inspanningen.
- De grondgebondenheid en de diverse en gemengde bedrijfsstructuren vormen een grote sterkte voor het sluiten van kringlopen en het gebruik van reststromen (vb. gebruik stalmest, valorisatie nevenstromen uit akkerbouw, ...).

Zwaktes

- Landbouwproductie heeft een grote impact op het milieu (nutriënten, gewasbescherming en emissies met impact op bodem/water/luchtkwaliteit, ammoniakemissies hebben impact op bodem en biodiversiteit).
- Het verhogen van milieu-efficiëntie heeft zijn grenzen.
- Uitputting van de bodem.
- De versnippering van percelen maakt dat mechanisatie en precisielandbouw moeilijker toe te passen zijn.

Kansen

- Steeds efficiëntere bedrijven met steeds beter management.
- Het efficiënt aanpakken van de mestproblematiek kan een nieuwe kans creëren (vb. verhandeling van emissierechten, verwerking van mest).
- Biologische en agro-ecologische landbouw, bio-based economie en het leveren van maatschappelijke diensten bieden kansen voor andere landbouwvormen.
- Beter leren van elkaar door demonstraties/pilots: technologie wordt gedemonstreerd in de praktijk i.s.m. end user (landbouwer), kennisinstelling en een technologieprovider (bedrijf).

Bedreigingen

- De productiekosten zijn in Vlaanderen hoog door strengere productievoorwaarden (ondermeer t.g.v. milieuwetgeving), kwaliteitseisen en ruimtelijke beperkingen.
- De strenge regelgeving zorgt niet alleen voor beperkingen voor de landbouwuitbating, maar ook voor een complexiteit aan regels, administratie, onzekerheid bij vergunningen, ...
- Doorrekening van de milieukosten blijft een moeilijk punt.

- Ongelijk speelveld binnen Europa en tussen Europa en de wereld.
- Tekort aan landbouwgrond en aan open ruimte: wat zorgt voor een hogere druk op de overblijvende landbouwpercelen, een tekort aan gronden voor het afzetten van mest, te weinig ruimte voor water, ...

2.1.6.2 Identificatie van de noden

N10 Aanpassingen in functie van een integraal duurzaam landbouwbeheer (inclusief bio-landbouw)

N11 Zorg voor water

N12 Zorg voor bodem

Andere opmerkingen met betrekking tot de nodenanalyse

Volgende landenspecifieke aanbevelingen van de Europese Commissie zijn gelinkt aan N10, N11 en N12 en zullen, net zoals deze noden, ook worden aangepakt via het GLB:

- “Bijdragen tot het halen van het streefcijfer van de Green Deal van de EU door de biologische landbouw sterker te bevorderen, met name in Vlaanderen; hiervoor moet de huidige stijgende trend van het areaal waarop aan biologische landbouw wordt gedaan, worden versneld door middel van adequate omschakelings- en instandhoudingsregelingen en moeten duurzame voedselsystemen worden ontwikkeld, waarbij het potentieel van de lokale structuren van de biologische voedselproductie en voedselketens wordt aangeboord om in te spelen op de voortdurend groeiende vraag naar biologische levensmiddelen. Ook moet steun voor onderzoek en innovatie op dit gebied worden verleend.” (gelinkt aan N10)
- “Bijdragen aan de streefdoelen van de Green Deal van de EU om het gebruik en de risico’s van pesticiden uiterlijk in 2030 met 50 % te verminderen via regelingen om niet-chemische gewasbeschermingspraktijken te bevorderen, de volledige toepassing van geïntegreerde gewasbescherming en de voortzetting van de neerwaartse trend op het vlak van de risico’s en het algehele gebruik van pesticiden. De ontwikkeling van innovatieve technieken kan bijdragen aan de verwezenlijking van deze doelstellingen.” (gelinkt aan N11)
- “Bijdragen aan de doelstelling van de Green Deal van de EU om nutriëntenverliezen (van zowel nitraten als fosfor) te verminderen door landbouwers te steunen die overschakelen op veerkrachtigere en minder intensieve productiemodellen; hierbij hoort ook een verstrenging van de maatregelen ter beperking van de verontreiniging en een optimalisering van bemestingspraktijken die tot minder grote nutriëntenverliezen in water en lucht leiden.” (gelinkt aan N11)

2.1.6.3 Nodenanalyse, rekening houdend met de nationale milieu- en klimaatplannen die voortvloeien uit de in bijlage XI van Verordening (EU) 2021/2115 bedoelde wetgevingsinstrumenten

In bijlage XI zijn volgende richtlijnen en verordeningen opgenomen mbt specifieke doelstelling 5:

- Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid;
- Richtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen;
- Richtlijn 2008/50/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 mei 2008 betreffende de luchtkwaliteit en schonere lucht voor Europa;

- Richtlijn (EU) 2016/2284 van het Europees Parlement en de Raad van 14 december 2016 betreffende de vermindering van de nationale emissies van bepaalde luchtverontreinigende stoffen, tot wijziging van Richtlijn 2003/35/EG en tot intrekking van Richtlijn 2001/81/EG;
- Richtlijn 2009/128/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden

Nitraten uit agrarische bronnen

De bodem en het water wordt onder meer beschermd door Nitraatrichtlijn (91/676/EEG), het welke wordt geïmplementeerd in het Mestdecreet (oorspronkelijk vastgesteld in 1991, sindsdien meermaals (grondig) gewijzigd). Deze wetgeving heeft als doel verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen te verminderen en verdere verontreiniging te voorkomen. Het mestbeleid wordt vierjaarlijks neergeschreven in een Mestactieplan. Tot en met 2022 loopt het zesde actieprogramma ter uitvoering van de nitraatrichtlijn 2019-2022 (MAP 6). Een streefwaarde voor de gemiddelde nitraatconcentratie per afstroomzone van 18 mg nitraat/l voor oppervlaktewater wordt vooropgesteld op langere termijn. Het doel op het einde van het 6de actieprogramma is dat de gemiddelde doelafstand daalt met 4 mg nitraat per liter voor de afstroomzones die nu een doelafstand hebben. Tegen het einde van het 6de actieprogramma wordt voor het freatisch grondwater een globale neerwaartse trend van minstens 3 mg nitraat per liter gerealiseerd in alle afstroomzones met onvoldoende grondwaterkwaliteit.

De noden N11 en N12 sluiten rechtsreeks aan bij deze wetgeving en beschrijft de nood aan het beschermen van het grond- en oppervlaktewater en een gezonde duurzame bodem.

Concreet werden volgende detailnoden gelinkt aan nitraatuitspoeling gedetecteerd bij stakeholderbevraging en studie:

- Innovatieve oogst- en verwerkingstechnologieën voor minder organische reststromen (en dus nutriëntenverliezen) op het veld
- Reducties van de emissies ten gevolge van mestmanagement door pocketvergisting op melkvee- en varkensbedrijven, externe opslag van vloeibare dierlijke mest, precisielandbouw, bemestingsadviezen en mestanalyses, het in kaart brengen van de input-outputbalans op bedrijfsniveau, etc. (Praktijk)onderzoek i.v.m. smartfarming of precisielandbouw. Ook zijn de investeringen in precisielandbouw dikwijls nog zeer kostbaar, daarom moet worden gezocht naar maatregelen die economisch, functioneel en technisch haalbaar zijn en moet de implementatie door de overheid ondersteund en gestimuleerd worden
- Stimuleren van uitwisselen van stromen (voerders vanuit akkerbouw of weiland; mest vanuit veehouderij; ...)

Water

De wetgeving rond water in Vlaanderen is gebaseerd op de Europese Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG; 22/12/2002). Deze vormt het kader voor het beleid inzake waterkwaliteit en waterkwantiteit, dit voor alle sectoren en waaronder dus ook de landbouw. Het doel van Kaderrichtlijn Water is het bereiken van een goede toestand van het oppervlakte- en grondwater tegen 2015, dit zowel kwantitatief als kwalitatief. Hierbij is termijnverlenging mogelijk tot 2021 en 2027. Tevens dient achteruitgang te worden voorkomen.

De uitvoering hiervan werd door het Vlaamse parlement aangenomen in het Decreet Integraal Waterbeleid. De Vlaamse overheid streeft hiermee naar duurzame ontwikkeling van de watersystemen in Vlaanderen.

Het integraal waterbeleid voor oppervlaktewater zit vervat in verschillende Stroomgebiedbeheerplannen (SGBP)(2016 – 2021; 2022-2027). Op Vlaams gebied situeren zich de stroomgebieden Schelde en Maas. Het SGBP heeft als doel om de goede toestand voor het oppervlaktewater te bereiken en geen achteruitgang van de toestand van een waterlichaam. Daarnaast heeft het ook als streefdoel een duurzame vermindering van het overstromingsrisico met voldoende bescherming voor de mens, de economische bedrijvigheid, de ecologie en het cultureel erfgoed. Het bevat per waterlichaam doelstellingen en een maatregelenprogramma, waarin ook de afstemming tussen het GLB en de SGBP aan bod komt.

De bevoegdheid voor verschillende waterlichamen wordt bepaald in de Wet betreffende onbevaarbare waterlopen, het Besluit betreffende bevaarbare waterlopen, de Wet betreffende watering en de Wet betreffende de polders.

De Wet op bescherming van de oppervlaktewateren tegen verontreiniging legt de basis voor o.a. milieukwaliteitsnormen (kwaliteitsdoelstellingen waterlopen). Een Besluit betreffende de indeling van de Vlaamse Regering duidt de verschillende bestemmingen van de oppervlaktewateren aan (drinkwater, zwemwater, viswater, schelpdierwater). De milieukwaliteitsnormen voor de verschillende bestemmingen zijn opgenomen in Vlarem II.

Het Besluit inzake hemelwater-putten, infiltratievoorzieningen, buffervoorzieningen en gescheiden lozing van afvalwater en hemelwater bepaald de principes voor het gebruik van hemelwater. Het besluit is onder meer van toepassing op het bouwen of herbouwen van gebouwen vanaf 75 m² dakoppervlakte, uitbreidingen vanaf 50 m² dakoppervlakte en aanleg van verharde grondoppervlaktes vanaf 200 m².

In de Grondwaterrichtlijn (2006/118/EG) worden specifieke maatregelen ter voorkoming en beheersing van grondwaterverontreinigingen vastgesteld. Onderdelen hiervan zijn: vaststellen van criteria voor de beoordeling van de goede chemische toestand van het grondwater en vaststellen van criteria voor significante en aanhoudende stijgende trends en de omkering daarvan. Het Grondwaterdecreet en uitvoeringsbesluiten voorzien in de afbakening van waterwingebieden en beschermingszones.

De nood N11 sluit rechtsreeks aan bij deze wetgeving en beschrijft de nood aan het beschermen van zowel waterkwaliteit als -kwantiteit.

Volgende detailnoden met betrekking tot water werden gedetecteerd bij stakeholderbevraging en studie:

- Het behoud van open ruimte en voldoende plaats voor water
- Nood aan voldoende waterbuffering in nattere periodes om de droge periodes beter door te kunnen komen
- Innovatieve oogst- en verwerkingstechnologieën voor minder organische reststromen (en dus nutriëntenverliezen) op het veld
- Implementatie van maatregelen zoals brede grasbufferstroken om het gewasbeschermingsmiddelenverlies naar waterlopen te vermijden, aangepaste spuittechnieken (driftreductie) Wetenschappelijk onderbouwing om zero-residu of laag-residuproductie mogelijk te maken, (technische en economische haalbaarheid)
- Onderzoek naar maatregelen i.v.m. de mogelijkheden van vb. irrigatie en de (on)beschikbaarheid van water

Lucht

De Europese kaderrichtlijn luchtkwaliteit (2008/50/EG) vormt samen met een aantal dochterrichtlijnen de basis voor het luchtbeleid in Europa (luchtkwaliteit, beoordelingscriteria,...). In de kaderrichtlijn worden o.a. de verontreinigende stoffen omschreven waarvoor in de 'dochterrichtlijnen' grenswaarden of

richtwaarden moeten worden vastgelegd. De NEC-richtlijn (2016/2284/EU) legt nationale emissieplafonds op voor SO₂, NO_x, VOS, PM_{2,5} en ammoniak. Doel is de verzuring, eutrofiëring en ozonverontreiniging aan te pakken.

De uitvoering van deze richtlijnen in Vlaanderen gebeurt door het Luchtbeleidsplan 2030. Het plan zorgt voor een geïntegreerde aanpak van luchtverontreiniging, door de beleidsaanpak voor het naleven van zowel de Europese emissieplafonds als de Europese luchtkwaliteitsnormen te integreren in één plan, waardoor zowel grensoverschrijdende, regionale als lokale luchtkwaliteitsproblemen worden aangepakt. De maatregelen in de landbouwsector richten zich op de vermindering van de emissies van NH₃, dat bijdraagt tot de vorming van secundair van stof in de atmosfeer en tot de vermestende en verzurende depositie. De voorgestelde maatregelen zijn:

- de introductie van een elektronisch monitoringsysteem op luchtwassers in varkens- en pluimveestallen om de goede werking van deze wassers te verzekeren;
- het opleggen van een hogere minimale verwijderingsefficiëntie voor nieuwe luchtwassers;
- verstrengde voorwaarden voor emissiearme aanwending van mengmest op het land, in combinatie met duidelijke constructievoorschriften;
- betere voorschriften voor het gebruik van ureum als kunstmest

Zorgen voor een verbeterde luchtkwaliteit zit vervat in de meer algemene nood N10. Zo werden ondermeer volgende detailnoden gedetecteerd bij stakeholderbevragingen en studie:

- Kennis, steun en begeleiding bij wijzigende milieuregeling
- Kennis en maatregelen om de sectoren te begeleiden in de verduurzaming van de productie. (ingevoerde grondstoffen (vb. soja), ziektedruk laaghouden zonder hoog antibioticagebruik, mestverwerking (kosten, technieken), toenemende beperkingen i.k.v. waterbevoorrading, reductie van ammoniakemissie, fijn stof, broeikasgassen en geur

De noden met betrekking tot vermestende en verzurende depositie zitten – gezien de negatieve impact op natuur- vervat in de nood N13 ‘zorg voor natuur en biodiversiteit’. Concreet werd volgende detailnood opgenomen:

- Stopzetten van de achteruitgang en verbeteren van de toestand van de Europees te beschermen habitats en soorten

Voor kwantitatieve onderbouwing wordt verwezen naar de omgevingsanalyse.

2.1.6.4 Interventiestrategie

Interventies ter verwezenlijking van de specifieke doelstelling/horizontale doelstelling

- Basisinkomenssteun voor duurzaamheid
- Aanvullende herverdelende inkomenssteun
- Gekoppelde inkomenssteun voor gespecialiseerde vleesveehouderij
- Ecoregeling ‘Behoud meerjarig grasland’
- Ecoregeling ‘Ecologisch beheerd grasland’
- AMKM ‘Tijdelijk naar blijvend grasland’
- Ecoregeling ‘Organisch koolstofgehalte bodem in bouwland’
- Ecoregeling ‘Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen’ (‘ecoteelten’)

- AMKM 'Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen' ('ecoteelten')
- AMKM 'Omschakeling biologische landbouw'
- Ecoregeling 'Voortzetting biologische landbouw'
- Ecoregeling 'Bufferstroken'
- Ecoregeling 'Mechanische onkruidbestrijding'
- AMKM 'Meerjarige bloemenstrook in de fruitteelt'
- Ecoregeling 'Teelttechnische erosiebestrijdende technieken'
- Ecoregeling 'Gewasrotatie'
- Ecoregeling 'Precisielandbouw'
- Ecoregeling 'Bodempaspoort'
- AMKM 'Onderhoud van boslandbouwsystemen'
- Projectoproep 'Samenwerking'
- VLIF 'Innovatieve investeringen op landbouwbedrijven'
- VLIF 'Opstart van of omschakeling naar een toekomstgerichte duurzame ondernemingsstrategie op een landbouwbedrijf'
- VLIF 'Productieve investeringen op landbouwbedrijven'
- VLIF 'Niet-productieve investeringen voor milieu- en klimaatdoelen'
- Operationele programma's groenten en fruit

Binnen het GLB strategisch plan zijn er heel wat interventies die bijdragen tot deze doelstelling. Een groot deel hiervan zijn areaalgebonden ecoregelingen of agromilieuklimaatmaatregelen die door het stimuleren van alternatieve beheersvormen een duurzame landbouw bevorderen. Daarnaast zijn er ook andere mogelijkheden via investeringen en samenwerking.

Via de basisbetaling voor duurzaamheid wordt een van productie ontkoppelde rechtstreekse inkomenssteun op basis van verhandelbare betalingsrechten aan landbouwers toegekend. Via de interventie 'aanvullende herverdelende inkomenssteun' willen we zorgen voor een doeltreffendere verdeling van de middelen en nog verder bijdragen aan een adequaat landbouwbedrijfsinkomen voor alle landbouwers. Door deze interventies te koppelen aan het naleven van de conditionaliteit, op de eerste plaats deze m.b.t. de thema's water en bodem (bescherming en kwaliteit), maar ook deze rond het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, wordt hiermee ook ingezet op het behalen van de doelstellingen rond duurzame ontwikkeling en efficiënt beheer van natuurlijke hulpbronnen.

De premie voor het behoud van de gespecialiseerde zoogkoeienhouderij is vandaag een rechtstreekse inkomenssteun voor zoogkoeienhouders gebaseerd op het aantal kalvingen met als doel om inkomenszekerheid te voorzien. Maar tegelijk is het voor zoogkoeienhouders moeilijk om in te spelen op markttendenzen. Als de zoogkoeienhouderij verdwijnt, zal er onvermijdelijk grote druk ontstaan op het behouden van de graslanden, o.a. belangrijk voor koolstofopslag, erosiebestrijding en biodiversiteit. Om dit te voorkomen en tegelijk te zorgen voor een grotere ondernemingsvrijheid voor zoogdierhouders, wordt gewerkt aan een inkomensondersteuning aan de betrokken veehouders via een gekoppelde inkomenssteun voor gespecialiseerde vleesveehouderij welke een duurzame lokale rundsvleesproductie combineren met inspanningen onder meer op vlak van lokale eiwitvoorziening en langdurig graslandbeheer.

Door het bevorderen van het organisch koolstofgehalte in de bodem wordt er niet enkel bijgedragen aan klimaatmitigatie maar zijn er ook talrijke voordelen voor de bodem. Bodems met een hoog gehalte aan organische koolstof zijn beter bestand tegen erosie, kennen een betere waterhuishouding en zijn vruchtbaarder. Dit zorgt voor een bodem die beter gewapend is tegen droogte, wateroverlast of erosie.

Via de ecoregeling 'Behoud meerjarig grasland', de AMKM 'Tijdelijk grasland naar blijvend grasland' en de ecoregeling 'Organisch koolstofgehalte bodem in akkerland' wordt bijgedragen aan de koolstofopslag in respectievelijk graslanden en bouwland.

Afspoeling van nutriënten en gewasbestrijdingsmiddelen van landbouwgrond naar oppervlakte- en grondwater heeft een grote invloed op de waterkwaliteit. In het GLB strategisch plan zijn er meerdere interventies die bijdragen tot de vermindering van afspoeling en daarmee helpen bij het halen van deze milieudoelstelling.

De ecoregeling 'Ecologisch beheerd grasland' stimuleert een ecologisch beheer op blijvend grasland via beperkende voorwaarden rond bemesting en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Het beperken van de nutriëntenaanvoer en beperking op gebruik van gewasbeschermingsmiddelen geeft de mogelijkheid te evolueren naar een botanisch meer divers grasland en heeft een onmiddellijke invloed op de water-, lucht- en bodemkwaliteit.

Met de interventies Omzetting naar en Voorzetting van biologische landbouw wordt de bio-landbouw gestimuleerd. Deze productiemethode is gebaseerd op ecologische systemen waarbij het gebruik van niet-hernieuwbare hulpbronnen en externe productiemiddelen wordt beperkt tot een minimum. De systemen en cycli van de natuur worden geëerbiedigd en de gezondheid van de bodem, water, planten en dieren, alsmede het evenwicht daartussen wordt verbeterd. Binnen de biologische landbouw geldt het beginsel van de instandhouding en de bevordering van het bodemleven en de natuurlijke bodemvruchtbaarheid, de bodemstabiliteit en de bodemdiversiteit, de voorkoming en bestrijding van bodemverdichting en erosie en voeding van de gewassen hoofdzakelijk via het bodemecosysteem. Door oordeelkundig gebruik van bemesting en gewasbescherming worden de negatieve invloeden op water, bodem en lucht vermeden.

Via de ecoregelingen 'Bufferstroken' en 'Teelttechnische erosiebestrijdende technieken' wordt ingezet op het behoud van waardevolle, vruchtbare bodems en de reductie van afspoeling en het verlies aan inputs (zaaigoed, meststoffen (nutriënten), gewasbeschermingsmiddelen). De ecoregeling 'Bufferstroken' stimuleert het aanleggen van verschillende bufferstroken (gras-erosiestrook, grasbufferstrook langs kwetsbare landschapselementen, bufferstrook met een graskruiden- of bloemenmengsel) langs landbouwpercelen. De ecoregeling 'Teelttechnische erosiebestrijdende technieken' zet via verschillende acties (de aanleg van drempels tussen de ruggen bij ruggenteelten; niet kerende bodembewerking met bodembedekking (incl. strip-till en directe inzaai) toepassen voor de inzaai van de teelt die geen ruggenteelt is; het volleldes inzaaien van mais) in op het verminderen van erosie. Door het verminderen van de uitspoeling van inputs en sediment naar oppervlaktewateren dragen deze interventies ook bij aan het halen van de milieukwaliteitsdoelstellingen voor water en bodem. Daarnaast kunnen ze ook bijdragen tot het bufferen van kwetsbare landschapselementen zoals heggen, houtkanten en bossen. Ook het verminderen van chemische bestrijding op landbouwpercelen zal een positief effect hebben op de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater.

In het GLB strategisch plan wordt hier specifiek op ingezet door het stimuleren van 'Mechanische onkruidbestrijding', 'Meerjarige bloemenstrook in de fruitteelt', 'Precisielandbouw' en 'Ecoteelten'. Bij de eerste mag de landbouwer enkel mechanische onkruidbestrijding en geen synthetische onkruidbestrijding of bodemontsmetting op een landbouwperceel toepassen. Bij de AMKM 'Meerjarige bloemenstroken' wordt de aanleg en het onderhoud van bloemenstroken tussen of aan de rand van fruitboomrijen gestimuleerd. Hierdoor wordt een gepast ecologisch klimaat gecreëerd in de fruitboomgaard waardoor minder behandelingen met gewasbeschermingsmiddelen noodzakelijk zijn. Bij de ecoregeling 'Precisielandbouw' wordt steun toegekend voor het toedienen van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen en het bekalken op basis van GPS gestuurde machines. Dit betekent mogelijk een verdere besparing op inputs of minstens dat ze meer doelmatig ingezet worden en er minder verlies naar het milieu optreedt.

De ecoregeling en AMKM rond ecoteelten zetten in op het stimuleren van alternatieve teelten waaronder teelten met (relatief) weinig of verminderde bemestings- en gewasbeschermingsnoden. Dit leidt tot een verminderde invloed op waterkwaliteit. Naast teelten die inzetten op de waterkwaliteit worden ook teelten die bijdragen tot de bodemkwaliteit vergoed (vaak met een indirect effect op waterkwaliteit). Dit kan op verschillende manieren gebeuren: verlagen erosiegevoeligheid en indirect ook het verminderen van de uitspoeling van nutriënten en minder run-off van gewasbeschermingsmiddelen (via bodembedekking), verminderen van bodemverdichting en indirect het verbeteren van het waterbergend vermogen van de bodem (via diepwortelende gewassen), extra organische stof (via meerjarige maatregelen), extra vruchtafwisselingsmogelijkheden (via verruimen van de rotatie). Afhankelijk van de teelt kunnen vergoedingen via ecoregeling of via AMKM worden toegekend.

Met de ecoregeling ‘Gewasrotatie’ worden landbouwers gestimuleerd om, verder bouwend op de conditionaliteit, monoculturen te doorbreken. De ruimere teeltrotatie zorgt onder andere voor een hogere opbouw van organische koolstof, een meer divers rantsoen, een stabiele (en hoge) opbrengst onder een lager bemestingsniveau, een hogere biodiversiteit en een lagere ziekte- en plagendruk. De interventie wil ook (de opstap naar) biologische landbouw stimuleren doordat de voorwaarden voor gewasrotatie gebaseerd zijn op de principes van teeltrotatie in de biologische landbouw. Door de ondersteuning stimuleren we landbouwers om op langere termijn naar hun percelen te kijken en te zien dat zorg voor de bodem loont. Door een doordachte vruchtafwisseling wordt de bodem weerbaarder en gezonder gemaakt.

De ecoregeling ‘Bodempasspoort’ zet in op het gebruik van een bodempasspoort, (dat alle informatie over de bodem op perceelniveau bundelt) in het bedrijfsbeheer. Hiermee wordt bijgedragen tot een duurzaam bodembeheer en de bescherming van landbouwbodems.

Via de interventie ‘Onderhoud boslandbouwsystemen’ wordt ook ingezet op houtige componenten in het teeltsysteem. Door de combinatie van meer lagen in het systeem worden verschillende niveaus van hulpbronnen gebruikt en dus geoptimaliseerd. De houtige component in het systeem benut hulpbronnen die niet meteen bereikbaar zijn voor het landbouwgewas, en zorgt ervoor dat deze uit diepere lagen in circulatie gebracht worden en dus ter beschikking komen van het gewas. Lijnvormige houtige elementen en de onbewerkte strook waar zij ingeplant zijn, zorgen voor een verminderde uitstroom van bemestings- en gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlaktewater toe. Een correct en tijdig onderhoud van de boomcomponent is essentieel om de ecosysteemdiensten en andere voordelen die het boslandbouwsysteem kan bieden te optimaliseren. Er worden vijfjarige verbintenissen aangegaan waarbij landbouwers een jaarlijkse vergoeding ontvangen per hectare goed onderhouden boslandbouwsysteem.

Naast verschillende areaalgebonden interventies, worden ook diverse project-, investerings- of bedrijfssteunmaatregelen voorzien met als doel de duurzame ontwikkeling en efficiënt beheer van natuurlijke hulpbronnen te stimuleren.

In de projectoproep Samenwerking wordt samenwerking ondersteund tussen verschillende stakeholders uit de agrovoedingssector of agrarisch natuurbeheer. Eén van de partners is steeds een landbouwer. Een brede waaier aan thema's komt aan bod en de verduurzaming van de landbouwsector is hier belangrijk waarbij ook zorg voor milieu aan bod komt. Er zijn via samenwerking winsten te boeken op het vlak van kwaliteit van milieu (bodem, lucht en water). Een mogelijk voorbeeld van een project is de samenwerking tussen landbouwers en waterbeheerders om in een bepaald gebied een overstromingsgebied aan te leggen. Ook andere projecten die inspelen op natuurlijke hulpbronnen of de verduurzaming van de sector zijn mogelijk.

De interventie ‘VLIF Opstart van of omschakeling naar een toekomstgerichte duurzame ondernemingsstrategie op een landbouwbedrijf’ voorziet in een eenmalige steun aan landbouwbedrijven die een vernieuwde niet-gangbare bedrijfsstrategie op maat van het bedrijf implementeren. De vernieuwde

bedrijfsstrategie gaat in de eerste jaren gepaard met inkomens- en succesrisico's maar moet hun bedrijf op termijn veerkrachtig en toekomstgericht maken, de economische leefbaarheid van het bedrijf waarborgen en bijdragen aan het leveren van belangrijke diensten aan de samenleving. Hiermee stimuleren we bedrijfsleiders die een antwoord willen bieden op en meewerken aan de maatschappelijke, ecologische en economische doelstellingen waarbij economie en ecologie hand in hand kunnen gaan. Efficiënt beheer van natuurlijke hulpbronnen is een belangrijk onderdeel in het bevorderen van duurzame ontwikkeling. De omschakeling naar bedrijfsmodellen die per definitie leiden tot een hogere negatieve impact op water, bodem en lucht, ofwel op productniveau ofwel op areaalniveau komen niet in aanmerking.

Via de VLIF productieve investeringssteun worden landbouwbedrijven ondersteund bij het maken van investeringen met het oog op een klimaat – en milieuvriendelijke landbouwsector. Hierbij wordt dan specifiek gekeken naar de actie VLIF investeringen voor verdere verduurzaming en de actie VLIF groene investeringen. Deze investeringen zijn noodzakelijk voor de verduurzaming van elk bedrijfsmodel bijvoorbeeld in het kader van bodemkwaliteit, waterkwaliteit – en kwantiteit, luchtkwaliteit,... De verhoogde investeringssteun voor milieu-investeringen in de landbouw kadert bovendien in het behalen van milieu- en natuurdoelstellingen voor Vlaanderen. In de interventie wordt er voorrang gegeven aan investeringen die waterkwaliteit en –kwantiteit verhogen, landbouwwerktuigen die de kwaliteit van de bodem verhogen en investeringen die ammoniak, NOx en fijn stof in de lucht reduceren. Via de VLIF productieve investeringssteun wordt er dus prioritair ingezet op een duurzamere landbouw met verhoogde zorg voor water, bodem en lucht. Conform het regeerakkoord zal de selectiemethode zo ingesteld worden dat investeringen die het meest bijdragen aan het verlagen van de omgevingsdruk en het meest bijdragen aan klimaatmitigatie en -adaptatie het hoogst gerangschikt worden.

De interventie VLIF innovatieve investeringen, en dan specifiek de actie VLIF innovatieve groene investeringen, stimuleert pure innovatie en vernieuwing op het landbouwbedrijf en is een aanvulling op de VLIF productieve investeringssteun. Het betreft investeringen/prototypes van investeringen die voor een eerste maal binnen een bepaalde deelsector gerealiseerd worden en nog niet beschikbaar zijn voor de VLIF productieve investeringen. Innovatie is een belangrijke gamechanger om in de landbouwsector de duurzame ontwikkeling en efficiënt beheer van natuurlijke hulpbronnen te bevorderen.

Naast de VLIF productieve en innovatieve investeringen kan een landbouwer ook steun ontvangen voor niet-productieve investeringen voor milieu – en klimaatdoelen. Het gaat hierbij om investeringen inzake erosie, waterbeheer, biodiversiteit en landschappelijke integratie. De interventie draagt dus ook bij aan de duurzame ontwikkeling en het efficiënt beheer van water en bodem. Wat het eerste betreft gaat het om investeringen m.b.t. de ombouw en aanleg van bijvoorbeeld kleine waterinfrastructuur, infiltratiebekkens, peilgestuurde drainage,... Via de peilgestuurde drainage kan bijvoorbeeld het waterbergend vermogen van de bodem verhoogd worden wat ten goede komt aan de bodemkwaliteit en bodemstructuur. Bovendien leidt peilgestuurde drainage tot minder nutriëntenverliezen. Wat betreft bodem zijn bijvoorbeeld erosiedammen mogelijk. Ook de aanleg van boslandbouwsystemen wordt ondersteund: door de combinatie van meer lagen in een boslandbouwsysteem worden verschillende niveaus van hulpbronnen gebruikt en dus geoptimaliseerd.

Ten slotte wordt er via de operationele programma's groenten en fruit ook ingezet op deze doelstelling. Via verschillende interventies wordt er in de sector bijgedragen aan de zorg voor water en bodem. Daarnaast leiden deze ook tot een duurzamere landbouw. De productenorganisaties kunnen de volgende interventies opnemen in de operationele programma's binnen dit thema: investeringen in andere acties zoals milieu, klimaat,..., biologische en geïntegreerde productie en acties voor klimaatmitigatie en adaptatie.

Er wordt dus via een geheel aan verschillende interventies van verschillende types bijgedragen aan de duurzame ontwikkeling en het efficiënt beheer van natuurlijke hulpbronnen. Dit maakt dat er binnen de

landbouwsector verschillende mogelijkheden zijn om in te zetten op de zorg voor bodem en water en andere aanpassingen in kader van een duurzamere landbouw. Buiten deze interventies met een direct effect op de doelstelling, zijn er ook verschillende interventies die indirect bijdragen. Dit zijn: Aanvullende inkomenssteun jonge landbouwer, ecoregeling ‘Behoud van lokale veerassen’, AMKM ‘Behoud lokale rassen’, Beheerovereenkomsten voor het bufferen van kwetsbare natuur of natuurlijke elementen of het creëren van ecologische verbindingen, Beheerovereenkomsten voor het onderhoud van houtige kleine landschapselementen, Vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies, demonstratieprojecten, Projectoproep innovatie i.k.v. EIP en VLIF investeringen voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten.

2.1.6.5 Is er een GLB-bijdrage aan het LIFE-programma gepland?

Nee

2.1.6.6 Selectie van de resultaatindicator(en)

Resultaatindicatoren	Streefwaarde
R.4 Koppeling van inkomenssteun aan normen en goede praktijken	99,73% van het landbouwareaal
R.14 Koolstofopslag in bodems en biomassa	18,98% van het landbouwareaal
R.15 Hernieuwbare energie uit landbouw, bosbouw en andere hernieuwbare bronnen	4.404 MegaWatt (MWh/j)
R.17 Bebest land	362,31 ha
R.19 Verbetering en bescherming van de bodem	18,54% van het landbouwareaal
R.20 Een betere luchtkwaliteit	2,80% van het landbouwareaal
R.21 Bescherming van de waterkwaliteit	16,43% van het landbouwareaal
R.22 Duurzaam nutriëntenbeheer	21,34% van het landbouwareaal
R.24 Duurzaam en verminderd gebruik van pesticiden	5,36% van het landbouwareaal
R.25 Milieuprestaties in de veehouderijsector	0,21% van het totale aantal GVE
R.26 Investerings met betrekking tot natuurlijke hulpbronnen	12,78% van de landbouwbedrijven
R.27 Milieu- en klimaatgerelateerde prestaties door investeringen in plattelandgebieden	328 investeringen
R.28 Milieu- en klimaatgerelateerde prestaties door kennis en innovatie	249.748 personen
R.29 Ontwikkeling van biologische landbouw	1,77% van het landbouwareaal

Het linken van inkomenssteun aan standaarden en goede praktijken (R.4) wordt binnen deze doelstelling via verschillende manieren en verschillende doelstellingen bereikt. Op deze specifieke doelstelling zetten de interventie basisinkomenssteun voor duurzaamheid, alsook de ecoregelingen ‘Behoud meerjarig grasland’, ‘Ecologisch beheerd grasland’, ‘Organisch koolstofgehalte bodem in bouwland’, ‘Steun voor het telen van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen a.k.a. ecoteelten’, ‘voorzetting bio’, ‘Bufferstroken’, ‘Mechanische onkruidbestrijding’, ‘Stimuleren van teelttechnische

erosiebestrijdende technieken', 'Gewasrotatie' en 'Precisielandbouw' en bodempaspoorthier in. Er wordt veel overlap verwacht tussen de percelen die steun via basisinkomenssteun voor duurzaamheid ontvangen en percelen waarop de verschillende ecoregelingen worden uitgevoerd. In totaal wordt voorzien dat ongeveer 99,73% van het landbouw areaal via deze interventies zal bijdragen aan standaarden en goede praktijken.

Via het inzetten op koolstofopslag in bodems wordt het behoud van kwaliteitsvolle, duurzame bodems in landbouwgebieden verzekerd (R.14). Hier wordt naar gestreefd met de interventies ecoregeling 'Behoud meerjarig grasland', ecoregeling 'Organisch koolstofgehalte bodem in bouwland', AMKM 'Tijdelijk naar blijvend grasland', de ecoregeling en AMKM 'Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen a.k.a. 'ecoteelten', en de steun voor voortzetting van en omschakeling naar bio-landbouw. We verwachten met deze maatregelen 18,98% van het unieke landbouwareaal te bereiken.

Bijdragen aan het beschermen en verbeteren van bodems (R.19) gebeurt onder andere door het verbeteren van het koolstofopslag potentieel (zie SpD d). Daarnaast zijn er ook interventies die de bodem beschermen via andere technieken zoals het voorkomen van bodemafspoeling ('Bufferstroken' en Stimuleren van teelttechnische erosiebestrijdende technieken') of door het stimuleren van een afwisselende begroeiing ('gewasrotatie'). Er wordt verwacht dat deze maatregelen samen ongeveer 18,54% van het landbouw areaal kunnen bereiken.

Via verschillende interventies wordt er ingezet op het beschermen van de waterkwaliteit (R.21), dit gebeurt onder meer de ecoregeling 'Ecologisch beheerd grasland', de ecoregeling en AMKM 'Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen a.k.a. 'ecoteelten'', de steun voor voortzetting van en omschakeling naar bio-landbouw, 'Bufferstroken', 'Meerjarige bloemenstroken', 'Mechanische onkruidbestrijding' en de ecoregeling 'Teelttechnische erosiebestrijdende technieken'. Via deze interventies wordt er verwacht dat er 16,43% van het unieke landbouw areaal wordt bereikt.

Bodem en waterkwaliteit worden ook beschermd door in te zetten op het duurzaam beheer van nutriënten (R.22). Onder deze doelstelling wordt hier op ingezet met de interventies 'Ecologisch beheerd grasland', 'Organisch koolstofgehalte bodem in bouwland' en de ecoregeling en AMKM rond ecoteelten. Met deze interventies wordt gestreefd naar het bereiken van 21,34% van het totale landbouwareaal.

De VLIF productieve investeringen en de operationele programma's groenten en fruit ondersteunen investeringen in hernieuwbare energie. Beide interventies gecombineerd moeten leiden tot zo'n 4.400 MegaWatt aan bijkomende capaciteit hernieuwbare energie tegen 2029 (R.15).

Via de VLIF niet-productieve investeringen wordt er naast steun voor houtige landschapselementen ook steun gegeven voor de aanleg van boslandbouwsystemen. Dergelijke systemen dragen bij tot de zorg voor bodem en dus ook het beheer van natuurlijke hulpbronnen. Op basis van de doelstellingen en de vooruitgang van de interventie in PDPO III verwachten we dat er tegen 2029 zo'n 362,31 ha boslandbouw en houtige landschapselementen bijkomend wordt aangelegd (R.17).

De VLIF productieve investeringen, innovatieve investeringen, niet-productieve investeringen en de operationele programma's groenten en fruit dragen bij tot deze specifieke doelstelling. De investeringen die hieronder vallen hebben onder meer te maken met een efficiënter beheer en gebruik van natuurlijke hulpbronnen (R.26). In totaal wordt verwacht dat 12,78 % van de landbouwbedrijven dergelijke investeringen zal maken en hiervoor steun krijgt. Hierbij werd rekening gehouden met dubbelstelling, er wordt namelijk voorzien dat een bedrijf voor meerdere investeringen steun ontvangt in de programmaperiode.

De VLIF investeringen voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten zijn productieve investeringen in de verwerkingssector die niet plaatsvinden op het landbouwbedrijf. Een gedeelte van deze investeringen zal leiden tot een verhoging van de milieu en klimaatprestatie (R.27). Er wordt vooropgesteld dat de helft van de investeringen binnen de interventie bijdraagt aan deze doelstelling. Ook via LEADER en inrichting natura2000 (SpD f) wordt er bijgedragen aan deze indicator en doelstelling. De bijdrage van LEADER wordt echter pas ingeschat na de goedkeuring van de lokale ontwikkelingsstrategieën. In totaal schatten we dat dit leidt tot zo'n 328 investeringen.

Ook via kennis- en adviesacties wordt er bijgedragen tot de doelstelling. Via de vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies, EIP, demonstratieprojecten en de operationele programma's groenten en fruit wordt de prestatie op vlak van milieu en klimaat verhoogd (R.28). Tegen 2029 wordt getracht 249.748 personen van dergelijke opleiding of advies te laten genieten.

Er is ook een link tussen de interventies bij deze specifieke doelstellingen en de resultaatindicatoren R.12 (Adaptatie aan klimaatverandering). Dit wordt besproken bij de specifieke doelstelling d.

2.1.6.7 Motivering van de financiële allocatie

Voor de interventies van Pijler I-rechtstreekse betalingen werd de verdeling van het budget bepaald door eerst voor alle interventies de steunbedragen vast te leggen en verwachte outputs in te schatten. Dit gebeurde op basis van historische cijfers (waar beschikbaar) of deze werden berekend op basis van de gemaakte kosten/gederfd inkomen. De verdeling van het budget werd dan gemaakt op basis van de bekomen allocatie voor de verschillende interventies. Waar nodig werden er aanpassingen in de interventies, steunvoorwaarden, steunbedragen en/of verwachte outputs doorgevoerd om een gebalanceerde budgetverdeling te bereiken. Hierbij werd steeds voorop gesteld dat beschikbare middelen optimaal worden ingezet om de verschillende doelstellingen te behalen.

Ook voor de AMKM onder deze doelstelling werd een steunbedrag bepaald op basis van gederfde inkomsten/extra kosten en transactiekosten als gevolg van de aangegane verbintenissen. Ook hier werd – met het oog op een optimale besteding van overheidsmiddelen voor het behalen van de doelstelling - voor sommige acties de keuze gemaakt om het niet het volledige bedrag uit te betalen als steunbedrag. Op basis van het steunbedrag en de steunvoorwaarden werd een inschatting gemaakt van de verwachte output en de totale financiële allocatie.

Op basis van de historische data van de VLIF productieve investeringen, innovatieve investeringen en niet-productieve investeringen is er een inschatting gemaakt van het gemiddeld eenheidsbedrag per investering. Deze drie interventies dragen bij aan verschillende indicatoren en dus ook doelstellingen rond het efficiënter beheer van natuurlijke hulpbronnen. Voor de VLIF productieve investeringen wordt er gekeken naar de VLIF groene investeringen en de VLIF investeringen voor verdere verduurzaming. Binnen deze interventie wordt er ook gebruik gemaakt van een duurzaamheidskader. Op basis van onder meer de duurzaamheid van een investering wordt het subsidiepercentage bepaald. Zo is de hoogste subsidiecategorie, 50%, voorbehouden voor de meeste groene investeringstypes waar er een uitgesproken milieuvoordeel is en slechts een beperkte of geen bijdrage aan de winstgevendheid van het bedrijf. Bij de berekening van de eenheidsbedragen voor de VLIF groene investeringen werd er rekening gehouden met dit verhoogde percentage. Op basis van de geldende doelstellingen in onder meer het Vlaams energie – en klimaatplan en de data uit PDPO 2014-2022 werd bepaald hoeveel landbouwbedrijven we met deze interventie willen bereiken. Hieruit volgt dan de output die gerealiseerd moet worden. De financiële allocatie is het gevolg van de eenheidsbedragen en de output.

Elke producentenorganisatie krijgt een gedeelte van het budget voorzien voor de sectorale interventies groenten & fruit en de helft van dit budget wordt gefinancierd door de PO's. Het totale budget is

afhankelijk van de productie van het voorgaande jaar. Een gedeelte van het jaarlijkse budget dat een PO ter beschikking heeft kan gebruikt worden voor onder meer investeringen binnen de thema's milieu en klimaat of andere acties hieraan gerelateerd. Hierin zijn ook acties opgenomen rond de zorg voor bodem en water en een efficiënter beheer van natuurlijke hulpbronnen. De geplande uitgaves en acties worden verder verduidelijkt in het operationeel programma dat de PO jaarlijks opstelt. Dit programma moet ook worden goedgekeurd. Hierin wordt aangegeven welk aandeel van het budget gaan naar de opgenomen interventies, hierbij wordt er dan steeds vertrokken vanuit de noden van de PO.

De kennis – en advies interventies (EIP, demonstratieprojecten en vorming en advies) hebben een rechtstreekse invloed op de horizontale doelstelling. Echter, ze dragen ook bij tot het realiseren van de doelen op vlak van milieu- en klimaatperformantie door middel van kennis – en adviesacties. Bij het bepalen van de financiële allocatie voor de verschillende interventies werd er rekening gehouden met de doelstellingen rond het aantal landbouwers dat we willen bereiken. We streven ernaar dat ongeveer de helft van de landbouwers die deelneemt aan ' kennis- of adviesacties, dit doet rond het thema milieu en klimaat. Hiervoor zijn voldoende middelen voorzien op basis van de benodigde output om deze doelstelling te realiseren en het gemiddelde eenheidsbedrag voor de verschillende interventies en acties.

2.1.7 **SpD, f:** Bijdrage tot de bescherming van biodiversiteit, versterken van ecosysteemdiensten en in stand houden van habitats en landschappen

2.1.7.1 **Samenvatting van de SWOT-analyse**

Sterktes

- De grondgebondenheid en de gemengde bedrijven kunnen kringlopen sluiten en reststromen valoriseren.
- het grote gebruik van graslanden

Zwaktes

- Beperkte beschikbaarheid van land
- Tekort aan bestuivers door afnemende agrarische biodiversiteit en teelten-diversiteit

Kansen

- Biologische landbouw en het streven naar zero residu bieden ook kansen voor een verhoogde biodiversiteit.
- Vergroeningstendens en groene openbare aanbestedingen.
- Veel biodiversiteit is afhankelijk van landbouw en landbouwlandschappen enerzijds en biodiversiteit kan landbouwer heel wat voordelen opleveren anderzijds.
- Maatregelen ten bate van bepaalde Europese beschermde soorten behalen betere resultaten als ze op elkaar worden afgestemd.
- Multifunctionaliteit van de landbouw biedt kansen voor landschapsbeheer, voor groene en blauwe diensten.

Bedreigingen

- Ammoniakemissies hebben impact op natuur.
- Bevolkingsdynamiek en druk op de ruimte en toegang tot landbouwgrond.
- Hierdoor kent Vlaanderen strengere normen (MAP/PAS, gewasbescherming, waterkwantiteit en – kwaliteit, dierenwelzijn) en ruimtelijke beperkingen (areaal).

2.1.7.2 **Identificatie van de noden**

N13 Zorg voor natuur/biodiversiteit

N14 Zorg voor landschap

Andere opmerkingen met betrekking tot de nodenanalyse

Volgende landenspecifieke aanbeveling van de Europese Commissie zijn gelinkt aan N13 en N14 en zal, net zoals deze noden, ook worden aangepakt via het GLB:

- De bescherming van de biodiversiteit versterken en bijdragen aan de streefdoelen van de Green Deal van de EU door ervoor te zorgen dat beschermde habitats en soorten opnieuw een gunstige staat van instandhouding bereiken, door de habitats, vooral diversiteitsrijke landschapselementen, in grasland, bouwland en zelfs in bossen (in en buiten Natura 2000) te verbeteren met een passende combinatie van interventies en verplichtingen in het kader van de conditionaliteit, alsmede door het aandeel land waarvoor beheerscontracten ter ondersteuning van de biodiversiteit en/of landschappen worden gesloten, te vergroten en door de bescherming van natuurreservaten en de uitbreiding van Natura 2000-gebieden te versterken overeenkomstig de prioriteiten van het prioritaire actiekader. (gelinkt tot N13)

2.1.7.3 Nodenanalyse, rekening houdend met de nationale milieu- en klimaatplannen die voortvloeien uit de in bijlage XI van Verordening (EU) 2021/2115 bedoelde wetgevingsinstrumenten

In bijlage XI van de verordening GLB strategische plannen worden volgende wetgevingsinstrumenten m.b.t. biodiversiteit, ecosysteemdiensten, habitats en landschappen opgenomen:

- Richtlijn 2009/147/EG van het Europees Parlement en de Raad van 30 november 2009 inzake het behoud van de vogelstand;
- Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna;

De bescherming van natuur en biodiversiteit in Vlaanderen wordt in grote mate bepaald door het natuurdecreet. Dit decreet heeft als doel de bescherming, de ontwikkeling, het beheer en het herstel van de natuur. Ook de handhaving van een minimale milieukwaliteit en de bewustmaking van de bevolking zijn doelstellingen die er in opgenomen zijn. Het decreet regelt het gebiedsgericht beleid van de Vlaamse Overheid en bevat regels inzake het VEN, het IVON, de natuurreservaten, de speciale beschermingszones (SBZ), verwerving van terreinen, natuurinrichting en natuurrichtplannen. In het decreet staan ook een aantal belangrijke principes ingeschreven, zoals standstill, zorgplicht, compensatiemaatregelen,...

Art. 52 van het natuurdecreet legt de regels vast over de vergoedingen van schade aan bijvoorbeeld landbouwgewassen die zijn veroorzaakt door beschermde dieren.

In dit decreet worden ook de instandhoudingsdoelstellingen en procedures bepaald betreffende de speciale beschermingszones (SBZ) in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, en de waterrijke gebieden van internationale betekenis ("Ramsar"). Volgens het Natuurdecreet dient een vergunningsplichtige activiteit die een betekenisvolle aantasting van de natuurlijke kenmerken van een speciale beschermingszone (vb. vogelrichtlijngebied, habitatrichtlijngebied) kan veroorzaken, onderworpen worden aan een passende beoordeling (effectinschatting).

De Vlaamse Regering besliste op 23 april 2014 tot het instellen van een Programmatische Aanpak van de Stikstofdeposities (PAS). Vervolgens werd op 30 november 2016 door de Vlaamse Regering de conceptnota 'Instandhoudingsdoelstellingen (IHD) en programmatische aanpak stikstof (PAS)' goedgekeurd. De PAS betreft een uitvoering van de Habitatrichtlijn. De programmatische aanpak stikstof heeft als doel het planmatig terugdringen van de stikstofdepositie op de SBZ's, waarbij (nieuwe) economische ontwikkelingen mogelijk blijven en het niveau van de stikstofdepositie op SBZ toch stelselmatig daalt. [Er is momenteel nog geen definitief beoordelingskader hiervoor vastgesteld]

Naast dit gebiedsgericht beleid worden ook specifieke maatregelen en beschermingsprocedures beschreven ter bescherming van vegetaties of kleine landschapselementen. Dit bepaalt dat het wijzigen van vegetatie en kleine landschapselementen in bepaalde gebieden ofwel verboden is ofwel onderworpen is aan het verkrijgen van een omgevingsvergunning.

Het Soortenbesluit van 15 mei 2009 voorziet in de gedeeltelijke omzetting van zowel de Vogelrichtlijn als de Habitatrichtlijn. Het is een allesomvattend besluit dat de bescherming van wilde zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, ongewervelde dieren, planten, korstmossen en zwammen regelt en de mogelijkheid biedt om soortenbeschermingsprogramma's vast te stellen. Zo'n programma wordt in overleg met de betrokken doelgroepen opgesteld en omvat een aantal maatregelen met als doel ervoor te zorgen dat een soort (of meerdere soorten) binnen Vlaanderen in een gunstige staat verkeren. Een soortenbeschermingsprogramma wordt door de minister vastgesteld en heeft een looptijd van 5 jaar. Daarna kan het op basis van een evaluatie worden verdergezet, al dan niet met de nodige aanpassingen. Een overzicht van de reeds vastgestelde soortenbeschermingsprogramma's voor Vlaanderen is hier terug te vinden: <https://www.natuurenbos.be/SBP>.

Ook het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidegebruik 2018-2022 (in het kader van de Richtlijn 2009/128/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden) legt het pesticidegebruik aan banden voor de bescherming van de natuur en biodiversiteit.

De bescherming van landschappen in Vlaanderen valt onder het Onroerend erfgoeddecreet en uitvoeringsbesluiten. Dit is sinds 1 januari 2015 in werking en geldt als één overkoepelende regelgeving voor monumenten, stads- en dorpsgezichten, landschappen en archeologie.

De geïdentificeerde noden N13 en N14 sluiten rechtstreeks aan bij deze wetgeving en onderstrepen de nood aan stimulerende maatregelen.

Binnen nood N13 werden diverse detailnoden gedetecteerd bij stakeholderbevragingen en studie:

- Integratie van ecologische maatregelen in het verdienmodel.
- Bewaren en beschermen van de genetische diversiteit op het landbouwbedrijf door het inzetten van zoveel mogelijk gewasvariëteiten en dierenrassen.
- Instandhouding waardevol grasland
- Generieke en specifieke instandhoudingsmaatregelen ten bate van bepaalde Europese beschermde soorten op basis van vrijwilligheid.
- Gebiedsgerichte aanpak voor natuurdoelen met samenwerking tussen landbouwers.
- Inzetten op het verbeteren van de toestand van de te beschermen habitats en soorten.
- Het gradueel realiseren van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen. Het vermijden of het stoppen van de verslechtering van de natuurkwaliteit en het natuurlijke milieu. Het vermijden of het stoppen van de betekenisvolle verstoring van de te beschermen soorten en hun leefgebieden.
- Connecteren natuurlijke ecosystemen via "corridors"
- Versterken van het ecologisch evenwicht van de bossen en vergroten van het bosareaal
- Terugdringen van bijensterfte (o.a. Varaomijt)
- Bijkomend onderzoek naar bijensterfte
- Ruimte voor landschapselementen met een hoge biodiversiteitswaarde in het landbouwareaal voor instandhouding van het agro-ecosysteem
- Gepaste informatie en technisch advies over de agromilieumaatregelen en het effect ervan, bevordert de deelname aan dergelijke maatregelen. Landbouwers zijn vaak afgeschrikt door de administratie; gebrekkige flexibiliteit en onvoldoende rechtszekerheid

Binnen nood N14 werden volgende detailnoden gedetecteerd:

- Bescherming, herstel en onderhoud van culturele en biologisch diverse landschappen. Hiertoe moeten ecologische maatregelen geïntegreerd worden in het verdienmodel
- Opbouw van expertise en ondersteuning hierrond

- Nood aan herwaardering van het landbouwlandschap
- Bewaren van de multifunctionaliteit v.h. platteland. Zorg voor mooie landschappen en kwaliteitsvolle omgevingen met aandacht voor recreatie en rust

Voor kwantitatieve onderbouwing wordt naar de omgevingsanalyse (bijlage 1) verwezen.

2.1.7.4 Interventiestrategie

Interventies ter verwezenlijking van de specifieke doelstelling/horizontale doelstelling

- Basisinkomenssteun voor duurzaamheid
- Aanvullende herverdelende inkomenssteun
- Gekoppelde inkomenssteun voor gespecialiseerde vleesveehouderij
- Ecoregeling 'Ecologisch beheerd grasland'
- Ecoregeling 'Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen' ('ecoteelten')
- AMKM 'Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen' ('ecoteelten')
- AMKM 'Omschakeling biologische landbouw'
- Ecoregeling 'Voortzetting biologische landbouw'
- Ecoregeling 'Bufferstroken'
- Ecoregeling 'Mechanische onkruidbestrijding'
- AMKM 'Meerjarige bloemenstrook in de fruitteelt'
- Ecoregeling 'Gewasrotatie'
- Ecoregeling 'Behoud van lokale rundveerassen'
- AMKM 'Behoud van lokale schapen-, geiten- en varkensrassen'
- AMKM 'Onderhoud van boslandbouwsystemen'
- Beheerovereenkomsten voor het bufferen van kwetsbare natuur of natuurlijke elementen of het creëren van ecologische verbindingen
- Beheerovereenkomsten voor het onderhoud van houtige kleine landschapselementen
- Beheerovereenkomsten ter bescherming van fauna en flora gebonden aan landbouwactiviteiten
- LEADER – opmaak LOS
- LEADER – realisatie LOS
- VLIF 'Niet-productieve investeringen voor milieu- en klimaatdoelen'
- Inrichtingsmaatregelen in Natura2000 en in gebieden met hoge natuurwaarden
- Operationele programma's Groenten en Fruit
- Nationaal Bijenteeltprogramma – Maatregelen voor het herstel van het bijenbestand in de Unie
- Nationaal Bijenteeltprogramma – Technische bijstand voor bijenhoudersorganisaties
- Nationaal Bijenteeltprogramma – Toegepast onderzoek
- Nationaal Bijenteeltprogramma – Bestrijding van vijanden en ziekten in de bijenteelt, in het bijzonder de Varroa

Aan de hand van verschillende areaalgebonden interventies en investerings – en samenwerkingsprojecten, wordt er in het GLB strategisch plan ingezet op de bescherming van biodiversiteit, het versterken van ecosysteemdiensten en het in stand houden van habitats en landschappen. Hierdoor wordt bijgedragen aan de verschillende noden die heersen in Vlaanderen voor deze doelstelling; de zorg voor natuur/biodiversiteit en de zorg voor landschap.

Via de basisbetaling voor duurzaamheid wordt een van productie ontkoppelde rechtstreekse inkomenssteun op basis van verhandelbare betalingsrechten aan landbouwers toegekend. Via de interventie 'aanvullende herverdelende inkomenssteun' willen we zorgen voor een doeltreffendere

verdeling van de middelen en nog verder bijdragen aan een adequaat landbouwbedrijfsinkomen voor alle landbouwers. Door deze interventies te koppelen aan het naleven van de conditionaliteit (vnl. GLMC 8 en 9 en RBE 3 en 4) wordt hiermee ook ingezet op het behalen van de doelstellingen rond biodiversiteit.

De premie voor het behoud van de gespecialiseerde zoogkoeienhouderij is vandaag een rechtstreekse inkomenssteun voor zoogkoeienhouders gebaseerd op het aantal kalvingen met als doel om inkomenszekerheid te voorzien. Maar tegelijk is het voor zoogkoeienhouders moeilijk om in te spelen op markttenenden. Als de zoogkoeienhouderij verdwijnt, zal er onvermijdelijk grote druk ontstaan op het behouden van de graslanden, o.a. belangrijk voor koolstofopslag, erosiebestrijding en biodiversiteit. Om dit te voorkomen en tegelijk te zorgen voor een grotere ondernemingsvrijheid voor zoogdierhouders, wordt gewerkt aan een inkomensondersteuning aan de betrokken veehouders via een gekoppelde inkomenssteun voor gespecialiseerde vleesveehouderij welke een duurzame lokale rundsvleesproductie combineren met inspanningen onder meer op vlak van lokale eiwitvoorziening en langdurig graslandbeheer.

De ecoregeling ‘Ecologisch beheerd grasland’ stimuleert een ecologisch beheer op blijvend grasland. Via beperkende voorwaarden rond bemesting en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen wordt de mogelijkheid gegeven aan grasland om te evolueren naar een botanisch meer divers grasland. Dit heeft een positief effect op de onmiddellijke omgeving (onder meer de bodembiota) en draagt ook bij tot de bescherming, herstel en onderhoud van een biologisch divers landschap.

Via de AMKM ‘Omschakeling naar biologische landbouw’ en de ecoregeling ‘Voortzetting van biologische landbouw’ wordt de bio-landbouw gestimuleerd. Door de eerbiediging van de cycli van de natuur en de gezondheid van bodem, water, planten en dieren, is er ook een belangrijke bijdrage aan biodiversiteit (zeker met betrekking tot bodembiodiversiteit).

Via de ecoregeling ‘Bufferstroken’ wordt het aanleggen van verschillende bufferstroken (gras-erosie strook, grasbufferstrook langs kwetsbare landschapselementen, bufferstrook) langs landbouwpercelen gestimuleerd. Bufferstroken kunnen bijdragen tot de groene infrastructuur in het landschap, door het inzaaien van specifieke mengsels kunnen zij ook een geschikt biotoop vormen voor verschillende planten en dieren.

De beheerovereenkomst voor het bufferen van kwetsbare natuur of natuurlijke elementen of het creëren van ecologische verbindingen gaat een stap verder en wordt gebiedsgericht toegepast. Deze AMKM heeft als doel het bufferen van kwetsbare natuur of natuurlijke elementen, het creëren van een groene en blauwe dooradering en faunavriendelijk leefgebied. Deze interventie zet dus specifiek in op biodiversiteit. De ingezaaide kruidenmengsels of bloemenmengsels verhogen bovendien de overlevingskansen van (wilde) bestuivers. Daar waar het gaat om het bufferen en/of verbinden van leefgebieden van soorten gebonden aan landbouw(activiteiten) zet de interventie ook in op het stopzetten van de achteruitgang en het verbeteren van de kwaliteit van deze leefgebieden.

Via de interventie ‘mechanische onkruidbestrijding’ wordt het gebruik van mechanische onkruidbestrijding gestimuleerd. Hierbij wordt de meerkost/minderopbrengst vergoed die geleden wordt door het niet toepassen van synthetische pesticiden. Het toepassen van deze methode heeft positieve effecten op de biodiversiteit van het perceel en de omgeving.

De AMKM ‘Meerjarige bloemenstrook in de fruitteelt’ stimuleert de aanleg en het onderhoud van bloemenstroken tussen of aan de rand van fruitboomrijen. Deze bloemenstroken zorgen voor een rijker ecosysteem in de boomgaard dat aantrekkelijker is voor enerzijds bestuivers en anderzijds natuurlijke vijanden van schadelijke soorten. Dit laatste zorgt voor een betere biologische plaagbestrijding en een verminderde nood aan pesticidegebruik. Bovendien bevordert de onbewerkte bodem van bloemenstroken

de aanwezigheid van nuttige geleedpotigen die leven op het bodemoppervlak, zoals loopkevers en spinnen die zich voeden met larven van plaagsoorten.

Ook de keuze van teelten kan een effect hebben op de biodiversiteit. Via de ecoregeling ‘Gewasrotatie’ worden monoculturen doorbroken. Dit heeft niet alleen een positief effect op de bodemkwaliteit maar de variatie in gewassen geeft ook kansen aan bodembiodiversiteit. Ook met de ecoregeling en AMKM ‘Steun voor het telen van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen (‘ecoteelten’) wordt een positief effect op biodiversiteit beoogd door het diversifiëren van de teelten maar ook door het telen van faunavriendelijke gewassen.

De beheerovereenkomsten ter bescherming van fauna en flora gebonden aan landbouwactiviteiten beoogt de instandhouding van fauna en flora gebonden aan landbouwgebied en het in stand houden en ontwikkelen van hun leefgebied. Deze beheerovereenkomst zet gebiedsgericht in op het stopzetten van de achteruitgang en verbeteren van de toestand van de Europees en Vlaams te beschermen habitats en soorten en op het in stand houden van blijvend en waardevol grasland. De interventie verhoogt bovendien de overlevingskansen van (wilde) bestuivers.

De beheerovereenkomsten voor het onderhoud van houtige kleine landschapselementen beoogt het herstel en het behoud van de ecologische, landschappelijke en cultuurhistorische waarde van de resterende kleine houtige landschapselementen (zoals hagen, heggen, struwelen, kaphagen, houtkanten, houtwallen, houtsingels, knotbomen). Het achterwege blijven van het (traditionele) beheer van kleine landschapselementen leidt enerzijds tot een aantoonbare kwantitatieve en kwalitatieve achteruitgang van fauna en flora en anderzijds tot een sluipende degeneratie en het uiteindelijke verdwijnen van deze elementen. Een adequaat beheer van houtige landschapselementen draagt onmiskenbaar bij aan de (agro)biodiversiteit. De aanleg van kleine landschapselementen wordt gestimuleerd via VLIF niet-productieve investeringen (zie verder).

Via de interventie ‘Onderhoud van boslandbouwsystemen’ wordt ook ingezet op houtige componenten in het teeltsysteem. Het doordacht beheer van de boomstroken versterkt de biodiversiteit, enerzijds als habitat van verschillende planten en dieren, anderzijds als mogelijke stapsteen of corridor in het landschap die habitats met elkaar kan verbinden. Een correct en tijdig onderhoud van de bomen is essentieel om de ecosysteemdiensten en andere voordelen die het boslandbouwsysteem kan bieden te optimaliseren. In de interventie ‘Onderhoud boslandbouwsystemen’ worden vijfjarige verbintenissen aangegaan waarbij landbouwers een jaarlijkse vergoeding ontvangen per hectare goed onderhouden boslandbouwsysteem.

De ecoregeling ‘Behoud van lokale rundveeërassen’ en AMKM ‘Behoud van lokale schapen-, geiten- en varkensrassen’ zetten in op de genetische diversiteit op het landbouwbedrijf. Deze interventies focussen op het behoud van lokale, met uitsterven bedreigde rassen van (landbouw)huisdieren. De ecoregeling zet specifiek in op het behoud van de lokale rundveeërassen, nl. het Rood ras, het Witrood ras, het Belgisch witblauw dubbeldoelras en het Kempens Roodbont. De steun voor het houden van lokale schapen-, geiten- en varkensrassen wordt voorzien via een agromilieuklimaatmaatregel, omdat daar de begunstigden niet beperkt zijn tot actieve landbouwers.

Naast de verschillende areaalgebonden interventies worden er ook samenwerkings – en investeringsinterventies ingepland die inzetten op het beschermen van de biodiversiteit en behoud van landschappen.

Het doel van de LEADER interventie is om via samenwerkingsverbanden tussen verschillende plattelandsactoren, de kansen te verwezenlijken die het multifunctionele platteland heeft op vlak van voedsel, landbouw, landschap, natuur, milieu en klimaat, recreatie, voorzieningen, circulaire plattelandseconomie en sociale cohesie. De plaatselijke groepen (PG’s) zijn publiek-private

samenwerkingsverbanden en creëren en realiseren een lokale ontwikkelingsstrategie. De PG's krijgen enkele thema's opgelegd, elke PG bepaalt zelf via een gebiedsanalyse welke thema's prioritair zijn. Eén van deze thema's is biodiversiteit en landschapskwaliteit. Verschillende plattelandsactoren kunnen een samenwerkingsproject rond dit thema indienen en zo inzetten op de zorg voor natuur/biodiversiteit en landschap.

Landbouwers kunnen steun ontvangen voor niet-productieve investeringen voor milieu – en klimaatdoelen. De doelstelling van de interventie is het verhogen van de ecologische, landschappelijke, milieukundige en cultuurhistorische waarde van het landbouwgebied en het verhogen van de weerbaarheid van de landbouwproductie tegen klimatologische extremen. De interventie draagt dus ook bij aan de bescherming van de biodiversiteit. Verschillende investeringen zoals de aanleg van plas-dras concepten, oeverzones,... beschermen de biodiversiteit maar versterken ook de ecosystemen, habitats en landschappen.

In de interventie 'Inrichtingsmaatregelen in Natura2000 en in gebieden met hoge natuurwaarden' wordt er ingezet op het stopzetten van achteruitgang en verbeteren van de toestand van de Europees te beschermen habitats en soorten. Er zijn twee sub-maatregelen: Natuurinrichting en Projectsubsidies natuur. Het doel van de sub-maatregel Natuurinrichting is om gebieden zo goed mogelijk in te richten met het oog op het behoud, het herstel, het beheer of de ontwikkeling van de natuur of het natuurlijk milieu en meer bepaald de realisatie van instandhoudingsdoelstellingen. Het gaat daarbij vooral om grotere gebieden waarbij meerdere eigenaars en grondgebruikers zijn betrokken. Het doel van de sub-maatregel Projectsubsidies Natuur is om, via een oproepsysteem, eenmalige inrichtingswerken te financieren die kaderen in de realisatie van instandhoudingsdoelstellingen en de uitvoering van het geïntegreerd natuurbeheer. Het kan daarbij gaan om kleine tot middelgrote gebieden en de projectindieners/begunstigden zijn private eigenaars of lokale besturen.

In de groenten en fruit sector wordt er via de interventies investeringen in andere acties zoals milieu, biodiversiteit,..., biologische of geïntegreerde productie en actie voor klimaatmitigatie en adaptatie ingezet op het behoud en bescherming van de biodiversiteit. De producentenorganisaties kunnen deze interventies opnemen in hun operationele programma's en op deze manier kunnen de landbouwers inzetten op dit thema en bijdragen aan de nood zorg voor natuur en biodiversiteit.

De meeste interventies binnen de sector bijenteelt dragen bij tot het beschermen van de biodiversiteit. Zo wordt bij het herstel van het bijenbestand en de bestrijding van de Varroa-mijt en andere bedreigingen gefocust op het behoud en verbeteren van de bijenpopulatie. Via het toegepast onderzoek wordt er verder gekeken naar mogelijke oplossingen voor deze bedreigingen. Daarnaast wordt er ook steun gegeven voor technische bijstand waarin onder meer het honingbijen- en bijenteeltmanagement wordt geharmoniseerd waardoor het algemeen stressniveau bij de bijenpopulaties daalt.

Op de specifieke doelstelling f wordt er dus direct ingespeeld via verschillende interventies. De noden 'zorg voor biodiversiteit' en 'zorg voor landschap' worden ingevuld via areaalgebonden interventies, investeringssteun en samenwerkingsinterventies. Naast de directe bijdrage, zijn er ook enkele interventies met een indirecte bijdrage tot deze specifieke doelstelling: Aanvullende inkomenssteun jonge landbouwer, ecoregeling 'Behoud meerjarig grasland'; ecoregeling 'Organisch koolstofgehalte' bodem in bouwland; Vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies op maat van de landbouwer, Demonstratieprojecten, projectoproep 'Samenwerking', projectoproep 'Innovatie i.k.v. EIP', VLIF 'Innovatieve investeringen op het landbouwbedrijf', Omschakeling en opstart naar een toekomstgerichte en duurzame ondernemingsstrategie op het landbouwbedrijf en VLIF 'Productieve investeringen op het landbouwbedrijf'.

2.1.7.5 Is er een GLB-bijdrage aan het LIFE-programma gepland?

Nee

2.1.7.6 Selectie van de resultaatindicator(en)

Resultaatindicatoren	Streefwaarde
R.4 Koppeling van inkomenssteun aan normen en goede praktijken	99,73% van het landbouwareaal
R.17 Beboest land	362,31 ha
R.19 Verbetering en bescherming van de bodem	18,54% van het landbouwareaal
R.20 Een betere luchtkwaliteit	2,80% van het landbouwareaal
R.21 Bescherming van de waterkwaliteit	16,43% van het landbouwareaal
R.22 Duurzaam nutriëntenbeheer	21,34% van het landbouwareaal
R.24 Duurzaam en verminderd gebruik van pesticiden	5,36% van het landbouwareaal
R.27 Milieu- en klimaatgerelateerde prestaties door investeringen in plattelandgebieden	328 investeringen
R.28 Milieu- en klimaatgerelateerde prestaties door kennis en innovatie	249.748 personen
R.29 Ontwikkeling van biologische landbouw	1,77% van het landbouwareaal
R.31 Instandhouding van habitats en soorten	4,65% van het landbouwareaal
R.32 Met biodiversiteit verband houdende investeringen	2,29% van de landbouwbedrijven
R.34 Behoud van landschapselementen	0,03% van het landbouwareaal
R.35 Behoud van bijenkasten	44,98% van de bijenkorven

Het linken van inkomenssteun aan standaarden en goede praktijken (R.4) wordt binnen deze doelstelling op verschillende manieren bereikt. De interventie basisinkomenssteun voor duurzaamheid, als ook de ecoregelingen ‘Ecologisch beheerd grasland’, ‘Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen (a.k.a. ecoteelten)’, ‘Voortzetting van biologische landbouw’, ‘Bufferstroken’ en ‘Gewasrotatie’ zetten hier op in. Percelen die ingezet worden voor deze ecoregelingen, zullen meestal ook in aanmerking komen voor basisinkomenssteun voor duurzaamheid. Er wordt m.a.w. veel overlap verwacht tussen de basisinkomenssteun voor duurzaamheid en de verschillende ecoregelingen: in totaal wordt voorzien dat ongeveer 99,73% van het landbouw areaal via deze interventies zal bijdragen aan standaarden en goede praktijken.

Binnen deze doelstelling zijn er ook enkele interventies die inzetten op het verbeteren en beschermen van bodems (inclusief bodemdiversiteit; R.19). Dit gebeurt onder meer via de ecoregeling en AMKM ‘Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen a.k.a. ‘ecoteelten’’, de ‘omschakeling naar en voortzetting van biolandbouw’, de ecoregeling ‘Bufferstroken’, de ecoregeling ‘Gewasrotatie’ en de AMKM ‘Onderhoud van boslandbouwsystemen’. Samen met de interventies ingepland onder SpD e zullen deze interventies bijdragen aan een betere bodemkwaliteit wat een betere ontwikkeling van de bodemdiversiteit toelaat. Er wordt verwacht dat er 18,54% van het landbouwareaal zal bijdragen aan maatregelen ter verbetering en bescherming van de bodem.

Door het verminderen van bemesting kan ook de emissie van ammoniak afnemen en bijgevolg zal ook de luchtkwaliteit verbeteren (R.20). Via de interventie 'Ecologisch beheerd grasland' wordt de bemesting in graslanden sterk aan banden gelegd. Dit zal dus een sterke invloed hebben op de emissie van ammoniak. Er wordt getracht om met deze interventie ongeveer 2,80% van het landbouwareaal te bereiken.

Door het inzetten op het beschermen van de waterkwaliteit (R.21) wordt ook ingezet op het beschermen van de biodiversiteit van waterlopen in landbouwgebieden. Binnen deze doelstelling wordt hier op ingezet met de ecoregelingen 'Ecologisch beheerd grasland' en 'Bufferstroken', de AMKM 'Mechanische onkruidbestrijding' en 'Meerjarige bloemenstroken' en zowel de ecoregeling en AMKM rond ecoteelten en biolandbouw. Samen met de maatregelen onder SpD d wordt er gestreefd naar het bereiken van 16,43% van het totale landbouwareaal. De bijdrage naar R.22 werd reeds besproken onder SpD e.

Onder deze doelstelling wordt ook via verschillende interventies reeksreeks ingezet op het beschermen van biodiversiteit en het behoud van habitats (R.31). Dit gebeurt door de ecoregeling en AMKM rond ecoteelten en biolandbouw, de AMKM 'Meerjarige bloemenstroken' en 'Onderhoud van boslandbouwsystemen'. Daarnaast wordt hier ook op ingezet door de beheersovereenkomsten voor het bufferen van kwetsbare natuur of natuurlijke elementen of het creëren van ecologische verbindingen, de beheersovereenkomsten voor het onderhoud van houtige kleine landschapselementen en de beheersovereenkomsten ter bescherming van fauna en flora gebonden aan landbouwactiviteiten. Via deze interventies wordt verwacht om 4,65% van het totale landbouwareaal te bereiken. Via de beheersovereenkomsten voor het onderhoud van houtige kleine landschapselementen wordt via verschillende submaatregelen ingezet op het behoud van verschillende landschapselementen in landbouwgebieden. We verwachten dat er ongeveer 0,03% van het landbouwareaal bereikt zal worden via deze interventie (R.34).

Door in te zetten op een duurzaam gebruik van gewasbescherming (R.24), vermindert ook de druk op biodiversiteit en de omgeving in landbouwlandschappen. Onder deze doelstelling wordt hier op ingezet via de interventie 'Mechanische onkruid bestrijding' en de interventies rond bio-landbouw. Samen met de interventies onder SpD e wordt er gestreefd om 5,36% van het landbouwareaal te bereiken.

Biologische landbouw draagt op verschillende manieren bij aan de doelstellingen rond biodiversiteit en landschap. Deze worden ook hierboven beschreven. Er wordt gestreefd om 1,77% van het landbouwareaal te bereiken met deze interventies (R.29).

Bij de VLIF niet-productieve investeringen wordt er steun gegeven voor de aanleg van boslandbouwsystemen en houtige landschapselementen (R.17). Dergelijke systemen dragen bij tot het behoud en beschermen van de biodiversiteit. Op basis van de doelstellingen en de vooruitgang van de interventie in PDPO 2014-2022 verwachten we dat er tegen 2029 zo'n 362,31 ha boslandbouw en houtige landschapselementen bijkomend wordt aangelegd. Gebaseerd op de cijfers voor de agromilieuklimaatverbintenissen en de beheersovereenkomsten wordt er ingeschat dat er zo'n 2,29% van de landbouwbedrijven investeringen doet gerelateerd aan de biodiversiteit.

Ook via kennis- en adviesacties wordt er bijgedragen tot de doelstelling. Via de vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies, EIP, demonstratieprojecten en de operationele programma's groenten en fruit wordt de performantie op vlak van milieu en klimaat verhoogd (R.28). Tegen 2029 wordt getracht zo'n 250.000 personen van dergelijke opleiding of advies te laten genieten.

Het behoud van bijenkorven (R.35) is een nieuwe indicator die in het vorige programma voor de bijenteelt niet werd opgevraagd. Aan de hand van andere indicatoren werd ingeschat hoeveel imkers er rechtstreeks bereikt worden bij de interventies herstel van het bijenbestand en bestrijding van de Varroa-mijt en andere vijanden. Hierbij werd gekeken naar het aantal imkers dat ingeschreven is op de newsflashes die worden

rondgestuurd rond de bestrijding van de Varroa-mijtziekte en andere vijanden. Daarnaast werd ook rekening gehouden met het aantal volken dat jaarlijks ongeveer wordt aangeboden voor de bestuivingsdiensten. Via de doelstellingen van de verschillende interventies wordt geschat dat er op zo'n 45% van de bijenkorven een rechtstreeks is effect van de strategie en de GLB-steun.

De bijdrage van de LEADER interventies aan verschillende indicatoren wordt pas ingeschat na de goedkeuring van de lokale ontwikkelingsstrategieën. In indicator R.27 worden momenteel dus alleen de investeringen van de interventie VLIF 'Investerings voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten' en Inrichting Natura 2000 meegeteld.

Er is ook een link tussen de interventies bij deze specifieke doelstellingen en de resultaatindicatoren R.12 (Adaptatie aan klimaatsverandering), R.21 (Beschermen van waterkwaliteit) en R.22 (Duurzaam nutriënten beheer). Deze worden verder besproken bij specifieke doelstelling d en e.

2.1.7.7 Motivering van de financiële allocatie

Voor de interventies van Pijler I-rechtstreekse betalingen werd de verdeling van het budget bepaald door eerst voor alle interventies de steunbedragen vast te leggen en verwachte outputs in te schatten. Dit gebeurde op basis van historische cijfers (waar beschikbaar) of deze werden berekend op basis van de gemaakte kosten/gederfd inkomen. De verdeling van het budget werd dan gemaakt op basis van de bekomen allocatie voor de verschillende interventies. Waar nodig werden er aanpassingen in de interventies, steunvoorwaarden, steunbedragen en/of verwachte outputs doorgevoerd om een gebalanceerde budgetverdeling te bereiken. Hierbij werd steeds voorop gesteld dat beschikbare middelen optimaal worden ingezet om de verschillende doelstellingen te behalen.

Ook voor de AMKM onder deze doelstelling werd een steunbedrag bepaald op basis van gederfde inkomsten/extra kosten en transactiekosten als gevolg van de aangegane verbintenissen. Ook hier werd – met het oog op een optimaal gebruik van de overheidsmiddelen om de doelstelling te bereiken – voor sommige acties de keuze gemaakt om niet het volledige bedrag uit te betalen als steunbedrag. Voor de beheerovereenkomsten werden de steunbedragen per sub-maatregel berekend op basis van extra kosten gelinkt aan het uitvoeren van het opgelegde beheer en transactiekosten. Gebaseerd op het steunbedrag, de steunvoorwaarden en historische cijfers werd een inschatting gemaakt van de output en de totale financiële allocatie.

De interventies aanleg boslandbouwsystemen en VLIF niet-productieve investeringen werden reeds uitgevoerd in de vorige GLB periode. In deze nieuwe programmaperiode wordt dit één interventie, VLIF niet-productieve investeringen. Op basis van de historische data en de normbedragen kan er een inschatting gemaakt worden van het gemiddelde eenheidsbedrag per investering. Op basis van het potentieel tot dergelijke investeringen, werd de output bepaald en via de historische data kennen we het gemiddelde areaal aan boslandbouwsystemen en houtige landschapselementen per investering. De financiële allocatie volgt uit de output en het gemiddelde eenheidsbedrag.

De interventie inrichting natura2000 bestaat uit twee acties, natuurinrichting en projectsubsidie natuur. Op basis van de historische data uit PDPO 2014-2022, kon het gemiddelde eenheidsbedrag bepaald worden. De doelstelling is uitgedrukt als het aantal investeringen, dit werd bepaald op basis van de historische data en de doelstellingen rond biodiversiteit. De financiële allocatie volgt uit het gemiddelde eenheidsbedrag en het aantal investeringen.

Elke producentenorganisatie (PO) krijgt een gedeelte van het budget voorzien voor de sectorale interventies groenten & fruit en de helft van dit budget wordt gefinancierd door de PO's. Het totale budget is afhankelijk van de productie van het voorgaande jaar. Een gedeelte van het jaarlijkse budget dat een PO

ter beschikking heeft kan gebruikt worden voor onder meer investeringen rond biodiversiteit of andere acties hieraan gerelateerd. De geplande uitgaves en acties worden verder verduidelijkt in het operationeel programma dat de PO jaarlijks opstelt. Dit programma moet ook worden goedgekeurd. Hierin wordt aangegeven welk aandeel van het budget gaan naar de opgenomen interventies rond biodiversiteit, hierbij wordt er dan steeds vertrokken vanuit de noden van de PO.

Voor het nationale bijenteeltprogramma ligt het totale budget vast. Op basis van de meest recente strategie werd een inschatting gemaakt voor de verdeling van het budget over de verschillende interventies. Deze strategie werd recent aangepast en wordt in grote mate verder gezet. Onder meer de interventies herstel van het bijenbestand en bestrijding van vijanden dragen bij aan deze specifieke doelstelling. Het zijn deze twee interventietypes die bijdragen aan de doelstellingen. De drie andere interventies die mogelijk zijn in het Vlaamse bijenteeltprogramma worden niet meegerekend bij de inschatting. Het gaat hier dan om technische bijstand, toegepast onderzoek en kwaliteitsanalyses door laboratoria.

Voor LEADER wordt er een gemiddeld budget vastgelegd per PG. Het totale budget voor de LEADER interventie ligt in lijn met het PDPO 2014-2022 budget voor het thema platteland (maatregel LEADER en Omgevingskwaliteit). Het budget voor LEADER (ten opzichte van het totale budget) is dus hoger in vergelijking met de vorige programmaperiode, er wordt echter verwacht dat er 14 lokale ontwikkelingsstrategieën worden uitgevoerd. Dit zijn er meer in vergelijking met PDPO 2014-2022. De PG's bepalen zelf welk gedeelte van het budget naar het thema biodiversiteit en landschapskwaliteit gaat, de doelstellingen worden dan ook pas bepaald als de LOS is goedgekeurd.

De kennis- en adviesinterventies (EIP, demonstratieprojecten en vorming en advies) hebben een rechtstreekse invloed op de horizontale doelstelling. Echter, ze dragen ook bij tot het realiseren van de doelen op vlak van milieu en klimaatprestatie. Bij het bepalen van de financiële allocatie voor de verschillende interventies werd er rekening gehouden met de doelstellingen rond het aantal landbouwers dat we willen bereiken. We streven ernaar dat ongeveer de helft van de landbouwers die deelneemt aan 'kennis- of adviesacties, dit doet rond het thema milieu en klimaat. Hiervoor zijn voldoende middelen voorzien op basis van de benodigde output om deze doelstelling te realiseren en het gemiddelde eenheidsbedrag voor de verschillende interventies en acties.

2.1.8 **SpD. g:** Jonge landbouwers aantrekken en bedrijfsontwikkeling vergemakkelijken in plattelandsgebieden

2.1.8.1 **Samenvatting van de SWOT-analyse**

Sterktes

- Landbouwsector wordt gekenmerkt door een hoge professionaliteit, veerkracht, weerbaarheid. Jonge landbouwers zijn vaak hoog en relevant opgeleid.
- Sterke onderzoeks- en kennisinstellingen en land- en tuinbouwonderwijs en een goed functionerend landbouwkennis- en innovatiesysteem. De instellingen staan dicht bij de bedrijven, en zijn betrokken bij veel bedrijfsinnovatie en in de voedselketen.
- Sterk gediversifieerde productie- en landbouwstructuren, die kunnen inspelen op verschillende markt- en consumentenbehoeften. Diverse landbouwverdienmodellen mogelijk.

Zwaktes

- De vergrijzing van bedrijfsleiders in de landbouwsector en het gebrek aan opvolging.
- Bestaande bedrijven worden vaak on-overneembaar.
- Gebrek aan toegang tot kennis, land, middelen/kapitaal voor startende landbouwondernemers.
- De Vlaamse land- en tuinbouw is kapitaals- en arbeidsintensief (grond, gebouwen en stallen, machines, enz.) Het rendement op het bedrijfskapitaal en dure investeringen is laag en de productiekosten zijn relatief hoog (arbeid, grond, milieu- en gezondheidsnormen, dierenwelzijn en voedselveiligheid).
- Gebrek aan kennis en opleiding over ondernemerschap, management, business en verdienmodellen, marktinzicht, bedrijfseconomie – incl. digitalisering. In sommige gevallen kan een zekere weerstand tegen verandering een beperking vormen.
- Gebrek aan begeleiding en ondersteuning op vlak van stopzetting en overnames, zowel bedrijfsmatig als sociaal, zowel voor de overnemer als de overgenomen partij.

Kansen

- De ontwikkeling van de biogebaseerde circulaire economie biedt kansen op nieuwe agrodiensten en bedrijfsmodellen (naast voeding en voeder ook materialen, chemie en energie op basis van biomassa). Dit kan een nieuwe impuls aan de sector geven, en landbouw een deel van de oplossing maken, eerder dan het probleem.
- De klimaatwijziging kan kansen bieden voor nieuwe teelten zoals energieteelten of eiwithoudende gewassen. Differentiatie van de productie opent nieuwe kansen en is een vorm van risicospreiding
- Digitalisering en automatisering kunnen helpen de bedrijfsvoering en productieketen voor voedsel efficiënter te organiseren (precisie landbouw, klimaatbeheersing, smart farming...).
- Beter leren van elkaar door demonstraties/pilots: technologie wordt gedemonstreerd in de praktijk i.s.m. tussen een end user (landbouwer), kennisinstelling en een technologieprovider (bedrijf).

Bedreigingen

- De beschikbaarheid van landbouwgrond en -gebouwen is een heikel punt. Concurrentie met andere functies op het platteland (wonen, bedrijven, natuur...) is het belangrijkste obstakel voor nieuwkomers/jonge landbouwers.
- Klimaatverandering maakt dat bestaande verdien- en productiemodellen onder druk komen te staan, bv door gebrek aan waterzekerheid.
- De transitie naar een post-fossiele economie kan ook een bedreiging zijn bij te weinig adaptatievermogen.
- De snel wijzigende regelgeving heeft een negatieve invloed op de sectoren en het ondernemersvertrouwen en dat brengt de investeringszekerheid in gevaar. De ruimtelijke beperkingen gekoppeld aan bvb. de PAS-wetgeving (programmatische aanpak stikstofdepositie), de geplande betonstop en beperkingen op het vlak van waterwinning en -behandeling bemoeilijken het investeringsklimaat.
- Bijkomende wettelijke (of bovenwettelijke, private) normen op momenten met geringe marges worden als erg belastend ervaren, zeker als dit niet gepaard gaat met een hogere prijszetting.
- Verschillende pensioenboeren krijgen nog landbouwsteun waardoor ze niet geneigd zijn om hun grond te verkopen.

2.1.8.2 Identificatie van de noden

N15 Bevorderen van instroom en verjonging in de landbouwsector

Andere opmerkingen met betrekking tot de nodenanalyse

Volgende landenspecifieke aanbeveling van de Europese Commissie zijn gelinkt aan N15 en zullen, net zoals deze noden, ook worden aangepakt via het GLB:

- Meer jongeren, met inbegrip van vrouwen, aanmoedigen om over te stappen op landbouw en andere activiteiten in plattelandsgebieden (biogebaseerde producten, houtsector en toerisme) door het combineren van interventies om belemmeringen voor de toegang tot de productiefactoren weg te nemen (zoals toegang tot grond). (gelinkt aan N15).

2.1.8.3 Nodenanalyse met betrekking tot generatievernieuwing

Instappers in de landbouw hebben het vandaag niet gemakkelijk. Ze hebben een beperkte financiële buffer terwijl de grond- of pachtprizen hoog zijn, de over te nemen bedrijven zijn vaak groot, maar soms ook verouderd met bijgevolg hoge investeringskosten en een hoge kapitaalsintensiviteit. De verschillende moeilijkheden leiden tot duidelijke noden waarop ingespeeld moet worden om de vergrijzing in de landbouwsector tegen te gaan en voldoende instroom te creëren. Een belangrijke nood is voldoende instroom in de sector waarbij de ondersteuning van de vooral jonge landbouwers cruciaal is net als voldoende aandacht voor de andere starters.

Bij een bedrijfsovername door een jonge landbouwer is het belangrijk dat er voldoende begeleiding gebeurt, zowel bij de landbouwer die stopt als voor de overnemende landbouwer. Dit houdt in dat de landbouwer ondersteund wordt met correct advies en dat de mogelijkheid tot (om)scholing wordt gegeven. De begeleiding in Vlaanderen van onze producenten zit goed. Er is een goede toegang tot diensten en omkadering rond verschillende thema's. Op vlak van stopzetting en overnames zijn er echter wel nog

hiaten, zeker voor de bedrijfsmatige en sociale aspecten van deze onderwerpen. Aandacht voor de zakelijke en het sociale aspect van een (familiale) overname zijn dus een nood in kader van generatievernieuwing.

Bij bedrijven met een oudere, uitbollende bedrijfsleider zien we dat traditie vaak een rem vormt op verandering en innovatie. Op dergelijke bedrijven wordt er vaak slechts beperkt geïnvesteerd, uitgebreid en geïnnoveerd. Op bedrijven met jonge bedrijfsleiders gebeuren deze investeringen en innovaties vaker en wordt er gewerkt aan een technologisch hoogstaand en innovatiegericht bedrijf. Om dit proces te faciliteren en jonge landbouwers en starters te ondersteunen bij de overname en opstart, is het belangrijk dat starters en jonge boeren optimale toegang hebben tot innovaties.

De Vlaamse land- en tuinbouw is verder ook een kapitaals- en arbeidsintensieve sector en daardoor afhankelijk van de steun van de overheid en de kapitaalsverstrekking door de banken. Dit maakt instroom ook extra moeilijk. De kapitaalsbehoefte van de bedrijven is zeer hoog door de in sommige sectoren relatief hoge productiekosten (voor grond, gebouwen en stallingen, machines, enz.) en het rendement op het bedrijfskapitaal en dure investeringen is laag. In kader van generatievernieuwing is het dus belangrijk dat jonge landbouwers voldoende toegang tot kapitaal hebben.

De oprukkende verstedelijking en andere menselijke activiteiten leggen grote druk op de beschikbaarheid van grond. De versnippering van de percelen maakt dat mechanisatie en precisielandbouw moeilijker toe te passen zijn. Er zijn ook altijd wel percelen in de buurt van woongebieden, waar de landbouwer aandacht moet hebben voor o.a. geluids-, geur- en spuithinder. Verder is de grond ook niet altijd meer het eigendom van de landbouwer en zijn de verhuurtarieven hoger dan deze van de pachtwet. Toegang tot grond is een belangrijke nood bij overnames. Er is nood aan instrumenten die landbouwgronden en -gebouwen beschikbaar en betaalbaar maken.

Voor een startende ondernemer zijn een stabiel en motiverend ondernemersklimaat en een vereenvoudigde administratie van fundamenteel belang.

De primaire sector heeft nu vaak een zwakke positie in de handelsketen en moet rekening houden met volatiele prijzen en inkomsten. De landbouwers hebben te weinig grip op de markt of op de keten. De markt- en onderhandelingspositie van de teler en de producentenorganisaties (PO) tegenover de retail, de industrie en de handel blijft dus een bijzonder aandachtspunt, zeker ook voor een startende landbouwer.

Over het algemeen genomen is er dus nood aan voldoende instrumenten om de uiteenlopende noden en behoeften van verschillende soorten starters tegemoet te treden (jonge/oudere boeren, overnemers/oprichters, bestaand/nieuw bedrijfsmodel...). Doch kan het GLB geen antwoord geven op alle noden (zoals bvb. de beschikbaarheid en betaalbaarheid van landbouwgronden). In de interventiestrategie wordt aangetoond hoe verschillende GLB-interventies inspelen op de noden en zo de generatievernieuwing in de landbouw versterken.

2.1.8.4 Interventiestrategie

Interventies ter verwezenlijking van de specifieke doelstelling/horizontale doelstelling

- Aanvullende inkomenssteun jonge landbouwer
- VLIF ‘Opstart en overname door jonge landbouwers’
- VLIF ‘Opstart van of omschakeling naar een toekomstgerichte duurzame ondernemingsstrategie op een landbouwbedrijf’
- Nationaal bijenteeltprogramma – Technische bijstand voor bijenhoudersorganisaties

Om jonge en nieuwe landbouwers aan te trekken en bedrijfsontwikkeling te vergemakkelijken, worden verschillende interventies gepland in het GLB strategisch plan.

Voor jonge landbouwers is het op financieel vlak uitermate moeilijk om nieuwe economische activiteiten in de landbouwsector op te zetten en tot ontwikkeling te brengen; daarmee dient rekening te worden gehouden bij de toewijzing en verdeling van de rechtstreekse betalingen. Deze ontwikkeling van nieuwe economische activiteiten is van wezenlijk belang voor het concurrentievermogen van de landbouwsector en daarom worden jonge landbouwers gesteund na de initiële oprichting van hun bedrijf via aanvullende inkomenssteun voor jonge landbouwer. Jonge en nieuwe landbouwers kunnen betalingsrechten aanvragen uit de reserve. Dit kan gaan om een toekenning van de rechten uit de reserve of een ophoging van de rechten uit de reserve. Deze betalingsrechten kunnen geactiveerd worden binnen de basisinkomenssteun voor duurzaamheid.

Naast de aanvullende inkomenssteun, kunnen jonge landbouwers ook steun ontvangen voor de overname of opstart van landbouwbedrijven. De opstart en/of overname van een landbouwbedrijf is zeer kapitaalintensief en houdt gezien de fluctuerende prijzen, eveneens een belangrijk risico in. De eerste vijf jaar zijn van groot belang voor de levensvatbaarheid van een landbouwbedrijf op de lange termijn. Met deze interventie wordt steun gegeven voor deze opstart of overname. Door de eigenheid van de landbouwsector zijn de productiemiddelen duur. Deze interventie voorziet in een verlichting van het kapitaal dat nodig is om een bestaand landbouwbedrijf over te nemen, zich in te kopen als bedrijfsleider of een landbouwbedrijf op te starten.

Met de interventie VLIF-steun voor de opstart van of omschakeling naar een toekomstgerichte ondernemingsstrategie wordt bijkomend ook kansen gegeven aan landbouwers die willen omschakelen of starten. Er wordt een éénmalige steun voorzien aan individuele land- en tuinbouwbedrijven voor het opstarten of omschakelen van hun bedrijfsvoering naar een vernieuwde toekomstgerichte bedrijfsstrategie op basis van een nieuw doordacht businessplan. Het kan hier bijvoorbeeld gaan over inkomensdiversificatie, differentiatie, verbreding, nieuwe functies en/of verandering/omschakeling in functies van het bedrijf. Het implementeren van een vernieuwde, niet-gangbare bedrijfsstrategie op maat van het bedrijf gaat gepaard met inkomens – en succesrisico's in de eerste jaren van implementatie. Om de ontwikkeling van dergelijke bedrijven te vergemakkelijken, wordt deze interventie voorzien. De interventie is dus gericht op bedrijfsontwikkeling voor het ontplooiën van een duurzaam en toekomstgericht bedrijfsplan.

Via de sectorale interventies bijenteelt worden er ook acties ondernomen voor instroom van nieuwe en jonge imkers. Door de inzet op starterscursussen, het opzetten van demostanden en opleidingen binnen de imkerij moeten deze generatievernieuwing bewerkstelligen en nieuwe en jonge imkers aantrekken.

Buiten dit geheel aan interventies, dragen er nog andere interventies bij aan de doelstelling generatievernieuwing en het vergemakkelijken van bedrijfsontwikkeling. Het gaat hier echter steeds om een indirecte bijdrage. Desalniettemin blijft het wel belangrijk om deze interventies te vermelden: Vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies in het bijzonder omwille van specifieke startersopleidingen, Demonstratieprojecten, projectoproep 'Samenwerking', projectoproep 'Innovatie i.k.v. EIP', VLIF 'Innovatieve investeringen op het landbouwbedrijf' en VLIF 'Productieve investeringen op het landbouwbedrijf'.

2.1.8.5 Is er een GLB-bijdrage aan het Erasmusprogramma gepland?

Nee

2.1.8.6 Selectie van de resultaatindicator(en)

Resultaatindicatoren	Streefwaarde
R.36 Generatievernieuwing	1.665 landbouwers
R.37 Groei en banen in plattelandsgebieden	1.713 personen

De doelstelling rond generatievernieuwing (R.36) is bepaald aan de hand van het jaarlijks aantal instromers via de interventie VLIF opstart en overname. Verder draagt ook de aanvullende inkomenssteun voor jonge landbouwers bij aan deze doelstelling. Op basis het jaarlijks aantal instromers en het aantal jonge landbouwers in de sector werd de doelstelling bepaald. Hierbij werd er rekening gehouden met de overlap tussen beide interventies.

De groei en jobs in rurale gebieden (R.37) worden bepaald door verschillende interventies, naast de bijdrage via VLIF opstart en overname en de aanvullende inkomenssteun voor jonge landbouwers, draagt ook de interventie VLIF omschakeling en LEADER bij aan deze doelstelling. De bijdrage van LEADER wordt echter pas ingeschat na de goedkeuring van de lokale ontwikkelingsstrategieën.

2.1.8.7 Motivering van de financiële allocatie

De aanvullende inkomenssteun voor jonge landbouwers heeft als doel de generatievernieuwing in de landbouwsector te versterken door jonge landbouwers na de initiële overname te ondersteunen.

Net zoals bij de andere interventies van Pijler I-rechtstreekse betalingen werd de verdeling van het budget voor de aanvullende inkomenssteun voor jonge landbouwers bepaald door eerst voor alle interventies de steunbedragen vast te leggen en verwachte outputs in te schatten. Dit gebeurde op basis van historische cijfers (waar beschikbaar). De verdeling van het budget werd dan gemaakt op basis van de bekomen allocatie voor de verschillende interventies. Waar nodig werden er aanpassingen in de interventies, steunvoorwaarden, steunbedragen en/of verwachte outputs doorgevoerd om een gebalanceerde budgetverdeling te bereiken. Hierbij werd steeds voorop gesteld dat beschikbare middelen optimaal worden ingezet om de verschillende doelstellingen te behalen.

De VLIF-steun voor de opstart en overname van een landbouwbedrijf door een jonge landbouwer is een interventie die wordt verder gezet uit PDPO 2014-2022. Het aantal instromers neemt over de jaren heen af. Toch wordt het aantal dossiers niet verlaagd in vergelijking met de vorige periode omwille van uitgebreidere mogelijkheden in de nieuwe programmaperiode (bvb. ook volledig nieuwe bedrijven). Op basis van het totaal aantal dossiers over de ganse programmaperiode en de drie uniforme vaste eenheidsbedragen, is de financiële allocatie van deze interventie bepaald. Zo worden er voldoende middelen voorzien om doelstellingen op vlak van jonge landbouwers te behalen.

Verder wordt er ook VLIF-steun voorzien voor de opstart van of omschakeling naar een toekomstgerichte ondernemingsstrategie. Ook bij deze interventie wordt er gewerkt met twee vaste eenheidsbedragen. Op basis van de geschatte output die bepaald werd op basis van het aantal bedrijven in sectoren waar er nood is aan omschakeling of waar de omschakelijking reeds begint plaats te vinden. De financiële allocatie volgde uit de uniforme eenheidsbedragen en de output. Deze is voldoende om mee de doelstelling rond groei en jobs in rurale gebieden te behalen.

Voor het nationale bijteeltprogramma ligt het totale budget vast. Op basis van de meest recente strategie werd een inschatting gemaakt voor de verdeling van het budget over de verschillende interventies. Deze strategie werd recent aangepast en wordt in grote mate verder gezet. Ook voor de interventie technische bijstand werd deze oefening gemaakt, op deze manier kan er blijvend worden ingezet op de instroom van

nieuwe en/of jonge imkers in de sector. Hiervoor wordt geen aparte doelstelling vastgelegd in de vorm van een resultaatindicator.

2.1.9 **SpD. h:** De werkgelegenheid, groei, sociale inclusie en lokale ontwikkeling in plattelandsgebieden bevorderen, met inbegrip van bio-economie en duurzame bosbouw

2.1.9.1 Samenvatting van de SWOT-analyse

Sterktes

- Vlaanderen is centraal gelegen in Europa en heeft een goede infrastructuur en een groot afzetgebied.
- Nabijheid consumenten, verwerkende bedrijven, veeartsen, slachthuizen, handel, havens, producentenorganisaties, toelevering, begeleiding en vorming.
- We hebben een goede omkadering inzake begeleiding, vorming, loonwerk, mechanisering en constructeurs in Vlaanderen.
- De capaciteit voor de verwerking van producten zorgt voor langere bewaarbaarheid van producten, waardoor deze ook makkelijker geëxporteerd kunnen worden. Het laatste decennium is er een toename van producten met een hoge toegevoegde waarde.
- De landbouw heeft een sterke positieve impact op de rest van de plattelandseconomie (werkgelegenheid, activiteiten, verwerking, toerisme). De landbouwers leveren een wezenlijke bijdrage aan het onderhoud van het landschap.
- De plattelands-economie is sterk gedifferentieerd, met een hoog aantal zelfstandigen en jonge bedrijven.
- Liefst 90 % van de economie op het platteland bestaat uit activiteiten in industrie, bouw en diensten. Deze economische activiteiten vinden we vooral terug in de dorpen en de kernen.

Zwaktes

- Op het platteland moet men hier en daar ook rekening houden met een suboptimale infrastructuur en moeilijker beschikbaarheid van diensten.
- Ook op het platteland bestaat substantiële armoedeproblematiek. Een aantal groepen hebben het ook moeilijker, bv ouderen, eenpersoonshuishoudens en eenoudergezinnen.
- Er zijn altijd wel percelen in de buurt van woongebieden, waar de landbouwer aandacht moet hebben voor o.a. geluids-, geur- en spuihindernissen.
- Gebrek aan kennis en opleiding over ondernemerschap, business en verdienmodellen – incl. digitalisering.

Kansen

- De ontwikkeling van de bio-economie, de groene economie en de circulaire economie (naast voeding en voeder ook materialen, chemie en energie op basis van biomassa) en andere agrodiensten kunnen niet alleen nieuwe impulsen of economische kansen geven aan de sector, maar kunnen ook uitgespeeld worden als attribuut om de landbouw positief te profileren. Op die manier kan de landbouw een deel van de oplossing zijn, eerder dan een deel van het probleem.
- Verbreding van landbouw- en plattelandsdiensten - socio-culturele activiteiten, verweving met andere economische sector (bio-economie).

- Het platteland heeft een rijk cultureel en sociaal kapitaal. De aantrekkelijkheid van landelijke gebieden waar landbouwproducten geteeld worden, moet meer uitgespeeld worden als verkoopargument (inzetten op streekidentiteit).
- Op het Vlaamse platteland wordt steeds meer aan plattelandstoerisme gedaan, gebruik makend van de kwaliteiten van landelijke gebieden zoals agrarische bedrijvigheid, rust en ruimte.
- Bij de consument is er meer aandacht voor het 'lokale' aspect van voedselvoorziening, ook bij verwerkte producten.
- Nabijheid en ruimtelijke verwevenheid stad-platteland (suburbanisatie) maakt initiatieven voor directe afzet boer-consument goed mogelijk (organisatie korte ketens).
- Duurzame lokale houtproductie die via korte keten bijdraagt tot een gezonde lokale houtverwerking genereert een belangrijke meerwaarde. Ondersteuning hiervan maakt onze bossen economisch weerbaarder.

Bedreigingen

- De oprukkende verstedelijking legt grote druk op de beschikbaarheid van grond. De hoge bevolkingsdichtheid en het stijgend aantal ruimtegebruikers zorgt voor druk op wonen, infrastructuur, mobiliteit, open ruimte voor landbouw, recreatie en natuur. Vertuining en verpaarding rukken op.
- De versnippering van de percelen maakt dat mechanisatie en precisielandbouw moeilijker toe te passen zijn. Er zijn ook altijd wel percelen in de buurt van woongebieden, waar de landbouwer aandacht moet hebben voor o.a. geluids-, geur- en spuihinder.
- Toenemende kloof tussen stad en platteland bij het publiek en het beleid. Natuur en landbouw vormen samen vaak het 'restgebied' tegenover woongebied en industrie/bedrijven.
- Door de toegenomen verhardingen is bijkomende ruimte voor water nodig, die gezocht worden in de open ruimte en met name vaak in landbouwgebied.
- Terugtrekkende diensten en voorzieningen uit de dorpen, vervoersarmoede, onderbescherming en woonnoden op het platteland voor huurders en eigenaars. Met name vervoersarmoede is belangrijke factor van sociale uitsluiting.

2.1.9.2 Identificatie van de noden

N16 Behoud van open ruimte en landbouw

N17 Leefbaarheid op het platteland

N18 Diversificatie economische activiteiten en stimuleren van bio- en circulaire economie

2.1.9.3 Interventiestrategie

Interventies ter verwezenlijking van de specifieke doelstelling/horizontale doelstelling

- Projectoproep 'Samenwerking'
- LEADER – opmaak lokale ontwikkelingsstrategie
- LEADER – realisatie lokale ontwikkelingsstrategie
- VLIF 'Investerings voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten'
- Operationele programma's Groenten en Fruit

In het GLB strategisch plan wordt ingespeeld op de leefbaarheid in de plattelandsgebieden en de bio-economie. De leefbaarheid houdt de groei, sociale inclusie en lokale ontwikkeling in plattelandsgebieden in. Voor Vlaanderen heerst specifiek de nood om de ruimtelijke druk op het platteland te verkleinen en de open ruimte en landbouw te behouden. Verder wordt er ook ingezet op leefbare dorpen door middel van onder meer sociale inclusie en participatie, daarnaast is ook de diversificatie van economische activiteiten en stimuleren van de bio – en circulaire economie een belangrijk nood. Via verschillende interventies in de vorm van samenwerking – en investeringsprojecten wordt er ingespeeld op de noden en doelstelling.

LEADER is bottom-up interventie met als doel via samenwerkingsverbanden tussen verschillende plattelandsactoren, samen te werken aan vitaliteit, sociale inclusie, het gemeenschapsleven op het platteland en specifiek in de dorpen. Daarnaast biedt het ook mogelijkheden om werkgelegenheid en nieuwe economische activiteiten rond bio-economie op te zetten. Vooral de valorisatie van beheerresten afkomstig van natuur-, bos- en landschapsbeheer vormen een grote uitdaging waar zich verschillende potenties voordoen, en win-win-mogelijkheden haalbaar zijn. Circulaire economie is een uitgangspunt.

De plaatselijke groepen (publiek-private samenwerkingsverbanden) creëren en realiseren een lokale ontwikkelingsstrategie. De PG's krijgen enkele thema's opgelegd, elke PG bepaalt zelf via een gebiedsanalyse welke thema's prioritair zijn. Voorbeelden van deze thema's zijn innovatieve en duurzame lokale landbouwproductie en -afzet, en valorisatie van biomassa-resten en leefbare en levendige dorpen. Deze thema's behandelen zowel de werkgelegenheid, groei sociale inclusie en lokale ontwikkeling in plattelandsgebieden als het bevorderen van de bio-economie.

De projectoproep Samenwerking gaat verder dan de LEADER interventie; hier wordt voorzien om vooral grotere en langer lopende projecten te ondersteunen over gans Vlaanderen. Via de interventie wordt samenwerking ondersteund tussen verschillende stakeholders uit de agrovoedingssector of agrarisch natuurbeheer. Eén van de partners is steeds een landbouwer. Een brede waaier aan thema's komt aan bod en door deze ruime opzet wordt er ingezet op een ruime selectie aan specifieke doelstellingen. Zo kunnen er projecten plaatsvinden rond circulaire economie; bijvoorbeeld het opzetten van een platform om vraag en aanbod van biomassa uit de landbouwsector op elkaar af te stemmen. Dit leidt tot een diversificatie van de economische activiteiten van individuele landbouwers.

De interventie VLIF investeert in duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten steunt bedrijven die actief zijn in het agrobusinesscomplex bij investeringen om de duurzaamheid te verhogen en toegevoegde waarde aan de producten te creëren. De Vlaamse landbouwsector is traditioneel sterk verweven met de historische sterke aanwezigheid van de voedingsindustrie in Vlaanderen. Deze aanwezigheid wordt gezien als een sterkte en een kans om blijvend in te zetten op de verdere verduurzaming en het creëren van toegevoegde waarde bij de eerste verwerking en afzet van primaire land- en tuinbouwproducten. De focus ligt niet enkel op de agrovoedingsketen, maar ook op de niet-voeding en op de biogebaseerde economie en niet enkel op grotere bedrijven, maar ook op het korte ketenverband. Bij bepaalde investeringen kunnen arbeidsplaatsen bij gecreëerd worden. Bedrijven kunnen de activiteiten uitbreiden door reststromen die benut kunnen worden in de bio-economie te valoriseren. Ook dit vraagt specifieke investeringen waarvoor een maximale incentive gegeven wordt door de investeringssteun. Verder wordt hierdoor ook de bedrijfsontwikkeling gesteund in de bio-economie en circulaire economie.

Ten slotte wordt er ook in de groenten en fruit sector bijgedragen aan deze specifieke doelstelling via de nieuwe interventie rond sociale investeringen die de PO's in hun operationele programma's kunnen opnemen. Via deze investeringen wordt er aandacht besteed aan de arbeidsvoorwaarden – en omstandigheden in de groenten en fruitsector. Een voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld investeringen om de accommodatie van de seizoensarbeiders verbeteren.

Er zijn ook verschillende interventies met een indirecte bijdrage tot deze doelstelling. Deze interventies vormen een aanvulling binnen de doelstelling op het aanbod dat gecreëerd wordt bij de interventies met een directe bijdrage. Het gaat om de volgende interventies: Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen ('ecoteelten'), Vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies, Demonstratieprojecten, Projectoproep innovatie i.k.v. EIP, VLIF 'Innovatieve investeringen op het landbouwbedrijf', Opstart of omschakeling naar een toekomstgerichte en duurzame ondernemingsstrategie, VLIF 'Productieve investeringen op het landbouwbedrijf' en Onderhoud van boslandbouwsystemen.

2.1.9.4 Selectie van de resultaatindicator(en)

Resultaatindicatoren	Streefwaarde
R.37 Groei en banen in plattelandsgebieden	1.713 personen
R.38 Dekking van Leader	81,59% van de landelijkbedrijven
R.39 Ontwikkeling van de plattelandseconomie	32 bedrijven
R.40 Slimme transitie van de plattelandseconomie	Wordt aangevuld bij goedkeuring LOS
R.41 Aansluiting van het platteland van Europa	Wordt aangevuld bij goedkeuring LOS
R.42 Bevordering van de sociale inclusie	Wordt aangevuld bij goedkeuring LOS

Het bereik van de LEADER interventie wordt in de GLB-periode geschat op zo'n 81% van de plattelandsbevolking (R.38). Dit op basis van de nieuwe definitie voor plattelandsgebieden en de verdeling van de plaatselijke groepen in de vorige PDPO periode. Daarnaast wordt voorzien dat het aantal plaatselijke groepen zal uitbreiden. De bijdrage van LEADER aan de andere indicatoren wordt ingeschat wanneer de lokale ontwikkelingsstrategieën zijn goedgekeurd.

Aan de ontwikkeling van de plattelandseconomie (R.39) wordt bijgedragen door twee interventies, LEADER en VLIF 'Investerings voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten'. Deze laatste interventie is een verderzetting van de PDPO maatregel 4.3. De interventie wordt verdergezet op hetzelfde niveau en de doelstelling is daarop afgestemd.

2.1.9.5 Motivering van de financiële allocatie

Voor plattelandsontwikkeling werd er gekozen voor één instrument LEADER in de programmaperiode 2023-2027, en niet langer verschillende maatregelen (LEADER, Omgevingskwaliteit). Op die manier worden de middelen duidelijk gericht ingezet, zowel gebiedsgericht als meer resultaatgericht in functie van de uitdagingen op het Vlaamse platteland. Voor de twee LEADER-interventies (opmaak Lokale ontwikkelingsstrategie en uitvoering ervan) wordt in totaal ca. 44 miljoen euro ingezet (totale overheidsuitgaven), dit is meer dan de maatregel LEADER in PDPO 2014-2022. Er wordt immers verwacht dat er meer lokale ontwikkelingsstrategieën worden uitgevoerd. De PG's bepalen zelf welk gedeelte van het budget naar de thema's biodiversiteit en landschapskwaliteit, leefbare dorpen en innovatieve en duurzame lokale landbouwproductie en -afzet, en valorisatie van biomassa-resten gaat, de doelstellingen worden dan ook pas bepaald als elke LOS is goedgekeurd. De invulling hiervan gebeurt namelijk op basis van de noden die heersen in dat specifieke LEADER-gebied. Alleen het bereik van de LEADER interventie werd reeds ingeschat. Omwille van een toename van het bereik, wordt er meer budget voorzien.

De interventie VLIF 'Investerings voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten' is een verderzetting van de PDPO maatregel 4.3. Het gemiddelde eenheidsbedrag per investering werd bepaald aan de hand van de historische data en het verhoogde steunpercentage. De financiële allocatie werd bepaald aan de hand van dit eenheidsbedrag en de output die overeenstemt met de doelstelling van de interventie.

De projectoproep samenwerking is een nieuwe interventie in vergelijking met de vorige GLB periode. Op basis van ervaring met gelijkaardige maatregelen uit de vorige programmaperiode en de noden in de sector, wordt er gestreefd naar de selectie en uitvoer van zo'n tien projecten per jaar. Het eenheidsbedrag is bepaald op basis van het maximumbedrag en experten inschatting. Deze verschillende factoren hebben de totale financiële allocatie voor de interventie bepaald waardoor er voldoende middelen beschikbaar zijn om minimaal 50 projecten te realiseren.

Elke producentenorganisatie krijgt een gedeelte van het budget voorzien voor de sectorale interventies groenten & fruit en de helft van dit budget wordt gefinancierd door de PO's. Het budget dat een producentenorganisatie uitgeeft aan de diverse maatregelen wordt vastgelegd in de operationele programma's. Zo'n operationeel programma wordt jaarlijks opgesteld en goedgekeurd op basis van de noden binnen de PO. De PO bepaalt zelf wel gedeelte van het budget gebruikt wordt voor de sociale investeringen op basis van de noden van hun leden.

2.1.10 **SpD. i:** Inspelen op de maatschappelijke verwachtingen inzake voedsel en gezondheid, onder meer wat betreft veilig, voedzaam en duurzaam voedsel, verspilling en dierenwelzijn

2.1.10.1 Samenvatting van de SWOT-analyse

Sterktes

- De land- en tuinbouwproductie geeft ons een breed scala aan hoogwaardige voedingsmiddelen, met een hoge en uniforme gecontroleerde kwaliteit op het gebied van voedselveiligheid, voedingswaarde, smaak en duurzame productiemethoden. Hiermee probeert de landbouw ook in te spelen op de wensen van de bewuste en kritische consument.
- We beschikken over zeer goede kwaliteitssystemen, certificering en traceerbaarheid via privaatsamenwerking. Dankzij deze systemen kunnen er verregaande garanties inzake traceerbaarheid en voedselveiligheid geboden worden, wat de concurrentiepositie versterkt.
- De voedingsindustrie produceert een grote hoeveelheid voedselreststromen, maar de agrovoedingsketen sluit nu al kringlopen. Van alle voedselreststromen kent 92% een valorisatie.

Zwaktes

- Door onvoldoende kennis over het complexe Vlaamse landbouwsysteem en zijn ruimtelijke context heeft de burger steeds minder affiniteit met de land- en tuinbouwsector.
- Het valorisatiepotentieel van voedselreststromen wordt onvoldoende benut. Selectieve inzameling is een absolute voorwaarde voor een hoogwaardige valorisatie van voedselreststromen.
- Bepaalde sectoren kampen met een minder positief imago op het vlak van dierenwelzijn en smaak (vb moeilijke profilering van lokaal gekweekt vlees tov buitenlandse vleesproducten).

Kansen

- De hoge consumentenverwachtingen en EU-normen bieden kansen voor hoogwaardige markten, met grotere aandacht voor de bewuste consument en maatschappelijke betrokkenheid (traceerbaarheid, herkomst voedselveiligheid, gezondheid, dierenwelzijn, milieubescherming en gezondheidshypes). De grotere diversiteit in klantvragen biedt kansen voor een gesegmenteerde aanpak, waarbij men kan inspelen op hypes, de diversiteit in de samenleving, de veranderende gezinssamenstelling, de vraag naar lokale producten,... Er is m.a.w. nog een groot marktpotentieel dat aangesproken kan worden.
- Meer betrokkenheid van de consument bij landbouw en voeding kan wederzijdse begrip creëren en het imago van de landbouw verbeteren.
- De grote (groeierende) welvarende binnen- en buitenlandse consumentenbasis is een stabiele basis voor groei voor exportgericht voedingssector.

Bedreigingen

- Door het gebrek aan vertrouwen van de consument en complexiteit van de afzetketens wordt de keten kwetsbaarder voor externe schokken en storingen.
- De steeds hogere welzijnseisen, eisen met betrekking op traceerbaarheid, voedselveiligheid, gezondheid, dierenwelzijn en milieubescherming, gezondheidshypes, systemen voor

dierenziektebestrijding die vanuit de maatschappij (distributie en consument) en de overheid opgelegd worden, veroorzaken extra kosten voor de producenten, die onvoldoende vergoed worden door de prijs van hun product.

- Er is ook de blijvende prijsgevoeligheid van de consument. Er is een kloof tussen wat de consument wil (meer smaak, betere milieuprestaties,) versus wat hij/zij ervoor wil betalen.
- De toenemende aandacht voor gezond eten, het klimaat, het milieu, kunnen bepaalde sectoren onder druk zetten. Het vertrouwen schommelt door negatieve of ongenueanceerde mediaberichten, campagnes van dierenrechtenorganisaties, voedselschandalen en crisissen. Er is nood aan correcte en onderbouwde informatie.

2.1.10.2 Identificatie van de noden

N19 Verbeteren imago van de landbouw (in lijn met maatschappelijke / consumentenverwachtingen)

N20 Verhogen dierenwelzijn in de landbouw

N21 Verlagen antibioticagebruik

N22 Minder voedselafval en betergebruik van reststromen

Andere opmerkingen met betrekking tot de nodenanalyse

Volgende landenspecifieke aanbevelingen van de Europese Commissie zijn gelinkt aan N19, N20, N21 en N22 en zullen, net zoals deze noden, worden aangepakt via het GLB:

- De beste praktijken op het gebied van veehouderij en beheersystemen bevorderen om het dierenwelzijn te verbeteren, met name voor varkens en melkkoeien, door gebruik te maken van de beschikbare instrumenten, waaronder de instrumenten in het kader van het GLB. (gelinkt aan N20)
- Bijdragen aan de verwezenlijking van het streefdoel van de Green Deal van de EU om de totale verkoop van antimicrobiële stoffen terug te dringen, ook al ligt de verkoop in België onder het EU-gemiddelde; hiertoe moeten verder maatregelen worden genomen om het gebruik van antimicrobiële stoffen in de veehouderij te verminderen, bijvoorbeeld door streefdoelen op te nemen in concrete en ambitieuzere GLB-acties, onder meer wat innovatieve technieken betreft. (gelinkt aan N21)

2.1.10.3 Interventiestrategie

Interventies ter verwezenlijking van de specifieke doelstelling/horizontale doelstelling

- Dierenwelzijnslabel
- Antibiotica reductie
- VLIF 'Innovatieve investeringen op landbouwbedrijven'
- VLIF 'Productieve investeringen op landbouwbedrijven'
- Operationele programma's groenten en fruit
- Nationaal bijenteeltprogramma – Kwaliteitsanalyse van producten uit de bijenteelt door laboratoria

Verschillende interventies in het GLB-strategisch plan spelen in op de maatschappelijke verwachtingen inzake voedsel en gezondheid, onder meer wat betreft veilig, voedzaam en duurzaam voedsel, verspilling en dierenwelzijn. Deze dragen bij aan verschillende noden in de Vlaamse landbouwsector, zoals het imago van de sector, het verhogen van dierenwelzijn, verlagen van antibioticagebruik en het verminderen van voedselafval.

Via de interventies ‘Dierenwelzijn kwaliteitslabel’ en ‘Antibiotica reductie’ wordt ingespeeld op de steeds groeiende maatschappelijke verwachtingen omtrent dierenwelzijn en voedselveiligheid. De eerste maatregel geeft een stimulans aan veehouders om via deelname aan een dierenwelzijnslabel een hogere graad van dierenwelzijn te realiseren. Een verhoogd dierenwelzijn verlaagt ook de ziektedruk en kan de noodzaak tot het gebruik van antibiotica verminderen. Het inzetten op dierenwelzijn draagt ook bij aan een positief imago van de landbouw.

In januari 2012 werd in België AMCRA, het Kenniscentrum inzake antibioticagebruik en -resistentie bij dieren, opgericht om het antibioticumgebruik bij dieren te reduceren en antibioticumresistentie te bestrijden. Ook via het GLB willen we hier aan bijdragen via de interventie antibiotica-reductie. Ook via de interventie ‘Dierenwelzijnslabel’ wordt onrechtstreeks ingezet op het verlagen van het antibiotica gebruik (zie boven). Een groot aantal maatregelen kan genomen worden om het antibiotica gebruik te verminderen: maatregelen in verband met externe en interne bio veiligheid, vaccinatiemanagement, en een aantal goede veeteeltpraktijken met betrekking tot voeder, drinkwater, stalklimaat, speen- en kraamstalmanagement en genetica. De maatregelen zijn dus talrijk en zeer divers, en wat op het ene bedrijf lukt, lukt niet noodzakelijk op het andere bedrijf. Er is niet één maatregel te identificeren als dé maatregel om het antibiotica gebruik te verminderen. Een op maat gemaakte en bedrijfsspecifieke aanpak is daarom nodig. Met de maatregel worden landbouwers gestimuleerd om in samenspraak met de bedrijfsdierenarts en andere experts in een coaching traject maatregelen te nemen om het antibiotica gebruik verder te reduceren.

Via de VLIF productieve investeringssteun is er steun mogelijk voor verschillende types investeringen die noodzakelijk zijn voor de maatschappelijke verwachtingen, rond dierenwelzijn, veilig en kwaliteitsvol voedsel, Deze investeringen dragen niet alleen bij aan de milieu – en klimaatdoelstellingen en de marktgerichtheid, maar ook aan onder meer dierenwelzijn en voedselveiligheid. Met het selectiesysteem wordt voor elke subsector maximale incentive gegeven richting duurzaam geproduceerd voedsel . Specifieke investeringen zoals oogstprotectie kunnen de voedselverliezen op het veld beperken. Ook worden investeringen in bovenwettelijke dierenwelzijn ondersteund (via de actie dierenwelzijn).

De interventie VLIF innovatieve investeringen stimuleert pure innovatie en vernieuwing op het landbouwbedrijf en is een aanvulling op de VLIF productieve investeringssteun. Het betreft investeringen/prototypes van investeringen die voor een eerste maal binnen een bepaalde deelsector gerealiseerd worden en nog niet beschikbaar zijn voor de VLIF productieve investeringen. Door innovatieve investeringen door te voeren, niet alleen procesmatig, maar ook op het vlak van organisatie en marketing kunnen landbouwers inspelen op de maatschappelijke verwachtingen; bijvoorbeeld door in te spelen op niches of door het opschalen ervan. Zo blijkt uit onderzoek dat vooral de jonge generatie steeds meer belang hecht aan dierenwelzijn. Landbouwers worden met deze interventie gestimuleerd om innovator te zijn op het vlak van bovenwettelijk dierenwelzijn en draagt zo bij aan het verhogen van dierenwelzijn in de landbouwsector.

In de sector groenten en fruit wordt er ook sterk ingezet op voedselkwaliteit en het vermijden van voedselafval. De producentenorganisaties kunnen verschillende interventies opnemen in de operationele programma’s die bijdragen tot deze doelstelling. Het gaat hier dan over de interventies investeringen in andere acties rond arbeidsvoorwaarden – en omstandigheden, acties ter verhoging van de duurzaamheid en efficiëntie van transport en opslag, implementatie van Unie en nationale kwaliteitsregelingen en traceerbaarheid en certificatiesystemen. Deze verschillende interventies zorgen ervoor dat er minder voedselafval is in de groenten- en fruitsector en dat het imago van de landbouw verbetert. Daarnaast wordt er zo ook ingespeeld op de voedselkwaliteit en de sociale omstandigheden in de sector.

Ook in de sector bijenteelt wordt er aandacht besteed aan productkwaliteit. Via de interventie ‘analyse door laboratoria’ wordt de kwaliteit van de bijenwas en honing nagegaan. Dit moet leiden tot een hogere kwaliteit van de producten.

Naast de hiervoor vermelde interventies, dragen er ook een aantal andere interventies indirect bij tot de specifieke doelstelling. Het gaat hier dan om AMKM ‘Omschakeling biologische landbouw’, ecoregeling ‘Voortzetting biologische landbouw’, AMKM ‘Onderhoud van boslandbouwsystemen’, Vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies, Demonstratieprojecten, projectoproep Samenwerking, projectoproep Innovatie i.k.v. EIP, Opstart van of omschakeling naar een toekomstgerichte en duurzame ondernemingsstrategie, VLIF Investerings voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten.

2.1.10.4 Selectie van de resultaatindicator(en)

Resultaatindicatoren	Streefwaarde
R.24 Duurzaam en verminderd gebruik van pesticiden	5,36% van het landbouwareaal
R.29 Ontwikkeling van biologische landbouw	1,77% van het landbouwareaal
R.43 Beperking van het gebruik van antimicrobiële middelen	5,00% van het totale aantal GVE
R.44 Verbeteren van dierenwelzijn	3,64% van het totale aantal GVE

Aan het beperken van het antimicrobieel gebruik (R.43) wordt voornamelijk direct bijgedragen door de interventie ‘Antibioticareductie’. Via een vergoeding worden landbouwers aangemoedigd om minder antimicrobiële middelen te gebruiken. Tegen het einde van de programmatieperiode verwachten we hiermee jaarlijks van 5,00% van het totale aantal GVE te bereiken.

Verschillende interventies dragen bij aan het verbeteren van dierenwelzijn in de landbouwsector (R.44). Enerzijds gaat het hierover de VLIF productieve en innovatieve investeringen, en dan specifiek de actie VLIF investeringen voor dierenwelzijn. Anderzijds speelt ook de interventie dierenwelzijn kwaliteitslabel hiertoe bij. Tegen het einde van de programmatieperiode verwachten we een jaarlijks bereik van 3,64% van het totale aantal GVE.

Tegen 2028 verwachten we dat zo’n 1,77% van het totale landbouwareaal in omschakeling is of verderzetting van de biologische landbouw. Dit op basis van de huidige cijfers en de verwachte groei.

2.1.10.5 Motivering van de financiële allocatie

Voor de maatregelen rond dierenwelzijn en antibioticareductie werd een inschatting gemaakt voor de geleden kosten per bedrijf. Op basis hiervan werd een vast steunbedrag opgesteld per bedrijf per jaar. Aan de hand van het steunbedrag en de steunvoorwaarden werd een inschatting gemaakt van de verwachte output en de totale financiële allocatie.

Voor de interventie dierenwelzijn kwaliteitslabel wordt er een steun uitbetaald per bedrijf per jaar die onder meer bepaald is door de bijkomende controlekost die nodig is voor de certificatie voor dergelijk kwaliteitslabel. Tezamen met de VLIF productieve en innovatie investeringen worden er zo verschillende mogelijkheden gecreëerd om voor een significant gedeelte van de sector een verhoging van het dierenwelzijn te realiseren. In de financiële allocatie is er steun voorzien voor minimaal 350 bedrijven per jaar.

Op basis van de historische data van de VLIF productieve en innovatieve investeringen is er een inschatting gemaakt van het gemiddeld eenheidsbedrag per investering. Aan de hand van dit cijfer en het aantal investeringen gerelateerd aan dierenwelzijn, is de financiële allocatie bepaald. Er werd vertrokken van een gemiddeld aantal GVE per investering op basis van de historische data. Voor de bepaling van het gemiddelde eenheidsbedrag werd er rekening gehouden met de verhoogde steunpercentages. Bij de interventie VLIF productieve investeringen wordt er gebruik gemaakt van een duurzaamheidskader. Bij investeringen met een hogere bijdrage aan de dierenwelzijnsdoelstellingen, zal een hoger subsidiepercentage van toepassing zijn. Dit is mee verrekend in de eenheidsbedragen en dan voornamelijk in het eenheidsbedrag voor de actie VLIF investeringen voor dierenwelzijn.

Elke producentenorganisatie (PO) krijgt een gedeelte van het budget voorzien voor de sectorale interventies groenten & fruit en de helft van dit budget wordt gefinancierd door de PO's. Het budget dat een producentenorganisatie uitgeeft aan de diverse maatregelen wordt vastgelegd in de operationele programma's. Zo'n operationeel programma wordt jaarlijks opgesteld en goedgekeurd op basis van de noden binnen de PO. De PO bepaalt zelf wel gedeelte van het budget gebruikt wordt voor de verschillende maatregelen die leiden tot een verhoogde voedselkwaliteit zoals de implementatie van kwaliteitsregelen of certificatiesystemen. Dit gebeurt steeds op basis van de noden van hun leden.

Voor het nationale bijenteeltprogramma ligt het totale budget vast. Op basis van de meest recente strategie werd een inschatting gemaakt voor de verdeling van het budget over de verschillende interventies. Deze strategie werd recent aangepast en wordt in grote mate verder gezet. Ook voor de interventie analyse van producten uit de bijenteelt door laboratoria werd deze oefening gemaakt, op deze manier kan er blijvend worden ingezet kwaliteitsvolle producten af te leveren uit de bijensector.

2.2 Contextindicatoren

Context-indicatoren - PMEF code + eenheid	Referentie-waarde	Referentie-jaar	Geactualiseerde waarde	Geactualiseerd jaar	Motivering/opmerkingen van/bij de geactualiseerde waarde	Bron voor de geactualiseerde waarde
Context indicator 17 - Landbouw bedrijven - Aantal bedrijven	23.980	2016	23.318	2019	Meer up-to-date data beschikbaar	Departement Landbouw en Visserij; Lara 2020; 41555 (vlaanderen.be); op basis van Statbel
Context indicator 18 - Landbouw areaal - Ha	618.970	2018	621.702	2019	Meer up-to-date data beschikbaar	Departement Landbouw en Visserij; 2021; https://landbouwcijfers.vlaanderen.be/landbouw/totale-landbouw/landbouwareaal ; op basis van Statbel
Context indicator 21 - Groot vee eenheden (GVE)	2.754.820	2016	2.798.700,4	2020	Meer up-to-date, precieze en complete data beschikbaar	Statbel: https://statbel.fgov.be/nl/themas/landbouw-visserij/land-entuinbouwbedrijven#figures
Context indicator 29 - Forest and other wooded land (FOWL) - Ha	719.100	2015	140.279	2009-2019	Cijfers op Vlaams niveau en meer up-to-date beschikbaar	Resultaten Agentschap voor Natuur en Bos
Context indicator 34 - Natura 2000 area - Ha		2018	166.322	2020	Meer up-to-date data beschikbaar	Instituut voor natuur en bos onderzoek (INBO), 2021; https://www.vlaanderen.be/inbo/indicatoren/oppervlakte-natura-2000-gebied
Context indicator 1 – Plattelandsbevolking			1.962.216	2021	Nieuwe berekeningsmethode	VLM

2.3 Streepindicators

Resultaat indicator en eenheid	Specifieke horizontale doelstelling of	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Streef waarde
R.1 Aantal personen	Horizontale doelstelling	14.550	66.200	155.875	244.300	333.550	417.675	501.385	501.385
R.2 Aantal adviseurs	Horizontale doelstelling	0	0	120	240	360	480	600	600
R.3 Percentage landbouwbedrijven	Horizontale doelstelling, SpD. b	15,01%	15,97%	16,96%	18,36%	19,52%	19,96%	20,40%	20,40%
Teller		3.500	3.724	3.955	4.282	4.551	4.654	4.757	4.757
Noemer		23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318
R.4 Percentage OCG (ha)	SpD. a, SpD. d, SpD. e, SpD. f	0%	99,73%	99,73%	99,73%	99,73%	99,73%	0%	99,73%
Teller		0	620.000	620.000	620.000	620.000	620.000	0	620.000
Noemer		621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702
R.5 Percentage landbouwbedrijven	SpD. a	12,01%	12,87%	13,72%	14,15%	14,58%	14,58%	14,58%	14,58%
Teller		2.800	3.000	3.200	3.300	3.400	3.400	3.400	3.400
Noemer		23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318

R.6 Percentage bijkomende directe betalingen per ha	SpD. a	0%	95%	95%	95%	95%	95%	0%	95%
R.8 Percentage landbouwbedrijven	SpD. a	0%	11,79%	11,58%	11,36%	11,15%	10,94%	0%	10,94%
Teller		0	2.750	2.700	2.650	2.600	2.550	0	2.550
Noemer		23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318
R.9 Percentage landbouwbedrijven	Horizontale doelstelling, SpD. B, SpD. d	8,58%	11,77%	15,32%	21,68%	26,20%	28,14%	30,08%	30,08%
Teller		2.000	2.745	3.573	5.055	6.109	6.562	7.015	7.015
Noemer		23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318
R.10 Percentage landbouwbedrijven	SpD. c	23,59%	24,79%	25,47%	26,16%	26,63%	27,10%	27,32%	27,32%
Teller		5.500	5.780	5.940	6.100	6.210	6.320	6.370	6.370
Noemer		23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318
R.11 Percentage marktwaarde	SpD. c	107,14%	107,14%	107,14%	107,14%	107,14%	107,14%	107,14%	107,14%
R.12 Percentage OCG (ha)	SpD. d	0%	32,81%	32,97%	33,13%	33,30%	37,52%	0%	37,52%
Teller		0	204.000	205.000	206.000	207.000	233.260	0	233.260

Noemer		621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702
R.13 Percentage GVE	SpD. d	0%	2,86%	2,86%	2,86%	2,86%	2,86%	0%	2,86%
Teller		0	80.000	80.000	80.000	80.000	80.000	0	80.000
Noemer		2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4
R.14 Percentage OCG (ha)	SpD. d, SpD. e	0%	16,41%	16,57%	16,73%	16,89%	18,98%	0%	18,98%
Teller		0	102.000	103.000	104.000	105.000	118.000	0	118.000
Noemer		621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702
R.15 – Megawatt	SpD. d, SpD. e	0,8	166,6	992,4	1.818,2	2.754	3.579	4.404	4.404
R.16 Percentage landbouwbedrijven	SpD. d	1,29%	2,93%	4,69%	7,60%	10,05%	11,30%	12,55%	12,55%
Teller		300	683	1.093	1.772	2.343	2.635	2.927	2.927
Noemer		23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318
R.17 Areaal (ha)	SpD. d, SpD. e, SpD. f	0	39,93	96,26	158,52	220,79	291,55	362,31	362,31
R.19 Percentage OCG (ha)	SpD. d, SpD. e, SpD. f	0%	16,41%	16,41%	16,41%	16,41%	18,54%	0%	18,54%
Teller		0	102.000	102.000	102.000	102.000	115.260	0	115.260
Noemer		621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702

R.20 Percentage OCG (ha)	SpD. d, SpD. e, SpD. f	0%	2,48%	2,48%	2,48%	2,48%	2,80%	0%	2,80%
Teller									
Noemer		0	15.400	15.400	15.400	15.400	17.402	0	17.402
		621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702
R.21 Percentage OCG (ha)	SpD. e, SpD. f	0%	14,54%	14,54%	14,54%	14,54%	16,43%	0%	16,43%
Teller		0	904.000	904.000	904.000	904.000	102.152	0	102.152
Noemer		621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702
R.22 Percentage OCG (ha)	SpD. e, SpD. f	0%	18,88%	18,88%	18,88%	18,88%	21,34%	0%	21,34%
Teller		0	117.400	117.400	117.400	117.400	132.662	0	132.662
Noemer		621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.700	621.702	621.700
R.24 Percentage OCG (ha)	SpD. e, SpD. f, SpD. i	0%	4,75%	4,75%	4,75%	4,75%	5,36%	0%	5,36%
Teller		0	29.500	29.500	29.500	29.500	33.335	0	33.335
Noemer		621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702
R.25 Percentage GVE	SpD. d, SpD. e	0%	0,19%	0,19%	0,19%	0,19%	0,21%	0%	0,21%
Teller		0	5.375	5.375	5.375	5.375	5.921	0	5.921
Noemer		2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4

R.26 Percentage landbouwbedrijven	SpD. d, SpD. e	1,72%	2,71%	3,88%	6,68%	9,03%	10,90%	12,78%	12,78%
Teller		400	631	905	1.558	2.105	2.635	2.927	2.927
Noemer		23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318
R.27 Aantal verichtingen	SpD. e, SpD. f	0	0	25	65	148	231	328	328
R.28 Aantal personen	Horizontale doelstelling, SpD. d, SpD. e, SpD. f	8.425	27.525	73.988	120.075	166.465	208.168	249.748	249.748
R.29 Percentage OCG (ha)	SpD. d, SpD. e, SpD. f, SpD. i	0%	1,11%	1,27%	1,43%	1,60%	1,77%	0%	1,77%
Teller		0	6.870	7.900	8.900	9.950	11.000	0	11.000
Noemer		621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702
R.31 Percentage OCG (ha)	SpD. f	0%	2,00%	2,60%	3,18%	3,78%	4,65%	0%	4,65%
Teller		0	12.422	16.141	19.792	23.526	28.892	0	28.892
Noemer		621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702
R.32 Percentage landbouwbedrijven	SpD. f	0,26%	0,47%	0,77%	1,19%	1,62%	1,96%	2,29%	2,29%
Teller		60	110	179	278	377	456	535	535
Noemer		23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318	23.318

R.34 percentage OCG (ha)	SpD. f	0%	0,01%	0,01%	0,02%	0,02%	0,03%	0%	0,03%
Teller		0	47	80	118	146	188	0	188
Noemer		621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702	621.702
R.35 Aandeel bijenkasten	SpD. f	28,64%	32,72%	37,09%	40,90%	44,98%	44,98%	44,98%	44,98%
Teller		9.250	10.570	11.980	13.210	14.530	14.530	14.530	14.530
Noemer		32.300	32.300	32.300	32.300	32.300	32.300	32.300	32.300
R.36 Aantal jonge landbouwers	SpD. g	0,00	950,00	1.145,00	1.340,00	1.535,00	1.665,00	1.665,00	1.665,00
R.37 Aantal banen	SpD. g, SpD. h	0,00	960,00	1.164,00	1.369,00	1.573,00	1.713,00	1.713,00	1.713,00
R.38 Aandeel plattelandsbevolking	SpD. h	0,00%	81,59%	81,59%	81,59%	81,59%	81,59%	81,59%	81,59%
Teller		0	1.600.938	1.600.938	1.600.938	1.600.938	1.600.938	1.600.938	1.600.938
Noemer		1.962.216	1.962.216	1.962.216	1.962.216	1.962.216	1.962.216	1.962.216	1.962.216
R.39 Aantal plattelandsbedrijven	SpD. h	0	0	1	4	14	24	32	32
R.40 Aantal strategieën	Horizontale doelstelling, SpD. h	Wordt aangevuld bij goedkeuring LOS							
R.41 Aandeel plattelandsbevolking		Wordt aangevuld bij goedkeuring LOS							

R.42 Aandeel plattelandsbevolking		Wordt aangevuld bij goedkeuring LOS							
R.43 Percentage GVE	SpD. i	0%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%
Teller		0	140.000	140.000	140.000	140.000	140.000	140.000	140.000
Noemer		2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4
R.44 Percentage GVE	SpD. i	0%	1,72%	2,36%	2,78%	3,21%	3,64%	3,64%	3,64%
Teller		0	48.253	65.924	77.924	89.924	101.924	101.924	101.924
Noemer		2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4	2.798.700,4

Resultaatindicator	Omschrijving
R.1 Verbetering van prestaties door kennis en innovatie	Aantal personen dat van advies, opleiding, kennisuitwisseling of deelname aan door het GLB ondersteunde operationele groepen in het kader van EIP profiteert om betere duurzame economische, sociale, milieu- en klimaatprestaties en prestaties op het gebied van hulpbronnefficiëntie te leveren
R.2 Koppeling van advies- en kennissystemen	Aantal adviseurs waarvoor steun wordt ontvangen en die in de kennis- en innovatiesystemen voor de landbouw (AKIS) moeten worden geïntegreerd
R.3 Digitalisering van de landbouw	Percentage landbouwbedrijven dat GLB-steun voor digitale landbouwtechnologie ontvangt
R.4 Koppeling van inkomenssteun aan normen en goede praktijken	Percentage oppervlakte cultuurgrond (OCG) vallend onder inkomenssteun en onderworpen aan conditionaliteit
R.5 Risicobeheer	Percentage landbouwbedrijven met ondersteunde instrumenten voor risicobeheer in het kader van het GLB
R.6 Herverdeling naar kleinere landbouwbedrijven	Percentage aanvullende rechtstreekse betalingen per hectare voor in aanmerking komende landbouwbedrijven onder de gemiddelde omvang van het landbouwbedrijf (ten opzichte van het gemiddelde)
R.8 Steunverlening gericht op landbouwbedrijven in specifieke sectoren	Percentage landbouwbedrijven dat gekoppelde inkomenssteun ter verbetering van het concurrentievermogen, de duurzaamheid of de kwaliteit ontvangt
R.9 Modernisering van landbouwbedrijven	Percentage landbouwbedrijven dat investeringssteun voor herstructurering en modernisering ontvangt, onder meer ter verbetering van de hulpbronnefficiëntie
R.10 Betere organisatie van de voorzieningsketen	Aandeel landbouwbedrijven dat deelneemt aan producentengroeperingen, producentenorganisaties, lokale markten, korte toeleveringsketens en kwaliteitsregelingen die worden ondersteund door het GLB
R.11 Concentratie van de voorziening	Percentage van de productiewaarde afgezet door sectorale producentenorganisaties of producentengroeperingen met operationele programma's in bepaalde sectoren
R.12 Aanpassing aan klimaatverandering	Percentage OCG vallend onder ondersteunde verbintenissen ter verbetering van de aanpassing aan het klimaat
R.13 Lagere emissies in de veehouderijsector	Aandeel grootvee-eenheden (GVE) waarvoor steun wordt ontvangen voor de reductie van emissies van broeikasgassen en/of ammoniak, met inbegrip van mestbeheer
R.14 Koolstofopslag in bodems en biomassa	Percentage OCG vallend onder ondersteunde verbintenissen om emissies te verminderen, koolstofopslag te behouden en/of te verbeteren (met inbegrip van blijvend grasland, blijvende teelten met blijvende groene bedekking, landbouwgrond in wetlands en veengebied)
R.15 Hernieuwbare energie uit landbouw, bosbouw en andere hernieuwbare bronnen	Ondersteunde investeringen in productiecapaciteit voor hernieuwbare energie, onder meer uit biologische bronnen (megawatt)
R.16 Klimaatgerelateerde investeringen	Percentage landbouwbedrijven dat GLB-investeringssteun ontvangt als bijdrage aan matiging van en aanpassing aan klimaatverandering, en de productie van hernieuwbare energie of biomaterialen
R.17 Beboost land	Areaal dat wordt ondersteund voor bebossing, boslandbouw en herstel, met inbegrip van uitsplitsingen
R.19 Verbetering en bescherming van de bodem	Percentage OCG vallend onder ondersteunde verbintenissen die gunstig zijn voor bodembeheer om bodemkwaliteit en biota te verbeteren (zoals minder

	grondbewerking, bodembedekking met gewassen, vruchtwisseling met peulgewassen)
R.20 Een betere luchtkwaliteit	Percentage OCG vallend onder ondersteunde verbintenissen om de ammoniakemissies te verminderen
R.21 Bescherming van de waterkwaliteit	Percentage OCG vallend onder ondersteunde verbintenissen voor de kwaliteit van waterlichamen
R.22 Duurzaam nutriëntenbeheer	Percentage OCG vallend onder ondersteunde verbintenissen in verband met verbeterd nutriëntenbeheer
R.24 Duurzaam en verminderd gebruik van pesticiden	Percentage OCG vallend onder ondersteunde specifieke verbintenissen die leiden tot een duurzaam gebruik van pesticiden ter vermindering van de risico's en effecten van pesticiden zoals de uitspoeling van pesticiden
R.25 Milieuprestaties in de veehouderijsector	Percentage GVE's vallend onder ondersteunde verbintenissen om de ecologische duurzaamheid te verbeteren
R.26 Investerings met betrekking tot natuurlijke hulpbronnen	Percentage landbouwbedrijven dat GLB-steun voor productieve en niet-productieve investeringen ontvangt in verband met zorg voor natuurlijke hulpbronnen
R.27 Milieu- en klimaatgerelateerde prestaties door investeringen in plattelandsgebieden	Aantal verrichtingen dat bijdraagt aan doelstellingen inzake milieuduurzaamheid, matiging van en aanpassing aan klimaatverandering in plattelandsgebieden
R.28 Milieu- en klimaatgerelateerde prestaties door kennis en innovatie	Aantal personen dat van advies, opleiding, kennisuitwisseling of deelname aan door het GLB ondersteunde operationele groepen in het kader van EIP profiteert in verband met milieu- en klimaatprestaties en prestaties op het gebied van hulpbronnefficiëntie
R.29 Ontwikkeling van biologische landbouw	Percentage OCG dat door het GLB wordt ondersteund ten behoeve van biologische landbouw, met een uitsplitsing tussen voortzetting van of omschakeling naar biologische landbouw
R.31 Instandhouding van habitats en soorten	Percentage OCG vallend onder ondersteunde verbintenissen ter ondersteuning van biodiversiteitsbehoud en -herstel, met inbegrip van landbouwpraktijken met een hoge natuurwaarde
R.32 Met biodiversiteit verband houdende investeringen	Percentage landbouwbedrijven dat GLB-investeringssteun ontvangt als bijdrage aan biodiversiteit
R.34 Behoud van landschapselementen	Percentage OCG vallend onder ondersteunde verbintenissen voor het beheer van landschapselementen, met inbegrip van hagen en bomen
R.35 Behoud van bijenkasten	Aandeel bijenkasten dat met het GLB wordt ondersteund
R.36 Generatievernieuwing	Aantal jonge landbouwers dat een landbouwbedrijf kan starten dankzij steun van het GLB, uitgesplitst naar geslacht
R.37 Groei en banen in plattelandsgebieden	Nieuwe in GLB-projecten ondersteunde banen
R.38 Dekking van Leader	Percentage van de plattelandsbevolking vallend onder plaatselijke-ontwikkelingsstrategieën
R.39 Ontwikkeling van de plattelandseconomie	Aantal met GLB-steun ontwikkelde plattelandseconomiebedrijven, inclusief bio-economiebedrijven
R.40 Slimme transitie van de plattelandseconomie	Aantal ondersteunde "slimme dorpen"-strategieën
R.41 Aansluiting van het platteland van Europa	Aandeel van de plattelandsbevolking dat betere toegang tot diensten en infrastructuur door GLB-steun geniet
R.42 Bevordering van de sociale inclusie	Aantal personen dat onder ondersteunde projecten voor sociale inclusie valt
R.43 Beperking van het gebruik van antimicrobiële middelen	Aandeel GVE vallend onder ondersteunde acties om het gebruik van antimicrobiële middelen te beperken (preventie/reductie)
R.44 Verbeteren van dierenwelzijn	Aandeel GVE vallend onder ondersteunde acties ter verbetering van dierenwelzijn

2.4 Consistentie met en bijdrage tot de EU streefdoelen voor 2030 zoals uitgezet in de Farm to Fork strategie en de biodiversiteit-strategie voor 2030.

De landenspecifieke aanbevelingen die de Europese Commissie op 18 december 2020 maakte aan België sluiten aan bij de geformuleerde noden (zie hoger in dit hoofdstuk).

De Green Deal doelen tegen 2030 betreffen beleidsdoelen op Europees niveau. Ze zijn niet direct door te vertalen naar streefdoelen op lidstaatsniveau. Het GLB kan mee een bijdrage leveren aan deze Europese beleidsdoelen en uiteraard zal ook het Vlaams GLB Strategisch Plan hiertoe zijn steentje bijdragen.

De Green Deal doelen die relevant zijn voor België werden ook opgenomen in de landenspecifieke aanbevelingen en zijn dus bijgevolg ook verder verwerkt in dit GLB-Strategisch Plan (gezien hun aansluiting bij de noden).

3 SAMENHANG VAN DE STRATEGIE EN COMPLEMENTARITEIT

3.1 Overzicht van de groene architectuur

3.1.1 Beschrijving van de globale bijdrage van conditionaliteit aan de specifieke GLB-doelstellingen gelinkt aan milieu en klimaat (SpD d, e, f)

Doorheen het Vlaams Strategisch GLB-plan zal in het brede steunmaatregelenpakket een groene architectuur verweven worden met als basis de volgende drie pijlers: conditionaliteit, ecoregelingen en agromilieu- en klimaatverbintenissen. De groene architectuur wordt ook ondersteund door maatregelen op vlak van innovatie, niet-productieve en productieve investeringen, kennisdeling en advies, samenwerking, gekoppelde steun, ...

De conditionaliteit is opgebouwd uit enerzijds beheerseisen voortvloeiend uit Europese verordeningen en richtlijnen met betrekking tot klimaat en milieu, volksgezondheid, diergezondheid, gezondheid van planten en dierenwelzijn, en anderzijds normen voor het in goede landbouw- en milieuconditie (GLMC) houden van landbouwgrond volgens de thema's klimaatverandering, water, bodem, biodiversiteit en landschap. Landbouwers die deelnemen aan dier- of areaalgebonden GLB-steunregelingen onderwerpen zich aan de conditionaliteit. In die zin draagt de conditionaliteit bij tot de doelstellingen opgesomd in punt d, e en f van artikel 6 lid 1.

Meer details over de invulling van de conditionaliteit zijn raadpleegbaar onder hoofdstuk 3.8.

3.1.2 Overzicht van de complementariteit tussen de relevante basisvoorwaarden, als bedoeld in artikel 31, lid 5, en artikel 70, lid 3, de conditionaliteit en de verschillende interventies ter verwezenlijking van milieu- en klimaatgerelateerde doelstellingen als bedoeld in artikel 6, lid 1, onder d), e), en f);

Hieronder wordt per thema aangegeven welke conditionaliteitsvoorwaarden een relevante baseline vormen voor welke GLB-interventies. In de beschrijving van de interventies zelf (hoofdstuk 5) staat meer informatie over de relevante baseline.

Klimaatverandering (SpD d)

GLMC 1 (instandhouding van blijvend grasland) is een relevante baseline voor de ecoregeling 'Meerjarig grasland' en de agromilieu-klimaatmaatregel 'Van tijdelijk naar blijvend grasland'.

GLMC 2 (minimum bescherming van watergebieden en veengebieden) vormt niet direct een relevante basisvoorwaarde voor een interventie.

GLMC 3 (verbod op verbranden van stoppels) is een relevante baseline voor de ecoregelingen 'Organisch koolstofgehalte bodem in bouwland' en 'Bodempaspoort'.

Daarnaast zijn er uiteraard heel wat interventies die inspelen op het klimaat, maar niet direct een GLMC 1, 2 of 3 als baseline hebben. Deze interventies staan opgesomd in hoofdstuk 2, onder SpD d.

Water (SpD e)

GLMC 4 (aanleg bufferstroken langs waterlopen) is een relevante baseline voor de ecoregelingen 'Bufferstroken' en 'Mechanische onkruidbestrijding'.

De beheereisen RBE 1 (Kaderrichtlijn water) en RBE 2 (nitraatrichtlijn) vormen een relevante baseline voor de ecoregelingen ‘Bufferstroken’ en ‘Precisielandbouw’.

RBE 2 is ook een relevante baseline voor ecoregelingen ‘Ecologisch grasland’ en ‘Organisch koolstofgehalte bodem in bouwland’, actie 2.

Daarnaast zijn er heel wat interventies die inspelen op de waterkwaliteit, maar niet direct GLMC 4 of RBE 1 of 2 als relevante baseline hebben. Deze interventies staan opgesomd in hoofdstuk 2, onder SpD e.

Bodem (SpD e)

GLMC 7 (gewasrotatie op bouwland) is een relevante baseline voor de ecoregeling en agromilieu-klimaatmaatregel ‘Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen en voor de ecoregeling ‘Gewasrotatie’.

Daarnaast zijn er heel wat interventies die inspelen op de bodemkwaliteit en -erosie, maar niet direct GLMC 5, 6 of 7 als relevante baseline hebben. Deze interventies staan opgesomd in hoofdstuk 2, onder SpD e.

Biodiversiteit (SpD f)

GLMC 8 b (behoud landschapselementen) is een relevante baseline voor de beheerovereenkomst ‘Bufferen van kwetsbare natuur of natuurlijke elementen of het creëren van ecologische verbindingen’ en de beheerovereenkomst ‘Onderhoud van kleine houtige landschapselementen’. Voor deze laatste is ook GLMC 8 c (verbod op snoeien tijdens vogelbroedperiode) een relevante baseline.

De overige GLMC’s en RBE’s m.b.t. biodiversiteit zijn niet direct een relevante baseline voor de GLB-interventies.

Ook hier zijn er heel wat interventies die inspelen op biodiversiteit, maar niet direct GLMC 9 of 10, of beheereisen RBE 3 (vogelrichtlijn) en 4 (habitatrichtlijn) als relevante baseline hebben. Deze interventies staan opgesomd in hoofdstuk 2, onder SpD f.

3.1.3 Toelichting over de wijze waarop de in artikel 105 bedoelde grotere totale bijdrage kan worden verwezenlijkt

Binnen Pijler 1 is de conditionaliteit en daardoor de basis voor de rechtstreekse betaling verhoogd. Zo wordt de vergroening uit de periode 2014-2022 (behoud blijven grasland, gewasdiversificatie en ecologisch aandachtsgebied) grotendeels geïntegreerd in de conditionaliteit waarbij de verplichtingen voor de landbouwer verstrengd worden op een aantal punten, zoals de verplichting om aan gewasrotatie te doen (GLMC 7) in plaats van gewasdiversificatie en het verplicht aanhouden van niet-productieve elementen en arealen (GLMC 8a) terwijl voor de invulling van ecologisch aandachtsgebied de landbouwer de vrije keuze had tussen zowel productieve als niet-productieve elementen en arealen.

Daarenboven wordt 25% van het budget rechtstreekse betalingen voorbehouden voor vrijwillige ecoregelingen, die verder gaan dan de verhoogde conditionaliteit. Er is een breed pallet aan laag- en hoogdrempelige acties. Er zijn maatregelen om het meerjarig aanhouden van blijvend grasland verder te bevorderen en/of grasland ecologisch te beheren, maatregelen om de bodemkwaliteit te verbeteren (door o.a. aanvoer van organisch koolstof, gewasrotatie, teelttechnische erosiebestrijding...), om bufferstroken aan te leggen, ... Door dit brede scala aan ecoregelingen wordt iedere landbouwer, ongeacht de typologie van zijn/haar bedrijf, gestimuleerd om de inspanningen voor milieu en klimaat te verhogen. Het éénjarig karakter van ecoregelingen moet drempelverlagend werken.

De ecoregelingen worden aangevuld met meerjarige agromilieu en –klimaatmaatregelen (AMKM) en beheerovereenkomsten in pijler 2. Dit zijn verbintenissen die inzetten op specifiek beheer in het kader van biodiversiteit, onderhoud van kleine landschapselementen en boslandbouwsystemen, bufferstroken en bloemenstroken, behoud lokale veerassen, de vermindering van de klimaatimpact van melkvee (via het voedermanagement) ...

Het totaalpakket aan vrijwillige areaal- en diergebonden maatregelen (ecoregelingen en AMKM) die inspelen op klimaat, milieu, biodiversiteit en landschap wordt dus sterk uitgebreid: ruim 300 miljoen euro aan Europese middelen wordt voor deze maatregelen ingezet in de periode 2023-2027 (tov 98 miljoen in de periode 2014-2022 (9 jaar), exclusief herstelfonds) .

De huidige gekoppelde steunregelingen worden stopgezet. Er wordt in een nieuwe regeling voor de gespecialiseerde vleesveehouderij voorzien, met een aantal specifieke voorwaarden die betrekking hebben op milieu en klimaat.

Binnen Pijler 2 worden volgende maatregelen integraal onder de specifieke doelstellingen d, e en f geprogrammeerd:

- Agromilieu- en klimaatverbintenissen
- VLIF ‘Productieve investeringen’ (actie groene investeringen)
- VLIF ‘Innovatieve investeringen’ (actie groene innovatieve investeringen)
- VLIF ‘Niet-productieve investeringen’
- Inrichting in Natura 2000 gebieden

Deze vertegenwoordigen maar liefst 52 % van het ELFPO-budget (regulier programma + getransfereerd Pijler 1 budget), wat aanzienlijk hoger is dan de Europese verplichting van 35%. Het aandeel is ook een stuk hoger in vergelijking met PDPO III (42%).

Daarnaast spelen de meeste andere maatregelen ook direct of indirect in op de specifieke doelstellingen d, e, f. :

- De kennis- en adviesinterventies (EIP, demonstratieprojecten en vorming en advies) hebben een rechtstreekse invloed op de horizontale doelstelling. Echter, ze dragen ook bij tot het realiseren van de doelen op vlak van milieu- en klimaatperformantie. We streven ernaar dat ongeveer de helft van de landbouwers die deelneemt aan deze kennis- of adviesacties, dit doet rond het thema milieu en klimaat. De actie Waarnemings- en waarschuwingssystemen binnen de interventie ‘aanbodgestuurde opleiding’ zet op zich al in op het verminderen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, en dus op specifieke doelstelling e. Landbouwers krijgen ook de mogelijkheid om zich in groep gebiedsgericht te laten adviseren.
- Een aanzienlijk deel van VLIF ‘Investeringen voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten’ draagt specifiek bij tot milieu en klimaat. Eerder dan projecten in kader van energiebesparing of waterbesparing (hiervoor bestaat ook Vlaamse subsidie buiten GLB) zullen vooral projecten bevoordeeld worden via de selectiecriteria die inzetten op het opwaarderen van reststromen (circulaire economie). Deze projecten kunnen immers ook leiden tot een opwaardering van de economische duurzaamheid van de primaire producenten wat ook een belangrijke doelstelling is van deze maatregel.
- Binnen de maatregel ‘projectoproep Samenwerking’ kunnen projecten ingediend worden die bijdragen tot milieu, natuur en klimaat. Overleg met stakeholders heeft aangegeven dat in deze maatregel kansen gezien worden in kader van samenwerking rond de GLB groene architectuur.

- Binnen de maatregel LEADER is biodiversiteit een van de thema's die in de lokale ontwikkelingsstrategieën kunnen opgenomen worden
- Via de VLIF 'Opstart van of omschakeling naar een toekomstgerichte duurzame ondernemingsstrategie op een landbouwbedrijf' wordt de verduurzaming beoogd en is er bijgevolg ook een effect op SpD d, e, f. De potentiële ecologische impact moet ingeval van opstart beter scoren dan het gemiddelde van de sector of ingeval van omschakeling een verbetering betekenen tegenover de initiële situatie. De maatregel zal dus intrinsiek tot vooruitgang leiden.
- Via de operationele programma's groenten en fruit wordt ook ingezet op deze doelstellingen. Via verschillende interventies wordt er in de sector bijgedragen aan de zorg voor water, bodem, klimaat... Daarnaast leiden deze ook tot een duurzamere landbouw. De productenorganisaties kunnen de volgende interventies opnemen in de operationele programma's binnen dit thema: investeringen in andere acties zoals milieu, klimaat... biologische en geïntegreerde productie en acties voor klimaatmitigatie en adaptatie.
- De meeste interventies binnen de sector bijenteelt dragen bij tot het beschermen van de bijen. Zo wordt bij het herstel van het bijenbestand en de bestrijding van de Varroa-mijt en andere bedreigingen gefocust op het behoud en verbeteren van de bijenpopulatie. Via het toegepast onderzoek wordt er verder gekeken naar mogelijke oplossingen voor deze bedreigingen. Daarnaast wordt er ook steun gegeven voor technische bijstand waarin onder meer het honingbijen- en bijenteeltmanagement wordt geharmoniseerd waardoor het algemeen stressniveau bij de bijenpopulaties daalt.

3.1.4 Toelichting over de wijze waarop de groene architectuur van het GLB-strategisch plan zal bijdragen tot reeds vastgestelde nationale langetermijndoelstellingen die zijn bepaald in of voortvloeien uit de in bijlage XIII bedoelde wetgevingsinstrumenten

De invulling van de in bijlage XIII opgenomen Europese wetgevingsinstrumenten staat opgenomen in hoofdstuk 2, onder de doelstellingen SpD d, e en f.

Klimaat

De uitdagingen voor klimaat zijn groot. Binnen het GLB worden volgende stimulerende instrumenten aangereikt die de landbouwsector mee ondersteunen de klimaatdoelstellingen te halen.

- Reductie uitstoot broeikasgassen (Vlaams doel: -31.3% tegen 2030 (t.o.v. 2005) specifiek voor de Vlaamse landbouw en visserij). Het GLB helpt mee dit te realiseren via de interventies:
 - Ecoregelingen en AMKM rond ecoteelten, in het bijzonder eiwitgewassen - veelal vlinderbloemigen. De lagere stikstofbehoefte van deze teelten, impliceert een lagere bemesting met kunstmest en zorgt ook voor een meer lokale eiwitproductie (minder soja-import).
 - Ecologisch beheerd grasland: het verbod op het gebruik van kunstmest zorgt voor minder broeikasgasemissies afkomstig van bemesting en draagt ook indirect bij tot minder (energie-intensieve) productie van kunstmest.
 - Precisielandbouw. Door het toepassen van precisielandbouw wordt de kunstmestgift gemiddeld verlaagd met 3 a 12 %, wat zorgt voor minder BKG-emissies uit de bodem door bemesting.
 - VLIF productieve investeringen. Via de VLIF-duurzaamheidsdatabank wordt ex-post berekend welke reducties de investeringen gerealiseerd hebben. Zo werd berekend dat in de periode 2015-2019 voor alle uitbetaalde investeringen minimaal 96 kton CO2 equivalent gereduceerd werd tegenover de situatie dat deze investeringen niet zouden gebeurd zijn

(minimaal omdat nog niet alle investeringen kwantitatief doorgerekend kunnen worden). In het nieuw GLB zal de reductie toenemen niet alleen omdat meer investeringen kwantitatief doorgerekend zullen kunnen worden maar ook omdat een deel van de klimaatinvesteringen aan een hoger subsidiepercentage dan huidig gesubsidieerd zullen worden. De verwachting hierbij is dat meer landbouwers gestimuleerd zullen worden om dergelijke investeringen uit te voeren.

- VLIF innovatieve investeringen. Duurzaamheid is een belangrijk selectiecriteria. Meer dan 50% van de investeringen in de periode 2015-2020 hadden als hoofddoel het verminderen van de milieu- en klimaatimpact. Gezien de stikstofproblematiek een driver zal zijn voor innovatie, zal de zoektocht naar emissiearme stalsystemen die naast ammoniakemissies ook emissies van broeikasgassen reduceren de komende jaren nog toenemen. Het klimaatstim zijn van het innovatieproject zal een belangrijk aandachtspunt zijn in het selectieproces.
- Een duurzaam alternatief werd uitgewerkt voor de vleesveehouders via een gekoppelde inkomenssteun voor gespecialiseerde vleesveehouderij met instapvoorwaarden rond duurzaam graslandbeheer en eigen voedervoorziening. Door de omvorming van de gekoppelde steun zullen minder dieren steun krijgen.
- GMO groenten en fruit. De reductie van broeikasgassen wordt bewerkstelligd binnen verschillende acties binnen het milieukader, dat verhoogd wordt naar minimaal 15% van de totale uitgaven in de verschillende operationele programma's. Daar de Europese regelgeving aangeeft dat de milieucoruster financieel belangrijker moet worden zal het bereikte effect toenemen. Voorbeelden van acties die die ondersteund kunnen worden zijn: anticondensfolie en gevelschermen, hernieuwbare energie op PO-niveau, energieopslag- en warmtebuffersystemen op PO-niveau, restwarmterecuperatie systemen op PO-niveau, ...
- De AMKM rond voedermanagement bij rundvee: reductie van de enterische emissies

○ LULUCF No debit rule

- Basisinkomenssteun voor duurzaamheid en aanvullende herverdelende inkomenssteun voor duurzaamheid: via de GLMC 1, 2, 8
- Ecoregelingen 'Behoud meerjarig grasland en 'Ecologisch beheerd grasland'
- AMKM 'Tijdelijk naar blijvend grasland'
- Ecoregeling 'Organische koolstof in de bodem'
- Ecoregeling 'Bodempaspoort'
- Beheerovereenkomsten onderhoud van kleine houtige landschapselementen
- AMKM 'Onderhoud boslandbouwsystemen'
- VLIF productieve en niet-productieve investeringen: aanleg van houtige landschapselementen of boslandbouwsystemen, maar ook machines die nodig zijn in kader van duurzaam bodembeheer en LULUCF (vb. compostkeerder en compostverspreiders).

Daarnaast zijn er ook interventies die indirect bijdragen of interventies waarbinnen bepaalde projecten ook zeker een effect zullen hebben op de klimaatdoelstellingen. Voorbeelden zijn:

- Projectoproep ikv EIP
- Demonstratieprojecten
- Projectoproep ikv samenwerking

Hier kan een oproep thematisch of juist breed zijn en zullen er tijdens de GLB-periode projecten uitgevoerd worden die bijdragen tot de klimaatdoelstellingen.

Andere voorbeelden zijn de vraag- en aanbodgestuurde opleiding en adviezen, waarin klimaat ook zeker aan bod komt. Dit is belangrijk om het bewustzijn van de landbouwer en de kennis te verhogen over welke acties nuttig of nodig zijn voor klimaatmitigatie en -adaptatie op bedrijfsniveau.

Natuurlijke hulpbronnen

Op lange termijn wordt een streefwaarde voor de gemiddelde nitraatconcentratie per afstroomzone van 18 mg nitraat/l voor oppervlaktewater vooropgesteld. Vanaf 2023 zal een nieuw actieprogramma (MAP 7) in werking treden met hierin nog specifieke doelstellingen.

Volgende maatregelen in het GLB-plan zetten in op het verminderen van de nitraatconcentratie in bodem en water:

- Basisinkomenssteun voor duurzaamheid en aanvullende herverdelende inkomenssteun voor duurzaamheid: via GLMC 4, RBE 2;
- Ecoregeling ‘Ecologisch beheerd grasland’;
- Ecoregeling en AMKM ‘Ecoteelten (gewassen met lagere stikstofbehoefte)’;
- Ecoregeling ‘Precisielandbouw’;
- Ecoregeling ‘Bufferstroken’;
- VLIF ‘Productieve investeringen’, bv. machines of apparatuur voor precisielandbouw (precisiebemesting)
- VLIF ‘Niet-productieve investeringen’, bv. aanleg van kleine landschapselementen die dienst doen als buffer
- GMO groenten en fruit, vb. verschillende acties rond precisielandbouw
- ...

Het integraal waterbeleid voor oppervlaktewater zit vervat in verschillende Stroomgebiedbeheerplannen (SGBP)(2016 – 2021; 2022-2027). Het SGBP heeft als doel de goede toestand voor het oppervlakte- en grondwater te bereiken en de achteruitgang van de toestand van een waterlichaam tegen te gaan. Daarnaast streeft het ook naar een duurzame vermindering van het overstromingsrisico met voldoende bescherming voor de mens, de economische bedrijvigheid, de ecologie en het cultureel erfgoed. Het bevat per oppervlaktewaterlichaam reductiedoelen afgeleid van de doelstellingen voor een goede toestand en een maatregelenprogramma, waarin ook de afstemming tussen het GLB en de SGBP aan bod komt.

Volgende maatregelen in het GLB-plan dragen bij tot het verbeteren van de waterkwaliteit:

- Basisinkomenssteun voor duurzaamheid en aanvullende herverdelende inkomenssteun voor duurzaamheid: via GLMC 4 en RBE 1, 2, 7 en 8;
- Ecoregeling ‘Ecologisch beheerd grasland’
- Ecoregeling ‘Precisielandbouw’
- Ecoregeling ‘Bufferstroken’
- Ecoregeling en AMKM voor ‘Biologische landbouw’
- Ecoregeling ‘Mechanische onkruidbestrijding’
- AMKM ‘Bloemenstrook in de fruitteelt’
- Vorming en advies op maat – aanbod gestuurd: actie waarnemings- en waarschuwingssysteem
- VLIF ‘Productieve investeringen’ zoals driftreducerende technieken op spuitmachines
- VLIF ‘Niet-productieve investeringen’ bv. kleine landschapselementen die dienst doen als buffer
- GMO groenten en fruit: verschillende acties rond duurzaam waterbeheer en de verbetering van de waterkwaliteit

Specifiek om het overstromingsrisico te vermijden en een goed waterbergend vermogen te verhogen zijn volgende GLB-maatregelen relevant:

- Ecoregeling 'Teelttechnische erosiebestrijding'
- Ecoregeling 'Gewasrotatie'
- Ecoregeling 'Organische koolstof bodem in bouwland'
- Ecoregeling en AMKM voor 'Biologische landbouw'
- VLIF 'Productieve investeringen', vb. bodembewerkingsmachines niet-kerend van aard
- VLIF 'Niet-productieve investeringen voor milieu- en klimaatdoelen', vb. ondergrondse infiltratiesystemen
- GMO groenten en fruit: verschillende acties rond duurzaam bodembeheer

Binnen het Luchtbeleidsplan 2030 richten de maatregelen in de landbouwsector zich op de vermindering van de emissies van ammoniak, dat bijdraagt tot de vorming van secundair van stof in de atmosfeer en tot de vermistende en verzurende depositie.

Binnen het GLB-plan zal de maatregel VLIF 'Productieve investeringen' hiertoe bijdragen, via ondersteuning van investeringen in kader van afdekking van mest en ammoniakemissie-arme systemen.

Daarnaast zijn er ook interventies die indirect bijdragen of interventies waarbinnen bepaalde projecten ook zeker een effect zullen hebben op de hoger gemelde doelstellingen rond nitraten, water en lucht. Voorbeelden zijn:

- Projectoproep ikv EIP
- Demonstratieprojecten
- Projectoproep ikv samenwerking

Hier kan een oproep thematisch of juist breed zijn en is het vrij zeker dat er tijdens de GLB-periode projecten zullen uitgevoerd worden die bijdragen tot deze doelstellingen.

Andere voorbeelden zijn de vraag- en aanbodgestuurde opleiding en adviezen, waarin het oordeelkundig gebruik van meststoffen en gewasbescherming, de zorg voor betere waterkwaliteit en kwantiteit of de vermindering van emissies ook aan bod komen. Dit is belangrijk om het bewustzijn van de landbouwer te verhogen en kennis te verwerven over welke acties nuttig of nodig zijn om op bedrijfsniveau bij te dragen aan deze doelstellingen.

Biodiversiteit

De programmatische aanpak stikstof heeft als doel het planmatig terugdringen van de stikstofdepositie op de speciale beschermingszones (SBZ's), waarbij (nieuwe) economische ontwikkelingen mogelijk blijven en het niveau van de stikstofdepositie op deze zones toch stelselmatig daalt. [Er is momenteel nog geen definitief PAS vastgesteld].

De GLB-maatregelen die bijdragen tot een verminderde stikstofdepositie vanuit landbouw zijn:

- Ecoregeling 'Precisielandbouw'
- VLIF 'Productieve investeringen' met name de ammoniak-emissie arme systemen

Het Soortenbesluit van 15 mei 2009 voorziet in de bescherming van wilde zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, ongewervelde dieren, planten, korstmossen en zwammen en biedt de mogelijkheid om soortenbeschermingsprogramma's (SBP) vast te stellen. Bij de uitwerking van verschillende soortenbeschermingsprogramma's (o.a. voor akkervogels en weidevogels) zijn de instrumenten uit het GLB strategisch plan meegenomen in de analyse en vormen deze een onderdeel van het actieplan voor deze programma's. Voor sommige soorten of soortengroepen zijn beheerovereenkomsten (BO's) een

essentieel instrument in de strategie voor de bescherming van de soort (bvb. grauwe kiekendief) of soortengroep (bvb. akkervogels) en worden deze dan maximaal ontworpen i.f.v. de ecologische noden van deze soorten of soortengroepen. Voor andere soorten uit de SBP's zijn BO's een aanvullend of ondersteunend instrument. Ook het toepassingsgebied van de beheerovereenkomsten voor soortenbescherming wordt bepaald door de gebieden zoals ze in de verschillende SBP's worden voorgesteld. Concreet worden drie interventies (met daaronder telkens verschillende acties) voorzien voor de beheerovereenkomsten:

- Beheerovereenkomst voor bufferen van kwetsbare natuur of natuurlijke elementen of het creëren van ecologische verbindingen'
- Beheerovereenkomst voor bescherming van fauna en flora gebonden aan landbouwactiviteiten '
- Beheerovereenkomst voor onderhoud van houtige kleine landschapselementen

Verder dragen ook volgende GLB-interventies expliciet bij aan de soortenbeschermingsprogramma's, de biodiversiteit en de kwaliteit van de habitats:

- Basisinkomenssteun voor duurzaamheid en aanvullende herverdelende inkomenssteun voor duurzaamheid: via de GLMC 8 en 9 en RBE 3 en 4
- Ecoregeling rond 'Ecoteelten' (faunavriendelijke teelten)
- Ecoregeling 'Bufferstroken'
- Ecoregeling 'Ecologisch beheerd grasland'
- Ecoregeling en AMKM rond 'Biologische landbouw'
- AMKM 'Onderhoud boslandbouwsystemen'
- Inrichtingsmaatregelen in Natura 2000 en in gebieden met hoge natuurwaarden
- VLIF 'Niet-productieve investeringen voor milieu- en klimaatdoelen', bv. aanplant van kleine landschapselementen
- LEADER (wegens thema biodiversiteit)
- GMO groenten en fruit: acties voor functionele agrobiodiversiteit. Voorbeelden van betoelaagbare acties zijn: zaaigoed voor bloemenrand/bloemenbed, plantgoed voor houtige landschapselementen, investeringen in machines voor onderhoud van deze landschapselementen en bloemenranden, bijen- of insectenhôtels, nestkasten,

Ook de interventies die bijdragen tot een verbetering van het milieu en bescherming van de natuurlijke hulpbronnen (bodem, water, lucht – zie hoger) dragen intrinsiek bij tot een verhoogde biodiversiteit .

Daarnaast zijn er ook interventies die indirect bijdragen of interventies waarbinnen bepaalde projecten ook zeker een effect zullen hebben op de biodiversiteit en kwaliteit van de habitats. Voorbeelden zijn:

- Projectoproep ikv EIP
- Demonstratieprojecten
- Projectoproep ikv samenwerking

Hier kan een oproep thematisch of juist breed zijn en is het zeer waarschijnlijk dat er tijdens de GLB-periode projecten zullen uitgevoerd worden die bijdragen tot deze doelstelling.

Andere voorbeelden zijn de vraag- en aanbodgestuurde opleiding en adviezen, waarin zorg voor natuur en biodiversiteit rechtstreeks of onrechtstreeks aan bod komen. Dit is belangrijk om het bewustzijn van de landbouwer te verhogen en kennis te verwerven over welke acties nuttig of nodig zijn om op bedrijfsniveau bij te dragen aan deze doelstelling.

3.1.5 Toelichting over de wijze waarop de interventies onder gekoppelde steun zoals vermeld in Subsectie 1 van Sectie 3 van Hoofdstuk II - Titel III in lijn zijn met de Kaderrichtlijn Water 2000/60/EC

De premie voor het produceren van vleeskalveren wordt afgeschaft. Voor de gekoppelde steun kiezen we voor een duurzaam alternatief waarbij de betrokken vleesveehouders bijkomende inspanningen leveren, wegens het belang van zoogkoehouders als beheerders van blijvend grasland. Zo moet de zoogkoehouder een aantal inspanningen leveren op vlak van graslandbeheer en eigen voedervoorziening om recht te hebben op de premie. Hij/zij kan kiezen uit een lijst van acties waarbij hij een aantal punten moet behalen en zo te kunnen instappen in de premieregeling. Een veehouder die niet voldoet aan deze instapvoorwaarden kan niet deelnemen aan de gekoppelde steun.

In de keuzelijst zitten een aantal acties die een positieve invloed hebben op de waterkwaliteit, zoals bijvoorbeeld graslanden met natuurbeheerplan, ecologisch kwetsbaar blijvend grasland of extensief beheerd grasland (verbod op gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, met uitzondering van de pleksgewijze bestrijding van akkerdistel en verbod op gebruik van kunstmest).

De gekoppelde steun betreft geen financiering van de teelt van waterintensieve gewassen in gebieden met waterstress.

3.2 Overzicht van de strategie rond generatiewissel

In het GLB strategisch plan zijn er verschillende interventies ingepland specifiek voor jonge landbouwers. Het gaat hierbij specifiek over de Aanvullende inkomenssteun voor jonge landbouwers en de VLIF ‘Opstart en overname door jonge landbouwers’.

Rekening houdend met art. 95 van Verordening (EU) 2021/2115 moet Vlaanderen jaarlijks minstens 6.878.976 euro (Europese middelen) per jaar besteden aan deze interventies (waarbij ook VLIF productieve investeringen voor jonge landbouwers deels mogen meetellen). Jaarlijks wordt tussen de 6,1 en 6,9 miljoen euro voorzien voor de aanvullende inkomenssteun voor jonge landbouwers, in de eerste pijler. Dit wordt aangevuld met de VLIF-steun voor opstart en overname door jonge landbouwers. Voor deze laatste liggen de verwachte betalingen niet gelijk verdeeld over de jaren, maar wordt toch verwacht dat jaarlijks vanaf 2024 tussen de 1,8 en 5,3 miljoen euro aan ELFPO zal uitbetaald worden. Het verplichte minimum wordt dus zeker gehaald.

In totaal wordt er voor de ganse programmaperiode 73,1 miljoen euro voorzien voor de aanvullende inkomenssteun voor jonge landbouwers en VLIF overname en opstartsteun. Hiervan is zo’n 41,7 miljoen euro publieke uitgaven (EU + Vlaams) voorzien voor de opstart en overname en 31,4 miljoen euro voor de aanvullende inkomenssteun in de eerste pijler. De uniforme eenheidsbedragen voor de opstart of overname van een landbouwbedrijf door jonge landbouwers worden in deze periode verhoogd in lijn met de Europese mogelijkheden. De ervaringen uit het verleden leren dat deze verhoging nodig is.

Naast deze twee interventies zijn er bijkomende mogelijkheden voor jonge landbouwers in andere interventies. Deze dragen er toe bij dat de specifieke noden worden ingevuld.

Jonge en nieuwe landbouwers kunnen betalingsrechten aanvragen uit de reserve. Dit kan gaan om een toekenning van de rechten uit de reserve of een ophoging van de rechten uit de reserve. Deze betalingsrechten kunnen geactiveerd worden binnen de Basisinkomenssteun voor duurzaamheid.

Investerings vinden veeleer plaats in landbouwbedrijven met jonge bedrijfsleiders. Door de hoge productiekosten en de volatiele prijzen, is het niet altijd eenvoudig voor jonge landbouwers om de nodige investeringen te kunnen uitvoeren. Via de interventie VLIF productieve investeringen op het landbouwbedrijf worden investeringen gesteund die noodzakelijk zijn voor en kansen biedt aan een sterk

ondernemerschap. De investeringen zijn nodig om de vele uitdagingen aan te kunnen gaan die noodzakelijk zijn voor de verduurzaming van het bedrijfsmodel. Om ook jonge landbouwers met een hogere kapitaalbehoefte deze mogelijkheid te geven, wordt voor een aantal subsidiecategorieën een bijkomende steun voorzien van 10% voor jonge landbouwers.

In de interventie aanbodgestuurde vorming en advies wordt via de erkende vormingscentra een startersopleiding aangeboden. Deze startersopleiding zijn een specifiek onderdeel van het strategisch vormingsprogramma. De startersopleidingen zijn bedoeld voor personen die wensen bedrijfsleider te worden op een landbouwbedrijf (overname of opstart), maar die geen landbouwonderwijs gevolgd hebben. Ook op deze manier wordt er ingespeeld op de generatievernieuwing in de landbouw.

Verder wordt er ook via de projectoproep Samenwerking mogelijkheden gecreëerd voor generatievernieuwing in de landbouwsector. Deze interventie is breed opgezet zodat er verschillende mogelijke thema's aan bod kunnen komen. Een mogelijk thema is het vergemakkelijken van de toegang tot grond voor jonge landbouwers (bv. via een samenwerkingsproject tussen landbouwers en grondeigenaars).

Specifiek voor de bijensector wordt de instroom van nieuwe en jonge imkers gestimuleerd via starterscursussen, demostanden en opleidingen.

Daarnaast omvat het GLB-plan een aantal brede interventies die via een oproepsysteem werken en hierbij een ruime waaier aan thema's kunnen behandelen. Via deze interventies kunnen potentieel ook projecten gesteund worden die inzetten op jonge en nieuwe landbouwers en op bedrijfsontwikkeling. Het gaat dan om de interventies Vraaggestuurde vorming en advies, Demonstratieprojecten, Projectoproep innovatie i.k.v. EIP en VLIF 'Innovatieve investeringen op het landbouwbedrijf'.

3.3 Overzicht met betrekking tot een eerlijkere verdeling en meer efficiënte en effectieve targeting van de inkomenssteun

Vlaanderen voorziet ook in mechanismen om de rechtstreekse inkomenssteun aan landbouwers op een gelijkmatigere en doelgerichtere wijze te verdelen, namelijk een definitie actieve landbouwer, interne convergentie, verlaging van betalingen ('capping') en een aanvullende herverdelende inkomenssteun voor duurzaamheid.

In Vlaanderen ontvangt 20% van de landbouwers 56% van de steun en in de zeer lage arealen is het aandeel van de oudere deelnemers groot waardoor de nood niet zo pertinent is in vergelijking met het Europese gemiddelde.

Er wordt een scherp afgebakende definitie ingesteld voor 'actieve landbouwer' (zie hoofdstuk 4), zodat de steun zoveel mogelijk toekomt naar de beoogde doelgroep van de maatregel. De definitie wordt toegepast binnen de rechtstreekse betalingen en in een aantal interventies van pijler 2.

De waarde van de betalingsrechten zal verder convergeren naar elkaar waardoor er belangrijke stappen worden gezet. Daarnaast zullen de mogelijkheden die de Verordening (EU) 2021/2115 biedt met betrekking tot verlaging van betaling en capping maximaal ingevuld worden en zal een aanvullende herverdelende inkomenssteun voor duurzaamheid ingesteld worden. (zie hoofdstuk 4).

3.4 Overzicht van de sectorgerelateerde interventies

Groenten en fruit

Via de sectorale interventies groenten- en fruit worden operationele programma's opgezet door producentenorganisaties actief in de groenten- en fruitsector. De producentenorganisaties kunnen

verschillende acties opnemen in hun operationele programma's. De informatie hieromtrent is terug te vinden in de interventiefiche. Het doel van de interventie is het versterken van de positie van de individuele groenten – en fruittelers en hen helpen om via hun PO meer marktgericht te werken

De meeste GLB-interventies staan open voor alle sectoren.

De landbouwbedrijven met groente- en fruitproductie komen net als andere sectoren in aanmerking voor VLIF-steun voor productieve, innovatieve en niet-productieve investeringen. Voorbeelden van subsidiabele investeringen specifiek voor de sector zijn geautomatiseerde champignonplukmachine, een weerstation in kader van een waarneming – en waarschuwingssysteem of een HFK (fluorkoolwatersof)-vrije en/of energiezuinige koelinstallatie. Deze investeringen zijn een aanvulling op de bedrijfsspecifieke investeringen die ook mogelijk zijn binnen de operationele programma's. Ook de andere niet-GBCS interventies zijn toegankelijk voor groenten – en fruittelers. Dubbelfinanciering wordt 100% vermeden daar de begunstigde van de facturen verschillend is. Er vindt ook interne coördinatie plaats om dit te vermijden. Ook VLIF-steun voor innovatieve investeringen is toegankelijk voor deze sector. Een voorbeeld uit de huidige GLB-periode is een innovatieve sorteermachines die in meer klassen dan gebruikelijk appels en peren kan onderverdelen. Dit betekent eveneens een opwaardering van fruit dat normaliter bestemd was voor de sap productie.

De producentenorganisatie groenten & fruit kunnen op zich ook begunstigden zijn bij de interventie projectoproep samenwerking. Het gaat hier dan echter om een vernieuwend project dat nog geen steun kan krijgen via de GMO.

Ook voor de areaalgebonden interventies komen landbouwbedrijven uit de groenten – en fruitsector in aanmerking. Indien zij voldoen aan de subsidiabiliteitsvoorwaarden, kunnen zijn begunstigden zijn van de desbetreffende interventie. De AMKM 'Meerjarige bloemenstrook' in de fruitteelt is specifiek gericht op landbouwbedrijven met fruitbomenrijen of fruitboomgaarden. Dubbelfinanciering wordt uitgesloten.

Vele andere agro-milieuklimaatverbintenissen of ecoregelingen zullen ook toegepast kunnen worden in de fruit- of groentensector (vb. Mechanische onkruidbestrijding, Bufferstroken, Omzetting naar of Voortzetting van biologische productiemethode, ...).

Bijenteelt

Het Vlaams bijenteeltprogramma is integraal gericht op de verduurzaming van deze sector. In het programma zijn verschillende acties opgenomen om deze doelstelling te realiseren. Het gaat hierbij om technische bijstand, steun voor kwaliteitsanalyses van de producten door laboratoria, toegepast onderzoek, herstel van het bijenbestand en de bestrijding van de Varroa-mijt en andere bedreigingen.

De meeste GLB-interventies staan open voor alle sectoren. Een aantal interventies zijn - hoewel niet direct gericht op bijentelers- wel onrechtstreeks van belang voor de bijenteelt. Voorbeelden zijn de AMKM 'Meerjarige bloemenstrook' en andere agro-milieuklimaatmaatregelen en ecoregelingen in functie van biodiversiteit, die ook positief zijn voor bestuivers en dus ook voor de bijenteelt. Binnen de VLIF 'Niet-productieve investeringen voor milieu- en klimaatdoelen' zijn er subsidiabele investeringen met een positieve impact op de bestuivers zoals de aanleg van kleine landschapselementen of bijenhôtels. Hoewel deze laatste eerder door wilde bijen gebruikt zullen worden, zal de eerste wel ook voor gekweekte bijen nuttig zijn. Verder zijn er ook in de operationele programma's groenten en fruit subsidiabele investeringen opgenomen die direct gericht zijn op het verbeteren van de biodiversiteit en het beschermen van bestuivers.

Landbouwbedrijven die naast bijenteelt ook in een andere sector actief zijn, komen ook in aanmerking voor de andere GLB-interventies zolang het bedrijf en/of de landbouwer aan de subsidiabiliteitsvoorwaarden van de desbetreffende interventie voldoet.

Wijn

Landbouwbedrijven met wijnproductie komen net als andere sectoren in aanmerking voor alle GLB-interventies zolang het bedrijf en/of de landbouwer aan de subsidiabiliteitsvoorwaarden voldoet van de desbetreffende interventie. De meeste interventies staan open voor alle sectoren. Bepaalde subsidiabele investeringen binnen de interventie VLIF ‘Productieve investeringen op landbouwbedrijven’ zijn zelfs enkel relevant voor deze specifieke sector, zoals bijvoorbeeld een insteekmachine voor de wijnbouw.

Hop

Landbouwbedrijven met hopproductie komen net als andere sectoren in aanmerking voor alle GLB-interventies zolang het bedrijf en/of de landbouwer aan de subsidiabiliteitsvoorwaarden voldoet. De meeste interventies staan open voor alle sectoren. Bepaalde types subsidiabele investeringen of bepaalde agromilieu- en klimaatverbintenissen of ecoregelingen kunnen zeker toegepast worden in deze specifieke sector.

Bepaalde subsidiabele investeringen binnen de interventie VLIF ‘Productieve investeringen op landbouwbedrijven’ zijn zelfs enkel relevant voor de hopsector, zoals bijvoorbeeld biologische gecertificeerd hopplantgoed.

Olijfolie en tafelolijven

Niet van toepassing in Vlaanderen

Andere sectoren: rundvleessector

De gekoppelde steun is een directe inkomenssteun voor zoogkoehouders gebaseerd op het aantal kalvingen. Deze steun bestond in de vorige GLB-periodes en heeft als doel een inkomenszekerheid te voorzien. Maar tegelijk maakt het voor zoogkoehouders moeilijk om in te spelen op markttendenzen. Als de zoogkoehouderij verdwijnt, zal er onvermijdelijk grote druk ontstaan op het behouden van de graslanden, o.a. belangrijk voor koolstofopslag, erosiebestrijding en biodiversiteit. Wegens het belang van zoogkoehouders als beheerders van het blijvend grasland wordt gekoppelde steun voor de zoogkoehouders behouden, maar wel afgebouwd en gekoppeld aan een aantal voorwaarden. Zo moet de zoogkoehouder een aantal inspanningen leveren op vlak van behoud blijvend grasland, graslandbeheer en eigen voedervoorziening om recht te hebben op de premie. Hij/zij kan kiezen uit een lijst van acties om en in totaal minstens 20 punten te behalen om en zo in te kunnen instappen in de premiereregeling. Een veehouder die niet voldoet aan deze instapvoorwaarden kan niet deelnemen aan de gekoppelde steun. Deze interventie is dus uitsluitend voorzien voor de zoogkoehouders.

Daarnaast komen landbouwbedrijven uit de rundvleessector ook in aanmerking voor de andere GLB-interventies zolang het bedrijf en/of de landbouwer aan de subsidiabiliteitsvoorwaarden voldoet. Rundveehouders die willen meedoen aan een dierenwelzijnslabel kunnen instappen in de interventie rond dierenwelzijn. Rundveehouders die kiezen voor lokale, met uitsterven bedreigde veerassen, kunnen via de ecoregeling ‘Lokale rundveerassen’ ondersteund worden. Ook inspanningen rond antibioticareductie kunnen vergoed worden. Via de AMKM ‘Aanpassing voedermanagement bij rundvee’ worden melkveehouders gestimuleerd om bepaalde voedermaatregelen uit te voeren zodat de enterische methaanemissies van het vee verminderen.

De meeste GLB-interventies staan open voor alle sectoren. Toch zullen bepaalde types subsidiabele investeringen (zoals een afkalvmatras voor verhoogd dierenwelzijn of een melkkoeltank) of bepaalde agromilieu- en klimaatverbintenissen of ecoregelingen (vb. rond blijvend grasland of graslandbeheer) specifiek relevant zijn voor deze sector.

3.5 Overzicht van de interventies die bijdragen aan een coherente en geïntegreerde benadering van risicobeheer, indien relevant.

Globaal kunnen er drie niveaus van risico's op landbouwbedrijven worden onderscheiden. Het onderscheid tussen de drie niveaus is belangrijk met oog op de rol van de overheid (incl. GLB) op vlak van het beheer van de betrokken risico's:

- (1) *Normale bedrijfsrisico's*. Dat zijn zaken die frequent kunnen voorkomen maar waarvan de impact relatief beperkt is. De beste manier om met die risico's om te gaan zijn bedrijfseigen maatregelen, zoals investeringen om de oogst- en opbrengstvariatie te verkleinen, diversificatie of niet alle eieren in één mand leggen, etc.
- (2) *Vermarktbaar risico's*. Dit zijn risico's die het eigen bedrijf overstijgen maar waar er mogelijkheden zijn om ze met anderen te delen of solidariseren. Voorbeelden hiervan zijn het sanitair fonds voor bestrijdingsplichtige dierziekten en de brede weersverzekering, maar evengoed collectief verkopen via productenorganisaties. Of de termijnmarkt is ook zo'n instrument.
- (3) *Catastrofische risico's*. Dat zijn risico's waar je als bedrijf of als sector niet kan op anticiperen. Gelukkig komen ze niet frequent voor, maar als bedrijven er mee geconfronteerd worden is de impact vaak zeer groot. Voorbeelden hiervan zijn plotse handelsembargo's (cfr. Ruslandboycot), pandemieën (cfr. COVID), risico op onteigening voor algemeen nut, risico op gewijzigd vergunningenbeleid door overheid (stikstof), etc ...

Voor catastrofische risico's voorziet het Europese staatssteunkader mogelijkheden voor lidstaten om getroffen ondernemingen te helpen overleven, denk bijvoorbeeld aan de Vlaamse COVID-beschermingsmaatregelen die we genomen hebben (voor alle ondernemingen). Al kan ook de Europese Unie in uitzonderlijke gevallen zelf ook middelen vrijmaken voor het milderen van de effecten van catastrofische risico's, zoals handelsgeschillen die boven het hoofd van de ondernemers worden beslecht.

In Vlaanderen zijn er heel wat steunelementen met betrekking tot risicobeheer, binnen en buiten het GLB:

- Het beheer en de behandeling van uitzonderlijke weersfenomenen, ook deze met impact op de landbouw, vallen sinds 2020 onder het (Algemeen) Rampenfonds, wat volledig buiten het GLB wordt geregeld.
- Sinds 2020 ondersteunt Vlaanderen, eveneens buiten het GLB, de brede weersverzekering voor land- of tuinbouwers met een open teelt (bv. fruit, akkerbouw, ...) die zich bij een private verzekeraar verzekeren tegen schade aan gewassen door extreme en ongunstige weersomstandigheden. Een erkende brede weersverzekering dekt minstens de weersfenomenen storm, hagel, vorst, ijs, regenval en droogte. Indien de landbouwer een erkende brede weersverzekering afsluit, dan kan hij een subsidie ontvangen.
- Daarnaast bestaat in Vlaanderen buiten het GLB eveneens financiële instrumenten onder hoede van het VLIF. Zo is er een tijdelijk waarborgregeling mogelijk bij calamiteiten waarbij een overheidswaarborg gegeven wordt voor overbruggingskredieten en kredieten voor werkingskapitaal. Zo werd in kader van de COVID-19 crisis deze tijdelijke waarborgregeling nog opengesteld.
- Via de GLB-maatregel VLIF 'Productieve investeringen op landbouwbedrijven' kunnen bepaalde investeringen voor oogstprotectie (hagelnetten, vogelnetten, hagelkanon, nachtvorstberegeningssysteem, warmtekanon, wildnet, insectengaas, klimaatdoek,...) gesteund worden. Ook investeringen in het kader van bioveiligheid van de dierlijke sector worden ondersteund in het VLIF, bijvoorbeeld investeringen tegen de insleep van aviaire influenza (vogelgriep) of Afrikaanse varkenspest.

- Diversificatie van economische activiteiten wordt gestimuleerd via verschillende interventies. Zo worden investeringen in verbreding en ook de biologische landbouw verhoogd gesubsidieerd via VLIF productieve investeringen. De nieuwe GLB-maatregel ‘Opstart van of omschakeling naar een toekomstgerichte duurzame ondernemingsstrategie’ zet bijkomend in op het stimuleren van diversificatie.
- Binnen AKIS worden adviesmogelijkheden voorzien rond het maken van bedrijfskeuzes op lange termijn waarbij ook risico's tegen elkaar afgewogen moeten worden en de piste van meer diversificatie van de economische activiteiten op bedrijfsniveau onderzocht moet worden.
- Via VLIF ‘Niet-productieve investeringen’ kunnen investeringen in omheiningen tegen aanvallen van wolven gefinancierd worden.
- Binnen de interventie projectoproep ‘Samenwerking’ kunnen bepaalde risicobeheer projecten gestimuleerd worden. Het opzetten van onderlinge fondsen waartoe bepaalde subsectoren zelf het initiatief nemen, behoort tot de mogelijkheden.
- Het vermijden van crisissen en het opvangen ervan is een corebusiness van de operationele programma's groenten en fruit. Zo worden investeringen ondersteund om het beheer van de in de handel gebrachte hoeveelheden efficiënter te maken. Er wordt ingezet op afzetbevordering en communicatie, waaronder acties en activiteiten die zijn gericht op diversificatie en consolidatie van de groente- en fruitmarkten, preventief of gedurende een crisisperiode. Ook is steun mogelijk voor de administratieve kosten van het opzetten van onderlinge fondsen en een financiële bijdrage voor het invullen en aanvullen van onderlinge fondsen na de compensatie van aangesloten producenten wier inkomen ten gevolge van ongunstige marktomstandigheden ernstig is gedaald. Er is steun voor de herbeplanting van boomgaarden waar dat nodig is na verplichte rooien om sanitaire of fytosanitaire redenen in opdracht van de bevoegde autoriteit. Er is ondersteuning voor het uit de markt nemen van producten en het groen/niet oogsten van groenten en fruit. Ook steun voor oogstverzekeringen behoren tot de mogelijkheid. Tot slot is er ondersteuning voor de opslag van producten geproduceerd door de producentenorganisatie (PO) of door de leden van de PO, inclusief waar nodig gemeenschappelijke verwerking (behandeling) om dergelijke opslag te vergemakkelijken.

In het Vlaams bijenteeltprogramma is de bijengezondheid één van de speerpunten. Met het programma wilt Vlaanderen de bijensterfte terugdringen door het promoten van betere, wetenschappelijk onderbouwde imkertechnieken en door het opzetten van een selectiewerking, gebaseerd op de gedocumenteerde prestaties van het teeltmateriaal. Het is dus geen steunstelsel met rechtstreekse financiële bijstand aan individuele producenten of lokale groepen.

3.6 Overzicht van de wijze waarop het GLB Strategisch Plan bijdraagt tot de doelstelling rond het verbeteren van dierenwelzijn en het verminderen van antimicrobiële resistentie, zoals vermeld in punt (i) van Artikel 6 lid 1, inclusief de randvoorwaarden en complementariteit

Om het dierenwelzijn verder te verhogen voorziet het GLB-plan twee interventies die expliciet hierop inzetten:

- Binnen de VLIF productieve investeringssteun kunnen investeringen die bijdragen aan dierenwelzijn ondersteund worden. Bovenwettelijke dierenwelzijnsinvesteringen ontvangen een verhoogd subsidiepercentage. Voorbeelden zijn: extra comfortabele koematrassen , zeugenborstel, wintertuin voor kippen, ... inrichting van varkensstallen die gecertificeerd zijn volgens dierenwelzijnslabel. Er

wordt verwacht dat er gedurende de ganse programmaperiode 1.650 dergelijke investeringen zullen ondersteund worden met ELFPO-middelen.

- De interventie 'Dierenwelzijnslabel' ondersteunt bedrijven voor deelname aan een erkend Vlaams Centraal Keurmerk dierenwelzijn of een daaraan gelijkgesteld keurmerk. Tegen het einde van de programmaperiode wordt verwacht dat ongeveer 92.000 GVE onder het label zullen vallen.

Er is geen overlap tussen beide interventies. Het kunnen deelnemen aan een dierenwelzijnslabel kan het sluitstuk zijn van al de inspanningen die voordien geleverd zijn om te voldoen aan de gestelde of bovenwettelijke normen. De VLIF-investeringssteun kan bijdragen aan het sneller voldoen aan deze normen.

In kader van diergezondheid worden eveneens twee interventies in het GLB-plan expliciet naar voren geschoven:

- De Pijler 2-interventie rond antibioticareductie: Deze interventie wil via éénjarige verbintenissen varkens, pluimvee- en kalverbedrijven stimuleren om de nodige inspanningen te leveren voor het verminderen van het antibioticumgebruik, uitgedrukt in BD100. Er wordt verwacht dat 400 landbouwers jaarlijks deelnemen.
- Binnen VLIF-steun voor productieve investeringen kunnen sanitaire investeringen ondersteund worden. Bijvoorbeeld: overdrukventilatie, waarbij gezorgd wordt dat geen infecties via de lucht de stal kunnen binnendringen.

3.7 Vereenvoudiging en vermindering van administratieve last

Dossierbehandeling

Het is een algemene doelstelling zowel voor de areaalgebonden als de niet-areaalgebonden interventies om te komen tot maximaal gebruik van data voor het controleren van de toegangs- en verbintenisvoorwaarden. Zo wordt de toepassing met bedrijfsgebonden generieke data (identificatietoepassing) verder uitgewerkt. De toepassingen die gebruikt worden door de verschillende interventies zullen allen dezelfde data (of deel ervan) gaan aanspreken om te gebruiken in de controle van de toegangs- en verbintenisvoorwaarden.

Binnen de maatregelspecifieke toepassingen wordt eveneens maximaal ingezet op automatische controle.

Voor de interventies beheerd door het Departement Landbouw en Visserij werd een overlegstructuur in het leven geroepen om over interventies heen te werken aan een meer uniforme, een kwalitatief betere en een voor de aanvrager administratief eenvoudigere steunaanvraag, betalingsaanvraag en controle van de voorwaarden.

De meeste interventies worden via een webapplicatie op het e-loket beheerd. Voor de verschillende clusters aan interventies zijn er wel verschillende onderdelen in het e-loket. De applicaties zijn volledig op maat van de beheerautoriteit ontwikkeld. Zowel de begunstigden (landbouwers, adviesdiensten, vormingscentra, ...) of hun gemachtigden als het betaalorgaan kunnen gebruik maken van deze webtoepassingen.

- Begunstigden: De webtoepassing is heel intuïtief opgebouwd zodat gebruikers een duidelijk overzicht krijgen van de subsidiemogelijkheden, heel vlot hun aanvragen kunnen indienen en ook daarna vlot de voortgang van hun dossier kunnen raadplegen. Bij de aanvraag zullen door automatische controles al heel wat voorwaarden elektronisch gecontroleerd worden en kunnen we

de gebruiker indien nodig waarschuwen om fouten in de aanvraag te vermijden. Ook wordt het 'only once' principe zoveel mogelijk toegepast en wordt de reeds gekende gegevens automatisch vooraf ingevuld in de toepassing.

- Betaalorgaan: De dossierbehandeling gebeurt via een intern luik van diezelfde webtoepassingen. Dit laat toe om de dossierbehandelaars te begeleiden in heel wat aspecten van de dossierbehandeling door o.m. automatische kruiscontroles uit te voeren en waarschuwingen of blokkeringen te tonen waar nodig. Bovendien zorgt een digitale procesflow er ook voor dat de interventies op een efficiënte manier beheerd kunnen worden. Daarnaast zal het betaalorgaan ook maximaal gebruik maken van de beschikbare data in de applicatie voor beleidsevaluaties.

Voor de areaalgebonden en op termijn ook steeds meer voor de niet-areaal gebonden maatregelen wordt in het controleproces gebruik gemaakt van technieken zoals opladen van geo-tagged foto's, monitoring obv satellietbeelden of hieraan equivalente technieken. Er zal hierbij ook gebruik gemaakt worden van artificiële intelligentie (AI) voor automatisch interpretatie van verworven data zoals satellietbeelden en luchtfoto's. Voor de geotagged foto's zal gebruik gemaakt worden van een geo-tagged foto app (LV-AgriLens) om bewijsmateriaal van de begunstigde aan de administratie over te maken.

Specifiek voor de beheerovereenkomsten beheerd door VLM is er sinds 2019 een e-loket voor het indienen van aanvragen voor beheerovereenkomsten en voor het contractbeheer: het BO-loket. Dit loket zorgt niet alleen voor het digitaliseren van de correspondentie tussen VLM en de begunstigde van een beheerovereenkomst (met het oog op een snellere en klantvriendelijkere dienstverlening), maar maakt het ook mogelijk dat de begunstigde een gedigitaliseerde aanvraag online kan indienen, dat aanvragen en (ontwerp)overeenkomsten online ter beschikking gesteld kunnen worden van de begunstigde, dat de begunstigde zijn vooringevulde aanvraag en zijn (ontwerp)overeenkomst online kan ondertekenen en valideren en dat de begunstigde online een melding kan doen van eventuele problemen bij de uitvoering van zijn beheerovereenkomst.

Er wordt bestudeerd in welke mate technieken zoals opladen van geo-tagged foto's en monitoring obv satellietbeelden ingeschakeld kunnen worden in het controleproces voor beheerovereenkomsten.

Voor de Leader-interventie is er sinds 2016 een plattelandloket. Het loket omvat de projectaanvraag, beoordeling, de administratieve opvolging en controle. Er wordt permanent ingezet op de verdere uitbouw en verbetering van dit loket om de administratieve taken voor de begunstigde te vereenvoudigen en om de controletaken voor de beheersdienst te vereenvoudigen.

Voor het indienen van de Projectsubsidies Natuur (PSN) onder interventie 'Inrichtingsmaatregelen in Natura 2000 en in gebieden met hoge natuurwaarden' wordt eveneens met een e-loket gewerkt. De begunstigden kunnen in dit e-loket hun aanvraag digitaal en online indienen. Ook de beoordeling van de aanvragen gebeurt op dit platform tot en met de goedkeuring. Er wordt ook bekeken hoe de betaalaanvragen en uitbetalingen via dit platform kunnen gebeuren.

De eindbegunstigden worden gesensibiliseerd en individueel of in groep begeleid door de bevoegde administratie, onder andere voor indiening van de elektronische verzamelaanvraag via het e-loket, voor toelichting over administratieve aangelegenheden bij oproepen,...

Vereenvoudigde kostenopties

Er zal gebruik gemaakt worden van vereenvoudigde kostenopties (VKO). Voor de interventies 'Demonstratieprojecten', 'Projectoproep in kader van EIP' en 'Projectoproep Samenwerking' zullen de loonkosten en de kosten die ermee verbonden zijn berekend worden via een standaard uurtarief, waardoor complexe loonberekeningen uitgesloten worden. Ook zal voor de genoemde maatregelen gebruik gemaakt

worden van een VKO voor overheadkosten en wordt het gebruik van eventuele andere vereenvoudigde kostenopties nog onderzocht. Voor investeringssteun wordt het gebruik van VKO's onderzocht. Ook bij andere interventies, zoals LEADER en de operationele programma's groenten en fruit, zullen er vereenvoudigde kostenopties worden gebruikt voor bijvoorbeeld de loonkosten, overhead, meerkosten,

Beheersbaarheid

Verder maken de interventies VLIF 'Productieve investeringen op landbouwbedrijven' en VLIF 'Opstart en overname door jonge landbouwers' deel uit van de vereenvoudigingsagenda. In de periode 2015-2022 en ook de jaren ervoor waren er heel wat regionale (Vlaamse) toegangs- en verbintenisvoorwaarden bovenop de Europees verplichte. De noodzakelijkheid van elke regionale toegangs- en verbintenisvoorwaarde werd in het voorbereidend proces in vraag gesteld. Er wordt nu slechts een beperkte set voorwaarden overgehouden waarvan het zeer duidelijk is dat deze in regionale context noodzakelijk zijn om beter de Europese doelstellingen te kunnen bereiken. Bovendien zal hierbij maximaal ingezet worden op gebruik van bestaande data met bijzondere aandacht voor het once only principe zodat ook de toegangs- en verbintenisvoorwaarden maximaal automatisch gecontroleerd kunnen worden. Dit zal ook de doorlooptijd van de dossiers ten goede komen.

Ook voor de interventies beheerovereenkomsten gebeurt in het voorbereidend proces een screening van de instap- en verbintenisvoorwaarden. Hierbij gebeurt steeds een afweging tussen de noodzakelijkheid van elke voorwaarde i.f.v. het realiseren van de gewenste doelen enerzijds en de beheersbaarheid van de maatregel.

Voor de Leader-interventie worden ook micro- en koepelprojecten uitgewerkt. Microprojecten zijn door hun kleinschaligheid beperkt in administratieve last. Bij koepelprojecten is er één partij die de administratieve taken en opvolging op zich neemt voor alle deelnemers van het project.

3.8 Conditionaliteit

3.8.1 Hoofdthema: klimaatverandering (mitigatie en adaptatie)

3.8.1.1 GLMC 1: Instandhouding van blijvend grasland op basis van een verhouding blijvend grasland ten opzichte van landbouwareaal op nationaal, regionaal, subregionaal niveau, op het niveau van een groep landbouwbedrijven of op het niveau van een bedrijf, in vergelijking met het referentiejaar 2018. Maximale afname van 5% ten opzichte van het referentiejaar.

Samenvatting van de verplichting voor landbouwbedrijven (bv. systeem van voorafgaande vergunningen en omschakelingsverplichting)

Jaarlijkse monitoring evolutie Vlaamse ratio t.o.v. 2018. In geval van overschrijding van 5%-tolerantie: verbod op het omzetten van BG in de lopende campagne en verplichting herinzaaien van blijvend grasland (BG) dat in de twee voorgaande campagnes werd omgezet zodat de ratiotaling t.o.v. de referentieratio opnieuw onder de 5% tolerantie wordt gebracht.

Territoriale reikwijdte (nationaal, regionaal, landbouwbedrijfsniveau)

Percelen gelegen in Zone Noord (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

Type betrokken landbouwers

Alle landbouwers met blijvend grasland onderworpen aan de conditionaliteit

Toelichting van de bijdrage aan de verwezenlijking van de hoofddoelstelling van de GLMC-norm

Met deze GLMC wordt het behoud van het areaal blijvend grasland beoogd, zodat de organische koolstofvoorraad onder het grasland behouden blijft.

3.8.1.2 GLMC 2: Minimale bescherming van wetlands en veengebieden

Samenvatting van de landbouwpraktijk

Verbod op het omzetten en omploegen van als ecologisch kwetsbaar blijvend grasland aangeduide wetlands en veengebieden binnen Natura 2000-gebieden (desgevallend bij te sturen in functie van de carteringsoefening van de veen- en moerasgebieden buiten de N2000-gebieden die in landbouwgebruik zijn)

Territoriale reikwijdte en toegewezen gebied

Percelen gelegen in Zone Noord (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

Type betrokken landbouwers

Alle landbouwers met wetlands en veengebieden onderworpen aan de conditionaliteit

Toelichting van de bijdrage aan de verwezenlijking van de hoofddoelstelling van de GLMC-norm

Met het omzetting- en ploegverbod worden de als ecologisch kwetsbaar blijvend grasland aangeduide wetlands en veengebieden in hun oorspronkelijke toestand behouden met het oog op het behoud van de organische koolstof die in de bodem van deze wetlands en veengebieden.

3.8.1.3 GLMC 3: Verbod op het verbranden van stoppels, behalve om fytosanitaire redenen

Samenvatting van de landbouwpraktijk

Stoppels mogen na het oogsten niet afgebrand worden, behalve om fytosanitaire redenen.

Minstens één geldig analyseresultaat OC en pH per schijf van 5 ha areaal landbouwgrond exclusief grasland en permanente bedekking: als OC-gehalte te laag: advies volgen dat bij het analyseresultaat is gevoegd; als pH te laag: bekalken.

Territoriale reikwijdte en toegewezen gebied

Percelen gelegen in Zone Noord (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

Type betrokken landbouwers

Alle landbouwers met bouwland onderworpen aan de conditionaliteit

Toelichting van de bijdrage aan de verwezenlijking van de hoofddoelstelling van de GLMC-norm

Het verbod op het verbranden van de stoppels zorgt voor een verhoogde aanvoer van organisch materiaal in de bodem wat de natuurlijke afbraak van organisch materiaal in de bodem helpt compenseren zodat het organisch koolstofgehalte in de bodem behouden blijft. Het laten analyseren van het OC-gehalte van de bodem maakt de landbouwer bewust van de toestand van de bodem van zijn percelen en zet hem aan om remediërende acties te ondernemen wanneer deze te kort schiet.

3.8.2 Hoofdthema: water

3.8.2.1 GLMC 4: Aanleg van bufferstroken langs waterlopen

Samenvatting van de landbouwpraktijk

Aanhouden van een 3 m gewasbeschermingsmiddelvrije strook en van een 5 m bemestingsvrije strook (10 m langs hellingen en in VEN-gebied), waarvan de eerste meter bovendien teeltvrij moet zijn, langs de bevaarbare waterlopen en onbevaarbare waterlopen van 1ste, 2de en 3de categorie.

Territoriale reikwijdte en toegewezen gebied

Percelen gelegen in Zone Noord (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

Type betrokken landbouwers

Alle landbouwers met landbouwgrond ter hunne beschikking langs bevaarbare waterlopen en onbevaarbare waterlopen van 1ste, 2de en 3de categorie en die onderworpen zijn aan de conditionaliteit

Toelichting van de bijdrage aan de verwezenlijking van de hoofddoelstelling van de GLMC-norm

Deze bufferstroken moeten er toe bijdragen dat er geen gewasbeschermingsmiddelen of meststoffen afspoelen naar de waterlopen.

3.8.3 Hoofdthema: bodem (bescherming en kwaliteit)

3.8.3.1 GLMC 5: Bodembewerkingsbeheer ter vermindering van het risico van bodemdegradatie en erosie, onder meer rekening houdend met de hellingsgraad

Samenvatting van de landbouwpraktijk

Verplichting om maatregelen te nemen op percelen met een zeer hoge en hoge erosiegevoeligheid (paars en rood); afhankelijk van het type teelt en de erosiegevoeligheid moeten maatregelen gekozen worden uit 4 maatregelenpakketten. Momenteel wordt het erosiebeleid in Vlaanderen geëvalueerd. Op basis van de aanbevelingen uit deze evaluatie kan de Vlaamse Regering beslissen om de huidige maatregelen nog bij te sturen.

Territoriale reikwijdte en toegewezen gebied

Percelen gelegen in Zone Noord (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest) waarop verplichtingen in dit kader van toepassing .

Type betrokken landbouwers

Alle landbouwers met erosiegevoelige percelen waarop verplichtingen in dit kader van toepassing zijn en die onderworpen zijn aan de conditionaliteit

Toelichting van de bijdrage aan de verwezenlijking van de hoofddoelstelling van de GLMC-norm

Deze GLMC moet erosie en de gevolgen ervan zoveel mogelijk beperken op percelen met een hoge en zeer hoge erosiegevoeligheid.

3.8.3.2 GLMC 6: Minimale bodembedekking om kale grond te vermijden in de meest kwetsbare perioden

Samenvatting van de landbouwpraktijk

Verplichting om maatregelen te nemen op percelen met een zeer hoge en hoge erosiegevoeligheid (paars en rood); afhankelijk van het type teelt en de erosiegevoeligheid moeten maatregelen gekozen worden uit 4 maatregelenpakketten, waarbij ook een pakket rond het bedekt houden van de bodem om erosie in de winter te beperken. Momenteel wordt het erosiebeleid in Vlaanderen geëvalueerd. Op basis van de aanbevelingen uit deze evaluatie kan de Vlaamse Regering beslissen om de huidige maatregelen nog bij te sturen.

Ook de aangescherpte regels voor vanggewassen onder het mestbeleid dragen bij tot de doelstelling van deze norm, maar deze behoren eveneens tot de beheerseisen voortvloeiend uit de nitraatrichtlijn.

Territoriale reikwijdte en toegewezen gebied

Percelen gelegen in Zone Noord (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

Type betrokken landbouwers

Alle landbouwers met percelen waarop verplichtingen in dit kader van toepassing zijn en die onderworpen zijn aan de conditionaliteit

Toelichting van de bijdrage aan de verwezenlijking van de hoofddoelstelling van de GLMC-norm

Door te zorgen voor een bodembedekking vermindert het risico op bodemerosie en -verslemping in de periodes wanneer de bodem daar het meest kwetsbaar voor is, namelijk in de winter en het voorjaar. Ook zorgt de bodembedekking na de oogst voor het vastleggen van nutriënten die na de oogst nog in het bodemprofiel aanwezig zijn, zodat het risico op uitspoeling naar grond- en oppervlaktewater vermindert.

3.8.3.3 GLMC 7: Gewasrotatie op bouwland, met uitzondering van gewassen die onder water worden geteeld

Samenvatting van de landbouwpraktijk

Op eenzelfde perceel mag eenzelfde gewas geen twee jaar na elkaar als hoofdteelt geteeld worden, tenzij er een tussenteelt wordt ingezaaid die minstens acht weken op het perceel aanwezig moet zijn. Op basis van de diversiteit van landbouwmethoden en agro-klimatologische omstandigheden zal Vlaanderen onderzoeken of het in bepaalde, nog af te lijnen regio's andere praktijken van verbeterde vruchtwisseling met vlinderbloemige gewassen of gewasdiversificatie kan toestaan, die gericht zijn op verbetering en instandhouding van het bodempotentieel in overeenstemming met de doelstellingen van deze GLMC.

De teelt van aardappelen kan niet in een rotatie van enger dan 1 op 3 jaar met uitzondering van primeuraardappelen (oogst vóór 20 juni). Voor de teelt van pootgoed geldt een rotatie van 1 op 4 jaar.

Territoriale reikwijdte en toegewezen gebied

Percelen gelegen in Zone Noord (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

Type betrokken landbouwers

Alle landbouwers met bouwland onderworpen aan de conditionaliteit, maar de bedrijven

- a) waar meer dan 75 % van het bouwland wordt gebruikt voor de productie van grassen of andere kruidachtige voedergewassen of voor de teelt van vlinderbloemige gewassen, braak ligt, of voor een combinatie daarvan wordt gebruikt; of
- b) waar meer dan 75 % van het subsidiabele landbouwareaal blijvend grasland is, wordt gebruikt voor de productie van grassen of andere kruidachtige voedergewassen of gedurende een aanzienlijk deel van het jaar of een aanzienlijk deel van de gewascyclus wordt beteeld met gewassen die onder water staan, of voor een combinatie daarvan wordt gebruikt

zijn vrijgesteld van het voldoen aan deze norm.

Geen vrijstelling voor bedrijven met areaal bouwland tot 10 ha.

Toelichting van de bijdrage aan de verwezenlijking van de hoofddoelstelling van de GLMC-norm

Door het roteren van de gewassen op een perceel wordt bodemuitputting vermeden en kan de ontwikkeling van bodempathogenen afgeremd worden, zodat het bodempotentieel behouden blijft.

3.8.4 Hoofdthema: biodiversiteit en landschap (bescherming en kwaliteit)

3.8.4.1 GLMC 8a: Minimaal aandeel van het landbouwareaal dat bestemd is voor niet-productieve oppervlakten of elementen

Samenvatting van de landbouwpraktijk

Landbouwers moeten ofwel

- a) een minimaal aandeel van ten minste 4% bouwland op bedrijfsniveau bestemmen voor niet-productieve arealen en elementen, met inbegrip van braakliggend land;
- b) een minimaal aandeel van ten minste 7% bouwland op bedrijfsniveau bestemmen indien dit ook vanggewassen omvat, geteeld zonder gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, waarvan 3% braakliggend of niet-productief elementen is, waarbij de wegingsfactor 0,3 voor vanggewassen wordt toegepast.

Lijst van elementen of niet-productieve gebieden die in aanmerking komen voor de berekening van het minimaal aandeel:

- Braakliggend land
- Akkerranden en bufferstroken (o.a. 1 m teeltvrije strook)
- Landschapselementen:
 - Houtkanten;
 - Heggen;
 - Groep van bomen met overlappende kruinen en bosjes;
 - Bomenrijen;
 - Grachten en sloten;
 - Poelen en vijvers;

Bijkomende toelichting bij de aangeduide lijst van niet-productieve oppervlakten en elementen:

De omschrijving van de aangeduide lijst van niet-productieve oppervlakten en elementen zal in lijn met de huidige regels voor de niet-productieve ecologisch aandachtsgebieden uitgewerkt worden

- Grachten van minimaal 2 meter en maximaal 6 meter breedte, inclusief open waterlopen voor irrigatie en drainage, voor zover de wanden niet uit beton bestaan;

Vanggewassen en hun voorwaarden van gebruik:

Af te stemmen met de verplichtingen in het kader van de mestwetgeving wat soorten, inzaaidata en aanhoudingsperioden betreft

Territoriale reikwijdte en toegewezen gebied

Percelen gelegen in Zone Noord (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

Type betrokken landbouwers

Alle landbouwers met bouwland onderworpen aan de conditionaliteit, maar de bedrijven

- a) waar meer dan 75 % van het bouwland wordt gebruikt voor de productie van grassen of andere kruidachtige voedergewassen of voor de teelt van vlinderbloemige gewassen, braak ligt, of voor een combinatie daarvan wordt gebruikt; of
- b) waar meer dan 75 % van het subsidiabele landbouwareaal blijvend grasland is, wordt gebruikt voor de productie van grassen of andere kruidachtige voedergewassen of gedurende een aanzienlijk deel van het jaar of een aanzienlijk deel van de gewascyclus wordt beteeld met gewassen die onder water staan, of voor een combinatie daarvan wordt gebruikt

zijn vrijgesteld van het voldoen aan deze norm.

Geen vrijstelling voor bedrijven met areaal bouwland tot 10 ha.

Toelichting van de bijdrage aan de verwezenlijking van de hoofddoelstelling van de GLMC-norm

Deze GLMC moet er toe bijdragen dat er meer ruimte komt voor biodiversiteit op de landbouwbedrijven.

3.8.4.2 GLMC 8b: Behoud van landschapselementen

Samenvatting van de landbouwpraktijk

Landbouwers moeten binnen én buiten de zones aangeduid i.k.v. de vogel- en habitatrichtlijn het verbod, de (natuur)vergunningsplicht en de voorwaarden voor het wijzigen van landschapselementen naleven.

Lijst van elementen voor instandhouding:

- Bosachtige elementen
 - Heggen
 - Individuele of groepen bomen
 - Bomenrijen
 - Houtkanten
- Poelen
- Hoogstamboomgaarden

Territoriale reikwijdte en toegewezen gebied

Percelen gelegen in Zone Noord (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

Type betrokken landbouwers

Alle landbouwers onderworpen aan de conditionaliteit

Toelichting van de bijdrage aan de verwezenlijking van de hoofddoelstelling van de GLMC-norm

Bescherming en dus instandhouding van waardevolle landschapselementen in het landbouwlandschap.

3.8.4.3 GLMC 8c: Verbod op het snoeien van heggen en bomen in de vogelbroedperiode

Samenvatting van de landbouwpraktijk

Het is verboden heggen en bomen te snoeien tijdens het broeiseizoen (indicatief 15 maart tot 15 juni)

Territoriale reikwijdte en toegewezen gebied

Percelen gelegen in Zone Noord (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

Type betrokken landbouwers

Alle landbouwers onderworpen aan de conditionaliteit

Toelichting van de bijdrage aan de verwezenlijking van de hoofddoelstelling van de GLMC-norm

Bescherming van vogels tijdens de broedperiode.

3.8.4.4 GLMC 8d: Facultatief, maatregelen om invasieve plantensoorten te voorkomen

Samenvatting van de landbouwpraktijk

In kader van preventief beleid zullen maatregelen genomen worden om overwoekering door invasieve planten te voorkomen.

Territoriale reikwijdte en toegewezen gebied

Percelen gelegen in Zone Noord (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

Type betrokken landbouwers

Alle landbouwers onderworpen aan de conditionaliteit

Toelichting van de bijdrage aan de verwezenlijking van de hoofddoelstelling van de GLMC-norm

Door tijdig maatregelen te verplichten wordt de inzet van gewasbeschermingsmiddelen in de strijd tegen invasieve planten beperkt.

3.8.4.5 GLMC 9: Verbod op het omzetten en ploegen van blijvend grasland dat is aangewezen als ecologisch kwetsbaar blijvend grasland in Natura 2000-gebieden

Samenvatting van de landbouwpraktijk

Verbod op het omzetten en omploegen van ecologisch kwetsbaar blijvend grasland (EKBG) aangeduid zowel binnen als buiten Natura 2000 (buiten Natura 2000 i.k.v. bescherming historisch permanent grasland in de Polders)

Territoriale reikwijdte en toegewezen gebied

Natura 2000-gebieden en de Polders gelegen in Zone Noord (Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

Totale oppervlakte aan ecologisch kwetsbaar blijvend grasland in Natura 2000-gebieden, zoals afgedekt door deze GLMC in ha

8.175 ha

Totale oppervlakte aan ecologisch kwetsbaar blijvend grasland buiten Natura 2000-gebieden, zoals afgedekt door deze GLMC in ha

3.467 ha

Totale oppervlakte blijvend grasland in Natura 2000-gebieden in ha

23.073 ha

Type betrokken landbouwers

Alle landbouwers met EKBG-percelen onderworpen aan de conditionaliteit

Toelichting van de bijdrage aan de verwezenlijking van de hoofddoelstelling van de GLMC-norm

Met het omzetting- en ploegverbod worden ecologisch kwetsbare blijvend graslanden in hun oorspronkelijke toestand behouden.

4 GEMEENSCHAPPELIJKE ELEMENTEN VOOR VERSCHILLENDE INTERVENTIES¹

4.1 Definities en minimumvereisten

4.1.1 Landbouwactiviteit

Europese kaderdefinitie (Verordening (EU) 2021/2115)

"Landbouwactiviteit" wordt zodanig gedefinieerd dat deze kan bijdragen tot de levering van particuliere en collectieve goederen, middels een van navolgende elementen of beide:

- ia) de productie van landbouwproducten waartoe onder andere dieren worden gefokt of gewassen worden geteeld in onder meer de moeraslandbouw, waarbij onder landbouwproducten wordt verstaan de producten in bijlage I bij het VWEU, met uitzondering van visserijproducten, alsmede katoen en hakhout met korte omlooptijd,*
- iib) de handhaving van een landbouwareaal in een staat die beweiding of teelt mogelijk maakt zonder dat daarvoor voorbereidende activiteiten nodig zijn die verder gaan dan activiteiten op basis het gebruik van de gebruikelijke landbouwmethoden en -machines.*

4.1.1.1 Definitie van productie

Het voortbrengen van landbouwproducten, inclusief het voor landbouwdoeleinden telen, oogsten, melken, fokken en houden van dieren.

Landbouwproducten: de producten die zijn vermeld in bijlage I bij het VWEU, met inbegrip van katoen en hakhout met korte omlooptijd, exclusief visserijproducten.

4.1.1.2 Definitie van instandhouding van het landbouwareaal

Bouwland

De **minimumactiviteit** moet gebeuren op braakliggend land en natuurlijke graslanden en bestaat uit het beperken van opslag van houtige planten en verruiging zodoende dat dit zorgt voor een staat die beweiding of teelt mogelijk maakt zonder dat daarvoor voorbereidende activiteiten nodig zijn die verder gaan dan het gebruik van de gebruikelijke landbouwmethoden en -machines.

Braakliggend land: bouwland waarop geen landbouwproductie plaatsvindt maar waarop ofwel een spontane vegetatie tot ontwikkeling komt ofwel een maatregel wordt genomen om de biodiversiteitsvoordelen te vergroten. Percelen met gras als hoofddeelt in de voorgaande campagne kunnen niet als braakliggend land beschouwd worden.

Blijvende teelten

De definitie van blijvende teelten vereist dat deze geregeld een oogst opleveren.

Blijvend grasland

De **minimumactiviteit** moet gebeuren op natuurlijke graslanden en bestaat uit het beperken van verruiging zodoende dat dit zorgt voor een staat die beweiding of maaien mogelijk maakt zonder dat daarvoor voorbereidende activiteiten nodig zijn die verder gaan dan het gebruik van de gebruikelijke landbouwmethoden en -machines.

¹ Kaderdefinities worden meegegeven waar nodig en zijn onder voorbehoud van definitieve goedkeuring door Europees parlement en publicatie

Natuurlijke graslanden: gronden met ruige grassen, grassen met een belangrijke aanwezigheid van mossen, kruidachtige gewassen of andere weinig voedzame grassoorten, of ouder weidegras met een zekere graad van spontane ontwikkeling van kruidachtige gewassen;

4.1.2 Landbouwareaal

Europese kaderdefinitie (Verordening (EU) 2021/2115)

"Landbouwareaal" omvat bouwland, blijvende teelten en blijvend grasland, dit tevens ingeval deze boslandbouwsystemen op dat areaal vormen, zoals hierna verder gespecificeerd binnen de Europese kaderdefinities voor bouwland, blijvende teelten en blijvend grasland.

4.1.2.1 Elements of agroforestry systems when it is established and/or maintained on the agricultural area

Bouwland

Het minimum en maximum aantal toegelaten geïsoleerde bomen op een subsidiabele hectare:

- minimaal 30 bomen per hectare
- maximaal 200 bomen per hectare. Een uitzondering op dit maximum geldt voor percelen waar een afwijking werd goedgekeurd in het kader van een aanvraag voor een premie voor de aanleg van de boslandbouwsysteem binnen pijler 2.
- een homogene verspreiding van de bomen over het perceel

Definitie boslandbouwsysteem: een systeem voor grondgebruik waarbij de teelt van bomen wordt gecombineerd met landbouw op dezelfde grond, toegepast op een perceel landbouwgrond als vermeld in artikel 2, 12° van het decreet van 22 december 2006 houdende inrichting van een gemeenschappelijke identificatie van landbouwer, exploitatie en landbouwgrond in het kader van het meststoffenbeleid en het landbouwbeleid en waarvan de aanmelding via de verzamelaanvraag en het aanplanten van de bomen gebeurde na het in werking treden van het decreet van 20 april 2012 houdende diverse bepalingen inzake leefmilieu en natuur.

Blijvende teelten

Het minimum en maximum aantal toegelaten geïsoleerde bomen op een subsidiabele hectare:

- minimaal 30 bomen per hectare
- maximaal 200 bomen per hectare. Een uitzondering op dit maximum geldt voor percelen waar een afwijking werd goedgekeurd in het kader van een aanvraag voor een premie voor de aanleg van de boslandbouwsysteem binnen pijler 2.
- een homogene verspreiding van de bomen over het perceel

Definitie boslandbouwsysteem: een systeem voor grondgebruik waarbij de teelt van bomen wordt gecombineerd met landbouw op dezelfde grond, toegepast op een perceel landbouwgrond als vermeld in artikel 2, 12° van het decreet van 22 december 2006 houdende inrichting van een gemeenschappelijke identificatie van landbouwer, exploitatie en landbouwgrond in het kader van het meststoffenbeleid en het landbouwbeleid en waarvan de aanmelding via de verzamelaanvraag en het aanplanten van de bomen gebeurde na het in werking treden van het decreet van 20 april 2012 houdende diverse bepalingen inzake leefmilieu en natuur

Blijvend grasland

Het minimum en maximum aantal toegelaten geïsoleerde bomen op een subsidiabele hectare:

- minimaal 30 bomen per hectare

- maximaal 200 bomen per hectare. Een uitzondering op dit maximum geldt voor percelen waar een afwijking werd goedgekeurd in het kader van een aanvraag voor een premie voor de aanleg van de boslandbouwsysteem binnen pijler 2.
- een homogene verspreiding van de bomen over het perceel

Definitie boslandbouwsysteem: een systeem voor grondgebruik waarbij de teelt van bomen wordt gecombineerd met landbouw op dezelfde grond, toegepast op een perceel landbouwgrond als vermeld in artikel 2, 12° van het decreet van 22 december 2006 houdende inrichting van een gemeenschappelijke identificatie van landbouwer, exploitatie en landbouwgrond in het kader van het meststoffenbeleid en het landbouwbeleid en waarvan de aanmelding via de verzamelaanvraag en het aanplanten van de bomen gebeurde na het in werking treden van het decreet van 20 april 2012 houdende diverse bepalingen inzake leefmilieu en natuur

4.1.2.2 Bouwland

Europese kaderdefinitie (Verordening (EU) 2021/2115)

“Bouwland”: grond die voor de teelt van gewassen wordt gebruikt of daarvoor beschikbaar is maar braak ligt, alsmede voor de looptijd van de verbintenis, grond die voor de teelt van gewassen wordt gebruikt of daarvoor beschikbaar is, maar is braakgelegd overeenkomstig de artikelen 31 of 70 of de in bijlage III bij deze verordening vermelde GLMC-norm 8, of overeenkomstig de artikelen 22, 23 of 24 van Verordening (EG) nr. 1257/1999 van de Raad, of artikel 39 van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad, of artikel 28 van Verordening (EU) nr. 1305/2013 van het Europees Parlement en de Raad

Andere opmerkingen met betrekking tot de definitie van bouwland

In Vlaanderen is er geen areaal dat is braakgelegd overeenkomstig de artikelen 22, 23 en 24 van Verordening (EG) nr. 1257/1999 van de Raad, artikel 39 van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad

4.1.2.3 Blijvende teelten

Europese kaderdefinitie (Verordening (EU) 2021/2115)

"Blijvende teelten" zijn niet in de vruchtwisseling opgenomen teelten van gewassen, anders dan blijvend grasland, die de grond gedurende ten minste vijf jaar in beslag nemen en die geregeld een oogst opleveren, met inbegrip van producten van kwekerijen en hakhout met korte omlooptijd"

Definitie van kwekerijen

Arealen met jonge houtachtige planten in de openlucht, bestemd om later te worden verplant, en wel kwekerijen van:

- wijnstokken en moederplanten;
- vruchtbomen en kleinfruitgewassen;
- siergewassen;
- voor de verkoop bestemde bosplanten, exclusief de in het bos gelegen bosboomkwekerijen voor de eigen behoefte van het bedrijf;
- bomen en heesters ter beplanting van tuinen, parken, straten en wegbermen (bijvoorbeeld haagplanten, rozen en andere sierheesters, sierconiferen), alsmede onderstammen en jonge zaailingen ervan.

Definitie van hakhout met korte omlooptijd

Areaal beplant met boomsoorten van GN-code 0602 90 41, bestaande uit meerjarige houtgewassen waarvan de wortelstokken of stronken na de oogst in de grond blijven en die in het daaropvolgende seizoen

nieuwe scheuten vormen en waarvan de maximale omlooptijd 8 jaar is. Een lijst zal opgesteld worden in samenspraak met Agentschap Natuur en Bos.

4.1.2.4 Blijvend grasland

Europese kaderdefinitie (Verordening (EU) 2021/2115)

“Blijvend grasland en blijvend weiland” (samen “blijvend grasland”) is grond met een natuurlijke of ingezaaide vegetatie van grassen of andere kruidachtige voedergewassen die minimaal vijf jaar niet in de vruchtwisseling van het bedrijf is opgenomen, en, indien lidstaten daartoe besluiten, die minimaal vijf jaar niet is omgeploegd, bewerkt of opnieuw met andere grassoorten of met andere kruidachtige voedergewassen ingezaaid.

Dit begrip kan ook andere soorten omvatten zoals struiken of bomen die kunnen worden begraasd en, indien de lidstaten daartoe besluiten, struiken of bomen die diervoeder produceren, mits de grassen en andere kruidachtige voedergewassen blijven overheersen.

De lidstaten kunnen ook besluiten om volgende soorten land als blijvend grasland te beschouwen:

- i) bedekt land als bedoeld in dit punt dat wordt gebruikt overeenkomstig de gangbare plaatselijke praktijken, waarbij in weiland grassen en andere kruidachtige voedergewassen traditioneel niet overheersen of helemaal niet voorkomen;*
- ii) met in dit punt bedoelde soorten bedekt land, waarbij in weiland grassen en andere kruidachtige voedergewassen traditioneel niet overheersen of helemaal niet voorkomen;*

Definitie van grassen en andere kruidachtige planten

Alle kruidachtige planten die traditioneel in natuurlijk grasland voorkomen of normaliter in zaadmengsels voor grasland worden opgenomen, ongeacht of het betrokken grasland voor het weiden van dieren wordt gebruikt

Besluit om het criterium "ploegen" te gebruiken in verband met de indeling als blijvend grasland

Nee

Besluit om het criterium "grondbewerking" te gebruiken in verband met de indeling als blijvend grasland

Nee

Besluit om het criterium "herinzaai met verschillende grassoorten" te gebruiken in verband met de indeling als blijvend grasland, en de beschrijving ervan in geval van een bevestigend antwoord

Nee

Besluit betreffende het opnemen van andere soorten, zoals bomen en/of struiken, die diervoeder opleveren, mits grassen en andere kruidachtige voedergewassen blijven overheersen

Nee

Besluit betreffende het opnemen van andere soorten, zoals struiken en/of bomen, die kunnen worden begraasd en/of veevoeder opleveren, daar waar grassen en andere kruidachtige voedergewassen van oudsher niet overheersen of ontbreken in de begrazingsgebieden

Nee

4.1.2.5 Andere opmerkingen met betrekking tot de definitie van landbouwareaal in het algemeen

Arealen, die door het afsluiten van een bepaalde ecoregelingen of bepaalde agromilieum- en klimaatmaatregelen (incl. beheerovereenkomsten), blijvend grasland geworden zijn, worden vrijgesteld van een mogelijke herinzaaiverplichting als gevolg van een overschrijding van de ratiotaling t.o.v. referentieratio, wanneer zij binnen een periode van twee jaar na afloop van deze verbintenis werden omgezet.

4.1.3 Subsidiabele hectare

Europese kaderdefinitie (Verordening (EU) 2021/2115)

Voor de toepassing van interventietypes in de vorm van rechtstreekse betalingen wordt "subsidiabele hectare" zodanig bepaald dat het arealen omvat die ter beschikking van de landbouwer staan en bestaan uit:

- a) het landbouwareaal van het bedrijf dat, in de loop van het jaar waarvoor steun wordt aangevraagd, wordt gebruikt voor een landbouwactiviteit of, indien het areaal ook voor niet-landbouwactiviteiten wordt gebruikt, overwegend voor landbouwactiviteiten wordt gebruikt. Wanneer dit om redenen in verband met het milieu, de biodiversiteit of het klimaat terdege gerechtvaardigd is, kunnen de lidstaten bepalen dat ook bepaalde arealen die slechts om het jaar voor landbouwactiviteiten worden gebruikt, subsidiabele hectaren zijn;*
- b) het areaal van het bedrijf:*
 - i) met landschapselementen die onder de behoudsverplichting van GLMC-norm 8 vallen als vermeld in bijlage III;*
 - ii) dat wordt gebruikt in het kader van GLMC-norm 8 als vermeld in bijlage III voor het bereiken van het minimumpercentage bouwland dat bestemd is als niet-productieve gebieden en voor niet-productieve elementen, waaronder braakland;*
 - iii) dat, voor de duur van de betrokken verbintenis van de landbouwer, wordt ingesteld of gehandhaafd uit hoofde van een in artikel 31 bedoelde ecoregeling.*

Indien een lidstaat daartoe besluit, mag dat areaal andere landschapselementen bevatten, mits deze niet overheersen en de uitoefening van de landbouwactiviteit niet significant belemmeren door het ingenomen oppervlakte. Bij het toepassen van dat beginsel kan een lidstaat het deel landbouwperceel met die andere landschapselementen, begrenzen.

Voor blijvend grasland met geïsoleerde niet-subsidiabele elementen kunnen de lidstaten besluiten om voor het bepalen van de subsidiabele oppervlakte vaste verlagingscoëfficiënten toe te passen;

- c) het areaal van het bedrijf dat recht gaf op betalingen op grond van titel III, hoofdstuk II, afdeling 2, onderafdeling 2, van de onderhavige verordening of op grond van de basisbetalingsregeling of de regeling inzake een enkele areaalbetaling als vastgesteld in titel III van Verordening (EU) nr. 1307/2013, en dat geen "subsidiabele hectare" is zoals bepaald door de lidstaten op basis van de punten a) en b) van dit lid:*
 - i) als gevolg van de toepassing van de Richtlijnen 92/43/EEG, 2009/147/EG of 2000/60/EG op dat areaal;*
 - ii) als gevolg van op grond van deze verordening vastgestelde areaalgebonden interventies die onder het in artikel 65(1) van Verordening (EU) 2021/2116 bedoelde geïntegreerd systeem vallen en die de productie van niet in bijlage I bij het VWEU vermelde producten door middel van moeraslandbouw mogelijk maken, of van nationale regelingen voor biodiversiteit of broeikasgasreductie waarvan de voorwaarden op die areaalgebonden interventies aansluiten, mits bedoelde interventies en nationale regelingen bijdragen tot een of meer specifieke doelstellingen bedoeld in artikel 6, lid 1, punten d), e) en f), van deze verordening;*
 - iii) voor de looptijd van een bebossingsverbintenis van de landbouwer, uit hoofde van artikel 31 van Verordening (EG) nr. 1257/1999, artikel 43 van Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 22 van Verordening (EU) nr. 1305/2013 of artikel 70 of artikel 73 van de onderhavige verordening, of op grond van een nationale regeling waarvan de voorwaarden stroken met artikel 43, leden 1, 2 en 3, van Verordening (EG) nr. 1698/2005, artikel 22 van Verordening (EU) nr. 1305/2013 of artikel 70 of artikel 73 van de onderhavige verordening;*

De minimumgrootte van een perceel landbouwgrond dat aangegeven moet worden en waarvoor betalingsrechten aangevraagd en geactiveerd kunnen worden, is 0,01 hectare. De aanvraag van ecoregelingen, mits uitzonderingen, zal een minimumgrootte van 0,30 hectare vereisen.

4.1.3.1 Criteria om het overwicht van landbouwactiviteiten vast te stellen wanneer de grond ook voor niet-landbouwactiviteiten wordt gebruikt

- Landbouwareaal van een bedrijf dat ook voor niet-landbouwactiviteiten wordt gebruikt, wordt aangemerkt als een overwegend voor landbouwactiviteiten gebruikt areaal mits de uitoefening van de landbouwactiviteiten geen noemenswaardige hinder ondervindt van de intensiteit, de aard, de duur en de planning van de niet-landbouwactiviteiten. Tijdelijke niet-landbouwgerelateerde activiteiten op een subsidiabel landbouwperceel of een deel ervan wijzigen de subsidiabiliteit van het perceel niet als de activiteiten op het perceel tijdelijk van aard zijn en in totaal - al dan niet aaneensluitend - niet langer dan drie maanden van het kalenderjaar in kwestie duren.
- Een lijst van areaal dat overwegend voor niet-landbouwactiviteiten wordt gebruikt en bijgevolg als niet-subsidiabel wordt beschouwd, zal opgesteld en uitgewerkt worden via de regelgeving.
- Via de regelgeving zal bepaald worden welke landschapselementen, die gelegen zijn op subsidiabel areaal, beschouwd zullen worden als deel uitmakend van dat subsidiabel areaal alsook hun toegestane afmetingen.

4.1.3.2 Criteria die verzekeren dat de grond ter beschikking van de landbouwer is

Criteria die verzekeren dat de grond ter beschikking van de landbouwer is:

- De landbouwer moet de in aanmerking komende grond wettig tot zijn beschikking hebben op basis van het genotrecht waarover hij voor het perceel in kwestie beschikt ten gevolge van een eigendomsrecht, een pachtrecht, een cultuurcontract, een vruchtgebruik, een opstalrecht, een erfpacht, een gebruiksrecht om niet of een huurrecht.
- De landbouwer moet de beslissingsbevoegdheid hebben over de op in aanmerking komende grond verrichte landbouwactiviteiten en draagt de financiële risico's in verband met die activiteiten. Deze beslissingsbevoegdheid impliceert het gebruik en dus de effectieve uitbating van het betreffende aaneengesloten stuk landbouwgrond.

4.1.3.3 Periode waarin een gebied aan de definitie van 'subsidiabele hectare' moet voldoen

Tijdelijke niet-landbouwgerelateerde activiteiten op een subsidiabel landbouwperceel of een deel ervan wijzigen de subsidiabiliteit van het perceel niet als de activiteiten op het perceel tijdelijk van aard zijn en in totaal al dan niet aaneensluitend niet langer dan drie maanden van het kalenderjaar in kwestie duren.

Overmacht of uitzonderlijke omstandigheden kunnen toegepast worden.

4.1.3.4 Andere elementen met betrekking tot 'subsidiabele hectare'

Beslissing om de voor de landbouw gebruikte arealen slechts om de twee jaar op te nemen

Nee

Beslissing betreffende het opnemen van andere landschapselementen (die niet beschermd zijn in het kader van de GLMC), op voorwaarde dat zij niet overheersen en geen significante belemmering vormen voor de uitoefening van een landbouwactiviteit vanwege de oppervlakte die zij innemen

Nee

Beslissing om ten aanzien van blijvend grasland met verspreide niet-subsidiabele kenmerken vaste verminderingscoëfficiënten toe te passen om de subsidiabel geachte oppervlakte te bepalen

Nee

Beslissing tot handhaving van de subsidiabiliteit van voorheen subsidiabele gebieden wanneer deze niet langer voldoen aan de definitie van "subsidiabele hectare" overeenkomstig artikel 4, lid 4, onder a) en b), van Verordening (EU) 2021/2115 als gevolg van het gebruik van nationale regelingen waarvan de voorwaarden in overeenstemming zijn met de interventies die vallen onder het geïntegreerd systeem als bedoeld in artikel 65(1), van Verordening (EU) 2021/2116, op grond waarvan de productie van non-annex I producten door middel van paludicultuur is toegestaan en die bijdragen aan de milieu- en klimaatgerelateerde doelstellingen van de verordening GLB strategische plannen.

Nee

4.1.4 Actieve landbouwer

4.1.4.1 Criteria om te bepalen wie een minimale landbouwactiviteit uitoefent

Criteria:

- Het hebben van een NACE- BEL-code landbouw (btw)
- verhouding tussen de btw verkoopshandelingen aan 6% als gevolg van de landbouwactiviteit ten opzichte van de btw verkoopshandelingen van alle economische activiteiten (indien de implementatie tijdig kan gebeuren)
- het hebben van een bepaalde standaardverdien capaciteit
- uitsluiting van overheids-, onderzoeks- en onderwijsinstellingen en erkende terreinbeherende natuurverenigingen,

Er zal aandacht zijn voor zowel pluri-actieve landbouwers, bijberoepers als geleidelijke instromers om hun ondernemingszin niet te ondermijnen. Daarnaast moet er ook aandacht zijn voor alle verdienmodellen binnen onze landbouw.

De criteria worden verder uitgewerkt in de regelgeving. Indien andere criteria ook relevant blijken met het oog op de doelstelling, kunnen ze verder in overweging genomen worden.

Besluit om een negatieve lijst van niet-agrarische activiteiten te gebruiken als aanvullend instrument

Nee

Besluit om een bedrag aan rechtstreekse betalingen vast te stellen dat niet hoger is dan 5 000 euro en op grond waarvan landbouwers in elk geval als "actieve landbouwers" worden beschouwd

Nee

4.1.5 Jonge landbouwer

4.1.5.1 Maximumleeftijd

Maximumleeftijd: 40

4.1.5.2 Voorwaarden om zaakvoerder te zijn

De jonge zaakvoerder heeft daadwerkelijk en langdurig zeggenschap binnen de rechtspersoon of de groepering van natuurlijke personen.

4.1.5.3 Vereiste passende opleiding en/of vaardigheden

De jonge zaakvoerder volgde succesvol een opleiding uit een lijst met toegestane landbouwdiploma's (of gelijkwaardig) of de jonge zaakvoerder heeft een installatieattest van een startersopleiding land- en tuinbouw.

4.1.6 Nieuwe landbouwer

4.1.6.1 Voorwaarden om voor het eerst 'zaakvoerder' te zijn

Alle zaakvoerders hebben daadwerkelijk en langdurig zeggenschap binnen de rechtspersoon of de groepering van natuurlijke personen.

Een natuurlijk of rechtspersoon die voorafgaand aan het opstarten van de landbouwactiviteiten geen landbouwactiviteit heeft verricht in eigen naam en voor eigen risico en evenmin de controle heeft gehad over een rechtspersoon die een landbouwactiviteit uitoefende. In het geval van een rechtspersoon mag (mogen) de natuurlijke persoon (personen) die de controle over de rechtspersoon heeft (hebben), voorafgaand aan het opstarten van de landbouwactiviteit door de rechtspersoon geen landbouwactiviteit hebben verricht in eigen naam en voor eigen risico en evenmin de controle hebben gehad over een rechtspersoon die de landbouwactiviteit uitoefende.

4.1.6.2 Passende opleiding en vaardigheden vereist

Nee (zie ook luik 'reserve')

4.1.7 Minimumvereisten voor het ontvangen van directe betalingen

4.1.7.1 Drempel

- a) Drempel in ha: Niet van toepassing
- b) Drempel in EUR: 400,00

4.1.7.2 Toelichting

- De ondergrens van 400 euro uit het huidige GLB 2014-2022 wordt behouden om continuïteit te bieden.
- Er wordt niet met een ondergrens in areaal gewerkt, zodat landbouwers met kleine arealen niet van de ecoregelingen uitgesloten worden.

4.1.8 Andere definities die worden gebruikt in het GLB-plan

Zoogkoe

Vrouwelijk rund van het vleestype, geïdentificeerd conform het koninklijk besluit van 23 maart 2011 tot vaststelling van een identificatie- en registratieregeling voor runderen en in Sanitel geregistreerd, dat een kalf heeft voortgebracht van het vleestype, en dat behoort tot een veebeslag dat wordt gebruikt voor het opkweken van kalveren bestemd voor de productie van runderen van superieure tot goede beveleedsheid;

Hoofddeelt

De hoofddeelt is de teelt die volgens de gangbare teeltpraktijk op een perceel overwegend aanwezig is van 15 mei tot 31 augustus. Als op die datum geen teelt, een grasachtige voorteelt of een gewas dat uitsluitend als groenbedekker bestemd is en nog niet vernietigd is, aanwezig is op het perceel, dan is de hoofddeelt de eerstvolgende teelt die op het perceel wordt ingezaaid;

Andere

Met betrekking tot de kleine landschapselementen en andere aspecten zullen definities uitgewerkt worden via de regelgeving.

4.2 Elementen in verband met directe betalingen

4.2.1 Beschrijving van de vaststelling van de betalingsrechten, indien van toepassing, en de werking van de reserve

4.2.1.1 Betalingsrechten

Blijft u ten minste gedurende het eerste jaar van toepassing van Verordening (EU) 2021/2115 gebruik maken van betalingsrechten?

Ja

Zo ja, bent u van plan tijdens de periode te stoppen met het gebruik van betalingsrechten?

Nee

4.2.1.2 Territorialisering

Past u de territorialisering van het BISS (basisinkomenssteun voor duurzaamheid) toe? (art. 22 lid 2)

Nee

4.2.1.3 Systeem van interne convergentie

Maakt u voor de methode van interne convergentie een onderscheid naar gelang de groep grondgebieden?

Niet van toepassing

Voert u vanaf het eerste jaar een 'flat rate' in (in dat geval hoeft u geen interne convergentie vast te stellen)?

Nee

Streefjaar voor het maximumniveau voor de waarde van de betalingsrechten (Art. 24 lid 3)

Jaar: 2026

Maximumniveau voor de waarde van de betalingsrechten (Art. 24 lid 3)

EUR/betalingsrecht: 1500

Streefjaar voor het minimale convergentiepercentage (Art. 24 lid 5)

Jaar: 2026

Minimum eenheidswaarde als % van het gemiddelde geplande eenheidsbedrag voor BISS voor het streefjaar (Art. 24 lid 5)

85 %

Convergentiefasen (Art. 24 lid 4)

Jaren: 2023, 2024, 2025, 2026

Financiering van de convergentie (Art. 24 lid 6)

De interne convergentie wordt gefinancierd deels door het toepassen van een maximum unit amount en deels door een proportionele daling van de betalingsrechten boven het gemiddelde in 2026

Past u de verlaging toe op slechts een deel van de betalingsrechten boven het gemiddelde geplande eenheidsbedrag (Art. 24 lid 6 2^e §)?

Nee

Past u een maximale vermindering van de eenheidswaarde van het betalingsrecht toe? (Art. 24 lid 7)

Nee

Indien de 'flat rate' in het streefjaar wordt bereikt, wat is dan de waarde ervan?

Niet van toepassing

Toelichting

In 2026 zal de minimumwaarde van het laagste betalingsrecht 85% van het gemiddelde zijn. De maximumwaarde zal 1.500 euro per betalingsrecht zijn. Dit is het eindpunt.

De beginwaarde van elke betalingsrecht is gebaseerd op de som van zijn waarde en de betaling voor vergroening in 2022, proportioneel aangepast aan het beschikbare budget in 2023 voor de basisinkomenssteun voor duurzaamheid. Dit is het startpunt. De interne convergentie gebeurt in vier gelijke stappen. De eerste interne convergentiestap zal in 2023 toegepast worden. De tweede, derde stap en tenslotte vierde stap zullen in respectievelijk, 2024, 2025 en 2026 toegepast worden. Er zal jaarlijks rekening gehouden worden met de beschikbare enveloppe.

Motivering

- Door interne convergentie gaat het gemiddelde van de betalingsrechten van landbouwers met een areaal kleiner dan het Vlaamse gemiddelde achteruit.
- Bepaalde kleine landbouwers worden zeer zwaar getroffen en verliezen zeer sterk (zie tabel 1). Het is belangrijk voor deze landbouwers om de convergentie geleidelijk aan te laten gebeuren.

Tabel 1: Aantal landbouwers dat verliest en spreading van verlies met een maximum bedrag van 1000 en 2000 euro per betalingsrecht, verlies = bedrag boven de 1000 en 2000 euro

	Aantal lb'ers	Verlies van bedrijven boven de grens van X euro per recht, in euro						
		Totaal	Gem	P25	P50	P75	P90	P95
Max 2000 euro	93	921.810	9.912	2.173	5.898	10.575	17.747	31.309
Max 1000 euro	256	1.982.205	7.743	1.259	3.978	10.004	17.600	22.720

4.2.1.4 Werking van de reserve

Past u een reserve toe in elk groep grondgebieden (Art. 26 lid 2)?

Nee

Wordt de methode voor de vorming van de reserve gedifferentieerd naargelang de groep grondgebieden?

Nee

Beschrijving van het systeem voor het aanleggen van de reserve

In 2023 zal een lineaire procentuele verlaging toegepast worden op de enveloppe voor de basisbetaling om de reserve te vormen.

Categorieën van in aanmerking komende landbouwers en andere regels voor toewijzingen uit de reserve (art. 26)

Groep grondgebieden	Titel van de categorie (landbouwer?)	Omschrijving (landbouwer?)	Regels (in verband met de positie van de landbouwer?)	Prioriteit
/	Jonge landbouwers	Definitie jonge landbouwer	Toewijzing van nieuwe toeslagrechten? Ja Verhoging van de waarde van bestaande rechten? Ja	1
/	Nieuwe landbouwers	- De landbouwer dient binnen de twee kalenderjaren na het jaar van de eerste vestiging een aanvraag voor Vlaamse betalingsrechten via de reserve in. - Vakbekwaamheid wordt via de regelgeving uitgewerkt.	Toewijzing van nieuwe toeslagrechten? Ja Verhoging van de waarde van bestaande rechten? Ja	1
/	Landbouwers met een of meerdere biologisch gecertificeerde percelen	Eén betalingsrecht (max 1ha) kan aangevraagd worden door landbouwers zonder betalingsrechten die grondgebonden teelten op percelen hebben die biologisch gecertificeerd zijn en onder controle staan van een erkend controleorgaan. Gezien het strategisch belang van de biologische landbouw binnen de Farm to fork strategie van de Europese Commissie wordt deze groep toegevoegd.	Toewijzing van nieuwe toeslagrechten? Ja Verhoging van de waarde van bestaande rechten? Neen	2

Regels voor de financiële aanvulling van de reserve

Het aanvullen van de reserve zal gebeuren door middel van een lineaire verlaging van de waarde van alle betalingsrechten wanneer de reserve niet volstaat voor de toewijzing van betalingsrechten.

Regels voor niet geactiveerde betalingsrechten en terugkeer naar de reserve

Betalingsrechten die twee opeenvolgende jaren niet geactiveerd worden vervallen aan de reserve.

Andere elementen in verband met de reserve

Begunstigden, uitgezonderd de jonge landbouwers, kunnen éénmalig een aanvraag indienen om betalingsrechten te verkrijgen uit de reserve, hetzij onder de vorm van nieuwe betalingsrechten hetzij door ophoging van bestaande rechten. Jonge landbouwers kunnen jaarlijks gedurende vijf jaar een aanvraag indienen om betalingsrechten te verkrijgen uit de reserve, hetzij onder de vorm van nieuwe betalingsrechten hetzij door ophoging van bestaande rechten

Overdrachtverbod: een overdrachtverbod zal ingesteld worden via de regelgeving voor rechten ontvangen (of opgehoogd) uit de reserve.

4.2.2 Verlaging van de rechtstreekse betalingen

4.2.2.1 Beschrijving van de verlaging en/of plafonnering van de rechtstreekse betalingen

Past u verlaging van de betalingen toe?

Ja

Tranche		Verlaging Cut rate (in %)
van	tot	
60.000 EUR	100.000 EUR	85%

Past u plafonnering toe?(d.w.z. 100% vermindering)?

Ja

Drempel	Plafonnering Cut rate (in %)
100.000 EUR	100%

4.2.2.2 Aftrek van arbeidskosten

Past u de aftrek van arbeidskosten toe?

Nee

4.2.2.3 Geschat resultaat van de verlaging van de rechtstreekse betalingen en de plafonnering voor elk jaar

Aanvraagjaar	2023	2024	2025	2026	2027
Financieel jaar	2024	2025	2026	2027	2028
Totaal jaarlijks geschat product (EUR)	<220.000 EUR	<220.000 EUR	<220.000 EUR	~50.000 EUR	~50.000 EUR
- gebruik voor herverdelende betaling (EUR)	<220.000 EUR	<220.000 EUR	<220.000 EUR	~50.000 EUR	~50.000 EUR
- gebruik voor andere interventie van rechtstreeks betalingen (EUR)	/	/	/	/	/
- transfer naar ELFPO (EUR)	/	/	/	/	/

4.2.3 Toepassing op het niveau van de leden van rechtspersonen of groepen/op het niveau van de groep van verbonden juridische entiteiten (artikel 110, eerste alinea, onder d, iii))

Vlaanderen past deze mogelijkheid niet toe:

- Toepassing van de in Verordening (EU) 2021/2115 of Verordening (EU) 2021/2116 vastgestelde drempels/grenswaarden op het niveau van de leden van rechtspersonen of groepen:

Nee

- Indien door de lidstaten drempels/grenswaarden zijn vastgesteld, toepassing van deze drempels/grenswaarden op het niveau van de leden van rechtspersonen/groepen:

Nee

- Toepassing van de in Verordening (EU) 2021/2115 vastgestelde drempels/grenswaarden op het niveau van de groep van verbonden juridische entiteiten:

Nee

4.2.4 Bijdrage aan risicobeheersinstrumenten

Past u de mogelijkheid toe om tot 3% van de rechtstreekse betalingen afhankelijk te stellen van het feit dat dit bedrag wordt gebruikt voor een bijdrage aan een risicobeheersinstrument?

Nee

4.3 Technische bijstand

4.3.1 Doelstellingen

Het voorbehouden budget voor technische bijstand wordt ingezet voor het effectieve beheer en de effectieve uitvoering van de steun met betrekking tot het strategisch GLB-plan, met inbegrip van het opzetten en het functioneren van het Vlaams Ruraal Netwerk.

Om aan de verplichtingen zoals opgenomen in art. 123 van Verordening (EU) 2021/2115 te voldoen, is budget nodig voor onder meer:

- het beheer en de controle van de interventies;
- opzet, onderhoud en bijstellingen van de IT toepassingen die nodig zijn als beheer- en controlesystemen;
- het opzetten van het prestatiekader, monitoring van de interventies en het GLB-plan en jaarlijkse opmaak van het prestatieverslag;
- evaluaties in kader van PDPO III, het GLB-plan 2023-2027 (en de diverse interventies hieronder) en het GLB post2027;
- de oprichting en organisatie van een toezichtcomité;
- interne communicatie en afstemming;
- externe communicatie over het GLB-strategisch plan en de diverse onderdelen en interventies, inbegrepen communicatiekanalen en dragers van de beheersdiensten;
- de werking van het Vlaams Ruraal Netwerk en diens communicatiekanalen;

...

De acties inzake technische bijstand kunnen betrekking hebben op voorgaande, huidige en volgende perioden van het GLB.

4.3.2 Toepassingsgebied en indicatieve planning van de activiteiten

Binnen de technische bijstand van het Vlaams GLB Strategisch Plan kaderen uitgaven voor acties op het gebied van voorbereiding, beheer, toezicht, monitoring, evaluatie en voorlichting door de beheerautoriteit, het betaalorgaan, de beheerdiensten en het Vlaams Ruraal Netwerk.

Tot 6 % van het ELFPO-budget kan aan de acties voor technische bijstand van het Vlaams GLB Strategisch plan worden besteed. Technische bijstand zal door de Europese Commissie uitgekeerd worden als een flat-rate financiering op de tussentijdse betalingen zoals voorzien in art. 32 van Verordening (EU) 2021/2116. Voor het Vlaamse GLB Strategisch plan wordt het flat rate percentage bepaald op 6%.

Technische bijstand is niet bestemd voor de financiering van certificerende instanties in de zin van artikel 12 van Verordening (EU) 2021/2116.

Het budget voor technische bijstand zal door de Europese Commissie betaald worden als een vast % van de totale gedeclareerde uitgaven. Dit is een vereenvoudiging op gebied van administratief beheer maar betekent ook dat het budget niet altijd ter beschikking komt op het moment dat de uitgaven voor technische bijstand nodig zijn, en omgekeerd.

Technische bijstand-budget wordt ingezet op programmaniveau en op (sub)interventieniveau en betreft zowel personeel als de aankoop van diensten of goederen:

- Bij het beheer en de uitvoering van het GLB Strategisch plan is heel wat personeel betrokken. Hiervan zullen een aantal VTE worden gefinancierd vanuit technische bijstand. Dit zijn personeelsleden die onder meer instaan voor de monitoring en evaluatie, beheer van interventies en het Vlaams Ruraal Netwerk. Het aantal VTE betaald vanuit technische bijstand kan evolueren in de looptijd van het GLB Strategisch plan.
- Voor de aankoop van diensten of goederen zal de reglementering inzake overheidsopdrachten, zoals verplicht binnen België en Vlaanderen, gevolgd worden. Middelen voor technische bijstand betreffen uitgaven voor acties op het gebied van voorbereiding, beheer, toezicht, monitoring, evaluatie en voorlichting door de beheerautoriteit, het betaalorgaan, de beheerdiensten en het Vlaams Ruraal Netwerk. Voorbeelden van uitgaven voor diensten en goederen zijn: studies en evaluaties voor de effectiviteit van de interventies en acties, het opzetten of bijdragen aan meetnetwerken voor agrarische biodiversiteit (specifieke en/of generieke soorten in landbouwgebied), kosten voor communicatie-initiatieven, ontwikkeling van website of webonderdelen, opzet IT-applicaties voor o.a. beheer en controle van de (sub)maatregelen, De activiteiten verlopen voorafgaand aan de start van het GLB-Plan (vb. ontwikkeling IT, communicatie,...), tijdens de looptijd van het GLB-plan (vb. monitoring, beheer en controle, communicatie,...) en op het einde of na de looptijd (vb. evaluaties GLB 2023-2027, ex-ante evaluatie van het GLB post 2027, ...).

4.3.3 Begunstigden

Begunstigden van de technische bijstand zijn de entiteiten die belast zijn met het beheer en uitvoering van het GLB Strategisch Plan, namelijk het Departement Landbouw en Visserij, Vlaamse Landmaatschappij en Agentschap voor Natuur en Bos. De verdeling wordt toegekend gerelateerd aan de door hen gedeclareerde uitgaven.

De hierboven genoemde entiteiten kunnen (een deel van) het budget ook toewijzen aan decentrale entiteiten naar wie bepaalde taken zijn gedelegeerd of naar externen die een specifieke opdracht krijgen toegewezen via de procedure van de overheidsopdrachten.

4.3.4 Percentage

Vermeld welk percentage van de totale bijdrage uit het ELFPO voor het GLB strategisch plan zal worden gebruikt voor de financiering van de acties in het kader van de technische bijstand. Eén enkel percentage over de periode (tot 4%/ tot 6% voor BE, DK, EE, CY, LV, LT, LU, MT, NL, SI, SE)

6,00 %

4.4 GLB-netwerk

4.4.1 Samenvattend overzicht en doelstellingen van het nationale GLB-netwerk, inclusief activiteiten ter ondersteuning van EIP en kennisstromen binnen AKIS, en netwerkactiviteiten voor Plaatselijke Groepen LEADER

4.4.1.1 Algemeen

In Vlaanderen wordt ervoor gekozen om de naam ‘Vlaams Ruraal Netwerk’ (VRN) te behouden voor het GLB Netwerk. Zo wordt de naambekendheid van het netwerk behouden, en blijven de intussen bereikte stakeholders aan boord. In de programmaperiode 2023-2027 zal het Vlaams Ruraal Netwerk ingebed blijven in het Departement Landbouw en Visserij en de werking verderzetten, uitbreiden en aanpassen conform Verordening (EU) 2021/2115.

De scope van het Vlaams Ruraal Netwerk wordt uitgebreid, en omvat naast Pijler II nu ook Pijler I van het GLB.

4.4.1.2 Doelstellingen

Netwerking door de GLB Netwerken, en dus ook door het Vlaams Ruraal Netwerk, zal volgende doelstellingen hebben (art. 126):

- De betrokkenheid van alle relevante stakeholders verhogen in de implementatie van het GLB Strategisch Plan en, waar relevant, de opmaak hiervan;
- Het begeleiden van de administratie van de lidstaat/regio bij de implementatie van het GLB Strategisch Plan en de overgang naar een prestatiegericht delivery model;
- Bijdragen aan het verbeteren van de kwaliteit van de implementatie van het GLB Strategisch Plan;
- Bijdragen aan het informeren van het publiek en potentiële begunstigden over het GLB en de steunmogelijkheden;
- Innovatie in landbouw en plattelandsontwikkeling bespoedigen, en het ondersteunen van peer-to-peer leren en de inclusie van, en de interactie tussen, alle stakeholders in het kennisuitwisselings- en kennisopbouwproces;
- Bijdragen aan de capaciteit en activiteiten voor monitoring en evaluatie;
- Bijdragen aan de verspreiding van de resultaten van het GLB Strategisch Plan.

4.4.1.3 Thema's

Het grote thema waar het Vlaams Ruraal Netwerk rond zal werken in de programmaperiode 2023-2027 is uiteraard het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Dit zal worden onderverdeeld in brede subthema's, bijvoorbeeld:

- Generatiewissel - Start to boer
- Kennis en Innovatie (AKIS)
- Duurzaam ondernemen
- Milieu en klimaat
- LEADER
- Samenwerking

Uiteraard zijn hier wijzigingen mogelijk, afhankelijk van de noden op een welbepaald moment.

4.4.1.4 Activiteiten

Het Vlaams Ruraal Netwerk werkt een meerjarenplan (2023-2027) uit, dat wordt doorvertaald in jaaractieplannen. Via de organisatie van activiteiten, communicatie en het verzorgen van de link naar het Europese niveau, wil het Vlaams Ruraal Netwerk duidelijke communicatie met een gespecialiseerd én met het brede publiek voeren.

4.4.1.5 Taken

De taken van het Vlaams Ruraal Netwerk voor het bereiken van de doelstellingen zoals hierboven opgesomd zijn de volgende:

- Verzamelen, analyseren en verspreiden van informatie over acties en goede praktijken uitgevoerd of ondersteund binnen het GLB Strategisch Plan, net als analyse over ontwikkelingen in landbouw en op het platteland die relevant zijn voor de specifieke doelstellingen zoals in Artikel 6 lid 1 vermeld;
- Bijdragen aan de capaciteitsopbouw van administraties binnen de lidstaat/regio en van andere actoren die betrokken zijn in de implementatie van het GLB Strategisch Plan, waaronder met betrekking tot monitorings- en evaluatieprocessen;
- Creëren van platformen, fora en events om uitwisselingen van ervaringen te faciliteren tussen stakeholders en peer-to-peer leren, waaronder uitwisselingen met netwerken in derde landen waar relevant;
- Verzamelen van informatie en faciliteren van de verspreiding ervan, net als netwerking met ondersteunde structuren en projecten, zoals Plaatselijke Groepen (Artikel 33 van Verordening (EU) 2021/1060), Operationele Groepen van het 'European Innovation Partnership for agricultural productivity and sustainability' (Artikel 127 lid 3 van Verordening (EU) 2021/2115) en vergelijkbare structuren en projecten;
- Ondersteunen van samenwerkingsprojecten tussen EIP Operationele Groepen, Plaatselijke Groepen (Artikel 33 van Verordening (EU) 2021/1060) of gelijkaardige structuren voor lokale ontwikkeling, inclusief transnationale samenwerking;
- Creëren van linken met andere strategieën of netwerken die door de EU worden gefinancierd;
- Bijdragen aan de verdere ontwikkeling van het GLB en de voorbereiding van een volgende GLB Strategisch Plan periode;
- Voor de nationale GLB netwerken: deelnemen en bijdragen aan activiteiten van het Europese GLB netwerk.

4.4.1.6 EIP en AKIS

Beschikken over voldoende en nuttige kennis is heel belangrijk voor de moderne landbouwer. Daarnaast, en daar deels aan gekoppeld, is ook innovatie een belangrijk aspect. Innovatie is een aspect om zich voor te bereiden op de toekomst. Duurzaam betekent ook dat de economische, ecologische en sociale uitdagingen getackeld worden onder meer door kennis en innovatie dichterbij de boer te brengen.

De doelstellingen van het Vlaams Ruraal Netwerk rond AKIS bestaan erin om enerzijds innovatie te bespoedigen, en anderzijds het ondersteunen van de inclusie van alle stakeholders in het proces van kennisuitwisseling en kennisopbouw. Het Vlaams Ruraal Netwerk zal daarom extra inzetten op communicatie over de interventies rond kennis en innovatie. Daarnaast wil het Vlaams Ruraal Netwerk een netwerk vormen voor de actoren binnen het Vlaamse AKIS, en zorgen voor een betere doorstroming van de kennis. Ook kennis uit onderzoek, EIP-Operationele Groepen, Horizon Europe-projecten ... uit andere Europese lidstaten zal waar mogelijk gedeeld worden.

Het Vlaams Ruraal Netwerk wil dit concreet aanpakken door volgende acties:

- Delen van info, good practices, oproepen ... zowel via digitale kanalen (nieuwsbrief, website, social media, webinars, ...) als fysieke bijeenkomsten (studiedagen, excursies ...);
- Op de website zal 'kennis en innovatie' één van de grote thema's zijn;
- Er wordt onderzocht of een samenwerkingsplatform kan ontwikkeld worden op de website van het VRN, met als doel kennis te delen, oproepen naar samenwerking te bundelen, ... ;
- In de projectendatabank kunnen bijvoorbeeld de EIP-Operationele groepen uit Vlaanderen en, waar relevant voor Vlaanderen, ook uit andere Europese regio's of lidstaten worden opgenomen. Ook andere interessante projecten (bv. Horizon Europe) kunnen hierin opgenomen worden;
- Er wordt onderzocht of in de agenda op de website van het Vlaams Ruraal Netwerk opleidingscentra zelf hun komende opleidingen kunnen ingeven, zodat info van verschillende centra op 1 plaats wordt gecentraliseerd en één algemeen overzicht kan worden gegeven;
- Er wordt een GLB-steunwijzer opgenomen op de nieuwe website. Zo kan iedere potentieel begunstigde snel en op maat opzoeken welke steunmogelijkheden er binnen het GLB specifiek voor hem/haar relevant kunnen zijn;
- Er zullen bijkomende wervingen gebeuren voor het Vlaams Ruraal Netwerk, waardoor de collega's van het Vlaams Ruraal Netwerk meer thematisch zullen werken. Eén van de collega's zich zal kunnen focussen op 'kennis en innovatie', en zodoende de rol van expert vervullen binnen het VRN met betrekking tot deze thema's;
- Het Vlaams Ruraal Netwerk zal samenwerken met en deelnemen aan events van EIP-Agri.

4.4.1.7 Netwerkactiviteiten voor Plaatselijke Groepen LEADER

Het Vlaams Ruraal Netwerk wil ook in de volgende GLB-periode sterk inzetten op netwerkactiviteiten voor de Plaatselijke Groepen LEADER (PG's). Zo kunnen de Lerende Netwerken LEADER, die het VRN tijdens PDPO III organiseerde, ook in de komende jaren worden verder gezet. Daarnaast zijn ook andere netwerkactiviteiten mogelijk, bijvoorbeeld met PG's uit andere Europese regio's en lidstaten.

4.4.2 Structuur, beheer en werking van het nationale GLB-netwerk

4.4.2.1 Structuur en beheer

In België worden twee regionale GLB Strategische Plannen opgemaakt: één door Wallonië en één door Vlaanderen. Er worden dan ook twee regionale rurale netwerken opgericht, één in Wallonië en één in Vlaanderen, die communiceren over de respectievelijke GLB Strategische Plannen.

Het Vlaams Ruraal Netwerk-secretariaat, dat destijds onder PDPO II werd opgericht, blijft bestaan onder het Departement Landbouw en Visserij. Het zal bij aanvang van de programmaperiode 2023-2027 bestaan uit minstens 3 VTE's. Uitbreiding van personeelsinzet wordt voorzien. Daarnaast wordt er nauw samengewerkt met de diensten Communicatie en IT van het Departement Landbouw en Visserij en uiteraard ook met alle diensten verantwoordelijk voor het beheer van de GLB-interventies. Ook kan er steeds een beroep gedaan worden op ad hoc-expertise van externen.

Het Vlaams Ruraal Netwerk-secretariaat, onder leiding van een coördinator, werkt nauw samen met de beheerautoriteit van het GLB Strategisch Plan. Daarnaast wordt het omkaderd door een tweeledig advies-netwerk:

- een pool van stakeholders m.b.t. Vlaamse landbouw en platteland (zijnde alle contacten van het Vlaams Ruraal Netwerk)
- de entiteiten die instaan voor de uitvoering van het GLB Strategisch Plan.

Beide groepen worden op regelmatige basis om advies en evaluatie met betrekking tot de activiteiten en communicatie van het Vlaams Ruraal Netwerk gevraagd. De modaliteiten hiervoor worden in 2023 verder uitgewerkt.

4.4.2.2 Werking

Lidmaatschap

Het Vlaams Ruraal Netwerk kent een informeel lidmaatschap, wat inhoudt dat alle geïnteresseerde stakeholders en burgers kunnen deelnemen aan activiteiten of een beroep doen op het netwerk voor concrete vragen.

Taken

Het Vlaams Ruraal Netwerk voert de verplichte taken uit zoals hoger aangegeven. We kunnen deze taken in 3 categorieën indelen:

- organisatie: via het organiseren van allerlei activiteiten (studiedagen, infosessies, excursies, opleidingen, lerende netwerken ...) worden goede voorbeelden gedeeld, wordt kennis uitgewisseld enz.
- communicatie: via verschillende kanalen wordt heel wat info met betrekking tot het GLB gedeeld, zoals bv. inspirerende verhalen, projectoproepen enz.
- netwerking: het Vlaams Ruraal Netwerk is op diverse niveaus actief bezig met vertegenwoordiging en netwerking. Hierbij gaat er, naast de plattelandsactoren, specifieke aandacht naar de samenwerking met de Europese Netwerken die worden opgericht in het kader van het nieuwe GLB.

Het indicatieve aandeel financiering vanuit de technische bijstand dat aan het netwerk wordt toegewezen en indicatieve budget voor deze periode

De middelen voor het Vlaams ruraal netwerk maken deel uit van de 6% van het totale ELFPO-budget dat wordt gereserveerd voor de technische bijstand binnen het Vlaams GLB strategisch plan. Het indicatieve aandeel financiering vanuit de technische bijstand dat aan het netwerk wordt toegewezen bedraagt 15%, en het indicatieve budget dat aan het netwerk wordt toegewezen voor deze periode bedraagt 3.000.000 euro.

Indicatieve tijdslijn voor lancering van het nationale GLB-netwerk

Het Vlaams Ruraal Netwerk neemt reeds tijdens de ontwerpfase van het GLB Strategisch Plan de nodige voorbereidingen, zodat de continuïteit is verzekerd bij de start van het nieuwe GLB. Zo is reeds in 2021 en 2022 de nieuwe website in opmaak, worden de eerste stappen gezet in de voorbereiding van de communicatie ... Bij de lancering van het nieuwe GLB begin 2023, wil het Vlaams Ruraal Netwerk dan ook klaar staan om volop te communiceren over dit nieuwe GLB.

4.5 Coördinatie, afbakening en complementariteit tussen het ELFPO en andere EU-fondsen die actief zijn in plattelandsgebieden

4.5.1 Binnen het GLB-plan

Er wordt uiteraard voor gezorgd dat er geen dubbelfinanciering plaatsvindt tussen de interventies onderling (zie ook de interventies in hoofdstuk 5). De betrokken entiteiten houden elkaar op de hoogte van mogelijke risico's en coördineren waar nodig.

Met betrekking tot de groene architectuur is in nauw overleg met de betrokken beherende instanties ervoor gezorgd dat elke ecoregeling en agromilieu-klimaatverbintenis verder gaat dan de relevante conditionaliteit en dat ze onderling voldoende zijn gedemarqueerd en tegelijkertijd aanvullend zijn. De combinatie van steunvoorwaarden, steunbedragen en -waar relevant- gebiedsafbakening, zorgt voor een coherent geheel. Sommige ecoregelingen, AMKM en beheerovereenkomsten zijn onderling niet of beperkt (nl. aan een verminderd steunbedrag) combineerbaar. Hiervoor wordt een combinatietabel opgemaakt en duidelijk gecommuniceerd naar de potentieel begunstigden.

Ook tussen niet-areaal gebonden maatregelen wordt intern gecoördineerd, bijvoorbeeld met betrekking tot kosten die werden ingediend door producentenorganisaties in hun Operationeel Programma Groenten en Fruit, die mogelijks al elders in het GLB werden gefinancierd.

Binnen het interventietype samenwerking (art. 77) worden er drie interventies uitgewerkt; EIP, projectoproep samenwerking en LEADER. De maatregelen onderscheiden zich van elkaar op vlak van thema's, toepassingsgebied, finaliteit, doelstellingen en uitwerking.

- Zo is de finaliteit van een EIP-project een innovatieve oplossing voor een bepaald probleem of een opportuniteit in de landbouwsector; de innovativiteit situeert zich op niveau van de landbouwsector als geheel of een deelsector ervan. Deze oplossing wordt ontwikkeld door een operationele groep waarvan landbouwers en onderzoekers verplicht deel uitmaken. Vervolgens dient er ook verplicht een kennisdeling plaats te vinden over de oplossing. Het aspect innovatie is ook een doelstelling binnen de interventie LEADER, waar er echter geen kennisdeling plaats dient te vinden. EIP-projecten kunnen wel overal in Vlaanderen opgezet worden, in tegenstelling met LEADER-projecten.
- De projectoproep samenwerking is een samenwerking tussen landbouwers en eventuele andere actoren. De doelstelling is innovatief voor het samenwerkingsverband maar niet zozeer voor de volledige landbouwsector. De landbouwers zijn verplicht één van de partijen in het samenwerkingsprojecten. Het einddoel van de samenwerking is breed maar er dient een meerwaarde te zijn voor de landbouwers. Samenwerking groeit vaak vanuit de basis en/of stakeholders actief in agrovoedingsketen of vanuit het agrarisch natuurbeheer. Kennisdeling hoeft niet plaats te vinden. Verder is de interventie van toepassing op gans Vlaanderen.
- De LEADER-interventie richt zich specifiek op plattelandsgebieden. In de LEADER interventie worden er plaatselijke groepen samengesteld die een lokale ontwikkelingsstrategie uitwerken op basis van de noden (plattelandsuitdagingen) in hun gebied rond een aantal afgebakende thema's. In de erkende LEADER-gebieden kunnen samenwerkingsverbanden van verschillende plattelandsactoren (landbouwers, lokale overheden, ngo's, enzovoort) projecten indienen die moeten bijdragen aan de noden en doelstellingen die vastgelegd zijn in de lokale ontwikkelingsstrategie van dat gebied.

De verschillen tussen de interventies maken dat er verschillende mogelijkheden gecreëerd worden op vlak van samenwerking. Er wordt uiteraard ook gezorgd dat er geen dubbelfinanciering plaatsvindt tussen de

verschillende interventies. De verschillende entiteiten houden elkaar op de hoogte van mogelijke risico's en coördineren waar nodig.

4.5.2 Coördinatie met andere Europese fondsen

- Algemeen: Vlaanderen kiest ervoor om CLLD / LEADER niet fondsoverschrijdend in te zetten maar LEADER toe te passen binnen ELFPO enerzijds en EFMZVA anderzijds (zie ook interventiefiche LEADER). Een meer uitgebreide analyse vindt men terug in het Partnerschapsakkoord. Wegens dit niet-toepassen van een fondsoverschrijdende CLLD-samenwerking dient er dus geen Lead Fund vooropgesteld te worden.
- EFMZVA: in het kader van het ELFPO-programma worden geen acties rond of voor de visserijsector voorzien (en vice versa). Noch qua thema's en maatregelen, noch qua gebied is er overlap mogelijk tussen ELFPO en EFMZV. Daarnaast wordt de coördinatie ook verzekerd doordat de beheerautoriteiten van beide programma's tot hetzelfde beleidsdomein behoren. Hierdoor dienen geen specifieke rollen geïdentificeerd te worden.
- ESF en EFRO: er is geen overlap met de werking van het ESF-programma en het EFRO-programma. Mogelijke overlap in de toekomst wordt voorkomen door de voorwaarden inzake dubbelfinanciering binnen het ELFPO-programma. Hiervoor werden afspraken inzake rollen en coördinatie vastgelegd: dubbelfinanciering wordt vermeden door middel van duidelijke afbakeningen (zie hieronder). Volgende afspraken gelden alvast:
 - GLB – ESF: De coördinatie van het bewaken van deze afbakeningen ligt bij de beheerdienst van de interventies van het GLB-plan. Indien nodig wordt hiervoor bilateraal overlegd.
 - GLB – EFRO: Hierbij werkt men verder op de afspraken die reeds in voege waren tijdens de voorbije programmeringsperiodes, waarbij dossiers met mogelijke overlap aan het andere fonds worden voorgelegd voor verificatie op dubbelfinanciering, alvorens een beslissing genomen wordt. Beide fondsen spelen hierbij de rol van bewaker. Met betrekking tot subsidies vanuit EFRO aan verwerkende bedrijven in de agrovoedingsketen is afgesproken een uitwisseling op te zetten van zowel de geselecteerde projecten als de projecten waarvoor de betalingsaanvraag ingediend werd, gezien daar een risico op overlap bestaat met de subsidies vanuit het GLB-plan (in het bijzonder de interventie VLIF 'Investerings voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten').
- LIFE/INTERREG: specifiek voor de Projectsubsidies Natuur wordt gecontroleerd of de ingediende projecten niet met LIFE of INTERREG gefinancierd worden. Voor de interventies 'beheerovereenkomsten' is er overlap/complementariteit met welbepaalde projecten in kader van Interreg. Beheerovereenkomsten worden soms ingezet i.k.v. Interreg-projecten gelinkt aan biodiversiteit (bv. Beespoke Partridge).

4.5.3 Andere

Er wordt uiteraard voor gezorgd dat er geen dubbelfinanciering plaatsvindt ten opzichte van andere subsidieverlenende instanties (bijvoorbeeld VLAM, VLAIO, VLM, VEKA, gemeentes en provincies...). De betrokken entiteiten houden elkaar op de hoogte van mogelijke risico's en coördineren waar nodig.

Verder zijn er natuurlijk ook overeenkomsten en afspraken met activiteiten en inspanningen die vanuit de Vlaamse overheid voorzien worden. Deze worden opgevolgd door de betrokken beheerdiensten van de GLB-interventies, die de nodige kennis en expertise terzake hebben. Dit komt vooral voor bij AKIS. Voorbeelden (niet-limitatief) van overheidsinitiatieven die interfereren met AKIS zijn:

- het reguliere landbouwonderwijs (zowel middelbaar als hoger onderwijs) incl. bosbouw;

- opleidingen, trainingen en bijscholingen voor land-, tuin- en bosbouwers en adviseurs via federale en provinciale administraties (bijv. Federaal Agentschap voor de Voedselveiligheid, provinciale proefcentra, ...);
- de (op regelmatige basis georganiseerde) infosessies van het beleidsdomein Landbouw en Visserij voor de adviseurs en consultants;
- de informatie verspreid via Syntra, AgriPrevent, ILVO en andere wetenschappelijke onderzoeksinstituten, VVP en VVSG;
- herscholingsmogelijkheden via VDAB...

Voor sommige initiatieven is er ook meer permanente coördinatie opgezet. De verspreiding van de resultaten van de landbouw (LA-)trajecten van VLAIO en de interventie demonstratieprojecten binnen het GLB zouden bijvoorbeeld kunnen overlappen. De VLAIO-verantwoordelijken voor de LA-trajecten worden echter betrokken in de selectieprocedure voor de GLB-demonstratieprojecten. Zij gaan voor elk project na of er geen overlap is met projecten die zij al financierden. Op die manier maakt dubbelfinanciering geen kans. Ook met betrekking tot Vlaamse subsidies voor verwerkende bedrijven in de agrovoedingssector is er afgesproken met VLAIO om een uitwisseling op te zetten van zowel de geselecteerde projecten als de projecten waarvoor de betalingsaanvraag ingediend werd.

4.6 Financiële instrumenten

4.6.1 Omschrijving van het financieel instrument

In Vlaanderen zal binnen het GLB-plan geen gebruik gemaakt worden van financiële instrumenten.

4.7 Gemeenschappelijke elementen voor types interventies rond plattelandontwikkeling

4.7.1 Lijst van niet-subsidiabele investeringen

Er zijn meerdere interventies geprogrammeerd onder artikel 73. Het gaat hierbij om de volgende interventies:

- VLIF 'Innovatieve investeringen op landbouwbedrijven'
- VLIF 'Productieve investeringen op landbouwbedrijven'
- VLIF 'Investerings voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten'
- VLIF 'Niet-productieve investeringen voor milieu – en klimaatdoelen'
- Inrichtingsmaatregelen in Natura 2000 en in gebieden met hoge natuurwaarden

Daarnaast zijn er binnen de verschillende interventies onder het interventietype samenwerking ook investeringen mogelijk. Dit punt heeft ook betrekking op deze interventies:

- Projectoproep 'Samenwerking'
- Projectoproep 'Innovatie in kader van EIP'
- LEADER – realisatie LOS

Op basis van artikel 73 van Verordening (EU) 2021/2115 wordt volgende lijst van niet-subsidiabele investeringen opgesteld:

- Aankoop van landbouwproductierechten
- Aankoop van betalingsrechten
- Aankoop van grond voor een bedrag hoger dan 10% van de totale uitgave voor de actie

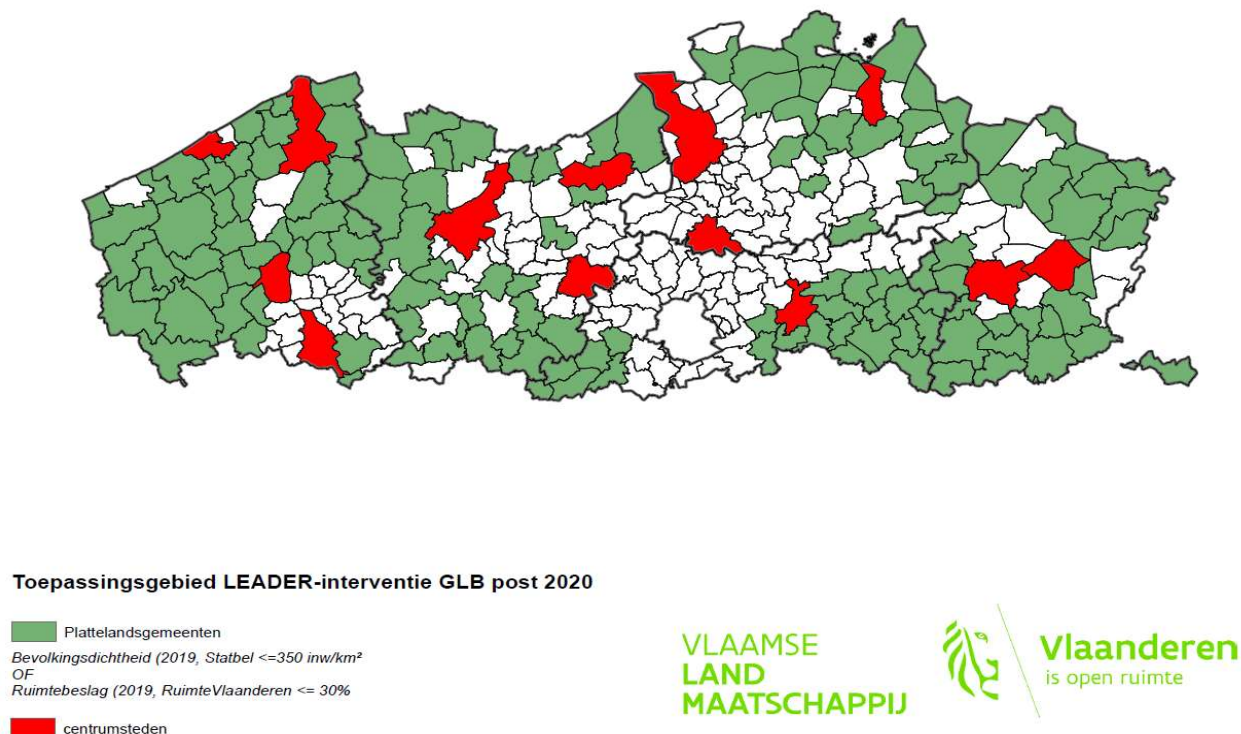
- Dieren en zaai – en pootgoed van eenjarige gewassen alsmede het planten ervan met uitzondering voor het herstellen van landbouw of bosbouwpotentieel na een (natuurlijke) ramp of ongunstige weersomstandigheden, voor het beschermen van vee tegen grote predatoren, voor het gebruik in bosbouw in plaats van machines of voor het behoud van bedreigde soorten of rassen.
- Interest op schulden
- Investerings in grootschalige infrastructuur
- Investerings in bebossing die niet in lijn zijn met milieu en klimaatdoelstellingen en de duurzame bosbouwprincipes zoals opgesteld in de Pan-Europese richtlijnen voor Bebossing en herbebossing
- Investerings waarvoor een betaalbaar duidelijk alternatief bestaat met minder milieu-impact.

De bijkomende, specifieke niet-subsidiabele investeringen worden bij elke betrokken interventie, onder hoofdstuk 5, weergegeven.

4.7.2 Definitie van plattlandsgebied en toepassing ervan

De definitie van de plattlandsgebieden is van toepassing bij de interventies LEADER – opmaak LOS en LEADER – realisatie LOS. De plattlandsgemeenten zijn immers de primaire doelgroep voor de LEADER-interventies, waarbij samenwerking met omliggende gemeenten (minder plattlandskarakter ingevolge verstedelijkingsdruk) mogelijk blijft op voorwaarde dat het totale LEADER-gebied een plattlandskarakter heeft en in concreto beantwoordt aan de criteria voor plattlandsgebied. De centrumsteden sluiten we evenwel volledig uit omdat zij geen doelgroep vormen binnen de context van plattlandsontwikkeling.

De plattlandsgebieden of plattlandsgemeenten zijn gemeenten met een bevolkingsdichtheid van maximum 350 inwoners/km² of met een ruimtebeslag van maximum 30%, uitgezonderd de centrumsteden. Onderstaande kaart geeft aan welke gemeenten in Vlaanderen behoren tot de plattlandsgemeenten.

Figuur 2: Plattlandsgemeenten in Vlaanderen

4.7.3 Aanvullende elementen

Niet van toepassing

5 INTERVENTIES RECHTSTREEKSE BETALINGEN, SECTORALE INTERVENTIES EN PLATTELANDSONTWIKKELINGSINTERVENTIES

De gedetailleerde beschrijving van de individuele interventies kan geraadpleegd worden in de bijlage: Hoofdstuk 5 – Interventies.docx

Overzicht

5.1 Interventies rechtstreekse betalingen

- 5.1.1 Basisinkomenssteun voor duurzaamheid
- 5.1.2 Aanvullende herverdelende inkomenssteun voor duurzaamheid
- 5.1.3 Aanvullende inkomenssteun voor jonge landbouwers
- 5.1.4 Gekoppelde inkomenssteun
- 5.1.5 Behoud meerjarig grasland
- 5.1.6 Ecologische beheerd grasland
- 5.1.7 Organisch koolstofgehalte bodem in bouwland
- 5.1.8 Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen
- 5.1.9 Voortzetting biologische landbouw
- 5.1.10 Bufferstroken
- 5.1.11 Mechanische onkruidbestrijding
- 5.1.12 Teelttechnische erosiebestrijdende technieken
- 5.1.13 Gewasrotatie
- 5.1.14 Precisielandbouw
- 5.1.15 Bodempaspoort voor een duurzaam bodembeheer op bedrijfsniveau
- 5.1.16 Behoud van lokale rundveerassen

5.2 Sectorale interventies

- 5.2.1 Operationele programma's groenten en fruit
- 5.2.2 Maatregelen voor het herstel van het bijenbestand in de Unie
- 5.2.3 Kwaliteitsanalyse van producten uit de bijenteelt door laboratoria
- 5.2.4 Technische bijstand voor bijenhoudersorganisaties
- 5.2.5 Toegepast onderzoek
- 5.2.6 Bestrijding van vijanden en ziekten in de bijenteelt, in het bijzonder de Varroa

5.3 Plattelandsontwikkelingsinterventies

- 5.3.1 Tijdelijk grasland naar blijvend grasland
- 5.3.2 Teelt van milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen
- 5.3.3 Aanpassingen in voedermanagement op bedrijfsniveau bij rundvee om emissies broeikasgassen te verminderen
- 5.3.4 Omschakeling biologische landbouw

- 5.3.5 Meerjarige bloemenstrook in de fruitteelt
- 5.3.6 Behoud van lokale schapen-, geiten- en varkensrassen
- 5.3.7 Onderhoud boslandbouwsystemen
- 5.3.8 Beheerovereenkomsten voor het bufferen van kwetsbare natuur of natuurlijke elementen of het creëren van ecologische verbindingen
- 5.3.9 Beheerovereenkomsten voor het onderhoud van houtige kleine landschapselementen
- 5.3.10 Beheerovereenkomsten ter bescherming van fauna en flora gebonden aan landbouwactiviteiten
- 5.3.11 Dierenwelzijnslabel
- 5.3.12 Reductie antibioticagebruik
- 5.3.13 Vorming en advies op maat – vraaggestuurd
- 5.3.14 Vorming en advies op maat – aanbod gestuurd
- 5.3.15 Demonstratieprojecten
- 5.3.16 Projectoproep samenwerking
- 5.3.17 Projectoproep innovatie in kader van EIP
- 5.3.18 LEADER – Opmaak Lokale Ontwikkelingsstrategie
- 5.3.19 LEADER – Realisatie Lokale Ontwikkelingsstrategie
- 5.3.20 VLIF – Innovatieve investeringen op landbouwbedrijven
- 5.3.21 VLIF – Opstart en overname door jonge landbouwers
- 5.3.22 VLIF – Opstart van of omschakeling naar een toekomstgerichte duurzame ondernemingsstrategie op een landbouwbedrijf
- 5.3.23 VLIF – Productieve investeringen op landbouwbedrijven
- 5.3.24 VLIF – Investerings voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten
- 5.3.25 VLIF – Niet-productieve investeringen voor milieu- en klimaatdoelen
- 5.3.26 Inrichtingsmaatregelen in Natura 2000 en in gebieden met hoge natuurwaarden

6 FINANCIËLE TABEL

6.1 Algemeen

Onderstaande verdeling in euro voor rechtstreekse betalingen en pijler 2:

Euro per budgetjaar	(2022)	2023	2024	2025	2026	2027	2023 -2027
VLAANDEREN Pijler 1 - rechtstreekse betalingen - voor transfer	229 299 216	229 299 181	229 299 181	229 299 181	229 299 181	229 299 181	1 146 495 905
VLAANDEREN Pijler 2 voor transfer		43 180 666	43 180 666	43 180 666	43 180 666	43 180 666	215 903 330
Transfer weg uit Pijler 1 ³	10%	10%	11%	11%	12%		
	22 929 922	22 929 918	25 222 910	25 222 910	27 515 902		123 821 561
VLAANDEREN Pijler 1 - rechtstreekse betalingen - na transfer	206 369 294	206 369 263	204 076 271	204 076 271	201 783 279	229 299 181	1 045 604 265
VLAANDEREN Pijler 2 na transfer	(PDPO III)	66 110 588	66 110 584	68 403 576	68 403 576	70 696 568	339 724 891

Voor de operationele programma's groenten en fruit is er een aparte budgetlijn naast de andere sectorale maatregelen. Hier wordt niet a priori een budget gealloceerd per lidstaat.

Het Vlaams bijenteeltprogramma heeft een Europees jaarbudget van 211.483,5 euro. Gezien er 50% Vlaamse cofinanciering is, bedraagt het totale jaarbudget voor Vlaanderen 422.927 euro.

	EU	VL (50 %)	Totaal
Bijenteeltprogramma in GLB periode 2023-2027	1 057 417,5	1 057 417,5	2 114 835,0

³ Dit wordt pas in het daaropvolgend jaar toegekend aan Pijler 2.

6.2 Rechtstreekse betalingen

OVERZICHT	Budget 2023	Eenheids- -bedrag	output	Budget 2024	Eenheids- -bedrag	output	Budget 2025	Eenheids- -bedrag	output	Budget 2026	Eenheid s- -bedrag	output	Budget 2027	Eenheids- -bedrag	output
VL envelop rechtstreekse betalingen zonder transfer	229 299 181			229 299 181			229 299 181			229 299 181			229 299 181		
VL envelop rechtstreekse betalingen - transfer	206 369 263			204 076 271			204 076 271			201 783 279			229 299 181		
Budget jonge landbouwer	6 191 078	200	30.955	6 122 288	197	31.077	6 122 288	201	30.459	6 053 498	198	30.573	6 878 975	229	30.039
Budget herverdelende betaling	20 636 926	95	217.231	20 407 627	94	217.100	20 407 627	94	217.100	20 178 328	93	217.100	22 929 918	106	217.231
Budget gekoppelde steun zoogkoeien	16 509 541	165	100 000	16 326 102	163	100 000	16 326 101	163	100.000	16 142 661	161	100.000	18 343 933	183	100 000
Budget basisbetaling	111 439 403	192	580000	110 201 189	190	580000	110 201 182	190	580000	108 962 963	188	580000	123 821 549	213	580000
budget ecoregeling	51 592 314			51 019 065			51 019 073			50 445 829			57 324 805		
% ecoregelingen	25,00%			25,00%			25,00%			25,00%			25,00%		
ecoregeling 4a - budget (langer aanhouden grasland)	13 000 000	130	100 000	13 000 000	130	100 000	13 000 000	130	100 000	13 000 000	130	100 000	14 690 000	130	113 000,0
ecoregeling 4b- budget (ecologisch grasland incl verminderde bemesting op grasland)	4 620 000	300	15 400	4 620 000	300	15 400	4 620 000	300	15 400	4 620 000	300	15 400	5 220 600	300	17 402
ecoregeling 4b- budget (ecologisch grasland - bijkomende vergoeding begrazing met maximaal 2GVE/ha)	154 000	100	1 540	154 000	100	1 540	154 000	100	1 540	154 000	100	1 540	174 020	100	1 740,2
ecoregeling 5a - budget (OC - teeltplan)	2 875 000	115	25 000	2 875 000	115	25 000	2 875 000	115	25 000	2 875 000	115	25 000	3 248 750	115	28 250,0
ecoregeling 5b - budget (OC - aanvoer stalmest)	5 520 000	60	92 000	4 600 000	50	92 000	4 600 000	50	92 000	3 680 000	40	92 000	4 158 400	40	103 960,0
ecoregeling 5b - budget (OC - aanvoer compost)	1 300 000	130	10 000	1 300 000	130	10 000	1 300 000	130	10 000	1 300 000	130	10 000	1 469 000	130	11 300,0

ecoregeling 5b - budget (OC - aanvoer houtsnippers)	241 000	482	500	241 000	482	500	241 000	482	500	241 000	482	500	272 330	482	565,0
ecoregeling 5c - budget (OC - resultaatsgericht)	792 000	60	13 200	792 000	60	13 200	792 000	60	13 200	792 000	60	13 200	894 960	60	14 916,0
ecoregeling 6a - budget (ecoteelten - hoog eenheidsbedrag - eenjarige eiwitteelten)	630 000	600	1 050	655 800	600	1 093	655 800	600	1 093	655 800	600	1 093	741 000	600	1 235,0
ecoregeling 6aa - budget (ecoteelten - hoog eenheidsbedrag - milieuvr teelten zonder oogst)	240 000	600	400	250 200	600	417	250 200	600	417	250 200	600	417	282 600	600	471,0
ecoregeling 6b - budget (ecoteelten - laag eenheidsbedrag)	149 500	230	650	161 000	230	700	161 000	230	700	161 000	230	700	181 930	230	791,0
ecoregeling 6c - budget (ecoteelten - faunavriendelijke hoofddeelt - reg zomergr)	367 500	350	1 050	367 500	350	1 050	367 500	350	1 050	367 500	350	1 050	415 450	350	1 187,0
ecoregeling 6cc - budget (ecoteelten - voorjaarsbraak)	157 500	350	450	157 500	350	450	157 500	350	450	157 500	350	450	178 150	350	509,0
ecoregeling 6d - budget (ecoteelten - nateelt)	60 000	60	1 000	60 000	60	1 000	60 000	60	1 000	60 000	60	1 000	67 800	60	1 130,0
ecoregeling 6e - budget (ecoteelten - faunamengsels)	1 050 000	1 500	700	1 050 000	1 500	700	915 000	1 500	610	915 000	1 500	610	1 033 500	1 500	689,0
ecoregeling 9 - budget (bio)	695 800	140	4 970	840 000	140	6 000	980 000	140	7 000	1 127 000	140	8 050	1 274 000	140	9 100,0
ecoregeling 10a - budget (bufferstroken-erosie)	2 000 000	1 000	2 000	2 000 000	1 000	2 000	2 000 000	1 000	2 000	2 000 000	1 000	2 000	2 260 000	1 000	2 260,0
ecoregeling 10b - budget (bufferstroken - kwetsbare landschapselementen)	1 025 000	1 025	1 000	1 025 000	1 025	1 000	1 025 000	1 025	1 000	1 025 000	1 025	1 000	1 158 250	1 025	1 130,0
ecoregeling 10b bis - budget (bufferstroken kwetsbare landschapselementen 3m)	708 750	945	750	708 750	945	750	708 750	945	750	708 750	945	750	801 360	945	848,0

ecoregeling 10c - budget (bufferstroken kwetsbare landschapselementen plus - graskruidenmengsel)	657 000	1 095	600	657 000	1 095	600	657 000	1 095	600	657 000	1 095	600	742 410	1 095	678,0
ecoregeling 10d - budget (bufferstroken kwetsbare landschapselementen plus - bloemenmengsel)	698 000	1 745	400	698 000	1 745	400	698 000	1 745	400	698 000	1 745	400	788 740	1 745	452,0
ecoregeling 11 -budget (mechanische onkruidbeheersing)	1 581 000	310	5 100	1 581 000	310	5 100	1 581 000	310	5 100	1 674 000	310	5 400	1 891 620	310	6 102,0
ecoregeling 14 -budget (gewasrotatie)	6 480 000	108	60 000	6 480 000	108	60 000	6 480 000	108	60 000	6 480 000	108	60 000	7 322 400	108	67 800,0
ecoregeling 15a -budget (precisielandbouw)	780 000	30	26 000	780 000	30	26 000	780 000	30	26 000	780 000	30	26 000	881 400	30	29 380,0
ecoregeling 15b -budget (precisielandbouw 2,0)	350 000	100	3 500	350 000	100	3 500	350 000	100	3 500	350 000	100	3 500	395 500	100	3 955,0
ecoregeling 13a -budget (erosiemaatregel - drempels + volleveldszaai)	475 000	25	19 000	475 000	25	19 000	475 000	25	19 000	475 000	25	19 000	536 750	25	21 470,0
ecoregeling 13b -budget (niet-kerende bodembewerking)	3 600 000	60	60 000	3 600 000	60	60 000	3 600 000	60	60 000	3 600 000	60	60 000	4 068 000	60	67 800,0
ecoregeling 16a- lokale veerassen rund met MPR/zonder MPR gemidd	1 134 000	270	4 200	1 134 000	270	4 200	1 134 000	270	4 200	1 134 000	270	4 200	1 281 420	270	4 746,0
ecoregeling 15b - bodempaspoort	251 264	11.5	21 849	406 318	11.5	35 332	401 327	11.5	34 898	508 079	11.5	44 181	894 465	11.5	77 779,0

6.3 Pijler 2

Maatregel	Totaal budget 2023-2027 ⁴ (euro)
Tijdelijk grasland naar blijvend grasland	6 175 000
Teelt van milieu- biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige gewassen	24 013 080
Aanpassing in voedermanagement op bedrijfsniveau bij rundvee om emissies broeikasgassen te verminderen	8 000 000
Omschakeling naar biologische landbouw	7 134 500
Meerjarige bloemenstroken in de fruitteelt	1 221 063
Behoud van lokale schapen- , geiten- en varkensrassen	1 200 000
Onderhoud boslandbouwsystemen	281 340
Dierenwelzijnslabel	700 000
Reductie antibioticagebruik	5 200 000
Beheerovereenkomst bufferen van kwetsbare natuur of natuurlijke elementen of het creëren van ecologische verbindingen	24.042.840
Beheerovereenkomst voor het onderhoud van houtige kleine landschapselementen	4 462 557
Beheerovereenkomst ter bescherming van fauna en flora gebonden aan landbouwactiviteiten	43.259.289
Vorming en advies op maat van de landbouwer – vraag gestuurd	11 598 901
Vorming en advies op maat van de landbouwer – aanbod gestuurd	12 912 840
Demonstratieprojecten	5 663 526
Projectoproep Samenwerking	15 000 000

⁴ Inclusief regulier programma (43% ELFPO + 57% Vlaamse cofinanciering), transfer vanuit Pijler 1 (100% ELFPO) en aanvullende Vlaamse financiering (100% Vlaams)

Projectoproep Innovatie ikv EIP	3 398 116
LEADER Opmaak lokale ontwikkelingsstrategie	350 000
LEADER Realisatie lokale ontwikkelingsstrategie	50 231 010
VLIF Innovatieve investeringen op landbouwbedrijven	36 425 534
VLIF Opstart en overname door jonge landbouwers	41 683 552
VLIF Opstart van of omschakeling naar een toekomstgerichte duurzame ondernemingsstrategie	9 038 988
VLIF Productieve investeringen op landbouwbedrijven	251 620 093
VLIF Investeringen voor duurzame verwerking en afzet van landbouwproducten	9 061 642
VLIF Niet-productieve investeringen voor milieu- en klimaatdoelen	36 425 534
Inrichtingsmaatregelen in Natura2000 en in gebieden met hoge natuurwaarden	28 860 000
Totaal exclusief Technische bijstand⁵	637.959.405

⁵ 6% van het ELFPO budget wordt voorbehouden voor technische bijstand (zie hoofdstuk 4)

7 BEHEER- EN COÖRDINATIESYSTEMEN

7.1 Identificatie van beheerinstanties

Type instantie	Naam van de instantie	ELGF	ELFPO	Naam van de verantwoordelijke	Adres
Bevoegde autoriteit	Viceminister-president Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw	Y	Y	Hilde Crevits Viceminister-president Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw	Conscience-gebouw Koning Albert II laan 15 1210 Sint-Joost-ten-Node
Beheers-autoriteit	Departement Landbouw en Visserij	Y	Y	Patricia Declercq Secretaris-generaal	Ellipsgebouw Koning Albert II laan 35 bus 40 1030 Brussel
Betaalorgaan	Vlaams Betaalorgaan	Y	Y	Tim Ampe Hoofd Vlaams Betaalorgaan	Ellipsgebouw Koning Albert II laan 35 bus 40 1030 Brussel
Coördinerende instantie	Coördinerende Instantie van de Belgische Betaalorganen (CI) p/a Permanente Vertegenwoordiging van België bij de EU AGRIPECHE, 5de verdieping, Belliardstraat 65, 1000 Brussel agrifish.belgoeurop@diplobel.fed.be Coördinerende Instantie Vlaamse cel agrifish@lv.vlaanderen.be Departement Landbouw en Visserij	Y	Y	Frieda Blockx Raadgever	Ellipsgebouw Koning Albert II laan 35 bus 40 1030 Brussel
Certificerings-orgaan	Private auditinstantie aangeduid bij overheidsopdracht Verantwoordelijke aanbestedings-procedure: dienst Interne Audit,	Y	Y	Lieve Vleurick (diensthoofd Interne Audit)	Ellipsgebouw Koning Albert II laan 35 bus 40 1030 Brussel

	Departement Landbouwen Visserij Huidige opdracht nr. 2019/DLV/SG/AU/003 voor BJ 2020, 2021, 2022, verlengbaar 2023: gegund aan Deloitte Bedrijfsrevisoren Audit & Assurance				
--	--	--	--	--	--

7.1.1 Korte omschrijving van de opzet en organisatie van de bevoegde autoriteit

7.1.1.1 Juridisch kader

- 1) Volgens het Besluit van de Vlaamse regering van 28 maart 2003 tot oprichting van een Vlaams betaalorgaan voor het Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling en het Europees Landbouwgarantiefonds, artikel 2, treedt de minister bevoegd voor landbouw op als bevoegde autoriteit:
 - de minister erkent het Vlaams betaalorgaan voor zover het beantwoordt aan de Europese regels en criteria ter zake;
 - de minister duidt het hoofd van het Vlaams betaalorgaan aan;
 - de minister bepaalt de bevoegdheden van het hoofd van het Vlaams betaalorgaan.
- 2) Ministerieel Besluit in verband met de erkenning van de Coördinerende Instantie van 29 april 2015 verwijst naar art. 7, lid 4 van Verordening 1306/2013 (art. 10 van de Horizontale Verordening). In art. 7, lid 4, a) wordt het ter beschikking stellen van informatie en toezending van deze informatie aan de COM als taak toegewezen aan Coördinerende Instantie. Deze taak wordt verder omschreven in art 4 van de Uitvoeringsverordening (EU) nr. 908/2014, waarbij de Coördinerende Instantie wordt omschreven als de enige gesprekspartner voor de Commissie in de lidstaat m.b.t. alle informatie die moet worden meegegeven volgens artikel 9, artikel 10 en artikel 102 van de Horizontale Verordening, dus met inbegrip van de erkenningsdocumenten en de documenten van de Certificerende Instantie.
- 3) Ministerieel besluit tot delegatie van specifieke bevoegdheden aan het hoofd van het Departement Landbouw en Visserij van 26 maart 2015 - hoofdstuk 13 delegatie inzake het betaalorgaan, art. 23, art. 23/1, art. 23/2:
 - informeren van de Europese Commissie over wijziging in de accreditering van het betaalorgaan,
 - het hoofd van het departement adviseert de minister over het voortdurend voldoen van het Vlaams betaalorgaan aan de accrediteringscriteria,
 - het hoofd van het departement staat in voor het laten uitvoeren van de certificeringsaudit op de jaarrekeningen van het Vlaams betaalorgaan door een onafhankelijke auditororganisatie.
- 4) Besluit van de secretaris-generaal tot delegatie van sommige bevoegdheden aan personeelsleden van het Departement Landbouw en Visserij van 24 maart 2017, hoofdstuk 5 - Delegatie aan het diensthoofd van de dienst Interne Audit, art. 30:

Het diensthoofd van de dienst Interne Audit staat het hoofd van het departement bij:

1° in het beheer van het erkenningsdossier van het Vlaams betaalorgaan;

2° in het laten uitvoeren van de certificeringsaudit op de jaarrekeningen van het Vlaams betaalorgaan door een onafhankelijke auditororganisatie als vermeld in artikel 9 van Verordening (EU) nr. 1306/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013.

7.1.1.2 Taken

1) De continuïteit verzekeren voor de aanduiding en werking van de certificerende instantie in het kader van de jaarrekeningen van het betaalorgaan

De certificerende instantie (CeI) is een private auditinstantie. De bevoegde autoriteit (BA) heeft de openbare aanbesteding gedelegeerd naar de secretaris-generaal van de administratie (Departement Landbouw en Visserij). De regels van overheidsopdrachten laten een maximale looptijd van het auditcontract van 4 financiële jaren toe. De dienst Interne Audit verzekert dat de aanbesteding gepubliceerd wordt conform de EU-regelgeving en richtsnoeren inzake de certificeringsaudit en dat het contract tijdig wordt toegekend.

De CeI heeft toegang tot alle IT systemen van het betaalorgaan, alsook tot alle data en informatie van het betaalorgaan. De BA volgt, via de dienst Interne Audit, alle vragen van de CeI aan het betaalorgaan en de haar gedelegeerde entiteiten op en zorgt ervoor dat alle benodigde informatie bezorgd kan worden.

De BA ondersteunt, via de dienst Interne Audit, de CeI in diens uitvoering van de aanbevelingen van DG Agri op de werking van de CeI. De CeI ontvangt alle richtsnoeren en verduidelijkingen over de audit van de jaarrekeningen van de Commissie aan de lidstaten en de briefwisseling ikv de financiële en conformiteitsgoedkeuring. In het geval dat DG Agri het werk van de CeI oordeelt als niet bevredigend, zal de BA de aanbevelingen evalueren en een follow up verzekeren.

2) Toezicht op naleving van de erkenningsvoorwaarden door het betaalorgaan

De BA verzekert een continu toezicht op het naleven van de erkenningsvoorwaarden. Alle aangelegenheden die het betaalorgaan kunnen verhinderen de erkenningsvoorwaarden na te leven, worden opgevolgd. De dienst Interne Audit informeert de BA over alle significante moeilijkheden.

Het hoofd van het betaalorgaan stuurt jaarlijks in februari het eindrapport van de certificering van de jaarrekeningen met de auditbeoordeling naar de BA. Dit wordt vergezeld van een samenvattende nota over de auditbevindingen, conclusies van de accrediteringsvoorwaarden en remediërende acties voor tekortkomingen.

Het driejaarlijks rapport van de BA op het toezicht van het betaalorgaan en de monitoring van de activiteiten wordt voorbereid door de dienst Interne Audit. Hiervoor baseert zij zich hoofdzakelijk op de onafhankelijke jaarlijkse herbeoordeling van de accrediteringsvoorwaarden in de rapporten van de CeI. Bij de aanvang van de uitvoering van het GLB strategisch plan beoordeelt de CeI tijdens de certificeringsaudit op de jaarrekeningen van begrotingsjaar 2023 of het betaalorgaan nog steeds voldoet aan de accrediteringsvoorwaarden met in begrip van de nieuwe beoordelingscomponenten, zoals voorzien in de bijlage van de nieuwe gedelegeerde verordening.

3) *Een sterke samenwerking tussen het betaalorgaan en de CeI in het New Delivery Model bewerkstelligen*

Met het oog op een nauwgezette monitoring van de erkenningsvoorwaarden vindt op regelmatige basis een formele vergadering plaats tussen de BA, het betaalorgaan, de Coördinerende instantie, de dienst Interne Audit, en indien mogelijk en gepast, de CeI. Daarnaast zal deze vergadering als platform dienen om allerhande kwesties met betrekking tot het werk van de entiteiten betrokken in de uitvoering van het GLB te behandelen en waar nodig en passend te bemiddelen.

4) *Zorgen voor een vlotte communicatie met DG AGRI, in nauwe samenwerking met de coördinerende instantie*

De coördinerende instantie blijft ook in de nieuwe programmeringsperiode voor alle aangelegenheden betreffende de landbouwfondsen als enige gesprekspartner van de Commissie fungeren binnen de betrokken lidstaat. Een goede samenwerking in het kader van de aanzuiveringsprocedures volgens het New Delivery Model is dan ook zeker nodig.

Gezien de specifieke situatie in België, waarbij twee afzonderlijke GLB strategische plannen opgesteld en ingediend zullen worden, dient de Coördinerende instantie niet te voorzien in een consolidatie (met bijhorend oordeel) van de jaarlijkse prestatieverslaggeving van de twee regionale betaalorganen. Bijgevolg is de Belgische coördinatie niet gebonden aan de bijkomende minimumvereisten voor erkenning in bijlage II van de gedelegeerde verordening en wordt dus ook niet voorzien in een herziening van de erkenning.

7.1.2 Andere entiteiten

Type instantie	Naam van de instantie	ELGF	ELF PO	Naam van de verantwoordelijke	Adres
Toezichtcomité	Toezichtcomité	Y	Y	Voorzitter: minister bevoegd voor landbouw Hilde Crevits Viceminister-president Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw	Consciencegebouw Koning Albert II laan 15 1210 Sint-Joost-ten-Node
Andere gedelegeerde en intermediaire instanties die niet in de verordening worden genoemd, met	Vlaamse Landmaatschappij	N	Y	Toon Denys Gedelegeerd bestuurder	Koning Albert II-laan 15 1210 Brussel
	Agentschap voor Natuur en Bos			Marleen Evenepoel	Havenlaan 88 bus 75

een beschrijving van hun rol		N	Y	Administrateur-generaal	1000 Brussel
Controleorgaan	Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) Agentschap Natuur en Bos Departement omgeving Vlaamse Landmaatschappij Vlaamse Milieumaatschappij				
AKIS-coördinatie, inclusief bedrijfsadvies - Relevant coördinatieorgaan	Departement Landbouw en Visserij Vlaams Ruraal Netwerk	Y	Y	Els Lapage Directeur	Ellipsgebouw Koning Albert II laan 35 bus 40 1030 Brussel
GLB-plan communicatieve verantwoordelijke (cf. artikel 43(2) van de Verordening (EU) 2021/1060)	Departement Landbouw en Visserij	Y	Y	Ariane Van Den Steen	Ellipsgebouw Koning Albert II laan 35 bus 40 1030 Brussel
GLB-netwerk	Vlaams Ruraal Netwerk (Departement Landbouw en Visserij)	Y	Y	Ariane Van Den Steen	Koning Albert II-laan 35 bus 40 BE-1030 Brussel

7.2 Beschrijving van de monitorings- en rapportagesystemen

De beheerautoriteit is verantwoordelijk voor de coördinatie en uitvoering van de monitoring en rapportering van het strategisch plan. De beheerautoriteit:

- staat in voor het elektronisch informatiesysteem dat de sleutelgegevens, nodig voor de monitoring en evaluatie, registreert m.b.t. de implementatie van het strategisch plan, in het bijzonder voor het monitoren van de vooropgestelde doelstellingen en mijlpalen, met inbegrip van informatie over elke begunstigde en maatregel;
- ziet erop toe dat het jaarlijkse prestatieverslag opgesteld wordt en dat het bezorgd wordt aan de Europese Commissie, nadat de beheerautoriteit het verslag voor advies aan het Toezichtcomité heeft voorgelegd;

- onderneemt de nodige opvolgacties ter bijsturing van de implementatie van het strategisch plan.

De oplevering van het jaarlijkse prestatieverslag gebeurt in cascadevorm. Vanuit de individuele toepassingen die de interventies ondersteunen worden atomaire data opgehaald naar een specifieke IT-module. Voor elke interventie wordt vooraf bepaald welke monitoringsgegevens noodzakelijk zijn en waar ze beschikbaar zijn (vb. via de steunaanvraag modules van de diverse interventies). Daar wordt, voor de interventies die dat vereisen, een berekening uitgevoerd, gebruik makend van dezelfde algoritmes als waarmee de berekening voor de uitbetaling is gebeurd. Deze berekeningen leveren cijfers op die noodzakelijk zijn voor het jaarlijkse prestatieverslag en de tweejaarlijkse prestatie-evaluatie. De resulterende waarde zal ter validatie worden voorgelegd aan de maatregelbeheerder, de inhoudelijk verantwoordelijke van de interventie. Deze dient de kwaliteit van de data te beoordelen en expliciet de geproduceerde data te valideren.

Na validatie worden de data beschikbaar gesteld, waarna deze opgehaald kan worden door het datawarehouse van departement Landbouw en Visserij. Vanuit het datawarehouse worden financiële data en de resultaat- en de outputindicatoren berekend.

Daarnaast kan hieruit ook de benodigde data voor het jaarlijkse prestatieverslag worden berekend. Het gaat hierbij dan onder meer om de werkelijke output, de uitgaven, het werkelijke eenheidsbedrag en de afstand tot de mijlpalen van de resultaatindicatoren.

Op basis van deze data wordt bijkomend kwalitatieve informatie verstrekt over de uitvoering van het GLB-strategische plan en mogelijke problemen of afwijkingen bij de uitvoering.

Om de controles, zowel het aantal verrichte controles als de resultaten ervan, adequaat op te volgen worden intern nog controlestatistieken opgemaakt, ook al moeten deze niet langer aan de Commissie worden toegezonden. Deze controlestatistieken zullen worden gebruikt om het foutenpercentage te bepalen en, meer in het algemeen, om het beheer van de Fondsen te controleren. De aanpak hiervoor zal gelijkaardig zijn als deze voor de data bestemd voor het APR.

7.3 Informatie over de controlesystemen en sancties (cf. Titel IV van Verordening (EU) 2021/2116)

7.3.1 GBCS - Geïntegreerd beheers- en controlesysteem

Wordt het GBCS gebruikt voor het beheer en de controle van interventies in de wijnsector, zoals bepaald in Titel III van Verordening (EU) 2021/2115?

Ja ○ Nee ●

Wordt het GBCS gebruikt voor het beheer en de controle van de conditionaliteit?

Ja ● Nee ○

In het GBCS kunnen met betrekking tot het beheer en de controle van de verschillende GBCS-interventies maar ook van de conditionaliteit, drie opeenvolgende procesflows onderscheiden worden met elk hun eigen toepassingen: aangiftes, controles, berekeningen & betalingen.

Procesflow aangiftes

Deze procesflow heeft betrekking op:

- het beheer van de basisgegevens;
- de toepassingen die nodig zijn om begunstigden een steunaanvraag te kunnen laten indienen en,
- de eigenlijke indiening van de steunaanvragen waarop de conditionaliteit van toepassing is.

Deze procesflow omvat:

- het beheer van landbouweridentificatie, betalingsrechten, ecoregelingen, agromilieu- en klimaatmaatregelen en andere beheersverbintenissen
- de aangifte via de jaarlijkse verzamelaanvraag (e-VA = GSA)
- de administratieve controles en cross-checks op de ingediende verzamelaanvraag.

Procesflow controles

Deze procesflow omvat:

- Risicoanalyse + selectie
- Uitvoeren controles ter plaatse
- Checks by Monitoring

Procesflow berekeningen en betalingen

Deze procesflow omvat:

- Berekeningen (waaronder het toepassen van sancties)
- Betalingen

Deze drie proces flows worden ondersteund en gevoed door de verschillende delen van het GBCS zoals de identificatiedatabank, LPIS, GIS, boekhoudkundig systeem, Sanitel (dierlijke gegevens), geotagged photoapp. Daarbij gebeurt afstemming met authentieke bronnen zoals het KBO en het Rijksregister. Automatische digitalisering op basis van Artificial Intelligence wordt ingezet om de processen te verbeteren.

Het Area Monitoring System (AMS) maakt integraal deel uit van het GBCS en ligt mee aan de basis van de drie proces flows die doorlopen worden bij het beheer en de controle van de conditionaliteit. AMS-data zullen gecombineerd worden met LPIS-data en data uit de verzamelaanvraag. Cross-checks tussen deze data zullen uitgevoerd worden. Daar waar mogelijk worden AMS-data gebruikt om systematische controles uit te voeren om zo de naleving te beoordelen. Finaal zal het AMS ook mee aan de basis liggen van de rapportage over de conditionaliteit.

Daarnaast wordt het AMS gebruikt om daar waar mogelijk de landbouwers te helpen bij het voldoen aan de conditionaliteit bv. door hen vroegtijdig te wijzen op mogelijke niet-nalevingen.

Meer informatie over de controle en sanctionering van de conditionaliteit is terug te vinden onder 7.4.

Artikel 65, lid 1, onder d), van Verordening (EU) 2021/2116 biedt de lidstaten de mogelijkheid om het begrip 'landbouwperceel' te definiëren. Gelieve de definitie van 'landbouwperceel' in uw lidstaat te geven.

Een landbouwperceel is een door de landbouwer aangegeven stuk grond dat aaneengesloten is en niet meer dan één enkele teelt omvat en indien van toepassing, dat wordt begrensd door een agromilieu- en klimaatmaatregel of beheerovereenkomst of ecoregeling.

Alle elementen van het GBCS, zoals beschreven in de verordening, zijn aanwezig en functioneren vanaf januari 2023

Ja ● Nee ○

7.3.1.1 Identificatiesysteem voor landbouwpercelen (LPIS)

Gelieve alle informatie te verstrekken betreffende de werking van het LPIS die u belangrijk vindt om aan de Commissie mee te delen.

Het LPIS in Vlaanderen is een landbouwperceelsysteem. Een referentieperceel komt overeen met één gewas en wordt gebruikt door één landbouwer tegelijk.

Elk jaar geeft de landbouwer al zijn referentiepercelen aan in zijn verzamelaanvraag. Om de landbouwer te ondersteunen met een correcte perceelsaangifte en om de LPIS kwaliteit te behouden, worden de referentiepercelen van de voorgaande campagne voorgedrukt (die kunnen gecorrigeerd worden door de landbouwer).

Bovenop de verzamelaanvraag, wordt het LPIS continu geactualiseerd met behulp van veldbezoeken, artificial intelligence, kwaliteitscontrole o.b.v. risicoanalyse, controle via monitoring, ...

Het betaalorgaan gebruikt orthobeelden (winter/lente) met een resolutie van 25 cm. Bij het begin van de campagne wordt gestart met beelden van het voorgaande jaar maar in juni ontvangt het betaalorgaan nieuwe beelden van de lopende campagne.

7.3.1.2 Geospaatial en diergebonden toepassingssysteem (GSA)

Gelieve alle informatie over het functioneren van de steunaanvraag te verstrekken die u belangrijk acht om aan de Commissie mee te delen.

Vlaanderen maakt reeds vele jaren gebruik van een geo-spatiaal en online aanvraagssysteem voor perceelsgerelateerde steunregelingen, de jaarlijkse verzamelaanvraag. Hierin krijgen de landbouwers steeds de meest recente informatie uit het LPIS te zien.

De diergerelateerde data worden niet beheerd door het betaalorgaan zelf. Het betaalorgaan beschikt echter over toegang tot de databank voor dieren (Sanitel) die beheerd wordt door de federale overheidsdienst FAVV (Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen). Deze databank biedt een hoge mate van zekerheid voor een goed beheer van de betrokken steunregelingen en laat ons toe om bij steunaanvragen voor dieren met een "claimless" systeem te werken. De landbouwer dient jaarlijks een deelnameverklaring in indien hij wil deelnemen aan de subsidieregeling voor de gekoppelde steun voor zoogkoeien of de AMKM 'Behoud van lokale veerassen'. De administratie (het betaalorgaan) haalt dan op een geautomatiseerde wijze de diergegevens en de bewegingsmeldingen uit de databank voor dieren (Sanitel). Dit gebeurt op basis van de veebeslagnummers gekend in het identificatiesysteem

van het betaalorgaan. Het aantal premiegerechtigde dieren wordt door de administratie berekend uit de Sanitel gegevens.

7.3.1.3 Past u een automatisch aanvraagstelsysteem (in de zin van artikel 65, lid 1, onder f), van Verordening (EU) 2021/2116) toe?

a) Voor areaalgebonden interventies?

Ja ☐ Nee ☒

b) Voor diergebonden interventies?

Ja ☒ Nee ☐

7.3.1.4 Areaalmonitorsysteem (AMS) (artikel 66 lid 1, onder (c) van Verordening (EU) 2021/2116)

Gelieve alle informatie over de werking van het AMS te verstrekken die u belangrijk acht om aan de Commissie mee te delen.

Het areaalmonitorsysteem wordt verder geconcretiseerd nadat de uitvoeringsverordeningen en de gedelegeerde verordeningen bij Verordening (EU) 2021/2115 zijn goedgekeurd en gepubliceerd.

7.3.1.5 Controle- en sanctiesysteem

Zijn de voorwaarden die vooropgesteld worden in artikel 72 van Verordening (EU) 2021/2116 vervuld?

Ja ☒ Nee ☐

Beschrijving van het controle- en sanctiesysteem voor GBCS-interventies

De controle en sanctiëring van de interventies binnen ELGF en ELFPO gebeuren volgens dezelfde principes.

Voor alle voorwaarden wordt waar mogelijk een 100% administratieve controle uitgevoerd. Voor de bijkomende controles wordt bij voorkeur gebruik gemaakt van checks by monitoring. Voor interventies die omwille van de aard van de voorwaarden niet of niet volledig geverifieerd kunnen worden door checks by monitoring, worden monitoringstechnieken en andere innovatieve technieken zoveel mogelijk ingezet, zoals een intern ontwikkelde geo-tagged photo app, gebruik van elders beschikbare data. Voor die interventies of delen van interventies waar dergelijke technieken geen soelaas bieden, worden er controles ter plaatse uitgevoerd, gesteund op het performante LPIS systeem. Het basis controlepercentage is 5%, wat kan verhoogd of verlaagd worden naargelang de risico's die voor de interventie geïdentificeerd worden en ook bijgestuurd kan worden op basis van de resultaten in voorbije controleperiodes. De steekproef voor controles ter plaatse zal gebaseerd zijn op zowel een toevals- als een risicoselectie.

Controles worden in de eerste plaats georganiseerd op basis van het nuttige tijdstip om alle voorwaarden te kunnen controleren. Het kan hierbij voorkomen dat verschillende steunmaatregelen tijdens éénzelfde controlebezoek gecontroleerd worden bij dezelfde aanvrager. Een consolidatie van de resultaten zorgt ervoor dat deze maximaal gebruikt worden voor alle steunregelingen waarvoor ze rechtstreeks relevant zijn. Het is mogelijk van dit

principe af te wijken en controles te spreiden of organiseren volgens tijdsvlakken die toelaten zowel de beheervoorwaarden als het beoogde eindbeeld van de sub-maatregel te beoordelen.

Sommige verbintenisvoorwaarden kunnen ter plaatse gecontroleerd worden op de percelen zelf, zonder dat de aanwezigheid van de landbouwer nodig is. In dat geval worden deze perceelcontroles geografisch geconcentreerd toegewezen en uitgevoerd. Dit zorgt voor snelle en efficiënte controles ter plaatse. Voor andere voorwaarden zal er contact met de landbouwer gezocht worden. In alle gevallen wordt de landbouwer nadien en bij voorkeur digitaal op de hoogte gebracht van de controleresultaten, zodat hij kan reageren indien hij niet akkoord is.

Voor sanctionering worden zo veel als mogelijk de principes van het GLB 2014-2022 gehandhaafd. Een sanctie moet proportioneel zijn tot de inbreuk. Er wordt daarbij rekening gehouden met de ernst, omvang en het permanent karakter van de inbreuk. Ook eventuele herhaling en opzet worden bij de sanctieberekening in acht genomen. De sanctie moet een voldoende afschrikkend effect hebben om te voorkomen dat begunstigden onterechte aanvragen indienen. Afhankelijk van de niet-naleving kan het gaan om sancties via een verlaagde geconstateerde oppervlakte of om procentuele sancties op het steunbedrag. Niet-nalevingen of fouten in de aangifte waarvan de ernst en omvang uiterst klein zijn, zoals bv. een zeer kleine verschil tussen aangegeven en geconstateerde oppervlakte, zullen niet gesanctioneerd worden zoals dat in de huidige regelgeving ook reeds voorzien is..

7.3.1.6 Systeem voor de identificatie en registratie van betalingsrechten, indien van toepassing

Is voldaan aan de vereisten van artikel 73 van Verordening (EU) 2021/2116?

Ja ● Nee ○ NVT ○

7.3.1.7 Systeem voor de identificatie en registratie van dieren in de zin van artikel 66, lid 1, onder g), van de Horizontale verordening

Beschikt u over een systeem voor de identificatie en registratie van dieren als bedoeld in artikel 66, lid 1, onder g), van Verordening (EU) 2021/2115?

Ja ● Nee ○

Zo ja, geef aan of u beschikt over:

- identificatie- en registratieregeling voor runderen, vastgesteld bij Verordening (EG) nr. 1760/2000 van het Europees Parlement en de Raad

Ja

- identificatie- en registratieregeling voor schapen en geiten, vastgesteld bij Verordening (EG) nr. 21/2004 van de Raad

Ja

- identificatie- en registratieregeling voor varkens, zoals vastgesteld bij Richtlijn 2008/71/EG van de Raad

Ja

7.3.2 Niet-GBCS

7.3.2.1 Korte beschrijving van de sanctieregeling voor niet-GBCS-interventies overeenkomstig de beginselen van doeltreffendheid, evenredigheid en ontrading

Niet-GBCS ELGF

De sanctieregeling GMO Groenten en Fruit wordt beschreven in de gedelegeerde verordening 2017/891. Dit zal ter inspiratie dienen bij de sanctieregeling in de periode 2023-2027.

Indien een producentenorganisatie of unie van producentenorganisaties aantoonbaar fraude heeft gepleegd die betrekking heeft op steun in het kader van Verordening (EU) nr. 1308/2013, gaat de lidstaat, onverminderd andere sancties die op grond van de nationale en Uniewetgeving van toepassing zijn, over tot:

- a) intrekking van de erkenning van die organisatie of unie;
- b) uitsluiting van de betrokken acties van bijstandsverlening in het kader van het betrokken operationele programma, en terugvordering van eventueel reeds voor die acties betaalde steun, en
- c) uitsluiting van die organisatie of unie van erkenning in het daaropvolgende jaar.

Er worden eveneens sancties voorzien voor niet subsidiabele bedragen, administratieve sancties naar aanleiding van eerstelijnscontroles op het uit de markt nemen van producten, administratieve sancties voor ontvangers van producten die uit de markt zijn genomen en administratieve sancties voor groen oogsten en niet oogsten, alsook sancties voor het niet halen of niet naleven van bepaalde opgelegde voorwaarden, limieten of standaarden.

Voor het bijenteeltprogramma worden zowel administratieve controles uitgevoerd als controles ter plaatse. Ingeval bij controle wordt vastgesteld dat een uitgave/actie niet in aanmerking komt voor subsidiëring dan wordt het bedrag van deze actie in mindering gebracht op het totaalbedrag van de gevraagde financiële steun. Ingeval van fraude of ernstige nalatigheid waarvoor de begunstigde verantwoordelijk is, betaalt hij de ontvangen onverschuldigde betalingen, inclusief rente, terug overeenkomstig artikel 63, lid 3, van Verordening (EU) nr. 1306/2013 en betaalt hij daarbovenop een bedrag dat gelijk is aan het verschil tussen het oorspronkelijk betaalde bedrag en het bedrag waarop hij recht heeft. De rente die wordt toegevoegd aan het bedrag van overeenkomstig artikel 54, lid 1, artikel 58, lid 1, onder e), of artikel 63, lid 3, van Verordening (EU) nr. 1306/2013 teruggevorderde onverschuldigde betalingen, wordt berekend overeenkomstig artikel 27 van Uitvoeringsverordening (EU) nr. 908/2014.

Niet-GBCS ELFPO

Indien niet aan de toegangsvoorwaarden kan voldaan worden is de verlaging steeds 100%.

Voor de verbintenisvoorwaarden die gecontroleerd worden bij betalingsaanvraag wordt er gewerkt met een systeem van verlaging. Er zijn mogelijkheden om bepaalde onopzettelijke/niet moedwillige fouten te remediëren. Indien remediëring niet kan of niet aan de orde is, wordt er gewerkt met verlaging tussen percentage meer dan 0 en 100%. Hiervoor wordt een administratief reglement uitgewerkt dat raadpleegbaar is door de aanvragers. Bij de hoogte van deze verlaging zal een evenwicht gezocht worden tussen proportionaliteit en afschrikking.

Indien kosten aangegeven worden bij betalingsaanvraag die bij administratieve controle niet subsidiabel blijken te zijn wordt eveneens een systeem van verlagingen toegepast. Ook hierbij wordt een evenwicht gezocht tussen proportionaliteit (menselijke fout) en voldoende afschrikking.

7.3.2.2 Korte beschrijving van het controlesysteem voor niet-GBCS (controlemethoden, kruiscontroles, enz.)

Niet-GBCS ELGF

De controleregeling voor GMO Groenten en fruit wordt beschreven in de verordeningen 2017/891 en 2017/892:

- Controles op de erkenningsvoorwaarden.
- Administratief inhoudelijke controles van de waarde van de afgezette productie.
- Administratief inhoudelijke controle van het ingediende operationeel programma + wijzigingen + bezwaren.
- Administratief inhoudelijke controles van de steunaanvraag.
- Administratief boekhoudkundige controles van de steunaanvraag.
- Controles ter plaatse

Dit zal ter inspiratie dienen bij de controleregeling in de periode 2023-2027.

De controleregeling voor het bijenteeltprogramma wordt beschreven in Verordening (EU) 2015/1368. Het gaat hierbij zowel om administratieve controles als controles ter plaatse. Hierbij wordt er nagegaan of de in de bijenteeltprogramma's vervatte maatregelen correct zijn uitgevoerd. Verder wordt ook gecontroleerd of de verrichte uitgaven minstens gelijk zijn aan de gevraagde financiële steun en of het aantal gedeclareerde bijenkasten, waar van toepassing, overeenstemt met het geconstateerd aantal bijenkasten.

Voor het bijenteeltprogramma worden administratieve controles en controles ter plaatse verricht.

Op elke steunaanvraag wordt een administratieve controle gedaan. Dit is een controle aan de hand van het ingediend overzicht van de gedane uitgaven. Hierbij worden onder meer personeelskosten en een selectie van uitgaven (andere dan personeelskosten) nagegaan aan de hand van stavingstukken. Deze stavingstukken worden ter controle bij de begunstigde opgevraagd, gecontroleerd en geverifieerd met hun inbreng in de steunaanvraag. Ingeval het voor bepaalde uitgaven onduidelijkheden zijn, dan zal bijkomende uitleg worden gevraagd.

Een controle ter plaatse kan worden uitgevoerd bij een tussentijdse betaalaanvraag. Er wordt voorzien dat in de loop van het uitvoeringsjaar ten minste 1 controle ter plaatse wordt uitgevoerd. Bij elke aanvraag voor een saldo wordt jaarlijks steeds een eindcontrole ter plaatse uitgevoerd. Bij een controle ter plaatse worden de ingediende uitgaven voor de betrokken periode gecontroleerd maar kunnen ook nog acties/uitgaven, investeringen of aankopen uit voorgaande periodes waarop enkel een administratieve controle is gedaan ter plaatse worden gecontroleerd. De uitgaven worden op voorhand geselecteerd aan de hand van enkele criteria.

Niet-GBCS ELFPO

Er wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de steunaanvraag en de betalingsaanvraag. De toegangsvoorwaarden worden maximaal gecontroleerd op moment van steunaanvraag en dit voor het selectieproces. Indien aan één van de toegangsvoorwaarden niet kan voldaan

worden is in het geheel geen steun mogelijk. Er wordt maximaal ingezet op data-gestuurde toegangsvoorwaarden die op deze manier automatisch gecontroleerd kunnen worden. Ook het SMART principe is een belangrijke leidraad.

De verbintenisvoorwaarden worden maximaal gecontroleerd op het moment van de betalingsaanvraag. Ook hier wordt bijzonder aandacht gegeven aan het SMART principe. In kader van de verbintenisvoorwaarden wordt een systeem van verlagingen toegepast waarbij de verlaging gedeeltelijk of volledig kan zijn.

Naast de controle van de toegangs- en verbintenisvoorwaarden wordt er bijzondere aandacht besteed aan de beheersbaarheid en controleerbaarheid van de interventies. Zo worden de steunvoorwaarden zo eenvoudig mogelijk gehouden, waarbij steeds de afweging wordt gemaakt van bijkomende lasten voor de aanvrager tegenover de noodzakelijkheid om de doelstellingen en de efficiënte en effectieve inzet van overheidsmiddelen te bereiken.

In bepaalde maatregelen (vb. de investeringssteunmaatregel) wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van normbedragen per eenheid (zowel op het niveau van de steunaanvraag als de betalingsaanvraag). Voor bepaalde kosten zoals personeelskosten en overheadkosten wordt er gewerkt met vereenvoudigde kostenopties.

Indien de aanvrager bij betalingsaanvraag kosten aangegeven heeft die bij administratieve controle niet subsidiabel blijken te zijn, wordt hiervoor een systeem van verlagingen toegepast, waarbij een evenwicht gezocht wordt tussen proportionaliteit en voldoende afschrikking.

De controlerichtlijnen (incl controlepercentages en de risicoanalyses) worden verder uitgewerkt en zullen geïnspireerd zijn op de controleregels- en richtlijnen die in het PDPO III toegepast werden.

7.3.2.3 Regels voor overheidsopdrachten

Korte beschrijving van de wijze waarop de regels inzake overheidsopdrachten worden nageleefd:

De begunstigden die verplicht zijn om de wet op overheidsopdrachten na te leven, worden hierop gecontroleerd. Aan de hand van het ingediende (subsidie)dossier worden de opdracht(en) die in aanmerkingen kunnen komen voor controle op de correcte toepassing van de wet op de overheidsopdrachten geselecteerd. Vervolgens wordt steekproefsgewijs gecontroleerd of voor deze opdrachten de wetgeving op overheidsopdrachten is nageleefd. De al dan niet correcte toepassing van de wet overheidsopdrachten (op basis van Europese en nationale wetgeving) wordt gecontroleerd, rekening houdend met bepaalde risicofactoren en de bij wet bepaalde vereisten van toepassing op de gebruikte procedure. Bij het niet of onvoldoende naleven van de wet kan, afhankelijk van de vastgestelde onregelmatigheid, een bepaald percentage verlaging worden toegepast of wordt een waarschuwing gestuurd.

Specifiek bij de LEADER-interventie worden de controleregels voor de naleving en toepassing van de wet op de overheidsopdrachten opgenomen worden in een controle- en beheershandboek, opgemaakt aan de hand van de kennis en ervaring tijdens de vorige programmaperiode. De betreffende beheersdienst stelt de informatie over de toepassing van de wet op de overheidsopdrachten ter beschikking aan de Plaatselijke Groepen die op hun beurt projectpromotoren informeren en sensibiliseren.

7.4 Conditionaliteit

7.4.1 Controlesysteem voor de conditionaliteit

7.4.1.1 Beschrijving van het controlesysteem voor de conditionaliteit

Type 1: Volledige controles conditionaliteit ("1% - controles")

Ten minste 1% van alle landbouwers die steun aanvragen, worden door het Departement Landbouw en Visserij gecontroleerd op de conditionaliteit. Deze controles worden de 'volledige controles conditionaliteit' of '1% - controles' genoemd.

In principe worden alle beheerseisen en normen bij een aanvrager op hetzelfde moment gecontroleerd. Er zijn enkele beheerseisen/normen die niet opgenomen zijn in de 1% - controles van het Departement Landbouw en Visserij.

De 1% - controles worden uitgevoerd op basis van een selectie via een risicoanalyse en een aselechte steekproef. Deze controles worden gespreid over het hele jaar uitgevoerd.

Type 2: Administratieve controles

Een aantal beheerseisen en normen (of aspecten ervan) worden niet ter plaatse gecontroleerd, maar volledig administratief. Het gaat hier dus om 100% - controles bij alle landbouwers.

Type 3: Niet-nalevingen vastgesteld door het Departement Landbouw en Visserij tijdens andere controles (= 'ad hoc' - vaststellingen)

Het Departement Landbouw en Visserij voert (naast de 1%-controles) ook heel wat controles uit op allerlei premievoorwaarden op percelen of dieren in het kader van diverse steunmaatregelen. Het kan voorkomen dat tijdens deze controles ook niet-nalevingen in het kader van de conditionaliteit worden vastgesteld op diezelfde percelen of bij diezelfde dieren. Deze vaststellingen leiden dan ook tot verlagingen in het kader van de conditionaliteit. Dit zijn dus geen volledige controles op de conditionaliteit. Enkel de niet-nalevingen worden geregistreerd en leiden automatisch tot een berekening van de sanctie voor conditionaliteit.

Type 4 : Niet-nalevingen vastgesteld door externe beheersdiensten

Het Departement Landbouw en Visserij heeft met een aantal externe beheersdiensten (zie 7.1) een samenwerkingsprotocol afgesloten met betrekking tot de conditionaliteit. In dat protocol worden afspraken gemaakt in verband met de betrokken beheerseisen en normen, het uitwisselen van gegevens, de mogelijkheid tot geïntegreerde controles en de opvolging van de conditionaliteit.

Deze beheersdiensten voeren heel wat controles uit in het kader van hun eigen controleopdrachten. Bepaalde delen van die controles kunnen betrekking hebben op de conditionaliteit. Wanneer die beheersdiensten niet-nalevingen van de conditionaliteit vaststellen bij aanvragers van steun, worden deze ook geregistreerd in de databank van het Departement Landbouw en Visserij.

7.4.1.2 Soorten controles

Indien van toepassing, gecontroleerd door:

RBE/GLMC	Type controles		
	Controles ter plaatse	Remote sensing	Areaalmonitorsysteem
RBE 1	X		
RBE 2	X		
RBE 3	X		
RBE 4	X		
RBE 5	X		
RBE 6	X		
RBE 7	X		
RBE 8	X		
RBE 9	X		
RBE 10	X		
RBE 11	X		
GLMC 1	X		
GLMC 2	X		
GLMC 3	X		
GLMC 4	X		
GLMC 5	X		
GLMC 6	X		
GLMC 7	X		
GLMC 8	X		
GLMC 9	X		

7.4.2 Sanctiesysteem voor de conditionaliteit

7.4.2.1 Beschrijving van het sanctiesysteem voor de conditionaliteit

Beoordeling

Een niet-naleving van de conditionaliteit wordt beoordeeld volgens de volgende criteria:

- 1) ernst (zwaar, gemiddeld, licht)
- 2) omvang (is er invloed, zo ja beperkt tot het bedrijf of ook daarbuiten)
- 3) permanent karakter
- 4) herhaling
- 5) opzet

Sanctie

De administratieve sanctie bedraagt, als een eerste niet-naleving het gevolg is van een nalatigheid, in de regel 3% van het totale bedrag. Het betaalorgaan kan op basis van de beoordeling van de niet-naleving besluiten om dat percentage te verlagen of te verhogen.

Herhaling

Bij een eerste herhaling van dezelfde niet-naleving, wordt het sanctiepercentage in de regel 10%. Verdere herhalingen van dezelfde niet-naleving worden als een opzettelijke niet-naleving beschouwd.

Opzet

Als de niet-naleving door de landbouwer met opzet is begaan, bedraagt de verlaging die wordt toegepast ten minste 15% van het totale bedrag.

7.4.2.2 Toepassing van het waarschuwingssysteem?

Ja ● Nee ○

7.4.2.3 Definitie en toepassing van ‘herhaling’ (berekening en bestreken tijdspanne):

Herhaling van een niet-naleving betekent dat dezelfde beheerseis of norm meer dan 1 maal niet wordt nageleefd in een achtereenvolgende periode van 3 kalenderjaren.

7.4.2.4 Definitie en toepassing van ‘nalatigheid’

De administratieve sanctie bedraagt, als een eerste niet-naleving het gevolg is van een nalatigheid, in de regel 3% van het totale bedrag. Het betaalorgaan kan op basis van de beoordeling van de niet-naleving besluiten om dat percentage te verlagen of te verhogen.

7.4.2.5 Definitie en toepassing van ‘opzet’

Als de niet-naleving door de landbouwer met opzet is begaan, bedraagt de verlaging die wordt toegepast ten minste 15% van het totale bedrag.

7.4.2.6 Bevoegde controleorganen die belast zijn met de controle van de conditionaliteitspraktijken, uit de regelgeving voortvloeiende beheerseisen,

Het bevoegde controleorgaan zit binnen het Departement Landbouw en Visserij

Het Departement Landbouw en Visserij heeft met een aantal externe beheersdiensten een samenwerkingsprotocol afgesloten met betrekking tot de conditionaliteit en beheerseisen. Er zijn samenwerkingsafspraken met de volgende externe beheersdiensten:

- Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen
- Vlaamse Lan²maatschappij
- Agentschap voor Natuur en Bos
- Departement Omgeving

RBE / GLMC	Naam betaalorgaan	Naam van de controlerende instantie	Naam van de verantwoordelijke voor de controle	Adres	E-mail
RBE 1	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Kristof Vanoost	Ellipsgebouw Koning Albert II laan 35 bus 40 1030 Brussel	Kristof.vanoost@lv.vlaanderen.be

RBE 2	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
RBE 3	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
RBE 4	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
RBE 5	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
RBE 6	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
RBE 7	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
RBE 8	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
RBE 9	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
RBE 10	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
RBE 11	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
GLMC 1	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Kristof Vanoost	Ellipsgebouw Koning Albert II laan 35 bus 40 1030 Brussel	Kristof.vanoost@lv.vlaanderen.be
GLMC 2	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
GLMC 3	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem

GLMC 4	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
GLMC 5	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
GLMC 6	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
GLMC 7	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
GLMC 8	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem
GLMC 9	Vlaams Betaalorgaan	Departement Landbouw en Visserij	Idem	Idem	Idem

7.5 Sociale conditionaliteit

Voor de implementatie van de sociale conditionaliteit zal samengewerkt worden met onder meer de federale overheidsdiensten zodat dit zo snel als haalbaar in voege kan treden. Het Europees akkoord voorziet, gezien de complexiteit van de materie, de mogelijkheid om de toepassing ten laatste op 1 januari 2025 in werking te laten treden.

8 MODERNISERING

8.1 Modernisering: AKIS and digitale technologieën

8.1.1 Algemene beoogde organisatorische opzet van het AKIS verbeterd

Vlaanderen gaat praten op de uitstekende kwaliteit van de onderzoeks- en kennisinstellingen, van het land- en tuinbouwonderwijs en van goed functionerende landbouwkennis- en innovatiesystemen. Excellente onderzoeksinfrastructuur blijft een basisvoorwaarde voor een goed werkend AKIS. In Vlaanderen is dat het geval voor zowel de harde onderzoeksinfrastructuur als databanken, standaarden en protocollen. Landbouwonderzoek rust vandaag in Vlaanderen op 3 pijlers: universiteiten (fundamenteel onderzoek), praktijkcentra (praktijkonderzoek en demonstratief onderzoek, vaak gericht op één enkele deelsector) en het ILVO (toegepast onderzoek). Het praktijkonderzoek is in Vlaanderen zeer sterk uitgebouwd. Het is het sluitstuk van de keten van onderzoek waarop de innovatiekracht van de land- en tuinbouw in Vlaanderen steunt. De gespecialiseerde praktijkcentra in Vlaanderen hebben zich ontwikkeld als een referentiepunt voor hun sector, zijn laagdrempelig voor de landbouwers en dragen bij tot het hoogtechnologisch karakter dat de Vlaamse land- en tuinbouw kenmerkt. De praktijkcentra zijn de plaats waar onderzoekers hun resultaten tonen en uitwisselen met landbouwers om hun noden te kennen. Er bestaan in Vlaanderen ook verschillende ad hoc netwerken van AKIS-actoren waarbinnen kennis gedeeld wordt en samenwerking afgesproken wordt.

Maar om kennis en innovaties maximaal uit te dragen ontbreken nog bepaalde bruggen tussen onderzoek, advisering, naschoolse vorming, EIP en VLIF innovatieve projectsteun. Zo is de kennisdoorstroming vanuit het onderzoek naar de naschoolse vorming soms nog ondermaats en zijn adviseurs nog te weinig betrokken in AKIS, zoals betrokkenheid in EIP-projecten en demonstratieprojecten. De AKIS-interventies zijn complementair aan de Vlaamse subsidie instrumenten om kennisdoorstroming te stimuleren.

Het in het nieuwe GLB beoogde AKIS bevat vier groepen van acties:

- 1) Versterken van kennisstromen en verbindingen tussen onderzoek en praktijk
- 2) Het bevorderen van de kennis van alle bedrijfsadviseurs en het versterken van hun onderlinge verbinding binnen de AKIS
- 3) Verbetering van thematische en grensoverschrijdende interactieve innovatie
- 4) Ondersteuning van de digitale transitie in de landbouw om kennisdeling te verbeteren

De interventies waarop daartoe wordt ingezet zijn:

- 1) Vraaggestuurde vorming en advies op maat
- 2) Aanbodgestuurde vorming
- 3) Europese Innovatiepartnerschappen (EIP)
- 4) Demonstratieprojecten
- 5) VLIF-steun voor innovatieve investeringen

Hieronder wordt het AKIS strategisch plan uitgelegd, ingedeeld volgens de vier groepen van acties die hierboven vermeld zijn.

(1) Versterken van kennisstromen en verbindingen tussen onderzoek en praktijk

Om kennisstromen te versterken en AKIS-actoren beter te verbinden worden de links tussen de verschillende interventies verbeterd op diverse manieren.

De interventies worden goed op elkaar afgestemd en ook op de niet GLB-instrumenten. Opvolging in financiering gedurende het hele innovatieproces wordt gegarandeerd: in elke fase van het innovatieproces, van idee tot opschaling, is ondersteuning mogelijk zodat het proces niet stilvalt.

Op de website van het Vlaams Ruraal Netwerk (VRN) (GLB-netwerk) wordt een GLB-subsidiwijzer opgenomen. Zo kan iedere potentieel begunstigde snel en op maat opzoeken welke steunmogelijkheden er binnen het GLB specifiek voor hem/haar relevant kunnen zijn.

VRN organiseert events om AKIS-actoren (onderzoek, landbouwers en adviseurs) met elkaar te verbinden en te netwerken, zodat ze elkaar gemakkelijk weten te vinden voor verdere samenwerking. Zo kunnen onderzoekers op deze events hun kennis delen met de praktijk en leren ze op een interactieve manier de noden en bezorgdheden van landbouwers en adviseurs kennen.

Vlaanderen voorziet voor landbouwers heel veel basisopleidingen (korte vorming) die druk bijgewoond worden door landbouwers. Er is echter nood aan meer gespecialiseerde opleidingen of opleidingen op een hoger niveau. Zo kunnen op managementniveau het opleidingsniveau en de professionalisering omhoog. Naast vakkennis is er ook behoefte aan kennis van marktwerving, management, handel, enz. Er is dikwijls gebrek aan inzicht in de marktsituatie en de prijsvorming waardoor te weinig wordt ingespeeld op de marktvraag en niet alle marktopportunities gegrepen worden. Via de vraaggestuurde vorming kunnen landbouwers op eigen initiatief vormingsactiviteiten (cursussen) aanvragen bij erkende dienstverleners, die mogelijks ook een ruimer publiek beogen dan enkel landbouwers. Ook wordt er training georganiseerd voor adviseurs, onderzoekers, erfbetreders,...

Er wordt onderzocht of in de agenda op de website van het Vlaams Ruraal Netwerk opleidingscentra zelf hun komende opleidingen kunnen ingeven, zodat info van verschillende centra op één plaats wordt gecentraliseerd en één algemeen overzicht kan worden gegeven.

De resultaten van onderzoek moeten voor de landbouwer haalbaar zijn en de implementatie ervan moet betaalbaar zijn. De interventie demonstratieprojecten is de interventie bij uitstek om garantie te bieden voor een vlotte doorstroming van onderzoek naar praktijk. Demonstratieprojecten waarin zowel landbouwers als adviseurs betrokken zijn voor het geven van de demonstraties zullen een voordeel krijgen in de selectie, om op die manier peer-to-peer learning te stimuleren.

De maatregel VLIF-steun voor innovatieve investeringen kende in PDPO 2014-2022 veel succes bij landbouwers die een innovatief idee wilden uitwerken tot een concrete innovatieve investering. Onderzoeks- en studiekosten worden gesubsidieerd tot een bepaald percentage van de investeringskost. Landbouwers werden door deze maatregel niet verplicht om de resultaten achteraf te delen. In de nieuwe interventie VLIF-steun voor innovatieve investeringen zullen landbouwers beloond worden voor hun inspanningen om de resultaten van hun project te delen met andere landbouwers.

Landbouwers hebben hulp nodig om hun weg te vinden binnen het AKIS en vooral wat betreft adviesverlening (zowel publiek als privaat). Door selectie via certificering in plaats van overheidsopdrachten vergroot het advieslandschap en zal een landbouwer beroep kunnen doen op een ruimer aanbod van adviesdiensten. Monitoring en evaluatie en ook certificatie van adviesverleners leiden tot meer transparantie en kwaliteitsvolle adviesverlening. Er wordt onderzocht of een samenwerkingsplatform kan ontwikkeld worden op de website van het VRN, met als doel kennis te delen, oproepen naar samenwerking te bundelen ...

In PDPO 2014-2022 was er weinig controle op de inhoudelijke kwaliteit van de naschoolse vorming en van de advisering, aangezien dergelijke controle niet evident is en de nodige expertise vereist. Het advies en de vorming werden bovendien gratis aangeboden, waardoor de landbouwer ook weinig kritisch was ten opzichte van de geleverde diensten. De landbouwers zullen in de vernieuwde interventies een beperkte eigen financiële bijdrage moeten leveren waarvan de hoogte afhankelijk is van het thema. Hierdoor waken ze mee over de kwaliteit van de vorming en de adviesverlening.

(2) Het bevorderen van de kennis van alle bedrijfsadviseurs en het versterken van hun onderlinge verbinding binnen de AKIS

In Vlaanderen is er een grote diversiteit tussen adviseurs. Een deel van de adviseurs is zowel in onderzoek als advies betrokken; zo zijn heel wat adviseurs tewerkgesteld op de praktijkcentra. Andere adviseurs en erfbetreders in het algemeen zijn nog weinig geïntegreerd in AKIS.

De adviseurs zullen getraind worden door het aanbieden van specifiek op hen gerichte opleidingen (via de interventies vraaggestuurde vorming en aanbodgestuurde vorming) en het aanbieden van specifieke door onderzoekers uitgevoerde demonstraties voor adviseurs (interventie demonstratieprojecten). Deze training moet adviseurs ondersteunen in het geven van een advies betreffende zowel economische, ecologische als sociale thema's, waarin de nieuwste wetenschappelijk bewezen methoden en technieken meegenomen worden. Ook soft skills kunnen onderdeel uitmaken van de training.

Anderzijds kunnen adviseurs ook partner zijn in demonstratieprojecten om mee demonstraties op praktijkbedrijven of andere communicatieacties voor landbouwers te organiseren. Deze acties zullen ook leiden tot peer-to-peer learning tussen adviseurs.

De rol van de adviesdiensten wordt uitgebreid; ze worden niet alleen gesubsidieerd voor het geven van advies op maat, maar ook gestimuleerd om kennis via vormingsactiviteiten voor groepen landbouwers te laten doorstromen. Ze krijgen de mogelijkheid om zich via de interventie vraaggestuurde vorming en advies op maat te laten erkennen voor het geven van vormingsactiviteiten. Met het oog op een efficiënt gebruik van middelen wordt de advisering voor individuele landbouwbedrijven zo veel mogelijk beperkt tot advies op maat gebaseerd op de eigenheden van het bedrijf en bedrijfsspecifieke data. De generieke kennis dient zo veel mogelijk door te stromen via vorming aan groepen landbouwers en niet via het individueel advies.

Ook worden adviesdiensten gestimuleerd om een interactieve rol op te nemen voor het samenstellen van operationele groepen (rol als innovation broker/facilitator), het uitwerken van een EIP-project en het verspreiden van de resultaten van EIP-projecten. Landbouwers kunnen gefinancierd worden voor advies over het samenstellen van een operationele groep via de interventie vraaggestuurde vorming en advies op maat. Dit moet ervoor zorgen dat meer individuele bottom-up basisideeën tot ontwikkeling komen in een EIP-project.

In de interventie VLIF innovatieve investeringssteun kunnen landbouwers tot een bepaald percentage van de investeringskost gesubsidieerd worden voor de begeleiding door adviseurs en/of onderzoekers.

Het Vlaams Ruraal Netwerk organiseert specifieke netwerkactiviteiten, bv. rond een bepaald thema, om adviseurs en andere actoren te betrekken in het AKIS.

Op die manier zullen adviseurs ten volle geïntegreerd worden in AKIS en maken ze enerzijds mee de interventies waar maar maken ze anderzijds ook gebruik van de interventies.

(3) Verbetering van thematische en grensoverschrijdende interactieve innovatie

Als gevolg van de EIP-maatregel in PDPO 2014-2022 zijn co-creatie en interactieve innovatie al sterker ingeburgerd bij de AKIS-actoren. AKIS-actoren trekken deze manier van werken al door naar andere GLB- en niet-GLB-instrumenten. Ook de diversiteit van actoren die betrokken zijn in het AKIS nam hierdoor toe: heel wat actoren van buiten de landbouwsector werden betrokken en soms ook uit het buitenland. Op die manier wordt zo goed mogelijk gebruik gemaakt van complementaire types van kennis, namelijk wetenschappelijk, praktisch, organisatorisch,... Interactieve innovatie wordt verder gestimuleerd door in te zetten op een hoger budget voor de EIP-interventie, een aantal aanpassingen te doen voor het laagdrempeliger maken en advies voor het opzetten van een operationele groep subsidiabel te maken (via de interventie vraaggestuurde vorming en advies op maat). Innovatie zal nog meer het resultaat zijn van samenwerking tussen landbouwers, bedrijven, onderzoekers, intermediaire actoren en consumenten. Die samenwerkingsverbanden zijn resultaatgericht en leiden tot gezamenlijke kennis en gedragen oplossingen.

Innovatie komt nog dikwijls uit het onderzoek en is vaak nog te weinig bottom-up, vanuit de sector. Door de EIP-interventie laagdrempeliger te maken (bv. indiening van een projectvoorstel in twee fasen, waarbij in de eerste fase een korte schets van het idee verwacht wordt en pas in de tweede een uitgewerkt projectvoorstel) wordt de bottom-up aanpak gestimuleerd. Ook andere tools worden uitgewerkt om vernieuwende ideeën te detecteren en te

stimuleren om ze verder te ontwikkelen. Een zwakte van de EIP-maatregel in PDPO 2014-2022 is dat de landbouwer het moeilijk heeft om een operationele groep samen te stellen omdat hij dikwijls niet weet bij welke actoren hij met zijn probleem terecht kan. Via het samenwerkingsplatform, dat zou ontwikkeld worden op de website van het VRN (met als doel kennis te delen, oproepen naar samenwerking te bundelen...) zou een landbouwer zijn vernieuwend idee kunnen bekendmaken en zou hij partners voor de operationele groep kunnen zoeken. Ook de subsidiëring van het advies voor het samenstellen van een operationele groep (via de interventie vraaggestuurde vorming en advies op maat) is een mogelijkheid om tegemoet te komen aan dit probleem.

(4) Ondersteuning van de digitale transitie in de landbouw om kennisdeling te verbeteren

Landbouwers krijgen de nodige ondersteuning in het digitale transformatieproces. Ondersteuning van landbouwers door adviesdiensten met voldoende digitale kennis en toegang tot allerhande data is erg belangrijk om een digitale kloof tussen landbouwers te vermijden. Verder zetten de interventies demonstratieprojecten, EIP-projecten en VLIF innovatieve investeringen op landbouwbedrijven mede in op digitale technologieën en methoden. Sensibiliserings- en communicatieacties die deel uitmaken van deze interventies ondersteunen landbouwers om hiervan gebruik te maken. De nodige basiskennis en diepgaandere kennis kunnen de landbouwers opdoen via de interventies van de aanbodgestuurde en de vraaggestuurde vorming.

Anderzijds worden de AKIS-kennisstromen zelf meer en meer gedigitaliseerd. Nieuwe beslissingstools komen ter beschikking via projectwerking en zullen landbouwers ondersteunen bij het maken van strategische beslissingen en open kennisreservoirs zullen worden voorzien. In de vorming zullen nieuwe leervormen zoals e-learning worden aangeboden.

Een voorbeeld van vorming die sterker zal gedigitaliseerd worden in de loop van het GLB zijn de waarnemings- en waarschuwingssystemen voor ziekten en plagen. Zij zijn onderdeel van de interventie aanbodgestuurde vorming waarbij de waarschuwingen digitaal worden bezorgd aan de landbouwers. Verdere ontwikkeling van digitale apps moet ervoor zorgen dat de waarschuwingen gebaseerd zijn op grotere, centrale digitale databanken en de landbouwer niet enkel de berichten ontvangt maar ook feedback kan geven.

Ten slotte, om een succesvol AKIS te realiseren en hiermee de landbouwers te bereiken is het van belang om de landbouwer die op zoek is naar kennis, innovatie, vorming, advies ... op een vlotte en transparante manier te navigeren doorheen al de mogelijkheden en hem te begeleiden naar de interventie die het meest geschikt is voor zijn vraag/uitdaging. Bij heel wat landbouwers zijn de interventies rond kennis, innovatie en advisering nog onvoldoende gekend. Een goede communicatiestrategie zal ervoor zorgen dat het AKIS in zijn geheel ook vlot bekend raakt bij de verschillende actoren in de sector. Hierbij zal aandacht geschonken worden aan:

- een brede en continue bekendmaking van alle mogelijkheden die in het AKIS zitten, onder andere via de GLB-subsidiewijzer van VRN;
- user-centric benadering: communicatie (bv. website) moet volledig afgestemd zijn op de doelgroep. De gebruiker moet op basis van vraag en antwoord vlot begeleid worden naar het juiste onderdeel binnen AKIS;
- multikanaal (bv. websites, advertenties (online en op papier), social media, nieuwsbrief, e-zine, bestaande loketten zoals varkensloket, sociale media, adviseurs, centra, mond aan mond) gebaseerd op gedeelde informatie (centrale DB);

- duidelijke benaming van de interventies binnen het AKIS.

8.1.2 Beschrijving van de wijze waarop adviesdiensten, onderzoek en GLB-netwerken zullen samenwerken in het kader van het AKIS (artikel 114, onder a), ii)

Het Vlaams Ruraal Netwerk zal nog meer inzetten op het verbinden van AKIS-actoren door volgende acties:

- Op de website zal ‘kennis en innovatie’ één van de grote thema’s zijn;
- Delen van info, good practices, oproepen ... met alle AKIS-actoren, zowel adviesdiensten als kennisinstellingen als landbouwers, zowel via digitale kanalen (nieuwsbrief, website, social media, webinars, ...) als fysieke bijeenkomsten (studiedagen, excursies ...);
- Er wordt onderzocht of een samenwerkingsplatform kan ontwikkeld worden op de website van het VRN, met als doelstellingen kennis te delen, oproepen naar samenwerking te bundelen;
- In de projectendatabank kunnen bijvoorbeeld de EIP-Operationele groepen uit Vlaanderen en, waar relevant voor Vlaanderen, ook uit andere EU-lidstaten worden opgenomen. Ook andere interessante projecten (bv. Horizon Europe) kunnen hierin opgenomen worden;
- Er wordt onderzocht of in de agenda op de website van het Vlaams Ruraal Netwerk opleidingscentra zelf hun komende opleidingen kunnen ingeven, zodat info van verschillende centra op één plaats wordt gecentraliseerd en één algemeen overzicht kan worden gegeven.

Door de interventie Operationele programma’s Groenten en Fruit is er een sterke band tussen producentenorganisaties en kennisinstellingen (praktijkcentra, ILVO en andere) en gebeurt er veel netwerking. Heel wat producentenorganisaties hebben adviseurs in dienst. De financiering van onderzoek via de GMO zorgt ervoor dat de onderzoeksnoten rechtstreeks doorstromen naar het onderzoek en dat de onderzoeksresultaten via verschillende communicatievormen van de producentenorganisaties waaronder de adviseurs vlot en efficiënt doorstromen naar de telers.

Buiten het toepassingsgebied van het GLB Strategisch Plan zijn er verschillende initiatieven om AKIS-actoren te verbinden en aan te zetten tot samenwerking.

Het Platform voor Landbouwonderzoek verenigt de universiteiten, het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO), de hogescholen, de praktijkcentra, de landbouworganisaties, het Departement Landbouw en visserij, het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie en het Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO).

Het Platform voor Landbouwonderzoek fungeert als klankbord en aanspreekpunt voor landbouwonderzoek. Het Platform is het forum voor overleg en afspraken:

- tussen de landbouwonderzoeksinstellingen en het landbouwbeleid met het oog op het realiseren van het innovatiebeleid en het stimuleren van het ondernemerschap in de landbouw;
- tussen de landbouwonderzoeksinstellingen en de landbouwsector met het oog op een zo goed mogelijke wederzijdse kennisdoorstroming en gebruik van kennis;

- tussen de landbouwonderzoeksinstituten onderling met het oog op een optimale onderlinge afstemming.

De 12 praktijkcentra actief in de plantaardige productie maken deel uit van het samenwerkingsverband 'praktijkcentra plant' dat erkend werd op 27 januari 2021. Enkel de praktijkcentra die deelnemen aan dit samenwerkingsverband in het wetenschappelijk en praktijkgericht onderzoek over de plantaardige sector komen in aanmerking voor de werkingssubsidie van de Vlaamse Overheid. Dit samenwerkingsverband houdt onder meer in dat de praktijkcentra jaarlijks hun onderzoeks- en voorlichtingsactiviteiten op elkaar afstemmen en per teeltgroep (akkerbouw, fruit, groenten en sierteelt) een concreet jaarplan opmaken. Alle praktijkcentra betrekken bovendien landbouwers voor het bepalen van de onderzoeksagenda.

De vijf praktijkcentra in de dierlijke productie zijn, anders dan de praktijkcentra in de plantaardige productie, samenwerkingsverbanden tussen organisaties actief in het landbouwonderwijs, het landbouwonderzoek en de landbouwvoorlichting. Via intentieverklaringen engageerden zij zich per praktijkcentrum tot het bijwonen van de overlegvergaderingen, het delen van gegevens, databanken, kennis en expertise, het samenwerken aan projectvoorstellen en aan gemeenschappelijke communicatie, het elkaar informeren over de onderzoeksnoten en –opportunities van de sector,...

De Vlaamse overheid draagt financieel bij tot de onderzoeksinfrastructuur van het praktijkonderzoek en ziet erop toe dat de investeringen verantwoord zijn in het kader van de globale samenwerking tussen de praktijkcentra.

In Vlaanderen zijn er nog talrijke andere netwerkinginitiatieven zoals Agrolink (universiteiten, praktijkcentra en ILVO), Rundveeloket en Varkensloket (verzorgen communicatie naar de landbouwer van alle onderzoeksresultaten in deze sectoren),...

8.1.3 Beschrijving van de organisatie van alle bedrijfsadviseurs volgens de in artikel 15, leden 2, 3 en 4, bedoelde voorschriften.

De advisering zal gebeuren door verschillende (semi)-private adviesverleners die elk met hun eigen expertise en ervaring over een of meerdere thema's gespecialiseerd of holistisch advies kunnen aanbieden aan landbouwers en andere begunstigten van het GLB. Samen zullen deze verschillende adviesdiensten een heel breed scala aan adviesthema's kunnen aanbieden zodat we als lidstaat kunnen garanderen dat alle thema's die onder art 13(2) en 13(4) vermeld worden, ook effectief aangeboden kunnen worden in het adviesstelsel. De ervaringen met het adviesstelsel in het huidige GLB (maatregel 2) heeft aangetoond dat er binnen Vlaanderen heel veel verschillende adviesdiensten actief zijn binnen de land- en tuinbouwsector. Hun geografische spreiding en spreiding over de sectoren heen is bovendien een grote troef voor landbouwers. Deze grote diversiteit aan adviesdiensten zorgt er voor dat elke landbouwer uit een ruim aanbod vrij zal kunnen kiezen op welke adviesdienst(en) hij een beroep wil doen voor de specifieke uitdagingen op zijn bedrijf.

Het streefdoel is om landbouwers in het adviesstelsel zo goed mogelijk te begeleiden door hen op een duidelijke en transparante manier een overzicht aan te bieden van de verschillende adviesdiensten (per regio en/of sector). Alle adviesaanvragen zullen via een eenvoudige aanvraag op het e-loket ingediend worden waardoor de landbouwer op elk moment een duidelijk overzicht krijgt van de subsidiemogelijkheden waar hij recht op heeft.

Met het digitale overzicht van adviesdiensten willen we bovendien ook samenwerkingen tussen adviesdiensten stimuleren. Adviesdiensten kunnen samenwerken voor vakoverschrijdende

uitdagingen of kunnen landbouwers doorverwijzen naar specifieke adviesdiensten voor uitdagingen die buiten hun expertise vallen.

Het adviessysteem zal een belangrijke schakel zijn in het Vlaamse AKIS en biedt op verschillende manieren ook een wisselwerking met andere AKIS-interventies. Zo zullen adviseurs ook kunnen deelnemen aan vormingen binnen de interventie ‘aanbodgestuurde vorming’ en treden heel wat adviseurs als experten ook op als lesgever binnen zowel de vraag- als aanbodgestuurde vorming. Adviesdiensten hebben ook in heel wat EIP- en demonstratieprojecten een belangrijke projectrol en kunnen in die hoedanigheid ook expertise vanuit de onderzoeksrol verwerven die ze kunnen gebruiken bij het verlenen van adviezen en vice versa.

Alleen adviesdiensten die aan vooraf bepaalde kwaliteitscriteria voldoen, zullen advies mogen geven. Een van de toelatingscriteria om als adviesdienst te mogen functioneren in het systeem is dat de dienstverlener geen commerciële belangen mag hebben en ook neutraal moet zijn (geen link met de verkoop van producten). Om erkend te kunnen worden als adviesdienst zal de onderneming een audit moeten doorlopen waarbij vooraf bepaalde erkennings- en toelatingscriteria gecontroleerd worden. Het doel van deze audit is om te waken over de kwaliteit en de onafhankelijkheid van de adviseurs zodat landbouwers via het adviessysteem kwaliteitsvolle en betrouwbare adviezen kunnen krijgen.

Er gebeurt geen individuele advisering door werknemers van de beheersautoriteit. Het overgrote deel van de adviseurs zijn gelinkt aan private ondernemingen die tegen betaling adviezen verlenen aan landbouwers. Daarnaast zijn er ook nog adviseurs actief die werkzaam zijn binnen proef- en onderzoekscentra.

8.1.4 Beschrijving van de wijze waarop innovatieondersteunende diensten worden verleend als bedoeld in artikel 114, onder a), ii)

In de interventie ‘vraaggestuurde vorming en advisering’ hebben landbouwers de mogelijkheid om bij adviesdiensten advies in te winnen voor innovatie, met name voor het samenstellen van een operationele groep waarmee ze een innovatief idee verder kunnen uitwerken in een EIP-project en/of voor het uitwerken van een EIP-projectvoorstel. Innovatieondersteuningsdiensten andere dan adviseurs, bv. kennisinstellingen, kunnen op dezelfde manier gesubsidieerd advies geven aan landbouwers via dezelfde interventie.

De interventie VLIF innovatieve investeringssteun laat toe dat landbouwers tot een bepaald percentage van het subsidiebedrag kunnen besteden aan kennisinstellingen of adviesdiensten die hen ondersteunen bij het uitwerken van de innovatieve investering.

Via het samenwerkingsplatform dat zou opgezet worden op de website van VRN kunnen landbouwers partners vinden voor het samenwerken in een operationele groep of het ontwikkelen van een innovatieve investering.

In de projectendatabank op de website van VRN kunnen de EIP-Operationele groepen uit Vlaanderen en, waar relevant voor Vlaanderen, ook uit andere EU-lidstaten worden opgenomen. Ook andere interessante projecten (bv. Horizon Europe) kunnen hierin opgenomen worden. Op die manier kunnen links gelegd worden tussen operationele groepen en Horizon-projecten.

De resultaten van EIP-projecten worden gedeeld via de EIP-website en waar opportuun zal gebruik gemaakt worden van de knowledge reservoirs ontwikkeld onder Horizon 2020.

Advies- en innovatieondersteuningsdiensten krijgen input en worden ondersteund via:

- *Naschoolse vorming*

Adviesdiensten hebben dus de mogelijkheid een meer interactieve rol op te nemen en kunnen innovatieadvies geven voor het samenstellen van operationele groepen en het uitwerken van een EIP-project. Zo kunnen ze fungeren als innovatieondersteuningsdiensten. Dit vergt andere vaardigheden dan het technisch advies dat ze gewoonlijk geven. Specifieke training hiertoe om onder andere interactieve vaardigheden te ontwikkelen is mogelijk.

- *Demonstratieprojecten*

Binnen de interventie 'demonstratieprojecten' krijgen projecten die demonstratieactiviteiten voor adviesdiensten opzetten, naast de op landbouwers gerichte demonstratieactiviteiten, een voordeel in de selectie. Demonstratieprojecten worden uitgevoerd door onderzoekers uit het praktijkonderzoek. Op die manier stroomt kennis van het onderzoek door naar de advisering.

- *Netwerkactiviteiten*

VRN organiseert events om AKIS-actoren met elkaar te verbinden en te netwerken, zodat ze elkaar gemakkelijk weten te vinden voor verdere samenwerking in het kader van innovatie.

8.1.5 Digitaliseringsstrategie (Art. 114(b))

De digitalisering dringt meer en meer door in de Vlaamse landbouw maar verdere digitalisering om de economische en ecologische prestaties te verbeteren, blijft een belangrijke nood in de sector. Via GLB-interventies en initiatieven buiten het GLB worden kansen en knelpunten in de ontwikkeling en implementatie van 'smart data'-systemen in de landbouw in kaart gebracht en wordt het gebruik van big data en datagedreven besluitvorming in de landbouw(keten) gestimuleerd. Land- en tuinbouwers genereren momenteel al data, nemen deel aan experimenten en bieden hun praktische kennis aan. Het genereren van data op het landbouwbedrijf als belangrijke bron van informatie moet verder gestimuleerd worden en de databronnen zouden ruimer beschikbaar gemaakt kunnen worden voor onderzoek en praktijk. De zogenaamde 'interoperabiliteit' van gegevens en informatiesystemen is op dit moment laag. Adoptie van standaarden zodat gegevens uit verschillende bronnen gecombineerd worden en geconnecteerde systemen met elkaar kunnen spreken, zorgt voor een meerwaarde.

Digitalisering situeert zich niet enkel op niveau van gebruikte technologieën, maar ook van verandering van taken, vaardigheden en competenties, van verdienmodellen en organisatiestructuren. De geplande GLB-interventies moeten bijdragen tot de digitale strategie en worden volgens deze indeling hieronder besproken.

(1) Ontwikkeling van toekomstgerichte vaardigheden en competenties

Er wordt gestimuleerd dat in de AKIS-interventies digitalisering aan bod komt, onder andere door thema's rond digitalisering op te nemen in de projectoproepen, met als doel de digitale vaardigheden van landbouwers te verbeteren.

Via de interventies vraaggestuurde en aanbodgestuurde vorming en advies op maat zal ingezet worden op digitalisering, ook proactief:

- de vormingscentra hebben een aanbod rond digitalisering in beide interventies;
- aandacht dat landbouwers zowel de nodige basisvaardigheden verwerven als kennis over innovatieve digitale technologieën, digitale markten,...

Via demonstratieprojecten kunnen onderzoekers, adviseurs en landbouwers digitale technologieën (ontwikkeld via onderzoek en klaar voor de praktijk) demonstreren aan andere landbouwers en erfbetreders. De digitale methoden (bv. beslissingstools) worden gedemonstreerd aan landbouwers en erfbetreders, zodat ze er kennis over opdoen en gesensibiliseerd worden om er zelf mee aan de slag te gaan in de bedrijfsvoering. Digitale technieken en praktijken met bewezen doeltreffendheid kunnen zo breder ingang vinden in de landbouw. Zo worden landbouwers gestimuleerd om bv. precisielandbouw toe te passen door positieve ervaringen van collega-landbouwers in een demonstratiemoment waarop zowel de kosten als de baten getoond worden.

Er is ook aandacht voor digitalisering op het vlak van AKIS-kennisstromen. Zo bieden de interventies vorming en demonstratieprojecten ruimte om nieuwe digitale leervormen zoals e-learning, webinars, ... aan te bieden.

Ook de verspreiding van de waarschuwingen uit het waarnemings- en waarschuwingssysteem voor ziekten en plagen (onderdeel van de interventie aanbodgestuurde vorming) wordt meer en meer gedigitaliseerd en geautomatiseerd in de loop van het GLB. Zo zal de communicatie naar de landbouwer onder andere via apps gebeuren waarbij de landbouwer ook de mogelijkheid zal krijgen om feedback te geven en dus landbouwbedrijfsdata kunnen gegenereerd worden. De participatie van de landbouwer zal toelaten om gerichte waarschuwingen op maat van het bedrijf of het perceel te versturen. De waarschuwingen worden dus 'slimmer' gemaakt door rekening te houden met de lokale omstandigheden en situatie van de landbouwers.

(2) Technologie en innovatie

In het verleden formuleerde het onderzoek algemene conclusies op basis van de data van proefbedrijven of een steekproef van bedrijven. Big data en andere ICT-ontwikkelingen zullen echter de landbouwsector beïnvloeden. Voor het investeren in en het ontwikkelen van digitale technologieën en het geven van gefundeerd bedrijfsadvies is er nood aan dataplatformen zoals DJustConnect en Bodempaspoort (zie verder). Dergelijke toepassingen maken het mogelijk om in realtime de resultaten van alle bedrijven te analyseren.

Verder is technologie en innovatie een onderdeel van verschillende interventies:

- VLIF productieve en innovatieve investeringen en GMO Groenten en Fruit

Via de VLIF productieve en innovatieve investeringen en de operationele programma's groenten en fruit wordt er onder meer ingezet op de digitalisering van de landbouwsector. Dit draagt bij tot de marktgerichtheid en concurrentievermogen van de landbouwbedrijven. Er wordt vooropgesteld om zo'n 18,9% van de landbouwbedrijven

te ondersteunen bij investeringen gelinkt aan digitalisering. Bij de VLIF productieve investeringen gaat het bv. over investeringen rond precisielandbouw. Met deze interventies wordt tegemoetgekomen aan de nood voor verdere modernisering en digitale transitie van de landbouwbedrijven om productiekosten (bv. diervoeder, arbeid, grond) te verlagen en grotere milieu- en dierenwelzijnsvoordelen te halen.

- Europese Innovatiepartnerschappen (EIP)

Operationele groepen kunnen aan de slag gaan met goede ideeën voor digitale innovaties om zo innovatieve digitale oplossingen te ontwikkelen voor bepaalde problemen of opportuniteiten. Samen met de interventie van de VLIF innovatieve investeringen biedt deze interventie ruimte aan pioniers om nieuwe ideeën uit te werken en uit te testen, wat als nood werd geïdentificeerd.

- Vraaggestuurde vorming en advies op maat

De bedrijfsadviesdiensten kunnen zowel innovatieprojecten op het gebied van digitale technologieën faciliteren als landbouwers begeleiden in het digitale landschap. De interventie beantwoordt aan de nood aan duidelijke aanspreekpunten voor landbouwers die willen digitaliseren.

- Aanbodgestuurde vorming

In de waarnemings- en waarschuwingssystemen worden de waarnemingen meer en meer gedigitaliseerd om arbeid te besparen en de efficiëntie te verbeteren. In plaats van het menselijk oog doen intelligente camera's die bv. insecten herkennen en tellen hun intrede of er wordt gebruik gemaakt van voorspellingsmodellen. De waarnemings- en waarschuwingssystemen zorgen er dus voor dat deze technieken die het resultaat zijn van onderzoeksprojecten doorstromen naar de praktijk.

- Ecoregeling 'Precisielandbouw'

Een van de geformuleerde noden is dat de landbouw technologie, digitalisatie en innovatie moet inzetten op het vlak van precisielandbouw, gebruik van big data (block chain) en gebruik van remote sensing (satelliet, drone) om o.a. de bodemkwaliteit in kaart te brengen. Hierdoor kan de landbouwer meer gericht planten, bemesten en oogsten.

De interventie 'Precisielandbouw' speelt een cruciale rol in technologische innovatie en het doelgericht gebruik van data om de milieu- en klimaatprestaties van het bedrijf te verbeteren en helpt hiermee de landbouwer bij de verdere verduurzaming van zijn bedrijfsvoering. De interventie omvat twee acties. Actie 1 'precisielandbouw 1.0' bevordert de uitrol van precisielandbouw op bedrijfsniveau. De gerichte inzet van (RTK)-GPS-aangestuurde machines resulteert in een doordachte en plaatsspecifieke bemesting met korrelmeststoffen en/of de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen. Actie 2 'precisielandbouw 2.0' gaat nog een stap verder door plaatsspecifieke toepassingen te bemoedigen. De interventie wordt tijdens de planperiode geëvalueerd en kan bijgesteld worden in functie van nieuwe precisielandbouwtechnieken 2.0 die

gevalideerd zijn voor de praktijk. IT-toepassingen zoals blockchain, datamanagement, digitaliseren van de stromen, remote sensing (satelliet, drone) kunnen fungeren als hefboom voor precisielandbouw. DJustConnect en Bodempaspoort kunnen deze toepassingen ondersteunen.

(3) Verdienmodellen en organisatiestructuren

- Projectoproep ‘Samenwerking’

Een van de doelstellingen van de samenwerkingsprojecten is het vergroten van de marktgerichtheid en het concurrentievermogen, onder meer door beter te focussen op onderzoek, technologie en digitalisering. Een voorbeeld van een samenwerking met het oog op deze specifieke doelstelling zou kunnen zijn: een samenwerkingsproject rond informatiedeling op basis van nieuwe technologieën tussen landbouwers en hun afnemers om vraag en aanbod beter op elkaar af te stellen. Technologieën ter verbetering van informatie, logistiek en organisatie in de voedselketen zoals e-commerce en termijnmarkten kunnen door deze interventie een nieuwe impuls krijgen. Informatisering kan nog verder ontwikkeld worden bij het logistieke proces in de voedselketen met het oog op traceerbaarheid, markttransparantie en beschikbaarheid van gegevens. De interventie kan dus invulling geven aan de nood aan kennis over digitale markten.

- Vraaggestuurde vorming en advies op maat

Economische kengetallen uit databanken (zie verder DJustConnect) kunnen een nuttig instrument zijn voor de adviseurs en kunnen aan geïnteresseerde telers een beeld geven van de economische verwachting als ze de stap zetten naar een ander verdienenmodel.

Maatregelen buiten het GLB Strategisch Plan die bijdragen aan de noden

De vele data die verzameld worden dankzij moderne technologieën op de bedrijven moeten nog beter gebruikt worden voor optimalisatie van de bedrijfsvoering en kennisdeling. Er is ook nood aan digitalisatie van de traceerbaarheid, markttransparantie logistiek o.a. met blockchaintechnologie en het gebruik van digitale platformen om kwaliteitsvolle data snel beschikbaar te maken. Initiatieven zoals DJustConnect en het Bodempaspoort bieden een antwoord op deze noden.

- DJustConnect

DJustConnect (resultaat van een EFRO-project) is een bestaand project buiten het GLB Strategisch Plan. Het is een uniek deelplatform om data geavanceerd te delen in de Vlaamse agrovoedingsketen en werd in 2019 gelanceerd door Ilvo samen met een paar beroepsorganisaties. DJustConnect is een deelplatform met een bijzondere missie, namelijk een brug vormen tussen boer en data. Vandaag produceren ontelbaar veel sensoren duizenden verschillende datasets voor onze Vlaamse agrovoedingsketen. Via het platform kunnen ondernemers uit de agrarische sector informatie delen over melktemperatuur, oogsttijdstip, bodemkwaliteit, gewasopbrengst.... DJustConnect is één connectie om toegang te krijgen tot data van vele leveranciers. Data worden

gereguleerd gedeeld. Ingebouwde checks and balances zorgen dat alle spelers de spelregels respecteren. De eigendomsrechten van boeren én bedrijven zijn centraal, permanent en technologisch verzekerd. De combinatie van deze data levert belangrijke nieuwe inzichten op waarmee landbouwers –maar ook de andere schakels in de voedselketen – hun processen kunnen optimaliseren.

- Bodempaspoort

Er is nood om de toegenomen hoeveelheid beschikbare data vlot toegankelijk te maken in functie van een optimale bodemkwaliteit en gewasproductie. Met de ontwikkeling van een online applicatie, namelijk het bodempaspoort, wil het Departement Landbouw en Visserij in samenwerking met andere partners (waaronder het ILVO, gelinkt aan DjustConnect) de bodemgerelateerde objectieve informatie op een efficiënte, overzichtelijke en eenvoudige manier op perceelsniveau voorstellen aan de landbouwer. Het doelpubliek van het bodempaspoort zijn alle Vlaamse landbouwers. Het paspoort vermeldt minstens volgende gegevens van het perceel: pH, koolstofpercentage, bodemtype, fosfaattoestand en teeltrotatie van de voorbije 5 jaar. Met deze gegevens kan de landbouwer, ondersteund door functionaliteiten binnen de toepassing, zelf aan de slag gaan en, datagedreven, een gericht en meer duurzaam bodembeheer uitvoeren. De applicatie zal ontwikkeld worden volgens de mobile first principes wat betekent dat het zeer gebruiksvriendelijk zal zijn op mobiele toestellen. Op deze manier heeft de landbouwer zijn data overal ter beschikking, ook op het veld. De integrale aanpak maakt het bovendien mogelijk om de bestaande maar versnipperde data van verschillende en verspreide databronnen, zowel generieke data als private data, te bundelen en te ontsluiten met aandacht voor het eigenaarschap van de data.

8.1.6 Wat is de aanpak om de digitale kloof tussen regio's, soorten bedrijven en bevolkingsgroepen te voorkomen of te verkleinen?

Wat betreft infrastructuur met betrekking tot digitalisering is er geen onderscheid tussen de Vlaamse regio's. België heeft in het algemeen een uitstekende internet-netwerkinfrastructuur. De dekking van Belgische huishoudens met basisbreedbandinternet is bijna volledig, aangezien ze in juni 2019 99,98 % bereikte (FOD Economie).

De Vlaamse overheid is een datagedreven organisatie. De Vlaamse landbouwer is al sterk vertrouwd met het gebruik van digitale tools aangezien in het vorige GLB de aanvragen voor steun al enkel konden gebeuren via een e-loket. De overheid voorziet begeleiding in de vorm van vorming en een helpdesk om landbouwers die er minder mee vertrouwd zijn op weg te helpen.

Ook kan de landbouwer via de interventie 'vraaggestuurde vorming en advies op maat' zich laten begeleiden door onpartijdige adviesdiensten met voldoende digitale kennis, dit om te vermijden dat er een digitale kloof ontstaat met landbouwers die niet afgeschrikt zijn door digitale nieuwigheden.

Om te vermijden dat de digitale kloof tussen landbouwers groter wordt, focust de vorming zowel op het verwerven van digitale basisvaardigheden als op het verwerven van kennis over meer geavanceerde digitale methoden.

Onderzoekers en landbouwers krijgen de mogelijkheid om reeds in een vroeg stadium samen te werken aan digitalisering via de innovatie-interventies VLIF innovatieve investeringen en

EIP-projecten. Aangezien co-creatie tussen onderzoekers en landbouwers inherent is aan beide interventies houden onderzoekers optimaal rekening met de noden van de landbouwer. Er ontstaat automatisch gedragenheid om de maximaal op de praktijk afgestemde technieken en methoden effectief toe te passen in de bedrijfsvoering.

Via demonstraties van digitale technieken en methoden en het tonen van de voordelen ervan worden landbouwers gesensibiliseerd om met deze tools aan de slag te gaan. Deze demonstraties zijn heel laagdrempelig en ook gericht op landbouwers die minder vertrouwd zijn met digitalisering. Landbouwers die de tools al gebruiken worden betrokken in de demonstraties om collega-landbouwers te overtuigen.

Vanuit het onderzoek wordt via demonstraties en vormingsactiviteiten, zowel binnen als buiten het GLB, de expertise rond precisielandbouw ruim gedeeld. Ook de toelevering in Vlaanderen is hoogstaand. Er is een nauw netwerk van aanbieders die klanten mee op weg helpen.

Alle GLB-interventies zijn op een gelijke en laagdrempelige manier toegankelijk voor de Vlaamse landbouwers uit alle regio's en sectoren.

9 BIJLAGEN

9.1 Bijlage 1: Lijst met gebruikte afkortingen

Zie aparte bijlage 1

9.2 Bijlage 2: SWOT analyse

Zie aparte bijlage 2A (SWOT) en 2B (Omgevingsanalyse)

9.3 Bijlage 3: Consultatie met de partners

Zie aparte bijlage 3